

Śląskie – siła przyciągania

Katowice, 5 lutego 2022

Spis treści

I. Streszczenie zarządcze	13
II. Podstawowe założenia	15
1.1 Założenie przyjęte na potrzeby opracowania diagnozy sytuacji w województwie śląskim pod kątem przygotowania analizy inwestycyjnej regionu	16
1.1.1 Zastosowane narzędzia badawcze	16
1.1.2 Metodyka i podejście do prac.....	16
1.1.3 Rezultaty	17
1.1.4 Wyzwania	17
1.2 Atrakcyjność inwestycyjna – ujęcie teoretyczne	18
1.3 Czynniki warunkujące potencjał województwa śląskiego	20
1.3.1 SWOT: Aspekt gospodarczy	20
1.3.2 SWOT: Aspekt geograficzno-infrastrukturalny	22
1.3.3 SWOT: Aspekt instytucjonalny	24
1.3.4 SWOT: Aspekt kapitał ludzki	26
1.3.5 SWOT: Aspekt jakość życia	27
III. Potencjał inwestycyjny województwa śląskiego w kluczowych aspektach	30
Śląskie – nowa dynamika rozwoju.....	31
2 Charakterystyka sytuacji gospodarczej województwa śląskiego.....	32
2.1 Ogólne informacje o województwie śląskim	32
2.1.1 Produkt Krajowy Brutto	33
2.1.2 Podmioty gospodarcze w województwie śląskim.....	36
2.1.3 Struktura branżowa gospodarki	38
2.1.4 Specjalizacje regionalne	47
2.1.5 Podmioty z kapitałem zagranicznym	49
2.2 Inwestorzy zagraniczni.....	54
2.2.1 Napływ inwestycji zagranicznych w latach 2011-2021	54
2.2.2 Analiza wartości aktywów, przychodów ze sprzedaży i zysków	59
2.2.3 Analiza geograficzna (kraj pochodzenia kapitału).....	62
2.2.4 Analiza sektorowa pochodzenia kapitału (branże).....	65
2.2.5 Podsumowanie – najważniejsze wnioski	71
2.3 Produkcja sprzedana przemysłu i nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw.....	71
2.4 Rynek pracy	74
2.5 Eksport.....	79
2.5.1 Poziom i struktura eksportu.....	79

2.5.2	Główne kierunki i produkty eksportowe	80
2.6	Chłonność rynku	88
3	Informacje o systemie podatkowym.....	93
3.1	Podatek PIT	94
3.1.1	Podatek PIT od osób fizycznych	94
3.1.2	Podatek PIT od osób prawnych	95
3.2	Podatek od nieruchomości	95
3.3	Podatek od środków transportu	98
3.4	Modelowe prowadzenie działalności w Polsce	103
	Śląskie – strategiczna lokalizacja	105
4	Infrastruktura transportowa województwa śląskiego.....	106
4.1	Infrastruktura drogowa	106
4.2	Infrastruktura kolejowa.....	109
4.3	Infrastruktura lotnicza.....	111
4.4	Infrastruktura wodna	112
5	Infrastruktura energetyczna	113
5.1	Sektor energetyczny województwa śląskiego	113
5.2	Transformacja energetyczna	118
5.3	Prognozy rozwoju sektora energetycznego.....	121
6	Rynek nieruchomości województwa śląskiego	122
6.1	Nieruchomości mieszkaniowe	122
6.2	Nieruchomości magazynowe	122
6.3	Nieruchomości biurowe.....	123
6.4	Tereny inwestycyjne typu greenfield oraz brownfield	124
6.5	Największe strefy aktywności gospodarczej w regionie	124
	Śląskie – ekosystem współpracy	126
7	Instrumenty wsparcia w ramach polityki inwestycyjnej.....	127
7.1	Rola instytucji krajowych i regionalnych w systemie wsparcia inwestorów	127
7.2	Rodzaje zachęt inwestycyjnych:	129
7.3	Instytucje krajowe wspierające inwestycje.....	131
7.3.1	Polska Strefa Inwestycji	131
7.3.2	Katowicka Specjalna Strefa Ekonomiczna.....	131
7.3.3	Polska Agencja Inwestycji i Handlu.....	133
7.3.4	Pozostałe formy wsparcia	136
7.4	Wsparcie na poziomie regionalnym	136

7.4.1	Działania i projekty realizowane przez Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego.....	136
7.4.2	Śląskie Centrum Przedsiębiorczości i wykorzystanie środków unijnych	138
7.4.3	Działania lokalne	138
7.4.4	Inne instytucje regionalne	139
8	Działalność badawczo-rozwojowa w województwie śląskim.....	140
8.1	Podmioty B+R	142
8.2	Najistotniejsze z punktu widzenia działalności B+R instytuty i uczelnie.....	144
8.3	Nakłady na działalność badawczo-rozwojową, rodzaje badań, aparatura, personel	146
8.4	Ochrona własności intelektualnej oraz aktywność innowacyjna	152
8.5	Instytucje otoczenia biznesu	156
9	Pozycja regionu w aktualnych rankingach atrakcyjności inwestycyjnej w Polsce i w Europie.....	158
9.1	Miejsce regionu w rankingach atrakcyjności inwestycyjnej	158
	Śląskie – miejsce rozwoju talentów.....	164
10	Demografia województwa śląskiego	165
10.1	Ludność województwa śląskiego.....	165
10.2	Migracje wewnętrzne	178
10.3	Migracje zagraniczne	182
	10.3.1 Wymeldowania za granicę	185
	10.3.2 Zameldowania z zagranicy – dane dot. cudzoziemców.....	186
10.4	Zatrudnianie cudzoziemców	189
10.5	Potencjał demograficzny regionu.....	192
11	Szkolnictwo	193
11.1	Szkoły podstawowe	193
11.2	Szkoły ponadpodstawowe	193
11.3	Szkolnictwo wyższe	196
	Śląskie – zielone miejsce do życia	202
12	Zasoby naturalne regionu	203
12.1	Surowce mineralne	203
12.2	Leśnictwo i łowiectwo.....	205
	12.2.1 Rolnictwo	206
	12.2.2 Przyroda	206
13	Bezpieczeństwo i porządek publiczny	207
13.1	Wydatki publiczne na utrzymanie porządku publicznego i bezpieczeństwa	207

13.2	Przestępczość.....	208
13.3	Straż pożarna, ratownictwo medyczne	209
14	Kultura i turystyka	210
14.1	Infrastruktura kulturalna	210
14.2	Infrastruktura turystyczna	213
IV.	Studia przypadków	218
	Załączniki	237
	Załącznik 1. Wyniki badania CAWI.....	238
	Załącznik 2. Wyniki badania CATI.....	243

Spis tabel

Tabela 1. PKB według regionów w 2020 r. (ceny bieżące).....	33
Tabela 2. PKB europejskich regionów w 2019 r.....	34
Tabela 3. PKB według podregionów województwa śląskiego w latach 2010-2019 (ceny bieżące).....	35
Tabela 4. Podmioty gospodarki narodowej na 1000 mieszkańców według podregionów województwa śląskiego.	38
Tabela 5. Liczba podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego według województw w latach 2003-2019.....	51
Tabela 6. Ranking krajów pochodzenia kapitału według liczby firm z udziałem kapitału zagranicznego zarejestrowanych w województwie śląskim w latach 2011-2021.....	56
Tabela 7. Informacje na całkowitej wielkości aktywów i średniej wielkości aktywów firm z udziałem kapitału zagranicznego zarejestrowanych w województwie śląskim w latach 2011-2019.....	59
Tabela 8. Informacje na temat zatrudnienia w firmach z udziałem kapitału zagranicznego zarejestrowanych w województwie śląskim w latach 2011-2019.....	61
Tabela 9. Rozkład firm z udziałem kapitału zagranicznego zarejestrowanych w województwie śląskim w latach 2011-2019 ze względu na miejsce pochodzenia kapitału.....	62
Tabela 10. Rozkład firm z udziałem kapitału zagranicznego zarejestrowanych w województwie śląskim w latach 2011-2019 ze względu na miejsce pochodzenia kapitału.....	63
Tabela 11. Ranking krajów pochodzenia kapitału według liczby firm z udziałem kapitału zagranicznego zarejestrowanych w województwie śląskim w latach 2011-2019.....	63
Tabela 12. Rozkład liczby firm zarejestrowanych w województwie śląskim w latach 2011-2019 w zależności od podklasy działalności dla sekcji: C – Przetwórstwo przemysłowe; G – Handel hurtowy i detaliczny; Naprawa pojazdów samochodowych i motocykli; J – Informacja i telekomunikacja; M – Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna; oraz pozostałe.....	67
Tabela 13. Produkcja sprzedana przemysłu (ceny bieżące) w latach 2019-2020.....	71
Tabela 14. Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach według województw w latach 2016-2020.....	72
Tabela 15. Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach według powiatów województwa śląskiego w latach 2016-2020.....	73
Tabela 16. Bezrobocie rejestrowe według województw w latach 2013-2020.....	76
Tabela 17. Bezrobocie rejestrowe według podregionów województwa śląskiego w latach 2019-2020.....	77
Tabela 18. Wynagrodzenia brutto w sektorze przedsiębiorstw w latach 2015-2020.....	78
Tabela 19. Wykaz najważniejszych partnerów handlowych województwa śląskiego w ujęciu wartości eksportu (mld PLN) w 2019 roku.....	81
Tabela 20. Wykaz najważniejszych partnerów handlowych Polski w ujęciu wartości eksportu (mld PLN) w 2019 roku.....	81
Tabela 21. Wykaz 10 najważniejszych branż eksportowych województwa śląskiego w ujęciu wartości eksportu (PLN) w roku 2019.....	82
Tabela 22. Przyrosty sprzedaży eksportowej z województwa śląskiego do wybranych krajów Europy Środkowo- Wschodniej (lata 2010 i 2019).....	86
Tabela 23. Przyrosty sprzedaży eksportowej z województwa śląskiego do wybranych krajów rozwiniętych (lata 2010 i 2019).....	86
Tabela 24. Przyrosty sprzedaży eksportowej z województwa śląskiego do wybranych krajów rozwijających się (lata 2010 i 2019).....	87
Tabela 25. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domowych w 2020 r.	89

Tabela 26. Rodzaje podatków obowiązujące na terenie Rzeczypospolitej Polskiej.	93
Tabela 27. Zestawienie gmin województwa śląskiego o najniższym/najwyższym podatku od samochodów ciężarowych o dopuszczalnej masie całkowitej 3,5-12 ton.	99
Tabela 28. Zestawienie gmin województwa śląskiego o najniższym/najwyższym podatku od samochodów ciężarowych posiadających 2 osie jezdne o dopuszczalnej masie całkowitej 12 ton i więcej- zawieszenie osi pneumatyczne lub równoważne.	99
Tabela 29. Zestawienie gmin województwa śląskiego o najniższym/najwyższym podatku od samochodów ciężarowych posiadających 2 osie jezdne o masie całkowitej 12 ton i więcej z innym systemem zawieszenia osi.	100
Tabela 30. Zestawienie gmin województwa śląskiego o najniższym/najwyższym podatku od ciągników siodłowych i balastowych przystosowanych od używania łącznie z naczepą lub przyczepą o dopuszczalnej masie całkowitej zespołu pojazdów do 12 ton.	100
Tabela 31. Zestawienie gmin województwa śląskiego o najniższym/najwyższym podatku od ciągników siodłowych i balastowych przystosowanych od używania łącznie z naczepą lub przyczepą o dopuszczalnej masie całkowitej zespołu pojazdów równej 12 ton i więcej – zawieszenie osi pneumatyczne lub równoważne, 2 osiowe.	101
Tabela 32. Zestawienie gmin województwa śląskiego o najniższym/najwyższym podatku od ciągników siodłowych i balastowych przystosowanych od używania łącznie z naczepą lub przyczepą o dopuszczalnej masie całkowitej zespołu pojazdów równej 12 ton i więcej – inny system zawieszenia, 2 osiowe.	101
Tabela 33. Zestawienie gmin województwa śląskiego o najniższym/najwyższym podatku od przyczep i naczep, które łącznie z pojazdem silnikowym posiadają dopuszczalną masę całkowitą od 7 ton i poniżej 12 ton.	102
Tabela 34. Zestawienie gmin województwa śląskiego o najniższym/najwyższym podatku od przyczep i naczep, które łącznie z pojazdem silnikowym posiadają dopuszczalną masę całkowitą równą lub wyższą niż 12 ton – zawieszenie osi pneumatyczne lub równoważne, jedna oś.	102
Tabela 35. Zestawienie gmin województwa śląskiego o najniższym/najwyższym podatku od przyczep i naczep, które łącznie z pojazdem silnikowym posiadają dopuszczalną masę całkowitą równą lub wyższą niż 12 ton – inny system zawieszenia, jedna oś.	103
Tabela 36. Drogi publiczne o twardej nawierzchni w województwie śląskim 2010-2020.	107
Tabela 37. Szlaki kolejowe w województwie śląskim 2010-2020.	109
Tabela 38. Podregiony województwa śląskiego, na terenie których położone są gminy wchodzące w skład obszaru transformacji energetycznej (tzw. Obszary Strategicznej Interwencji).	118
Tabela 39. Podmioty w działalności badawczej rozwojowej.	142
Tabela 40. Nakłady na działalność badawczą i rozwojową według dziedzin B+R w 2020 r.	146
Tabela 41. Nakłady na działalność badawczą i rozwojową według rodzajów działalności B+R i województw w 2020 r.	148
Tabela 42. Aparatura naukowo-badawcza zaliczona do środków trwałych według województw w 2019 r.	148
Tabela 43. Personel B+R według głównych grup, funkcji i województw w 2020 r.	149
Tabela 44. Personel B+R według głównych grup, funkcji i województw w 2019 r.	150
Tabela 45. Personel B+R (w EPC) według województw w 2019 r.	151
Tabela 46. Personel wewnętrzny w działalności B+R według poziomu wykształcenia w 2019 r. oraz 2020 r.	152
Tabela 47. Udział przychodów ze sprzedaży produktów nowych lub istotnie ulepszonych w przychodach ze sprzedaży ogółem według liczby pracujących według województw w 2020 r.	156
Tabela 48. Ranking najlepszych stref ekonomicznych „Global Free Zones of the Year 2021” – fDi Magazine	158
Tabela 49. Ranking najlepszych stref ekonomicznych „Global Free Zones of the Year 2019” – fDi Magazine	158
Tabela 50. Ranking europejskich regionów przyszłości (dużych – powyżej 4 milionów ludzi).	160
Tabela 51. Ranking europejskich regionów przyszłości (dużych – powyżej 4 milionów ludzi).	160

Tabela 52. Ranking europejskich regionów przyszłości (dużych – powyżej 4 milionów ludzi).	160
Tabela 53. Ranking europejskich regionów przyszłości (dużych – powyżej 4 milionów ludzi).	160
Tabela 54. Ranking europejskich regionów przyszłości (dużych – powyżej 4 milionów ludzi).	161
Tabela 55. Obszar, gęstość zaludnienia oraz liczba mieszkańców województwa śląskiego (w podziale na powiaty) 2020 r.	165
Tabela 56. Przyrost naturalny województwa śląskiego ogółem: 2010-2020.....	167
Tabela 57. Zmiana liczby ludności na 1000 mieszkańców na terenie województwa śląskiego w okresie 2010-2020.	168
Tabela 58. Współczynnik obciążenia demograficznego województwa śląskiego, z uwzględnieniem powiatów w latach 2010-2015-2020.	172
Tabela 59. Przeciętne dalsze trwanie życia populacji województwa śląskiego w latach 2000, 2010 i 2020 (populacja kobiet i mężczyzn, w wieku noworodkowym i 65 lat, w podziale na miasto i wieś).....	173
Tabela 60. Zmiana liczby ludności w Polsce i poszczególnych województwach do 2050 roku – wg prognozy GUS.	175
Tabela 61. Saldo migracji wewnętrznych dla województwa śląskiego w latach 2000, 2010 oraz 2020.	178
Tabela 62. Międzywojewódzkie migracje ludności na pobyt stały z województwa śląskiego do innych województw dla lat 2000, 2010 oraz 2020.....	181
Tabela 63. Międzywojewódzkie migracje ludności na pobyt stały do województwa śląskiego dla lat 2000, 2010 oraz 2020.	182
Tabela 64. Saldo migracji zagranicznych dla województwa śląskiego w latach 2000, 2010 oraz 2020.	183
Tabela 65. Skala migracji zagranicznych dla województwa śląskiego w latach 2000, 2010 oraz 2020 – zameldowania z zagranicy oraz wymeldowania zagranicę ogółem.	184
Tabela 66. Wymeldowania zagraniczne mieszkańców województwa śląskiego w latach 2000, 2010 oraz 2020 – wg kierunków emigracji ogółem.....	186
Tabela 67. Zameldowania z zagranicy na teren Śląska wg kierunków w latach 2000, 2010 oraz 2020.	187
Tabela 68. Ranking pochodzenia cudzoziemców – wnioskodawców (województwo śląskie).	187
Tabela 69. Struktura szkolnictwa w województwie śląskim w roku szkolnym 2020/2021.....	193
Tabela 70. Najważniejsze obszary kształcenia zawodowego w województwie śląskim.....	194
Tabela 71. Priorytetowe zawody wybierane przez uczniów kształcenia zawodowego w województwie śląskim w roku szkolnym 2018/2019.	195
Tabela 72. Liczba studentów i uczelni wyższych na obszarze województwa śląskiego.	198
Tabela 73. Powierzchnia użytków rolnych według rodzajów użytków.	206
Tabela 74. Działalność teatralna w województwie śląskim w roku 2019.	211
Tabela 75. Wskaźniki potencjału kulturalnego Polsce i w województwie śląskim (2019).	212
Tabela 76. Struktura podmiotowa miejsc noclegowych w województwie śląskim (2019).	215
Tabela 77. Dobór próby badawczej CAWI n=500 pod względem podziału na subregiony.....	238
Tabela 78. Dobór próby badawczej CAWI n=500 pod względem wieku i płci	238
Tabela 79. Wyniki badania CAWI n=500.....	240

Spis wykresów

Wykres 1. % udział firm z poszczególnych podregionów w ogólnej liczbie firm z województwa.	36
Wykres 2. % udział firm z poszczególnych subregionów w ogólnej liczbie firm z województwa.	37
Wykres 3. Firmy w subregionach według wielkości.	37
Wykres 4. Podmioty gospodarki narodowej w województwie śląskim w podziale na sekcje PKD.	39
Wykres 5. Udział firm z każdej sekcji w ogólnej ilości firm w podregionie.	41
Wykres 6. Liczba powstałych w 2020 r. przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym według województw i sposobu powstania.	49
Wykres 7. Struktura lokalizacyjna firm z udziałem kapitału zagranicznego zarejestrowanych w województwie śląskim w latach 2011-2021.	54
Wykres 8. Liczba nowo powstałych firm z udziałem kapitału zagranicznego w latach 2011-2021 w województwie śląskim i w podziale na subregiony.	55
Wykres 9. Struktura lokalizacyjna firm z udziałem kapitału zagranicznego zarejestrowanych w województwie śląskim w latach 2019-2021.	55
Wykres 10. Struktura działalności firm z udziałem kapitału zagranicznego zarejestrowanych w województwie śląskim w latach 2011-2021.	57
Wykres 11. Struktura lokalizacyjna firm z udziałem kapitału zagranicznego zarejestrowanych w województwie śląskim w latach 2011-2019, spełniających kryterium minimalnej sumy bilansowej = 1 mln PLN lub minimalnej wartości przychodów = 1 mln PLN.	59
Wykres 12. Rozkład liczby firm zarejestrowanych w poszczególnych subregionach województwa śląskiego w latach 2011-2019 ze względu na wartość przychodów w 2020 roku.	59
Wykres 13. Rozkład liczby firm w poszczególnych regionach w zależności od wartości zysków w 2020 roku.	61
Wykres 14. Struktura zatrudnienia w firmach z udziałem kapitału zagranicznego zarejestrowanych w województwie śląskim w latach 2011-2019.	62
Wykres 15. Rozkład liczby firm z udziałem kapitału zagranicznego zarejestrowanych w województwie śląskim w latach 2011-2019 ze względu na miejsce pochodzenia kapitału.	64
Wykres 16. Struktura działalności firm z udziałem kapitału zagranicznego zarejestrowanych w województwie śląskim w latach 2011-2019.	65
Wykres 17. Struktura działalności firm z udziałem kapitału zagranicznego zarejestrowanych w subregionie centralnym województwa śląskiego w latach 2011-2019.	69
Wykres 18. Struktura działalności firm z udziałem kapitału zagranicznego zarejestrowanych w subregionie południowym województwa śląskiego w latach 2011-2019.	69
Wykres 19. Struktura działalności firm z udziałem kapitału zagranicznego zarejestrowanych w subregionie północnym województwa śląskiego w latach 2011-2019.	70
Wykres 20. Struktura działalności firm z udziałem kapitału zagranicznego zarejestrowanych w subregionie zachodnim województwa śląskiego w latach 2011-2019.	70
Wykres 21. % udział osób pracujących w poszczególnych województwach w ogóle pracujących w Polsce.	75
Wykres 22. Wartość eksportu w polskich województwach w roku 2019 (w mld PLN).	80
Wykres 23. Wartość eksportu per capita w województwach roku 2019 (w tys. EUR).	80
Wykres 24. Relacja wartości eksportu z województwa śląskiego do udziału tego eksportu w handlu zagranicznym Polski 2010-2019.	83
Wykres 25. Udział wartości eksportu z poszczególnych subregionów województwa śląskiego w ogólnej wartości eksportu z województwa śląskiego w 2019 roku.	83
Wykres 26. Liczba firm eksportujących z poszczególnych powiatów województwa śląskiego (rok 2019).	85

Wykres 27. Udział wydatków inwestycyjnych według województw w 2020 r.....	90
Wykres 28. Nakłady inwestycyjne województw w 2020 r.....	91
Wykres 29. Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach według województw w 2020 r.....	91
Wykres 30. Wysokość opłaty za 1m ² w 10 gminach województwa śląskiego o najniższych stawkach podatku od nieruchomości.....	96
Wykres 31. Wysokość opłaty za 1m ² w gminach województwa śląskiego o najwyższych stawkach podatku od nieruchomości.....	97
Wykres 32. Dziesięć gmin z województwa śląskiego oferujących najniższe stawki opłaty za 1m ² – dotyczy podatku od gruntów związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej, bez względu na sposób zakwalifikowania w ewidencji gruntów i budynków od 1m ² powierzchni użytkowej.....	97
Wykres 33. Modelowe wejście firmy zagranicznej na rynek województwa śląskiego.....	104
Wykres 34. Drogi publiczne o twardej nawierzchni na 100 km ² powierzchni w województwie śląskim, Polsce, Francji i Niemczech.....	108
Wykres 35. Ruch pasażerskich na lotniskach w Polsce w latach 2018-2020 (mln osób).....	111
Wykres 36. Udział Wartości Dodanej Brutto sektora energetycznego (sekcja D PKD) w Wartości Dodanej Brutto w przemyśle ogółem dla województwa śląskiego (w %)......	113
Wykres 37. Udział Wartości Dodanej Brutto sektora energetycznego poszczególnych województw (sekcja D PKD) w Wartości Dodanej Brutto sektora energetycznego ogółem dla Polski w 2019 roku (w %).	113
Wykres 38. Udział Wartości Dodanej Brutto sektora górniczego (sekcja B PKD) w Wartości Dodanej Brutto w przemyśle ogółem dla województwa śląskiego (w %).	114
Wykres 39. Udział Wartości Dodanej Brutto sektora górniczego poszczególnych województw (sekcja D PKD) w Wartości Dodanej Brutto sektora górniczego ogółem dla Polski w 2019 roku (w %).	114
Wykres 40. Wartość mocy zainstalowanej i mocy osiągalnej w elektrowniach zlokalizowanych w województwie śląskim w latach 2010-2020 (MW).	115
Wykres 41. Udział poszczególnych województw w zużyciu energii elektrycznej w 2020 roku (w %).	116
Wykres 42. Struktura zużycia energii elektrycznej w województwie śląskim w 2020 roku (w %).	116
Wykres 43. Udział poszczególnych województw w zużyciu ciepła w 2020 roku (w %).	117
Wykres 44. Struktura zużycia ciepła w województwie śląskim w 2020 roku (w %).	117
Wykres 45. Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem w poszczególnych województwach w 2020 roku (w %).	119
Wykres 46. Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem w województwie śląskim i w Polsce ogółem w latach 2010-2020 (w %).	119
Wykres 47. Podmioty w działalności badawczej rozwojowej według województw w 2020 r.	143
Wykres 48. Nakłady na działalność badawczą i rozwojową według rodzajów działalności B+R.....	147
Wykres 49. Przedsiębiorstwa przemysłowe aktywne innowacyjnie, które współpracowały w zakresie działalności innowacyjnej w latach 2017-2019 według województw (w % przedsiębiorstw aktywnych innowacyjnie).	154
Wykres 50. Nakłady na działalność innowacyjną w przedsiębiorstwach przemysłowych w 2020 r.....	154
Wykres 51. Nakłady na działalność innowacyjną w przedsiębiorstwach usługowych w 2020 r.	155
Wykres 52. Udział przychodów ze sprzedaży produktów nowych lub istotnie ulepszonych w przychodach ze sprzedaży ogółem według województw w 2020 r.....	155
Wykres 53. Ludność w miastach jako % ogółu ludności województwa śląskiego w latach 2010-2020.....	167
Wykres 54. Piramida wieku ludności województwa śląskiego w 2020 roku.....	170
Wykres 55. Współczynnik dzietności w województwie śląskim 2010-2020.	171
Wykres 56. Piramida wieku ludności województwa śląskiego w 2050 roku – prognoza.	176

Wykres 57. Wartości zameldowań i wymeldowań z miast i wsi w latach 2000, 2010 oraz 2020 (dane dla województwa śląskiego ogółem).	180
Wykres 58. Liczba studentów	199
Wykres 59. Struktura studentów uczelni województwa śląskiego w roku akademickim 2019/2020.	200
Wykres 60. Struktura absolwentów uczelni województwa śląskiego w roku akademickim 2018/2019.	200
Wykres 61. Struktura ludności według poziomu wykształcenia w 2019 r. (według BAEL).	201
Wykres 62. Łączna wartość wydatków rządowych na zapewnienie porządku publicznego i bezpieczeństwa w krajach Unii Europejskiej w 2019 roku (jako % PKB).	207
Wykres 63. Liczba przestępstw na 100 tys. mieszkańców w Polsce na tle pozostałych 26 państw Unii Europejskiej i państw Europejskiego Obszaru Gospodarczego (Norwegia, Islandia, Lichtenstein) oraz Szwajcarii.	208
Wykres 64. Rozkład odpowiedzi na pytanie o poziom bezpieczeństwa w badaniu ankietowym przeprowadzonym wśród mieszkańców województwa śląskiego (N=500).	209
Wykres 65. Frekwencja w kinach stałych w województwie śląskim w latach 2015-2019.	211
Wykres 66. Struktura % obiektów noclegowych w podregionach województwa śląskiego (2019).	214
Wykres 67. Struktura % miejsc noclegowych w podregionach województwa śląskiego (2019).	214
Wykres 68. Wykorzystanie miejsc noclegowych w województwie śląskim w trakcie roku kalendarzowego 2019.	215
Wykres 69. Struktura narodowościowa gości zagranicznych w województwie śląskim (2019).	216
Wykres 70. Ocena poszczególnych aspektów życia w województwie śląskim wśród respondentów CAWI	241
Wykres 71. Ocena satysfakcji z życia w województwie śląskim wg poziomu wykształcenia respondentów CAWI	242
Wykres 72. Jaka jest orientacyjnie wysokość nakładów inwestycyjnych, jakie firma poniosła od momentu zainwestowania na terenie województwa śląskiego?	247
Wykres 73. W jakiej branży działa firma?	247
Wykres 74. W jakim kraju znajduje się główna siedziba firmy?	249
Wykres 75. Ile osób jest zatrudnionych w firmie (w przeliczeniu na pełne etaty)?	250
Wykres 76. Jaki procent przychodów firmy stanowią przychody ze sprzedaży na rynki inne niż polski?	250
Wykres 77. Które z poniższych czynników miały znaczenie przy podejmowaniu decyzji o inwestycji na terenie województwa śląskiego?	251
Wykres 78. Czynniki dla branży usługowej	252
Wykres 79. Czynniki dla branży przemysłowej	253
Wykres 80. Czynniki dla firm zatrudniających do 49 osób	253
Wykres 81. Czynniki dla firm zatrudniających od 50 do 249 osób	254
Wykres 82. Czynniki dla firm zatrudniających powyżej 249 osób	254
Wykres 83. Czynniki firm z subregionu północnego	255
Wykres 84. Czynniki firm z subregionu zachodniego	255
Wykres 85. Czynniki firm z subregionu centralnego	256
Wykres 86. Czynniki firm z subregionu południowego	256
Wykres 87. Czynniki firm, które nie eksportują swoich wyrobów/usług	257
Wykres 88. Czynniki firm: do 20% przychodów z eksportu	257
Wykres 89. Czynniki firm: do 40% przychodów z eksportu	258
Wykres 90. Czynniki firm: do 60% przychodów z eksportu	258

Wykres 91. Czynniki firm: do 80% przychodów z eksportu.....	259
Wykres 92. Czynniki firm: powyżej 80% przychodów z eksportu.....	259
Wykres 93. Czy w okresie najbliższych 3 lat Pani/Pana firma planuje nowe inwestycje/reinwestycje?	260
Wykres 94. Czy zgodził(a)by się Pani/Pan, aby w raporcie końcowym znalazła się Pani/Pana wypowiedź dotycząca inwestycji na Śląsku. Treść takiej wypowiedzi uzgodniona byłaby w terminie późniejszym z firmą PwC.	261

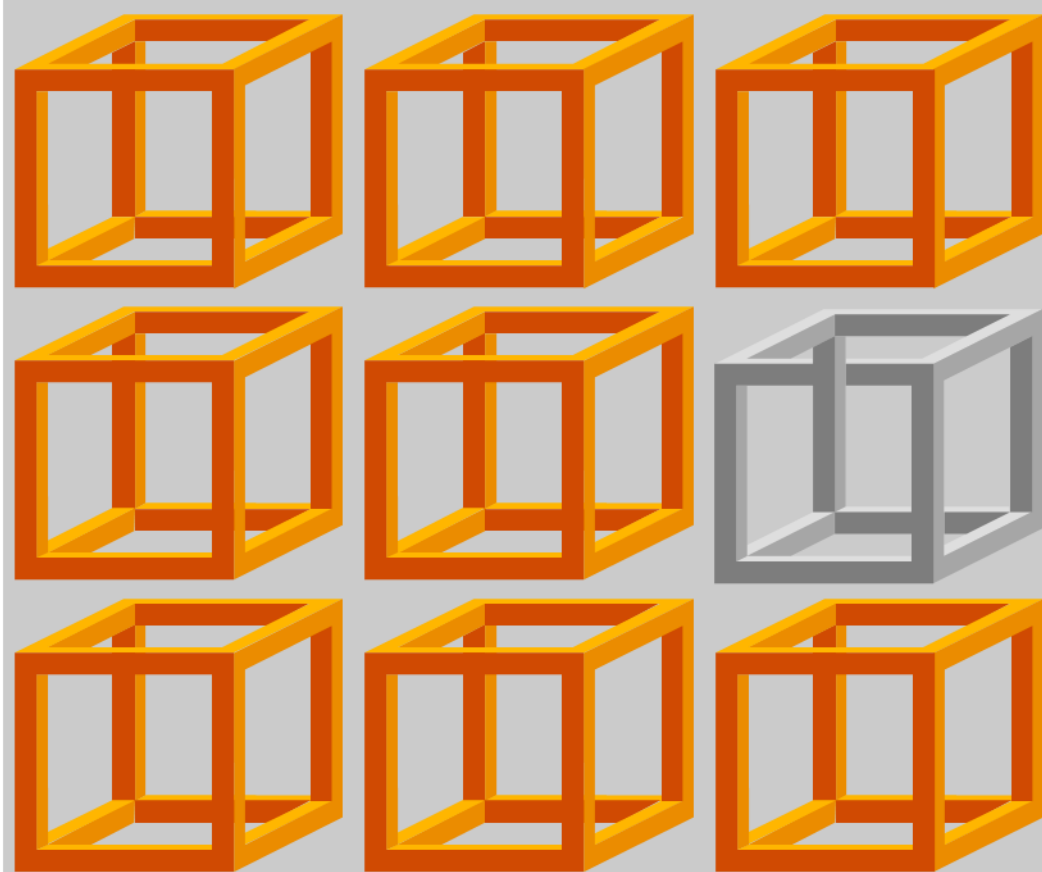
Spis map

Mapa 1. Podział województwa śląskiego na 4 subregiony.....	33
Mapa 2. Liczba przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym według województw w 2019 roku – Działalność gospodarcza przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym w 2019 r.....	50
Mapa 3. Liczba firm z kapitałem zagranicznym w poszczególnych podregionach i subregionach w 2019 r.	53
Mapa 4. Przeciętne miesięczne dochody i wydatki w gospodarstwach domowych w 2020 r.....	90
Mapa 5. Mapa Odnawialnych Źródeł Energii.....	120
Mapa 6. Krajowe zgłoszenia wynalazków dokonane w trybie krajowym i międzynarodowym według województw.....	153
Mapa 7. Patenty na wynalazki i prawa ochronne na wzory użytkowe udzielone w 2020 roku podmiotom krajowym według województw	153
Mapa 8. Zmiany liczby ludności na terenie województwa śląskiego do 2050 roku.....	177
Mapa 9. Lesistość w województwie śląskim w 2020r.....	205

Wykaz skrótów

BPO	Outsourcing procesów biznesowych (ang. Business Process Outsourcing)
GAPR	Górnośląski Akcelerator Przedsiębiorczości Rynkowej
GUS	Główny Urząd Statystyczny
GZM	Górnośląsko-Zagłębiowska Metropolia
JST	Jednostki Samorządu Terytorialnego
KAS	Krajowa Administracja Skarbowa
KRS	Krajowy Rejestr Sądowy
KSSE	Katowicka Specjalna Strefa Ekonomiczna
LO	Liceum Ogólnokształcące
MEN	Ministerstwo Edukacji Narodowej
MPL	Międzynarodowy Port Lotniczy Katowice-Pyrzowice
MRiT	Ministerstwo Rozwoju i Technologii
MRPiT	Ministerstwo Rozwoju, Pracy i Technologii
MŚP	Małe i Średnie Przedsiębiorstwa
NBP	Narodowy Bank Polski
OECD	Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju
OZE	Odnawialne Źródła Energii
PAIH	Polska Agencja Inwestycji i Handlu
PIE	Polski Instytut Ekonomiczny
PKD	Polska Klasyfikacji Działalności
PKP LHS	Polskie Koleje Państwowe Linia Hutnicza Szerokotorowa
POWER	Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój
PPO	Proces Przedsiębiorczego Odkrywania
PRT	Program Rozwoju Technologii
PSI	Polska Strefa Inwestycji
PUP	Powiatowe Urzędy Pracy
R&D	Badania i rozwój
RIS	Regionalne Inteligentne Specjalizacje
RPO	Regionalny Program Operacyjny
SSC	Centra usług wspólnych (ang. Shared Services Centres)
SSE	Specjalne Strefy Ekonomiczne
TEN-T	Transeuropejska Sieć Transportowa
UE	Unia Europejska
UMWSL	Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego
URE	Urząd Regulacji Energetyki
WUP	Wojewódzki Urząd Pracy
ZBH	Zagraniczne Biura Handlu
ZRM	Zespoły Ratownictwa Medycznego
ZUS	Zakład Ubezpieczeń Społecznych

I. Streszczenie zarządcze

Opracowanie “**Śląskie – siła przyciągania**” jest raportem diagnostycznym przygotowanym w pierwszym etapie realizacji projektu dotyczącego oceny atrakcyjności inwestycyjnej województwa śląskiego. Głównym celem tego dokumentu jest przedstawienie wszystkich czynników społecznych, gospodarczych, geograficznych czy instytucjonalnych, które mają wpływ na postrzeganie regionu przez inwestorów. Analiza stanowi punkt wyjścia do określenia obszarów specjalizacji inwestycyjnych oraz kierunków promocji gospodarczej. Czynniki analizy atrakcyjności inwestycyjnej zostały ujęte w pięciu głównych blokach tematycznych:

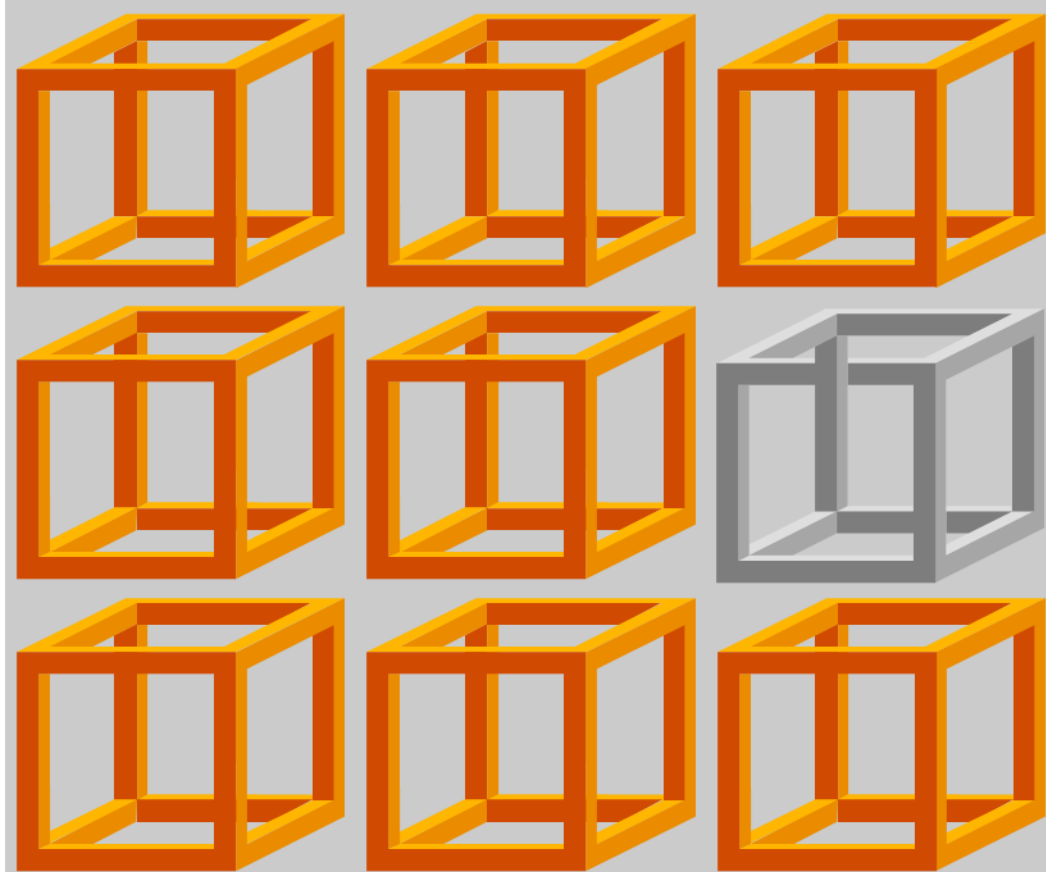
1. **Gospodarczym:** Śląskie – nowa dynamika rozwoju (m. in. wielkość PKB, struktura wielkościowa i branżowa przedsiębiorstw, w tym przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym, eksport, inteligentne specjalizacje województwa, chłonność rynku, rynek pracy, system podatkowy),
2. **Geograficzno-infrastrukturalnym:** Śląskie – strategiczna lokalizacja (opis regionalnej infrastruktury komunikacyjnej, energetycznej oraz rynku nieruchomości),
3. **Instytucjonalnym:** Śląskie – ekosystem współpracy (system instytucjonalny wspierania inwestycji, instytucje otoczenia biznesu, działalność badawczo-rozwojowa),
4. **Kapitału ludzkiego:** Śląskie – miejsce rozwoju talentów (struktura demograficzna, system oświatowy),
5. **Jakości życia:** Śląskie – zielone miejsce do życia (zasoby naturalne, poziom bezpieczeństwa, infrastruktura społeczna, rekreacyjno-wypoczynkowa i kulturalna).

W każdym z tych obszarów przedstawiono szereg informacji oraz danych statystycznych, które pozwalają ocenić mocne i słabe strony regionu jako miejsca lokowania inwestycji, w tym w podziale na 4 podregiony i w odniesieniu do innych polskich województw. Dodatkowo w raporcie zamieszczono wyniki dwóch badań, które zostały przeprowadzone na etapie diagnozy sytuacji:

1. Internetowe badanie wśród 500 mieszkańców województwa, którego celem było poznanie opinii respondentów na temat jakości życia w regionie,
2. Telefoniczne badanie wśród 100 firm, które w ostatnich 10 latach zainwestowały na terenie województwa. Głównym celem tego badania było poznanie czynników mających kluczowy wpływ na podejmowanie decyzji inwestycyjnej.

W raporcie znajdują się także opisy (*case study*) 10 firm, które wzięły udział w badaniu telefonicznym.

II. Podstawowe założenia

1.1 Założenie przyjęte na potrzeby opracowania diagnozy sytuacji w województwie śląskim pod kątem przygotowania analizy inwestycyjnej regionu

Celem części diagnostycznej analizy inwestycyjnej („Śląskie – siła przyciągania”) było zebranie kompleksowych, obiektywnych informacji na temat czynników wpływających na atrakcyjność inwestycyjną województwa śląskiego.

Przeprowadzone działania miały głównie funkcję diagnostyczno-informacyjną: stworzenie kompleksowej bazy wiedzy na temat potencjału inwestycyjnego województwa śląskiego, pozwalającej na przygotowanie „szytych na miarę” odpowiedzi na zapytania inwestorów i wsparcie decyzji dotyczących różnych działań z zakresu promocji gospodarczej. Zamierzeniem było zatem przygotowanie opracowania na temat atrakcyjności inwestycyjnej województwa śląskiego, które będzie służyć jako trwały zestaw narzędzi, wspierających realizację kompleksowych działań w zakresie promocji gospodarczej do 2027 roku.

1.1.1 Zastosowane narzędzia badawcze

Część diagnostyczna analizy inwestycyjnej została opracowana w oparciu o następujące narzędzia badawcze:

- wywiady CATI (wywiady telefoniczne wspomagane komputerowo, czyli CATI – ang. *Computer Assisted Telephone Interview*) z udziałem 100 firm z województwa śląskiego, przy czym 60% to firmy zagraniczne (np. inwestorzy zagraniczni). Do wywiadów zaproszono przedstawicieli firm, które w ostatniej dekadzie zainwestowały na Śląsku, działają w ramach inteligentnych specjalizacji województwa lub produkują zaawansowane towary i usługi, tworzą wysokiej jakości miejsca pracy,
- wywiady eksperckie (IDI, czyli Indywidualny wywiad pogłębiony, ang. *Individual in-depth interview*) przeprowadzone z przedstawicielami kilkunastu instytucji ekosystemu przyciągania inwestycji, przedstawicielami administracji publicznej, organizacjami biznesu oraz izbami przemysłowo-handlowymi,
- wywiady CAWI (wspomagany komputerowo wywiad przy pomocy strony www, ang. *Computer-Assisted Web Interview*, inaczej sondaż internetowy) przeprowadzone na reprezentatywnej grupie 500 mieszkańców województwa śląskiego, dobranych pod kątem wieku, płci i miejsca zamieszkania. Sondaż internetowy na reprezentatywnej grupie mieszkańców województwa miał na celu identyfikację zalet regionu z perspektywy jakości życia, możliwości spędzania wolnego czasu (turystyka, kultura, sport, kontakt z naturą), dostępu do usług publicznych. Sondaż pozwolił na oparte na faktach stworzenie wizerunku województwa jako miejsca do prowadzenia biznesu i do życia. Dobrana próba zapewnia poziom ufności 95%, błąd maksymalny ok. 4%, czyli współczynniki odpowiednie dla osiągnięcia celów diagnozy,
- analiza danych statystycznych istotnych z punktu widzenia określenia atrakcyjności inwestycyjnej regionu i diagnozy jego obecnej sytuacji. Analizę oparto o dane statystyczne Głównego Urzędu Statystycznego, wsparte innymi dostępnymi źródłami statystyki publicznej i opracowań eksperckich, a także danymi Krajowej Administracji Skarbowej (KAS), pozyskanymi w latach 2020 i 2021, dotyczącymi eksportu z województwa śląskiego,
- przegląd dokumentów i źródeł dla poparcia analizy ilościowej z elementami jakościowymi.

1.1.2 Metodyka i podejście do prac

Z uwagi na szeroki zakres omawianych w części diagnostycznej zagadnień, podzielono je na następujące aspekty:

- Aspekt gospodarczy: Śląskie – nowa dynamika rozwoju (podstawowe wskaźniki gospodarcze, struktura eksportu, inteligentne specjalizacje województwa, kondycja przedsiębiorstw, chłonność

rynków zbytu, system podatkowy, dostępność surowców, doświadczenia i opinie dotychczasowych inwestorów),

- Aspekt geograficzno-infrastrukturalny: Śląskie – strategiczna lokalizacja (m.in. system transportowy, powiązania ponadregionalne i ponadnarodowe, infrastruktura transportowa, energetyczna i telekomunikacyjna, zagospodarowanie przestrzenne),
- Aspekt instytucjonalny: Śląskie – ekosystem współpracy (system instytucjonalny wspierania przedsiębiorczości, w tym inwestycji, struktura instytucji otoczenia biznesu i ich nasycenie, dostępna oferta proinwestycyjna, działalność badawczo-rozwojowa, prawo krajowe i miejscowe, powiązania ponadnarodowe),
- Kapitał ludzki: Śląskie – miejsce rozwoju talentów (specyfika urbanistyczna regionu, struktura demograficzna, stopień aktywizacji zawodowej, struktura systemu oświatowego),
- Jakość życia: Śląskie – zielone miejsce do życia (m.in. kwestie stanu środowiska, obecność zielonej infrastruktury, poziom bezpieczeństwa, infrastruktura społeczna, rekreacyjno-wypoczynkowa i kulturalna).

1.1.3 Rezultaty

Część diagnostyczna analizy inwestycyjnej („Śląskie – siła przyciągania”) pozwoliła na osiągnięcie następujących rezultatów, zakładanych w toku prac przygotowawczych:

- przygotowanie opracowania przedstawiającego najważniejsze dla osiągnięcia celu informacje w sposób interesujący, atrakcyjny i łatwy do przyswojenia przez szerokie i różnorodne grono odbiorców,
- zwiększenie świadomości potencjalnych krajowych i zagranicznych inwestorów nt. potencjału i atrakcyjności inwestycyjnej województwa śląskiego.

Ponadto, w perspektywie średnio- i długoterminowej przewiduje się zwiększenie wolumenu inwestycji w województwie śląskim, w szczególności w ramach inteligentnych specjalizacji regionu oraz perspektywicznych branż, wpisujących się w panujące obecnie megatrendy.

1.1.4 Wyzwania

W toku prac nad częścią diagnostyczną zidentyfikowano następujące kluczowe wyzwania:

- zapewnienie spójności między wszystkimi częściami opracowania, zarówno w obszarze spójności sposobu prezentacji danych, jak i ich ukierunkowania,
- zapewnienie odpowiedniej wartości informacyjnej dla Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego oraz potencjalnych interesariuszy,
- świadome zarządzanie sposobem i zakresem prezentowanych treści, celem zapewnienia ich atrakcyjności i wartości merytorycznej we wszystkich częściach analizy,
- wyróżnienie województwa na tle innych regionów – znalezienie czynników i aspektów, które wyróżniają województwo śląskie na tle innych regionów w Polsce i Europie,
- odpowiednie uwzględnienie pandemii COVID-19 i jej rezultatów, przy wzięciu pod uwagę efektów krótko- i długoterminowych, zaburzających wcześniej obserwowane megatrendy.

1.2 Atrakcyjność inwestycyjna – ujęcie teoretyczne

Atrakcyjność inwestycyjna rozumiana i definiowana jest najczęściej jako zdolność skłonienia do inwestycji poprzez oferowanie zestawu korzyści danej lokalizacji możliwych do osiągnięcia w trakcie prowadzenia działalności gospodarczej. Korzyści wynikają ze specyficznych i charakterystycznych cech regionu, na obszarze którego planowana jest inwestycja, określona działalność gospodarcza. Zatem o atrakcyjności regionu decyduje zestawienie optymalnych czynników lokalizacji. Województwa, które oferują najlepszy zespół korzyści, są najatrakcyjniejsze inwestycyjnie, gdyż pozwalają m.in. na redukcję nakładów inwestycyjnych i bieżących kosztów prowadzenia działalności, a co za tym idzie pozwalają na maksymalizację zysków przedsiębiorstwa. Dlatego bardzo istotnym elementem jest oferta inwestycyjna regionu, która uwzględnia wszystkie najistotniejsze elementy z punktu widzenia inwestora, czyli uwypukla i podkreśla wszystkie korzyści lokalizacji regionu. Ocena atrakcyjności inwestycyjnej zawsze będzie subiektywna – odzwierciedlać musi bowiem specyficzne upodobania i preferencje konkretnego inwestora. Co więcej, na preferowane przez inwestora czynniki lokalizacji ma wpływ rodzaj planowanej działalności gospodarczej (np. sposób funkcjonowania), a także specyfika danej branży.

Niekiedy w ramach oceny atrakcyjności inwestycyjnej uwzględnia się saldo skumulowanych bezpośrednich inwestycji zagranicznych lub udział inwestycji zagranicznych w wartości aktywów danej lokalizacji. Można więc atrakcyjność inwestycyjną województwa określać jako zdolność do skłaniania inwestorów do wyboru regionu jako miejsca lokalizacji inwestycji.

Poniżej opisane zostaną poszczególne czynniki lokalizacji, wpływające na atrakcyjność inwestycyjną regionu.

Stopień rozwoju gospodarczego – określony m.in. poprzez jakość życia mieszkańców. Stanowi on również efekt działań podjętych przez władze regionu. Ogólna sytuacja gospodarcza regionu może być szczególnie istotna z punktu widzenia firmy produkcyjnej, która bierze pod uwagę relatywnie niskie koszty pracy czy liczbę bezrobotnych gotowych do podjęcia zatrudnienia.

Kondycja lokalnego rynku pracy – inwestorzy planujący działalność w obszarze wyspecjalizowanych usług, będą analizowali liczbę i jakość zasobów ludzkich, specjalistów z danej dziedziny np. studentów lub absolwentów określonych kierunków studiów.

Infrastruktura – transportowa, logistyczna, ale także biurowa, dlatego kluczowa może być zarówno dostępność powierzchni biurowych, działek pod budowę jak i połączenia transportowe z najbliższymi rynkami zbytu. Czasami dla inwestora ma znaczenie nie tylko dystrybucja produktów, dostawa komponentów i surowców, ale także zapewnienie dogodnego dojazdu dla swoich potencjalnych klientów, czy współpracowników.

Potencjał działalności B+R – znaczenie może mieć wsparcie działalności badawczo-rozwojowej, m.in. pomoc w nawiązywaniu kontaktów pomiędzy środowiskiem naukowym i biznesowym zarówno na poziomie krajowym jak i międzynarodowym, dostępność ośrodków i jednostek naukowo-badawczych, które oferują kompleksowe wsparcie począwszy od wykonania projektu, przeprowadzenie niezbędnych prac badawczo-rozwojowych, aż po wdrożenie innowacyjnego rozwiązania.

Warunki środowiskowe – obszary o szczególnie wysokich środowiska są często objęte ochroną prawną, co może ograniczać możliwość lokalizacji inwestycji. Wysoki stopień zanieczyszczenia środowiska może generować dodatkowe koszty bezpośrednio związane z koniecznością przeprowadzania procesów oczyszczania i uzdatniania, a także wymianą lub naprawą określonych elementów inwestycji, spowodowanych ubytkami, wadami wywołanymi oddziaływaniem środowiska (np. korozje). Dobry stan środowiska niewątpliwie korzystnie wpływa na decyzję o inwestycji w danym regionie.

Zachęty inwestycyjne oraz klimat przedsiębiorczości w regionie – oferowane zachęty inwestycyjne powinny w jak najbardziej kompleksowy sposób odpowiadać na aktualne i zróżnicowane potrzeby inwestorów. Istotne są zachęty podatkowe, konkurencyjne ceny terenów inwestycyjnych, współpraca z urzędami podczas załatwiania formalności, otwarte i przyjazne podejście pracowników administracji, biur obsługi inwestora. Znaczenie mają również kampanie informacyjno-promocyjne budujące atrakcyjny wizerunek regionu przyjaznego inwestorom. Pozytywny klimat przedsiębiorczości budują również instytucje otoczenia biznesu, które stwarzają liczne możliwości pozyskiwania i dzielenia się wiedzą pomiędzy różnymi podmiotami, tworzenie

sieci współpracy, realizację wspólnych inicjatyw i projektów. Sprawne i aktywne funkcjonowanie instytucji otoczenia biznesu sprzyjają powstawaniu przewag konkurencyjnych regionu zarówno jakościowych, kosztowych, jak i informacyjnych. Na wyróżnienie zasługuje działalność specjalnych stref ekonomicznych, w których prowadzenie działalności odbywa się na preferencyjnych warunkach. Jedną z najważniejszych zachęt oferowanych w strefach ekonomicznych jest pomoc publiczna – zwolnienie z podatku dochodowego dla inwestorów lokujących swoje projekty w danej strefie. Pomoc publiczna stanowi formę refundacji kosztów nowego projektu inwestycyjnego. Kolejnym walorem stref jest korzystne położenie terenów inwestycyjnych w ich obszarze. W ramach zachęt dla inwestorów strefy oferują także pomoc i wsparcie w dopełnieniu procedur i formalności. Specjalne strefy ekonomiczne prowadzą bardzo często aktywne działania marketingowe, dlatego ich tereny stanowią pierwszy obszar zainteresowania potencjalnych inwestorów.

Strategiczne sektory określone dla danego regionu – jest to istotne z punktu widzenia rodzaju planowanej inwestycji i branży, w jaką się wpisuje. W niektórych przypadkach poszczególne regiony, oferując liczne dofinansowania w ramach programów operacyjnych współfinansowanych z funduszy unijnych, priorytetowo traktują branże, określone w dokumentach strategicznych jako kluczowe dla rozwoju gospodarki danego województwa. Dla inwestora, który planuje skorzystać z narzędzi finansowych, z których mógłby częściowo sfinansować planowaną inwestycję, może to stanowić istotny argument. Jest to jeden z czynników kreujących atrakcyjność inwestycyjną, na który władze regionu mają realny wpływ.

Chłonność rynku – określa możliwości sprzedaży przez inwestora określonych produktów i usług na rynku. Podczas analizy chłonności rynku dokonywana jest ocena wielkości rynku zbytu, zamożności gospodarstw domowych, wydatków inwestycyjnych przedsiębiorstw oraz jednostek samorządu terytorialnego. W zależności od rodzaju działalności gospodarczej chłonność rynku regionalnego ma odmienne znaczenie.

Poszukując idealnej lokalizacji pod kątem planowanej inwestycji można również wziąć pod uwagę rankingi atrakcyjności inwestycyjnej regionów, w ramach których oceniane są różne czynniki wpływające na całokształowy werdykt i ocenę atrakcyjności inwestycyjnej.

Stopień bezpieczeństwa powszechnego – jego niski stopień może generować zwiększone wydatki na zapewnienie ochrony pracowników oraz majątku firmy. Niskie poczucie bezpieczeństwa może się wiązać również z migracjami, a co za tym idzie – ze zmniejszeniem liczby i jakości zasobów kadrowych. Wiąże się to bezpośrednio z zagrożeniem dla realizacji inwestycji.

Infrastruktura społeczna – jest to kategoria infrastruktury, która sprzyja otwartej wymianie poglądów i kreowaniu innowacyjnych produktów i usług, a także organizacji wydarzeń społecznościowych. Infrastruktura społeczna jest elementem istotnym przy planowaniu działalności o charakterze usługowym lub zaawansowanej technologicznie, bazujących na wysokiej jakości zasobach ludzkich.

Każdy ze wspomnianych wyżej obszarów ma istotne znaczenie. Warto jednak pamiętać, iż zasadniczą rolę odgrywa także spójna strategia regionu uwzględniająca wszystkie elementy, które są ważne dla przyszłych inwestujących w regionie, dlatego niebagatelne jest budowanie kompleksowej oferty inwestycyjnej regionu. Atrakcyjność inwestycyjna ma istotne znaczenie nie tylko z punktu widzenia potencjalnego inwestora, ale także dla rozwoju regionalnego. Walory lokalizacyjne korzystne pod kątem planowanego przedsięwzięcia inwestycyjnego mogą przyczynić się do rozwoju i zwiększenia potencjału społeczno-gospodarczego nie tylko danego przedsiębiorstwa, ale całego województwa.

1.3 Czynniki warunkujące potencjał województwa śląskiego

Niezwykle ważnym krokiem w procesie określania potencjału inwestycyjnego województwa śląskiego jest wskazanie silnych i słabych stron regionu, szans, jakie rysują się przed województwem, a także czynników, które mogą stanowić potencjalne zagrożenia dla rozwoju.

Realizacja powyższych założeń odbyła się poprzez opracowanie przedstawionej w tym rozdziale **analizy SWOT**. Narzędzie to pozwala na identyfikację czynników mających wpływ na realizowany projekt. Pod uwagę brane są czynniki podzielone na cztery obszary:

- silne strony (**Strengths**) – np. elementy, które dodatkowo wpływają na pozycję konkurencyjną, czyli takie, które stanowią przewagę konkurencyjne województwa śląskiego,
- słabe strony (**Weaknesses**) – np. czynniki, które osłabiają pozycję konkurencyjną województwa,
- szanse (**Opportunities**) – czynniki zewnętrzne, które mogą zostać wykorzystane w celu osiągnięcia maksymalnych korzyści z projektu,
- zagrożenia (**Threats**) – elementy środowiska zewnętrznego, które mają negatywny wpływ na powodzenie projektu.

Odnosząc się do struktury całego raportu również analiza SWOT została podzielona na 5 kluczowych aspektów. Poniżej przedstawiono wyniki dla każdego z nich.

1.3.1 SWOT: Aspekt gospodarczy

Silne strony	Słabe strony
Dobrze gospodarczo rozwinięty region (na tle kraju) – województwo śląskie charakteryzuje się drugą najwyższą wartością Produktu Krajowego Brutto w Polsce za rok 2020 (11,6% krajowego PKB) i czwartą najwyższą wartością PKB przypadającego na jednego mieszkańca (60 091 zł).	Stosunkowo niska wartość PKB na jednego mieszkańca w porównaniu z innymi regionami Unii Europejskiej – w roku 2019 PKB na jednego mieszkańca w regionie było o 24% niższe niż średnia przypadająca dla UE.
Wysoki poziom aktywności gospodarczej w regionie – ponad 10,5% firm zarejestrowanych w REGON pochodzi z terenu województwa śląskiego (stan na maj 2021 roku).	Nierównomierna atrakcyjność dla firm z kapitałem zagranicznym dla poszczególnych części województwa śląskiego – w subregionie centralnym ulokowanych jest niemal 73% wszystkich firm z regionu, a w subregionie zachodnim jedynie niewiele ponad 5%.
Zdywersyfikowana struktura branżowa regionalnej gospodarki – można wskazać aż 7 sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności, w których działa min. 30 tys. podmiotów gospodarczych. Dzięki temu w regionie funkcjonuje szeroka sieć potencjalnych kooperantów w wielu gałęziach gospodarki.	Mała dywersyfikacja branż w jakich działają firmy z kapitałem zagranicznym – niemal połowa z nich reprezentuje sekcje C (przetwórstwo przemysłowe) i G (handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle) PKD. Firmy działające w tych sektorach nie uruchamiają wysoko wyspecjalizowanych technologicznie zakładów.
Duża koncentracja firm w ramach subregionu centralnego – tworzy to jeden z najbardziej zurbanizowanych obszarów w Polsce.	Dopiero 9. miejsce w kraju (i wynik niższy niż średnia dla Polski) w zakresie liczby osób pracujących, przypadających na 1000 mieszkańców – zestawiając to z jednymi z najniższych w kraju wskaźników, dotyczących bezrobocia należy wskazać, że

metropolii pod względem liczby firm o najwyższych dochodach.

Dobra sytuacja finansowa zagranicznych przedsiębiorstw – zdecydowana większość firm z kapitałem zagranicznym, funkcjonujących na terenie województwa śląskiego osiąga zyski w ramach prowadzonej działalności.

Jeden z najniższych w Polsce wskaźników stopy bezrobocia.

Stosunkowo niskie koszty produkcji (w porównaniu z krajami Europy) ze względu na koszty zatrudnienia pracownika.

Obecność dużych firm (w tym znanych marek) na terenie województwa, posiadających wysokie zasoby innowacyjne: patenty, certyfikaty, wyniki własnych badań.

Wysoki poziom uprzemysłowienia i potencjał do innowacyjnego rozwoju.

Oparcie specjalizacji regionalnych województwa na rzeczywistych przewagach technologicznych i gospodarczych.

Wysoka chłonność rynku.

Atrakcyjne zaplecze badawczo-rozwojowe – region śląski zajmuje 3. miejsce w skali kraju pod względem liczby podmiotów prowadzących działalność badawczo-rozwojową oraz 4. pozycję w kraju pod względem nakładów na działalność B+R (dane za 2020 rok).

Problemem regionu jest zbyt mały udział osób w wieku produkcyjnym w ogóle mieszkańców regionu.

Niewystarczający poziom rozpoznawalności polskich marek eksportowych oraz niekorzystna ocena marki polskiej gospodarki.

Niska innowacyjność przemysłu – przestarzałe technologie produkcji, niewystarczająco nowoczesne procesy świadczenia usług.

Stosunkowo mała liczba firm posiadających w swojej strukturze działy badawczo-rozwojowe lub zamawiających prace badawcze.

Brak przełożenia atrakcyjności inwestycyjnej na tworzenie się w regionie centrów badawczo-rozwojowych – większość inwestycji dotyczy nieskomplikowanych prac montażowych i produkcyjnych.

Szanse

Wyższy niż średnia dla kraju udział małych i średnich firm w strukturze gospodarki regionu – powyższe może stanowić wyznacznik dla inwestorów w zakresie pozytywnego klimatu do prowadzenia działalności na terenie województwa śląskiego.

Potencjał województwa śląskiego do bycia liderem elektromobilności w Polsce – potencjał ten dostrzegany jest przez zagranicznych liderów w branży (np. koreańska grupa SK).

Najwyższa spośród wszystkich województw dynamika wzrostu wartości kapitału zagranicznego (wzrost o niemal 40% względem 2018 r.) – dane te pokazują, że

Zagrożenia

Systematycznie malejący udział PKB regionu w wartości dla całego kraju – w roku 2020 województwo śląskie jako jedno z 3 regionów zaliczyło spadek wartości tego udziału i w tym przypadku był on dodatkowo najwyższy (2,2%).

Malejąca liczba firm z udziałem kapitału zagranicznego.

Jeden z najwyższych w Polsce spadków wartości produkcji sprzedanej przemysłu w roku 2020 względem 2019 – tylko województwo warmińsko-mazurskie osiągnęło gorszy wynik. Powyższe pokazuje, że negatywne skutki pandemii COVID-19 są zdecydowanie bardziej odczuwalne dla

region jest atrakcyjnym miejscem do inwestowania kapitału.

Działania zmierzające do aktywizacji zawodowej osób po 50. roku życia – grupa ta stanowi największy udział w strukturze osób bezrobotnych w regionie.

5. miejsce w Polsce pod względem średniej wysokości wynagrodzenia brutto w sektorze przedsiębiorstw – daje to możliwość pozyskiwania pracowników z innych, niżej notowanych pod tym względem, województw.

Dobrze postrzegana marka gospodarki województwa śląskiego, oparta na zaawansowanych technologicznie produktach i usługach.

Procesy produkcyjne oparte na towarach zaawansowanych technologicznie.

Napływ inwestycji zagranicznych w obszarach opartych na wiedzy i oferujących wysoko wyspecjalizowane miejsca pracy.

Duża liczba potencjalnych kooperantów.

uprzemysłowionego regionu jakim jest województwo śląskie.

Niższa niż średnia dla Polski dynamika wzrostu wartości nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw na środki trwałe – tendencja taka może odbijać się negatywnie na poziomie innowacyjności i konkurencyjności regionu.

Najniższa w Polsce dynamika wzrostu wynagrodzeń w sektorze przedsiębiorstw.

Niska marżowość sprzedaży i konkurencyjność kosztowa jako strategia rozwoju wielu firm.

Zależność eksportu województwa śląskiego od produktów i usług o niskim zaawansowaniu technologicznym.

Stereotyp województwa śląskiego jako regionu przemysłowego i mało innowacyjnego.

Ryzyko wystąpienia negatywnych skutków transformacji energetycznej – ograniczanie wydobycia węgla w Polsce może przełożyć się negatywnie na rynek pracy w regionie i może dotyczyć nie tylko sektora górniczego, ale również sektorów powiązanych.

1.3.2 SWOT: Aspekt geograficzno-infrastrukturalny

Silne strony	Słabe strony
Wysoki poziom urbanizacji – województwo śląskie jest najbardziej zurbanizowanym regionem w Polsce (wskaźnik urbanizacji na poziomie 76,5%).	Silne zróżnicowanie regionu pod kątem gęstości zaludnienia, powodujące problemy w zakresie adekwatności infrastruktury transportowej.
Lokalizacja (w centrum Europy) i bliskość geograficzna względem rozwiniętych rynków.	Nierównomierna sieć powiązań transportowych między aglomeracjami.
Najgęstsza w Polsce sieć dróg ekspresowych i autostrad – ponadto w regionie jest najwięcej w Polsce dróg o twardej nawierzchni przypadających na 100 km ² powierzchni ogólnej.	Duże natężenie ruchu na drogach – pod tym względem region zajmuje 1. miejsce w Polsce.
Dobre skomunikowanie regionu z resztą kraju – krzyżujące się na obszarze województwa autostrady A1 i A4 umożliwiają połączenie z każdym obszarem Polski.	Niski poziom rozwoju transportu wodnego – podobnie do sytuacji w kraju, również na terenie województwa śląskiego zauważyć można niedostateczne zagospodarowanie dróg żeglownych, zarówno pod względem charakteru (rzeki skanalizowane, swobodnie płynące, kanały), jak i parametrów żeglugowych (wymiary śluz, głębokość i szerokość szlaku, wysokości mostów).
Jeden z największych w Europie Środkowej węzłów drogowych (Gliwice-Sośnica).	Wysoka zależność sektora energetycznego od węgla kamiennego – region odpowiada za ponad połowę

Największa w Polsce długość linii kolejowych eksploatowanych oraz największa gęstość sieci kolejowych (15,5 km na 100 km²).

Euroterminal w Sławkowie stanowiący połączenie z systemem transportowym Azji.

Funkcjonowanie na terenie województwa portu lotniczego (MPL Katowice), obsługującego ruch pasażerki i towarowy.

Potencjał rozwoju elektromobilności – region śląski jest liderem w Polsce pod względem liczby miast (8 z 23) wyznaczonych przez prezesa Urzędu Regulacji Energetyki jako ogólnodostępne stacje ładowania oraz dostawcy usług ładowania pojazdów elektrycznych.

Zasoby naturalne – na terenie województwa położone są złoża energetyczne o strategicznym dla kraju znaczeniu.

Dobrze rozbudowana infrastruktura energetyczna – region jest liderem w kraju pod względem mocy zainstalowanej w elektrowniach.

Dobrze rozwinięty rynek nieruchomości – niemal 20% nowoczesnych powierzchni magazynowych w Polsce znajduje się na terenie województwa śląskiego, a Katowice stanowią szósty największy w Polsce rynek nieruchomości biurowych (ponad 600 tys. m²).

zużycia tego surowca w całym polskim sektorze energetycznym.

Jeden z najniższych w Polsce udziałów energii pochodzącej z odnawialnych źródeł w łącznej produkcji energii.

Szanse

Zagrożenia

Lokalizacja w regionie 3 istotnych szlaków kolejowych: E59 Malmo-Bohumin, E65 Trójmiasto-Adriatyk i E90 Zebrzydowice-Cieszyn.

Stąły rozwój miast i zabudowy podmiejskiej – może wpływać w negatywny sposób na natężenie ruchu na szlakach komunikacyjnych dostępnych w regionie.

Uzyskanie w przyszłości przez MPL Katowice im. Wojciecha Korfanteo statusu lotniska międzykontynentalnego.

Negatywny wpływ pandemii COVID-19 na ruch pasażerski – stanowi zagrożenie dla stabilności finansowej MPL Katowice.

Drugi najwyższy w Polsce wynik MPL Katowice pod względem przesyłanego tonażu towarów.

Stosunkowo wysokie zapotrzebowanie na energię elektryczną –region plasuje się pod tym względem na 2. miejscu w kraju.

Rozwój zasobooszczędnej i energooszczędnej gospodarki m.in. poprzez wspieranie działań zmierzających do zmniejszenia zużycia energii w produkcji

Silna zależność regionu od węgla kamiennego – generuje ogromne wyzwania gospodarcze, społeczne i środowiskowe w ramach odbywających się procesów transformacji.

Plan sprawiedliwej transformacji, dzięki któremu możliwe będzie pozyskanie środków na dokonanie przekształceń w gospodarce regionu.

Zwiększenie udział energii z Odnawialnych Źródeł Energii w produkcji energii elektrycznej.

Dynamicznie rozwijający się w regionie rynek powierzchni magazynowych – zgodnie z przewidywaniami, w roku 2021 zwiększyć się miał o prawie 680 tys. m², co jest największym wzrostem spośród 12 rynków monitorowanych przez Polską Izbę Nieruchomości Komercyjnych.

Skracanie łańcuchów dostaw jako jeden z efektów pandemii COVID-19 – powyższe sprawia, że zwiększa się zainteresowanie powierzchniami magazynowymi, która mają umożliwiać łatwiejszy przepływ towarów.

Zwiększenie ilości przestrzeni coworkingowych.

1.3.3 SWOT: Aspekt instytucjonalny

Silne strony	Słabe strony
Podleganie województwa pod działalność Katowickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej S.A., uznawanej za jedną z najlepszych w Europie.	Zróźnicowanie terytorialne w dostępie do IOB – oferta wsparcia udzielanego przez IOB oraz samorządy nie dociera w równym stopniu do firm działających w każdym z powiatów województwa.
Aktywność Samorządu Województwa w zakresie realizacji projektów wspierających procesy internacjonalizacji firm, a także budujących atrakcyjność inwestycyjną regionu (projekty <i>Global Silesia</i> i <i>InterSilesia</i>).	Niewystarczająca oferta IOB – większość instytucji otoczenia biznesu nie oferuje wyspecjalizowanych działań związanych ze wspieraniem inwestorów.
Funkcjonowanie na terenie województwa śląskiego instytucji otoczenia biznesu o wysokim potencjale do wdrażania efektywnych działań (np. Fundusz Górnośląski S.A., Górnośląski Akcelerator Przedsiębiorczości Rynkowej Sp. z o.o., Agencja Rozwoju Regionalnego w Częstochowie S.A., Agencja Rozwoju Regionalnego S.A. w Bielsku Białej).	Wysoki poziom skomplikowania procedur związanych z pozyskaniem i rozliczeniem środków UE.
Występowanie sieci zaawansowanych technologicznie jednostek badawczo-rozwojowych, stanowiących bazę dla gospodarki 4.0.	Niewielki odsetek przedsiębiorstw współpracujących w ramach powiązań kooperacyjnych,
Współpraca i wymiana informacji między podmiotami wspierającymi eksport w ramach Izby Gospodarczej Eksporterów i Importerów.	Problemy w kontakcie z jednostką urzędu wojewódzkiego dedykowaną obsłudze cudzoziemców.
Największa w Polsce liczba parków technologicznych – 17, co stanowi ponad 22% wszystkich parków technologicznych w Polsce.	
Duża liczba uczelni wyższych i instytutów naukowo-badawczych świadczących usługi w zakresie prowadzenia prac B+R – na terenie województwa jest	

zlokalizowanych 201 podmiotów posiadających aparaturę naukowo-badawczą, co daje 2. miejsce w kraju.

Trzecia najwyższa w Polsce liczba osób pracujących w sektorze B+R w 2020 roku (po województwie mazowieckim i małopolskim).

Szanse	Zagrożenia
Zachęty inwestycyjne w ramach Polskiej Strefy Inwestycji.	Stosunkowo niska dostępność terenów inwestycyjnych w ramach KSSE – większość lokalizacji jest już zajmowana przez firmy, które dokonały inwestycji w regionie.
Zwiększenie dopasowania narzędzi oferowanych przez Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego oraz regionalne instytucje otoczenia biznesu do potrzeb przedsiębiorstw.	Skomplikowana procedura rozliczania podatku VAT oraz różnice prawne między poszczególnymi rynkami zagranicznymi.
Intensyfikacja współpracy między Urzędem Marszałkowskim Województwa Śląskiego i regionalnymi instytucjami otoczenia biznesu.	Skomplikowane procedury celne, hamujące import i eksport towarów.
Uruchomienie nowych instrumentów finansowych w ramach środków pochodzących z Unii Europejskiej, dedykowanych wspieraniu przyciągania inwestorów i podnoszeniu atrakcyjności inwestycyjnej regionu.	Wysokie koszty certyfikacji produktów i usług, Wysokie koszty społeczne i ekonomiczne związane z realizacją unijnej polityki redukcji CO2
Realizacja projektu podnoszącego kompetencje w zakresie obsługi inwestorów w gminach.	Niedostateczna aktywność jednostek samorządu terytorialnego na poziomie gminnym w zakresie wspierania i obsługi inwestorów.
Dobry klimat biznesowy do inwestowania oraz tworzenia powiązań kooperacyjnych.	Ograniczone kompetencje pracowników jednostek samorządu terytorialnego na poziomie gminnym do świadczenia wsparcia doradczego potencjalnym inwestorom.
Wysoka aktywność regionu w zakresie zgłaszania do ochrony patentowej innowacyjnych rozwiązań – w 2020 r. z województwa śląskiego wpłynęło 539 zgłoszeń wynalazków, co uplasowało region na pozycji 2. w skali kraju, a także 161 zgłoszeń wzorów użytkowych, co zapewniło województwu śląskiemu 1. miejsce.	
Możliwość rozbudowy i ulepszenia istniejącej infrastruktury badawczo-rozwojowej dzięki środkom wdrażanym w ramach perspektywy unijnej na lata 2021-2027.	

1.3.4 SWOT: Aspekt kapitał ludzki

Silne strony	Słabe strony
<p>Wysoka jakość zasobów ludzkich i wysoki poziom wykształcenia ludności (w tym o profilu technicznym).</p> <p>Duży udział ludności w wieku produkcyjnym – osoby w wieku produkcyjnym stanowią najliczniejszą grupę wiekową w regionie – 62% w 2020 roku.</p> <p>Dobry dostęp do edukacji – województwo śląskie charakteryzuje się najgęstszą siecią szkół oraz ich najlepszą dostępnością w skali całego kraju. W odległości do 3 km od szkoły mieszka 98% dzieci w wieku 7–12 lat.</p> <p>Wysokie miejsca w rankingach szkół – zgodnie z danymi za 2021 rok 9 spośród 100 najlepszych liceów w Polsce i 13 spośród 100 najlepszych techników zlokalizowanych jest na terenie województwa śląskiego.</p> <p>Jeden z największych w Polsce ośrodków akademickich – funkcje akademickie są bardzo ważnym czynnikiem rozwoju regionalnego, determinującym możliwości przyciągania inwestycji. Uczelnie wyższe wytwarzają specyficzną atmosferę fermentu intelektualnego i kulturalnego. Środowisko naukowe wraz ze środowiskiem studenckim stają się źródłem nowatorskich, innowacyjnych rozwiązań.</p> <p>Duża liczba studentów gotowych do podejmowania pracy zarobkowej w trakcie nauki w szkole wyższej.</p>	<p>Niewystarczająca liczba doświadczonych w handlu zagranicznym pracowników w strukturach regionalnych firm.</p> <p>Najwyższy w Polsce spadek liczby ludności w okresie od 2000 r. do 2020 r. – tylko jeden powiat (pszczyński) zanotował dodatni przyrost naturalny w tym okresie.</p> <p>Starzejące się społeczeństwo regionu – mediana wieku populacji, w 2010 roku wynosiła 39,7 lat, a w 2020 już 43 lata.</p> <p>Wyższa niż średnia dla Polski wartość wskaźnika osób w wieku nieprodukcyjnym przypadających na 100 osób w wieku produkcyjnym (69,3 wobec 68).</p> <p>Istotne problemy natury infrastrukturalnej szkolnictwa zawodowego w regionie – brak zaplecza i specjalistycznego wyposażenia; niewykorzystany potencjał; pomimo posiadania zaplecza technicznego nie prowadzenie w wyposażonych pracowniach nauki w zawodach; fragmentaryczna współpraca międzynarodowa w ramach edukacyjnych programów lub projektów międzynarodowych).</p>

Szanse	Zagrożenia
<p>Wysoki poziom urbanizacji – 9 z 30 polskich miast o najwyższej liczbie ludności zlokalizowanych jest na terenie województwa śląskiego.</p> <p>Systematycznie zwiększająca się długość aktywności zawodowej podążająca za zwiększającą się długością życia.</p> <p>Implementacja działań w obszarze silver economy.</p> <p>Realizacja założeń dokumentów, których celem jest niwelowanie negatywnych zjawisk związanych z depopulacją – w regionie określone zostały priorytety działania instytucjonalnego na rzecz populacji 60+.</p>	<p>Nadal pogłębiający się regres liczby ludności w województwie.</p> <p>Permanenty ubytek udziału ludności zamieszkujących w miastach względem ogółu ludności w województwie (najwyższe spadki zanotowały Katowice, Częstochowa).</p> <p>Niekorzystne zmiany struktury wiekowej – piramida wieku ludności województwa śląskiego w 2020 roku posiada cechy piramidy regresywnej, co jest charakterystyczne dla społeczeństw starych.</p>

Wzrost populacji seniorów tworzący rosnącą grupę konsumentów określonych dóbr i usług o relatywnie dużym potencjale ekonomicznym – ta grupa ma szczególne znaczenie dla rynków usług finansowych, medycznych, prozdrowotnych, turystycznych i edukacyjnych.

Napływ ludności z zagranicy – zarówno województwo śląskie jak i cała Polska znajdują się w czołówce miejsc, będących głównym celem migracji zarobkowej cudzoziemców. Tworzy to potencjał do zagospodarowania luk pojawiających się na rynku pracy.

Kwalifikacje zawodowe – największa liczba uczniów kształci się w obszarach: administracyjno-usługowym, elektryczno-elektronicznym, medyczno-społecznym oraz turystyczno-gastronomicznym. Inwestorzy działający w tych sektorach powinni mieć stosunkowo najwyższe szanse na pozyskanie wykwalifikowanych pracowników z rynku wewnętrznego w przyszłości.

Podejmowanie działań zmierzających do zatrzymywania na terenie województwa absolwentów regionalnych szkół wyższych (np. uruchamianie przestrzeni coworkingowych generujących startupy).

Wyższy niż średnia dla kraju odsetek osób z wykształceniem wyższym – stanowi to potencjał w zakresie obecności na rynku wysoko wykwalifikowanych specjalistów.

Stale wzrastający współczynnik obciążenia demograficznego.

Negatywne prognozy przyrostu naturalnego do roku 2050 – zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego województwo śląskie w tym okresie osiągnie najniższy w kraju przyrost naturalny.

Ryzyko wystąpienia skutków procesu depopulacji – zmniejszanie się liczby ludności wpłynie niekorzystnie m.in. na rynek pracy. Najbardziej niekorzystne prognozy w zakresie depopulacji dotyczą największych miast w regionie. Ponadto, spadek populacji może wpłynąć negatywnie na dochody jednostek samorządu terytorialnego, a co za tym idzie zmniejszy ilość inwestycji infrastrukturalnych podejmowanych przez te podmioty. To z kolei może wpływać negatywnie na jakość życia lub świadczenia usług publicznych na danym obszarze.

Napływ pracowników bez kwalifikacji zawodowych – większość cudzoziemców podejmujących pracę na terenie województwa jest zatrudniona w firmach produkcyjnych i logistycznych, i zajmuje się prostymi pracami np. pakowaniem. Brakuje osób wysoko wykwalifikowanych, które chciałyby podjąć pracę na terenie regionu.

Mała popularność szkolnictwa zawodowego – mimo, że szkoły zawodowe stanowią ponad 24% wszystkich szkół ponadpodstawowych, to naukę w nich odbywa jedynie ok. 13% uczniów.

Brak regionalnych uczelni wyższych wśród 10 najlepszych ośrodków w Polsce według rankingu Perspektywy 2021 – może to przekładać się na atrakcyjność tych uczelni dla wyróżniających się uczniów na szczeblu ponadpodstawowym.

1.3.5 SWOT: Aspekt jakość życia

Silne strony

Duża liczba firm działających w branży opieki zdrowotnej i pomocy społecznej – region pod względem liczby takich przedsiębiorstw zajmuje 2. miejsce w Polsce. To z kolei przekłada się na większą dostępność oraz konkurencyjność w ramach usług medycznych.

Bogactwo zasobów naturalnych wykorzystywanych w przemyśle – na terenie województwa występują m.in.: węgiel kamienny, węgiel brunatny, gaz ziemny, torf,

Słabe strony

Negatywny wpływ przemysłu (w tym górnictwa) na środowisko naturalne oraz jakość powietrza.

Najmniejsza w Polsce liczba ekologicznych gospodarstw rolnych oraz druga najniższa wielkość powierzchni tych gospodarstw.

Drugi najniższy w kraju wskaźnik liczby zespołów ratownictwa medycznego w przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców (0,036).

sól kamienna, gips, siarka, rudy cynku, ołowiu i żelaza, piaskowce, wapień, piaski i żwiry, wody lecznicze.

4 647,3 km szlaków turystyki pieszej (9% wszystkich tego typu szlaków w kraju).

Stosunkowo wysoki poziom bezpieczeństwa – Polska ma jeden z najniższych wskaźników przestępczości wśród krajów Unii Europejskiej oraz Europejskiego Obszaru Gospodarczego i Szwajcarii.

Wysoka ocena bezpieczeństwa w województwie w ramach ankiet przeprowadzanych wśród mieszkańców (jedynie 3,8% jest bardzo niezadowolonych z poziomu bezpieczeństwa w regionie).

3. miejsce w Polsce pod względem liczebności personelu medycznego w ramach zespołów ratownictwa medycznego.

Rozbudowana sieć kin, teatrów i muzeów usytuowana głównie na obszarze Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii.

Wysoka aktywność regionu w zakresie organizacji imprez masowych – 873 w roku 2019, z których 59% stanowią wydarzenia sportowe, a 41% – imprezy o charakterze kulturalno-artystycznym.

Niemal dwukrotnie wyższa niż wartość dla Polski liczba osób przypadających na jeden szpitalny oddział ratunkowy – w województwie śląskim jest to 320 881 mieszkańców.

Szanse

Wysoki poziom zalesienia regionu – 32% powierzchni województwa stanowią lasy.

Rozwój potencjału turystycznego regionu w oparciu o walory przyrodnicze – na terenie województwa położonych jest 8 parków krajobrazowych, 65 rezerwatów przyrody, 15 obszarów chronionego krajobrazu, 45 obszarów Natura 2000, 1 427 pomników przyrody, 12 stanowisk dokumentacyjnych, 84 użytków ekologicznych, oraz 24 zespoły przyrodniczo-krajobrazowe.

Stale spadająca liczba przestępstw na terenie województwa – względem danych za rok 2009, w 2019 roku było ich o ok. 30% mniej.

Potencjał rozwoju sektora turystycznego – na terenie województwa śląskiego szczególnie predyspozycje do rozwoju turystyki biznesowej mają duże miasta Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii, główne ośrodki regionalne takie jak Częstochowa, Bielsko-Biała i Rybnik, beskidzkie miejscowości wypoczynkowe oraz miejscowości położone na terenie Jury Krakowsko-Częstochowskiej. Obserwacje te potwierdzone są

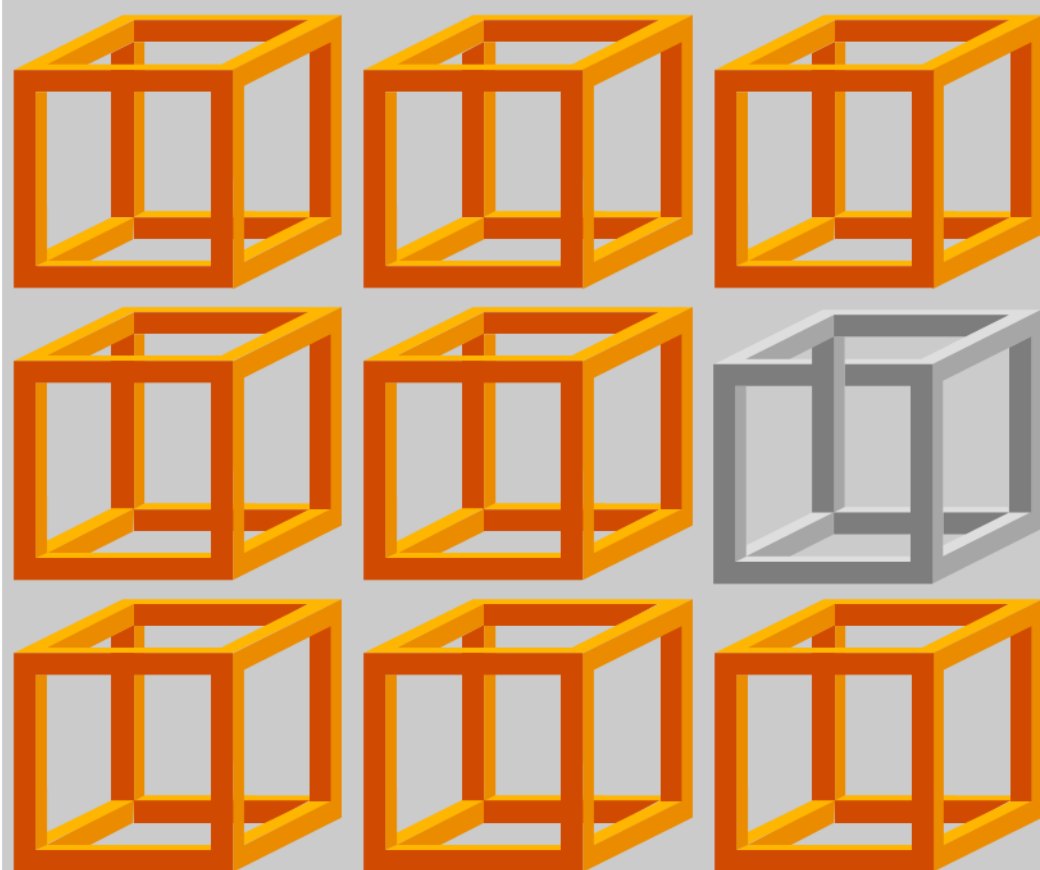
Zagrożenia

Spadająca liczba osób wchodzących w skład personelu medycznego Zespołów Ratownictwa Medycznego – od roku 2010 do roku 2020 jest to ubytek o 12,9%.

Negatywny wpływ pandemii COVID-19 na możliwość korzystania z oferty kulturalnej i turystycznej regionu – przełożyło się to na problemy finansowe podmiotów działających w tych branżach. Potencjalne dalsze obostrzenia związane z pandemią mogą wpłynąć na znikanie firm z rynku.

analizami Śląskiej Organizacji Turystycznej, według której w ramach ruchu turystycznego przyjazdowego najczęściej odwiedzanymi terenami województwa były okolice Katowic, Chorzowa, Bytomia, Zabrze, Gliwic (37% wskazań).

III. Potencjał inwestycyjny województwa śląskiego w kluczowych aspektach

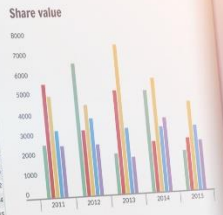

Śląskie – nowa dynamika rozwoju

REPORT Financial statement

	JANUARY	FEBRUARY	MARCH	2010 APRIL	MAY	JUNE	JULY
1	\$172.50	\$170.00	\$187.00	\$215.05	\$205.47	\$415.38	\$472.18
2	\$352.25	\$281.80	\$309.88	\$356.48	\$484.81	\$682.08	\$1 114.34
3	\$478.36	\$382.69	\$420.96	\$484.10	\$558.36	\$728.31	\$1 013.15
4	\$656.64	\$426.15	\$577.87	\$664.32	\$809.47	\$1 273.89	\$2 076.45
5	\$825.41	\$420.33	\$462.36	\$531.71	\$723.13	\$1 016.62	\$1 661.97
6	\$417.11	\$333.69	\$367.06	\$420.12	\$574.08	\$696.45	\$1 016.60
7	\$469.25	\$375.40	\$413.84	\$474.88	\$465.84	\$910.63	\$1 464.35
8	\$236.62	\$189.32	\$208.14	\$239.26	\$225.51	\$438.99	\$542.58
9	\$471.58	\$377.28	\$414.99	\$477.24	\$449.04	\$916.15	\$1 461.70
10	\$756.32	\$637.06	\$700.76	\$806.68	\$1 060.89	\$1 462.56	\$2 016.82
11	\$212.50	\$176.00	\$187.00	\$215.05	\$205.47	\$415.38	\$472.18
12	\$352.25	\$281.80	\$309.88	\$356.48	\$484.81	\$682.08	\$1 114.34
13	\$478.36	\$382.69	\$420.96	\$484.10	\$558.36	\$728.31	\$1 013.15
14	\$656.64	\$426.15	\$577.87	\$664.32	\$809.47	\$1 273.89	\$2 076.45
15	\$825.41	\$420.33	\$462.36	\$531.71	\$723.13	\$1 016.62	\$1 661.97
16	\$417.11	\$333.69	\$367.06	\$420.12	\$574.08	\$696.45	\$1 016.60
17	\$469.25	\$375.40	\$413.84	\$474.88	\$465.84	\$910.63	\$1 464.35
18	\$236.62	\$189.32	\$208.14	\$239.26	\$225.51	\$438.99	\$542.58
19	\$471.58	\$377.28	\$414.99	\$477.24	\$449.04	\$916.15	\$1 461.70
20	\$756.32	\$637.06	\$700.76	\$806.68	\$1 060.89	\$1 462.56	\$2 016.82
21	\$212.50	\$176.00	\$187.00	\$215.05	\$205.47	\$415.38	\$472.18
22	\$352.25	\$281.80	\$309.88	\$356.48	\$484.81	\$682.08	\$1 114.34

NOTES

TASKS

2 Charakterystyka sytuacji gospodarczej województwa śląskiego

2.1 Ogólne informacje o województwie śląskim

Województwo śląskie jest jednym z najmniejszych regionów w Polsce. Zajmuje ono powierzchnię 12 333,09 km² co stanowi 3,9% powierzchni Polski. Plasuje to je na 14. miejscu spośród 16 województw w kraju. Poza częścią centralną, tj. Górnośląskim Okręgiem Przemysłowym, obejmuje zachodnią część zachodniej Małopolski, w tym Zagłębie Dąbrowskie, Zagłębie Krakowskie, a także Żywiecczynę i ziemię częstochowską.

Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego w województwie śląskim mieszka 4 492 330 osób, co stanowi 11,74% ludności Polski i daje to 2. miejsce wśród wszystkich regionów. Jednocześnie województwo śląskie charakteryzuje się największą gęstością zaludnienia osiągając wynik 364,25 osób przypadających na 1 km².¹

Administracyjnie region podzielony jest na:

- 36 powiatów, na które składa się 19 miast na prawach powiatu i powiatów;
- 167 gmin, w tym 49 gmin miejskich, 22 gminy miejsko-wiejskie oraz 96 gmin wiejskich.

Mając na uwadze podział dla celów statystycznych należy dodatkowo wskazać, że województwo śląskie składa się z 8 podregionów. Podregiony (NUTS-3²) występujące w krajach Unii Europejskiej jako jednostki terytorialne do celów statystycznych wprowadzono na obszarze Polski w 2000 roku. Utworzono je w celu zbierania, harmonizacji i udostępniania danych statystycznych. W województwie śląskim podział na podregiony przedstawia się następująco:

- PL224 Częstochowski, powiaty: częstochowski, kłobucki, myszkowski, Częstochowa;
- PL225 Bielski, powiaty: bielski, cieszyński, żywiecki, Bielsko-Biała;
- PL227 Rybnicki, powiaty: raciborski, rybnicki, wodzisławski, Jastrzębie-Zdrój, Rybnik, Żory;
- PL228 Bytomski, powiaty: lubliniecki, tarnogórski, Bytom, Piekary Śląskie;
- PL229 Gliwicki, powiaty: gliwicki, Gliwice, Zabrze;
- PL22A Katowicki, powiaty: Chorzów, Katowice, Mysłowice, Ruda Śląska, Siemianowice Śląskie, Świętochłowice;
- PL22B Sosnowiecki, powiaty: będziński, zawierciański, Dąbrowa Górnicza, Jaworzno, Sosnowiec;
- PL22C Tyski, powiaty: bieruńsko-lędzki, mikołowski, pszczyński, Tychy.

Na potrzeby prowadzonych w niniejszym rozdziale analiz przyjęto sposób agregacji danych na poziomie NUTS-3, opierając się na 4 subregionach (bielsko-bialski, centralny śląski, częstochowski i rybnicko-jastrzębski) wedle podziału obowiązującego przed 2008 rokiem. Podział taki uwzględnia kluczowe cechy charakterystyczne i funkcjonalności gospodarcze, przede wszystkim łącząc w ramach jednego subregionu obszary NUTS-3 metropolii śląsko-zagłębiowskiej: bytomski, gliwicki, katowicki, sosnowiecki.

Poniżej przedstawiono, które powiaty wchodzą w skład poszczególnych subregionów:

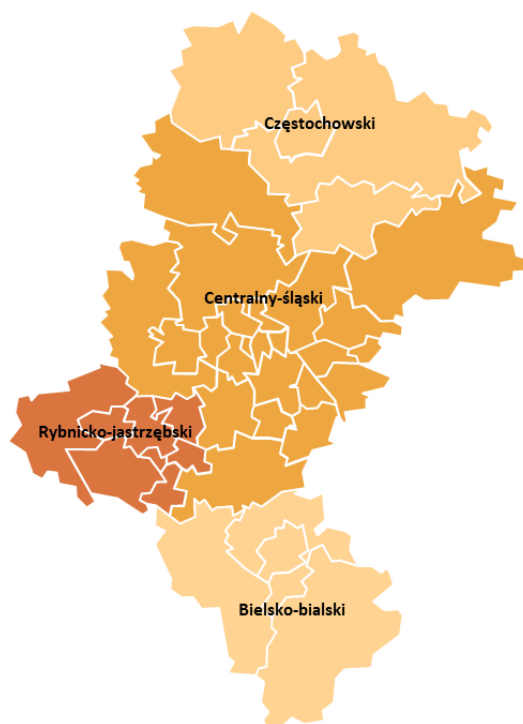
- powiaty: częstochowski, kłobucki, myszkowski, Częstochowa – subregion północny (częstochowski);
- powiaty: bielski, cieszyński, żywiecki, Bielsko-Biała – subregion południowy (bielsko-bialski);

¹ Dane GUS – Tablice: Powierzchnia i ludność w przekroju terytorialnym w 2021 r.

² Nomenklatura Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NTS)

- powiaty: raciborski, rybnicki, wodzisławski, Jastrzębie-Zdrój, Rybnik, Żory – subregion zachodni (rybnicko-jastrzębski);
- powiaty: lubliniecki, tarnogórski, gliwicki, będziński, zawierciański, bieruńsko-lędziński, mikołowski, pszczyński, Bytom, Piekary Śląskie, Gliwice, Zabrze, Chorzów, Katowice, Mysłowice, Ruda Śląska, Siemianowice Śląskie, Świętochłowice, Dąbrowa Górnicza, Jaworzno, Sosnowiec, Tychy – subregion środkowy (centralny – śląski).

Mapa 1. Podział województwa śląskiego na 4 subregiony.

2.1.1 Produkt Krajowy Brutto

Jednym z kluczowych wskaźników opisujących poziom rozwoju gospodarczego regionu jest Produkt Krajowy Brutto. W roku 2020 wartość PKB dla Polski oszacowana została na poziomie 2 326 656 mln PLN, co w przeliczeniu na 1 mieszkańca dało 60 663 PLN. Województwo śląskie wygenerowało 11,6% ogólnokrajowej wartości PKB, co przełożyło się na wartość 270 893 mln PLN. Dzięki takiemu wynikowi region uplasował się na 2. miejscu – ustępując jedynie Regionowi Warszawskiemu Stołecznemu (412 793 mln PLN). Analizując powyższe dane w ujęciu per capita należy zauważyć, że wysoka gęstość zaludnienia regionu sprawia, że w tym aspekcie województwo śląskie zajmuje 4. miejsce w kraju z wynikiem 60 091 PLN. Wyższą pozycję uzyskały – poza wspomnianym wyżej regionem Warszawskim – województwa: dolnośląskie i wielkopolskie.

Tabela 1. PKB według regionów w 2020 r. (ceny bieżące)³.

Regiony	Ogółem		Na 1 mieszkańca		
	w mln PLN	w odsetkach	rok poprzedni=100	w PLN	Polska=100
Polska	2 326 656	100,0	101,5	60 663	100,0
Dolnośląskie	194 631	8,4	102,6	67 148	110,7
Kujawsko-pomorskie	102 302	4,4	103,7	49 439	81,5

³ GUS, Wstępne szacunki produktu krajowego brutto według regionów w 2020 r.

Regiony	Ogółem			Na 1 mieszkańca	
	w mln PLN	w odsetkach	rok poprzedni=100	w PLN	Polska=100
Lubelskie	86 899	3,7	100,9	41 315	68,1
Lubuskie	49 897	2,1	101,6	49 394	81,4
Łódzkie	144 082	6,2	104,2	58 840	97,0
Małopolskie	189 295	8,1	101,7	55 448	91,4
Mazowiecki regionalny	120 440	5,2	100,1	51 627	85,1
Opolskie	46 805	2,0	100,6	47 723	78,7
Podkarpackie	89 154	3,8	99,2	41 937	69,1
Podlaskie	52 383	2,3	103,0	44 522	73,4
Pomorskie	135 333	5,8	99,5	57 669	95,1
Śląskie	270 893	11,6	97,8	60 091	99,1
Świętokrzyskie	53 686	2,3	101,8	43 646	71,9
Warmińsko-mazurskie	60 465	2,6	103,7	42 566	70,2
Warszawski stołeczny	412 793	17,7	102,4	133 368	219,9
Wielkopolskie	231 752	10,0	102,4	66 208	109,1
Zachodniopomorskie	85 846	3,7	102,1	50 700	83,6

Zestawiając dane dotyczące PKB województwa śląskiego z innymi regionami Unii Europejskiej konieczne jest porównanie się z wynikami jakie zostały osiągnięte w roku 2019.⁴ Wówczas wartość PKB przypadająca na 1 mieszkańca dla regionu śląskiego stanowiła 74% średniej wartości unijnych regionów. Najwyższą wartość PKB osiągnięto w następujących regionach na poziomie NUTS2: Luksemburgu (260% względem średniej wartości), Southern (Irlandia, 240%), Pradze (205%), Brukseli (202%) oraz Eastern and Midland (Irlandia, 202%).

Poniżej przedstawiono zestawienie pokazujące jak województwo wypada na tle innych regionów w Europie.

Tabela 2. PKB europejskich regionów w 2019 r.⁵

Północna Holandia	Holandia	170%
Stuttgart	Niemcy	157%
Budapeszt	Węgry	151%
Tyrol	Austria	136%
Midtjylland	Dania	120%
Freiburg	Niemcy	115%
Górny Norrland	Szwecja	115%
Katalonia	Hiszpania	107%
Zachodnia Słowenia	Słowenia	106%
Piemont	Włochy	102%

⁴ Najbardziej aktualne dane opublikowane w bazie EUROSTAT dotyczą roku 2019.

⁵ EUROSTAT

Południowa Finlandia	Finlandia	99%
Lipsk	Niemcy	97%
Szampania-Ardeny	Francja	87%
Kastylia i Leon	Hiszpania	86%
Liege	Belgia	84%
Galicja	Hiszpania	82%
Ankara	Turcja	81%
Województwo Śląskie	Polska	74%
Alentejo	Portugalia	73%
Kampania	Włochy	61%

Patrząc na dynamikę wzrostu PKB na przestrzeni ostatnich lat należy wskazać, że w roku 2010 w kraju wskaźnik ten wyniósł 1 446 844 mln PLN. W roku 2015 był on wyższy o 24,49%, a w 2020 r. o 60,8% w odniesieniu do 2010 roku. W województwie śląskim zaobserwować można niższą niż dla Polski dynamikę wzrostu poziomu PKB. W analogicznym okresie (2010-2020) jego wartość podniosła się o 45,45%.

Niepokojącym zjawiskiem jest systematyczny spadek udziału województwa śląskiego w ogólnej wartości PKB kraju. Jeszcze w 2010 r. wynosił on 12,9%, a w roku 2015 już 12,4%. Ostatnie opublikowane przez GUS szacunki wskazują, że w roku 2020 wartość ta ukształtowała się już jedynie na poziomie 11,6%.⁶

W ramach województwa śląskiego najwyższą wartość PKB nieprzerwanie generuje podregion katowicki. W roku 2019 było to 58 878 mln PLN. Na kolejnych miejscach znalazły się podregiony: bielski – 40 696 mln PLN oraz sosnowiecki – 37 101 mln PLN.

Tabela 3. PKB według podregionów województwa śląskiego w latach 2010-2019 (ceny bieżące)⁷.

Nazwa	Produkt krajowy brutto ogółem									
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
	[mln PLN]									
Śląskie	186 250	201 732	206 103	204 773	212 062	222 770	229 206	244 133	260 532	277 029
Podregion Bielski	24 656	26 630	27 903	28 157	30 023	32 797	34 243	35 891	38 109	40 696
Podregion Bytomski	13 148	13 962	14 123	14 166	14 585	15 375	15 418	16 648	17 886	19 029
Podregion Częstochowski	16 711	18 191	18 744	18 987	19 733	20 852	21 770	23 294	24 456	26 726
Podregion Gliwicki	21 381	22 846	24 304	24 264	25 760	26 768	28 215	29 140	30 765	33 588
Podregion Katowicki	39 590	43 097	43 646	44 650	45 404	47 088	47 251	50 612	54 770	58 878
Podregion Rybnicki	23 397	25 897	25 769	24 668	25 007	26 119	26 331	29 106	31 392	33 214
Podregion Sosnowiecki	25 550	27 446	28 088	27 548	29 207	30 438	31 842	33 299	36 065	37 101
Podregion Tyski	21 817	23 662	23 527	22 334	22 342	23 333	24 136	26 143	27 089	27 797

⁶ Wyczerpanie własne na podstawie danych GUS.

⁷ GUS, Wstępne szacunki produktu krajowego brutto według regionów w 2020 r.

2.1.2 Podmioty gospodarcze w województwie śląskim

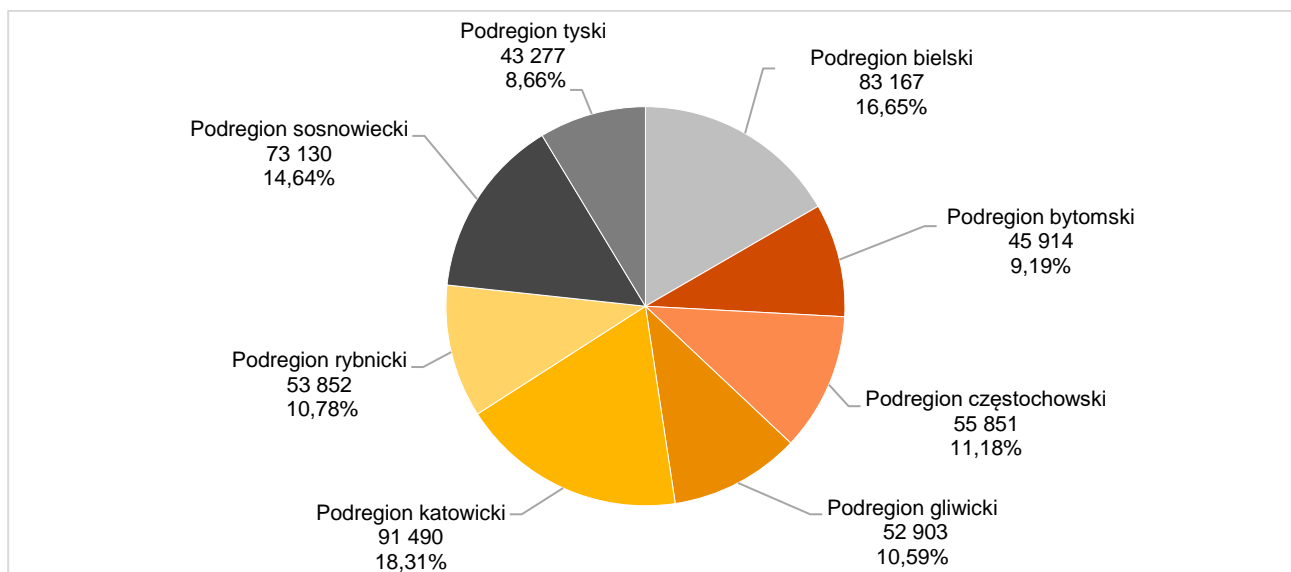
Województwo śląskie charakteryzuje się wysokim wskaźnikiem aktywności gospodarczej. Według najbardziej aktualnych danych, dostępnych w GUS w maju 2021 r. na terenie województwa śląskiego działało 499 584 podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w rejestrze REGON (co stanowi 10,56% wszystkich firm w Polsce) z czego:

- 478 642 firmy zatrudniały 0-9 pracowników (95,8% ogółu firm);
- 17 015 firm zatrudniało 10-49 pracowników (3,4% ogółu firm);
- 3 386 firm zatrudniało 50-249 pracowników (0,7% ogółu firm);
- 541 firm zatrudniało co najmniej 250 pracowników (0,1% ogółu firm).

Analizując powyższe dane należy wskazać, że w województwie śląskim udział firm mikro w ogólnej liczbie przedsiębiorstw jest niższy niż w przypadku Polski. W całym kraju 96,5% wszystkich firm to takie, które zatrudniają do 9 pracowników. O 0,6 punktu procentowego wyższy niż w kraju jest z kolei udział małych przedsiębiorstw, a o 0,2 punktu procentowego wyższy jest udział średnich firm. Warto zaznaczyć, że jedynie w województwie mazowieckim jest więcej firm średnich (4 808) niż w regionie śląskim, ale patrząc już na ich udział w ogólnej liczbie firm, to w mazowieckim jest to – tak jak w przypadku Polski – 0,5%.

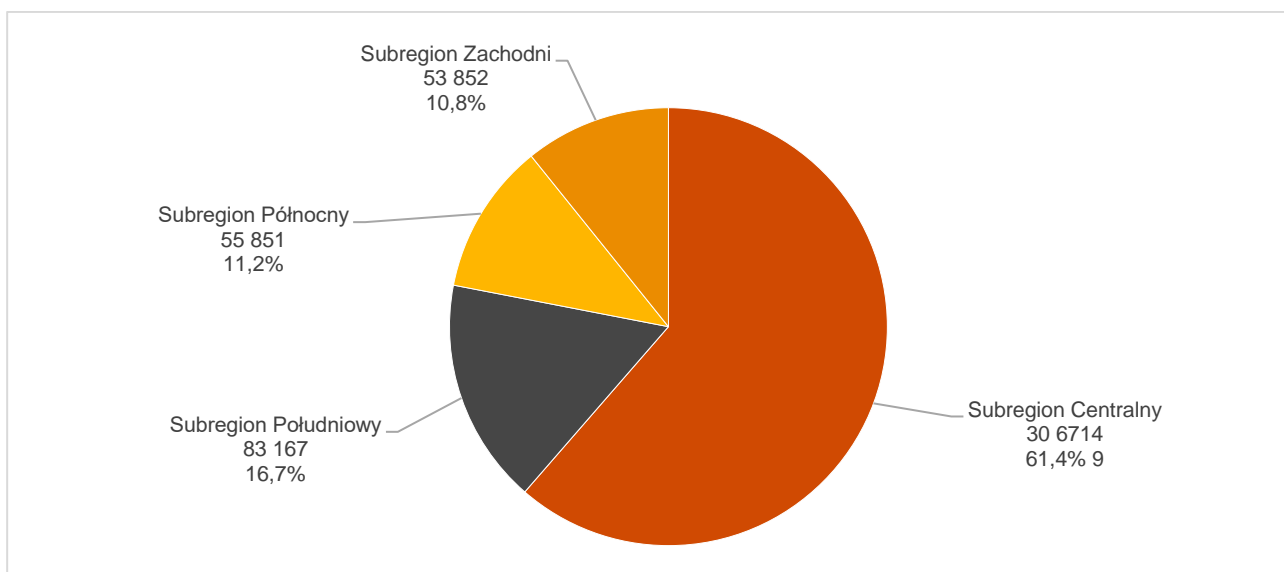
Tak duża liczba firm sprawia, że województwo śląskie znalazło się na 2. miejscu w Polsce pod względem liczby podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w rejestrze REGON. Przed nim znajduje się jedynie województwo mazowieckie, w którym swoje siedziby posiada 903 365 przedsiębiorstw. Tuż za województwem śląskim znalazło się z kolei województwo wielkopolskie – 467 569. Następne na liście województwo małopolskie posiada 433 554 firmy.⁸

Wykres 1. Procentowy udział firm z poszczególnych podregionów w ogólnej liczbie firm z województwa.

⁸ Dane GUS, miesięczna informacja o podmiotach gospodarki narodowej w rejestrze REGON maj 2021.

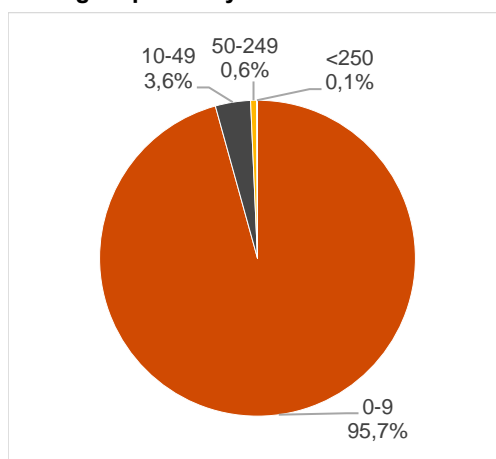
Wykres 2. Procentowy udział firm z poszczególnych subregionów w ogólnej liczbie firm z województwa.

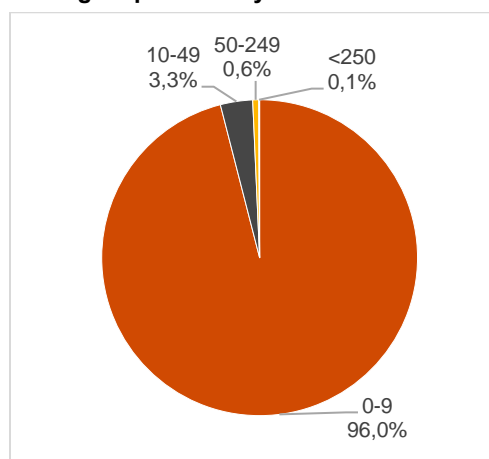
9

Wykres 3. Firmy w subregionach według wielkości.

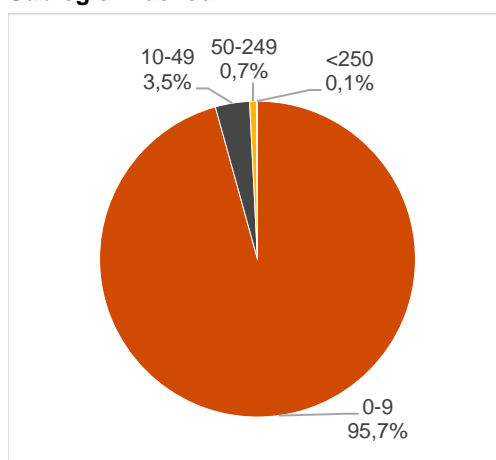
Subregion północny:

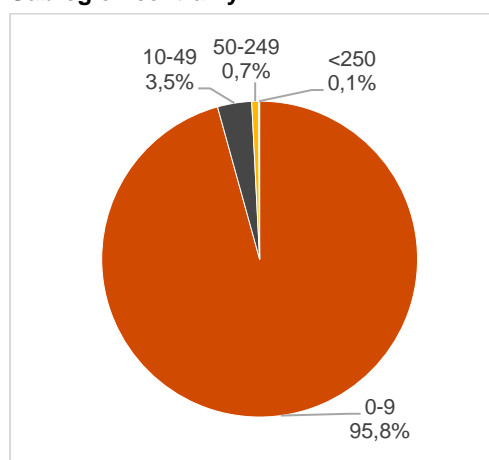
Subregion południowy:

Subregion zachodni:

Subregion centralny

⁹ Wyczerpania własne na podstawie danych GUS zawartych w miesięcznej informacji o podmiotach gospodarki narodowej w rejestrze REGON maj 2021.

Województwo śląskie charakteryzuje się wyższą niż średnia dla kraju liczbą firm przypadających na 1000 mieszkańców. W roku 2020 wskaźnik ten wyniósł 7,7 przy wartości 7,2 dla Polski. Tylko dwa województwa mogą pochwalić się wyższą liczbą przedsiębiorstw w odniesieniu do liczby mieszkańców – mazowieckie (9,9 przedsiębiorstw/1000 os.) i wielkopolskie (8,1 przedsiębiorstw/1000 os.). Warto zauważyć, że względem roku 2019 zmniejszył się dystans województwa śląskiego do drugiego miejsca. To znaczy, w 2019 roku różnica między oboma regionami wynosiła 0,6 przedsiębiorstwa na 1000 mieszkańców, podczas gdy w 2020 roku – 0,4. Największą gęstość występowania firm zaobserwować można w podregionie katowickim, gdzie na 1000 osób przypada 10,5 takich podmiotów. Powyżej średniej wartości dla województwa śląskiego znajdują się jeszcze dwa podregiony: gliwicki (8,3 przedsiębiorstw/1000 os.) i bielski (7,9 przedsiębiorstw/1000 os.). Choć we wszystkich podregionach województwa śląskiego w ostatnich 10 latach obserwowany jest spadek liczby przedsiębiorstw przypadających na 1000 mieszkańców, to jest to zgodne z trendem ogólnopolskim.

Tabela 4. Podmioty gospodarki narodowej na 1000 mieszkańców według podregionów województwa śląskiego¹⁰.

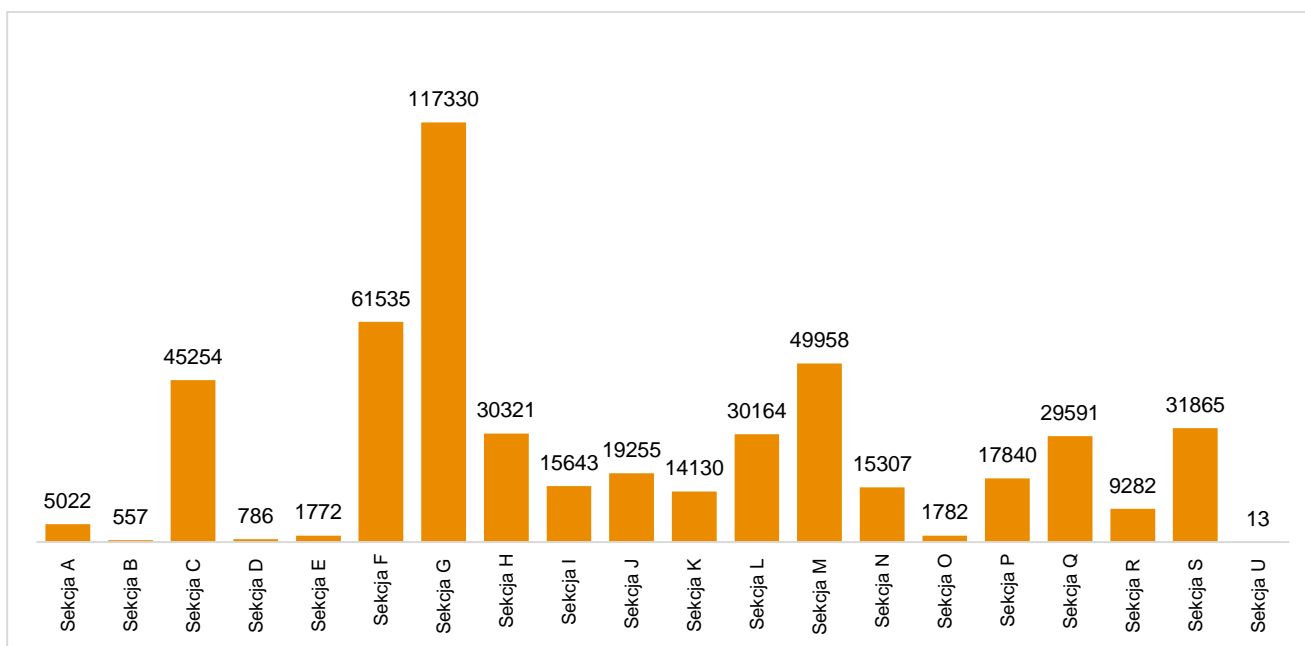
Nazwa	Ogółem											
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	
	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]	
Polska	8,2	8,1	7,7	7,7	7,7	7,7	7,7	7,7	7,4	7,2	7,2	
Śląskie	8,7	8,6	8,2	8,2	8,2	8,2	8,2	8,2	7,8	7,7	7,7	
Podregion Bielski	8,9	8,9	8,7	8,8	8,8	8,7	8,7	8,5	8,2	8,0	7,9	
Podregion Bytomski	7,7	7,7	7,0	7,0	6,9	6,8	6,9	6,8	6,6	6,5	6,4	
Podregion Częstochowski	8,0	8,0	7,5	7,4	7,4	7,4	7,5	7,4	7,2	7,1	7,2	
Podregion Gliwicki	9,4	9,3	8,8	8,9	9,1	8,8	8,8	9,0	8,5	8,3	8,3	
Podregion Katowicki	11,2	11,2	11,0	11,1	11,2	11,2	11,3	11,2	10,7	10,6	10,5	
Podregion Rybnicki	7,4	7,2	6,6	6,4	6,5	6,4	6,4	6,3	6,1	5,9	5,9	
Podregion Sosnowiecki	7,6	7,5	7,1	6,9	7,1	7,2	7,2	7,2	7,0	6,9	6,8	
Podregion Tyski	8,8	8,8	7,9	7,8	7,9	7,9	7,9	7,9	7,5	7,4	7,4	

2.1.3 Struktura branżowa gospodarki

W województwie śląskim najwięcej zarejestrowanych przedsiębiorstw działa w ramach sekcji G Polskiej Klasyfikacji Działalności – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle – 117 330 firm. 61 535 przedsiębiorstw reprezentuje sekcję F – Budownictwo, a 49 958 sekcję M – Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna.

¹⁰ Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wykres 4. Podmioty gospodarki narodowej w województwie śląskim w podziale na sekcje PKD¹¹.

Sekcja A	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo
Sekcja B	Górnictwo i wydobywanie
Sekcja C	Przetwórstwo przemysłowe
Sekcja D	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych
Sekcja E	Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją
Sekcja F	Budownictwo
Sekcja G	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle
Sekcja H	Transport i gospodarka magazynowa
Sekcja I	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi
Sekcja J	Informacja i komunikacja
Sekcja K	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa
Sekcja L	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości
Sekcja M	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna
Sekcja N	Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca
Sekcja O	Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne
Sekcja P	Edukacja
Sekcja Q	Opieka zdrowotna i pomoc społeczna
Sekcja R	Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją
Sekcja S	Pozostała działalność usługowa
Sekcja U	Organizacje i zespoły eksterytorialne

Udział firm z Sekcji G – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle, w ogólnej liczbie przedsiębiorstw w regionie, wynoszący 23,5%, jest trzecim najwyższym udziałem w kraju. Tylko w województwach: świętokrzyskim (26%) i łódzkim (23,7%) firmy z sekcji G mają większy udział

¹¹ Dane GUS, miesięczna informacja o podmiotach gospodarki narodowej w rejestrze REGON maj 2021.

w sumie wszystkich podmiotów gospodarczych. Patrząc z kolei na ogólną liczbę firm województwo śląskie plasuje się na 2. miejscu za województwem mazowieckim, w którym jest 190 779 przedsiębiorstw.

Sekcja F stanowi drugi największy zbiór firm w województwie śląskim z wynikiem 61 535, co stanowi 12,3% wszystkich przedsiębiorstw w regionie. Swoje siedziby na terenie województwa śląskiego mają m.in. Centrum Nowoczesnych Technologii (Sosnowiec), Elektrobudowa S.A. (Katowice), Mostostal (Zabrze), 3WDystrybucja Budowlana (Ruda Śląska). Oprócz dużych podmiotów na rynku funkcjonuje także liczna grupa architektów, firm wykończeniowych, a także podmiotów zajmujących się produkcją materiałów budowlanych. Branże wchodzące w skład tej sekcji identyczne miejsce zajmują w Polsce. W tym przypadku jednak ich udział w całości podmiotów wynosi 13,6%. 3 województwa mogą wykazać się większą liczbą przedsiębiorstw w ramach sekcji – mazowieckie (ponad 92 tys. podmiotów), wielkopolskie (ponad 70 tys. podmiotów) i małopolskie (ponad 68 tys. podmiotów).

Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (sekcja M) to trzecia najpopularniejsza sekcja w województwie śląskim. 49 958 przedsiębiorstw stanowi 10% ogółu wszystkich firm z regionu. Województwo śląskie nie wyróżnia się pod tym względem na tle Polski, zajmując 6. miejsce wśród wszystkich regionów. Pod względem ogólnej liczby firm region ustępuje natomiast jedynie mazowieckiemu, w którym działa 137 441 podmiotów. Województwo mazowieckie dostarcza w ten sposób 27,3% wszystkich krajowych przedsiębiorstw z tego obszaru.

W ramach sekcji C Polskiej Klasyfikacji Działalności – Przetwórstwo przemysłowe – jedynie województwo mazowieckie osiąga wyższy wynik w zakresie liczby firm w kraju – 60 403. Warto również nadmienić, iż firmy z tego sektora w regionie śląskim stanowią 9,1% ogółu wszystkich podmiotów gospodarczych. Pod tym względem liderem w kraju jest województwo łódzkie z wynikiem 10,5%. Region śląski ustępuje miejsca również pomorskiemu (9,6% ogółu firm) i podkarpackiemu (9,4% ogółu firm).

6% wszystkich firm w Polsce (283 064) działa w ramach sekcji H – Transport i gospodarka magazynowa. W województwie śląskim udział tego typu firm jest nieznacznie wyższy (6,1%). Pod tym względem region nie wyróżnia się na tle innych województw zajmując miejsce w środku zestawienia. Największy udział firm z tego obszaru znajduje się w województwie podlaskim – 7,1%. Patrząc jednak na ogólną liczbę firm warto zauważyć, że po tym kątem region śląski z wynikiem 30 321 ustępuje miejsca jedynie mazowieckiemu, w którym jest ponad 50 tys. przedsiębiorstw z tej sekcji.

Niezwykle istotnym sektorem gospodarki, prężnie rozwijającym się w regionie są nowoczesne usługi biznesowe (BPO/SSC) zaliczane do sekcji N Polskiej Klasyfikacji Działalności Gospodarczej. Województwo śląskie jest trzecią siłą w Polsce pod kątem ogólnej liczby przedsiębiorstw z tego obszaru. Liderem jest województwo mazowieckie (39 675), a 2. miejsce zajmuje województwo wielkopolskie (16 246). Należy zauważyć, że w tym sektorze większość działających w regionie firm skupiona jest wokół Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii. Obszar GZM został sklasyfikowany na poziomie 2 (tier 2) w ramach corocznego raportu ABSL, dotyczącego sektora nowoczesnych usług biznesowych w Polsce. Przypisanie do jednego z czterech poziomów zależy od liczby osób zatrudnionych w sektorze oraz jego dojrzałości. Razem z GZM poziom 2 uzyskały także: Trójmiasto, Łódź i Poznań. Poziom 1 przypadł z kolei w udziale Krakowa, Warszawy i Wrocławia. W 2019 roku na terenie GZM funkcjonowały 102 centra BPO, SSC, IT, R&D (m.in. FlightScope, Fujitsu Technology Solutions, Honeywell, Huawei, Keywords Studios, Netguru, STS, TÜV Rheinland), z czego 12 o zatrudnieniu powyżej 500 osób. Łącznie podmioty te zatrudniały 7,7% (ok. 23 700) wszystkich pracowników sektora nowoczesnych usług biznesowych w Polsce. Liderem w tym zestawieniu jest Kraków z wynikiem 22,8%. Analizując dane z lat 2016-2019 należy zauważyć, że zwiększeniu o 13% uległa suma osób zatrudnionych w sektorze na terenie GZM.¹²

Wysoka gęstość zaludnienia jaka występuje na terenie województwa śląskiego wymaga funkcjonowania rozbudowanego systemu usług związanych z opieką zdrowotną i pomocą społeczną. Znajduje to odzwierciedlenie w liczbie firm działających w sekcji Q PKD. Wynik 29 591 jest drugim najwyższym w kraju za województwem mazowieckim – 44 352.

Coraz bardziej istotna w województwie śląskim z punktu widzenia potencjału oraz działań podejmowanych przez władze regionu jest też elektromobilność. Zgodnie z danymi zawartymi w raporcie pn. „Barometr Nowej

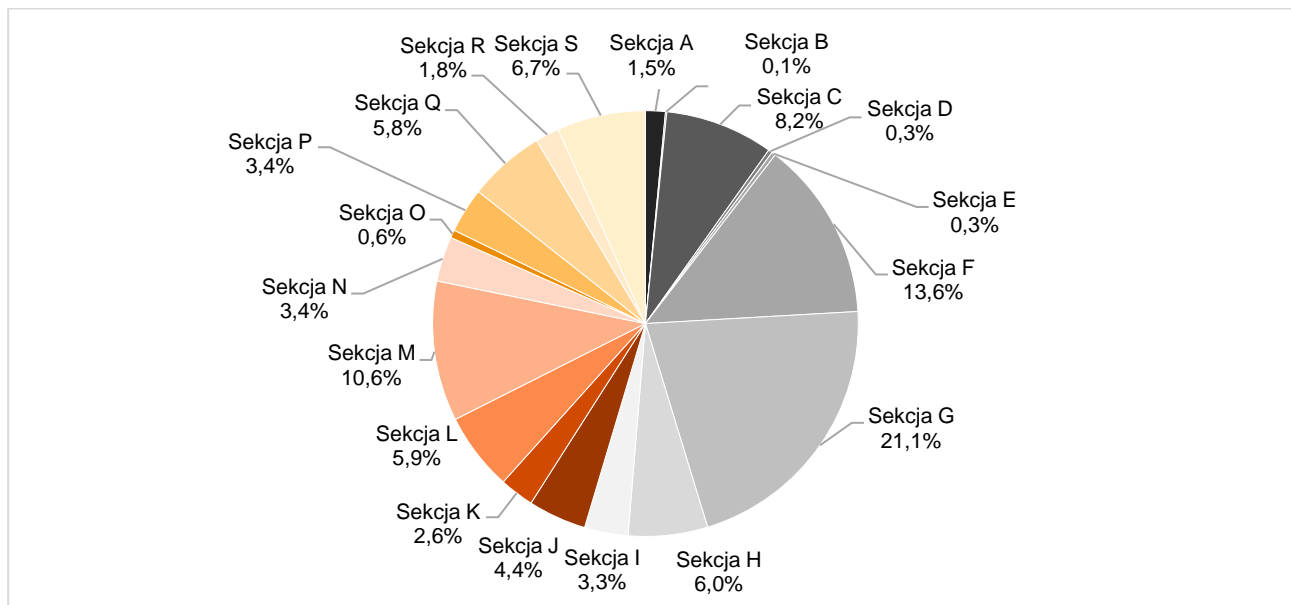
¹² „Sektor nowoczesnych usług biznesowych w Polsce 2019”, Raport przygotowany przez Związek Liderów Sektora Usług Biznesowych (ABSL).

Mobilności 2020/2021¹³ już niemal 30% Polaków planuje w przyszłości dokonać zakupu samochodu elektrycznego. Coraz większą popularnością cieszą się środki transportu publicznego działające z wykorzystaniem paliw alternatywnych. Jednym z pionierów w tym zakresie jest Górnośląsko-Zagłębiowska Metropolia, pozyskująca autobusy zasilane wodorem oraz tworząca pierwsze w Polsce stacje ładowania pojazdów na wodór. Działanie to stanowi część strategii GZM w zakresie rozwoju zrównoważonej mobilności miejskiej i elektromobilności obok upowszechniania pojazdów bateryjnych oraz roweru jako pełnoprawnego i alternatywnego środka transportu publicznego. Województwo śląskie jest liderem w liczbie ogólnodostępnych stacji ładowania w Polsce. Aż 8 z 23 miast z całego kraju wyznaczonych przez Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki jako ogólnodostępne stacje ładowania oraz dostawcy usług ładowania ulokowanych jest w województwie śląskim. Do Gliwic, Sosnowca i Częstochowy dołączyły niedawno: Bytom, Tychy, Dąbrowa Górnicza, Rybnik i Zabrze. Istotne jest również wskazanie, że wnioski kolejnych dwóch miast z regionu są obecnie rozpatrywane przez URE, celem dołączenia ich do listy. Taka sytuacja nakazuje traktować województwo śląskie jako lidera w procesach związanych z rozwojem elektromobilności w kraju. Wysokie aspiracje regionu potwierdza także powołanie przez Zarząd Województwa Śląskiego ciała opiniodawczo-doradczego w postaci Rady ds. elektromobilności. Duży potencjał w tym zakresie dostrzegany jest również przez zagranicznych inwestorów. Jedną z wyróżniających się światowych firm z branży należąca do koreańskiej grupy SK, uruchomiła w Dąbrowie Górniczej fabrykę produkującą separatory do baterii litowo-jonowych. Docelowo za sprawą zainwestowania 6,5 mld PLN ma powstać największa z zarządzanych przez grupę SK w Europie fabryka separatorów.

Kolejnym krokiem w analizie firm zarejestrowanych w REGON, działających na terenie województwa śląskiego było sprawdzenie, w ramach których podregionów wyróżniają się poszczególne sekcje PKD.

Wykres 5. Udział firm z każdej sekcji w ogólnej ilości firm w podregionie.

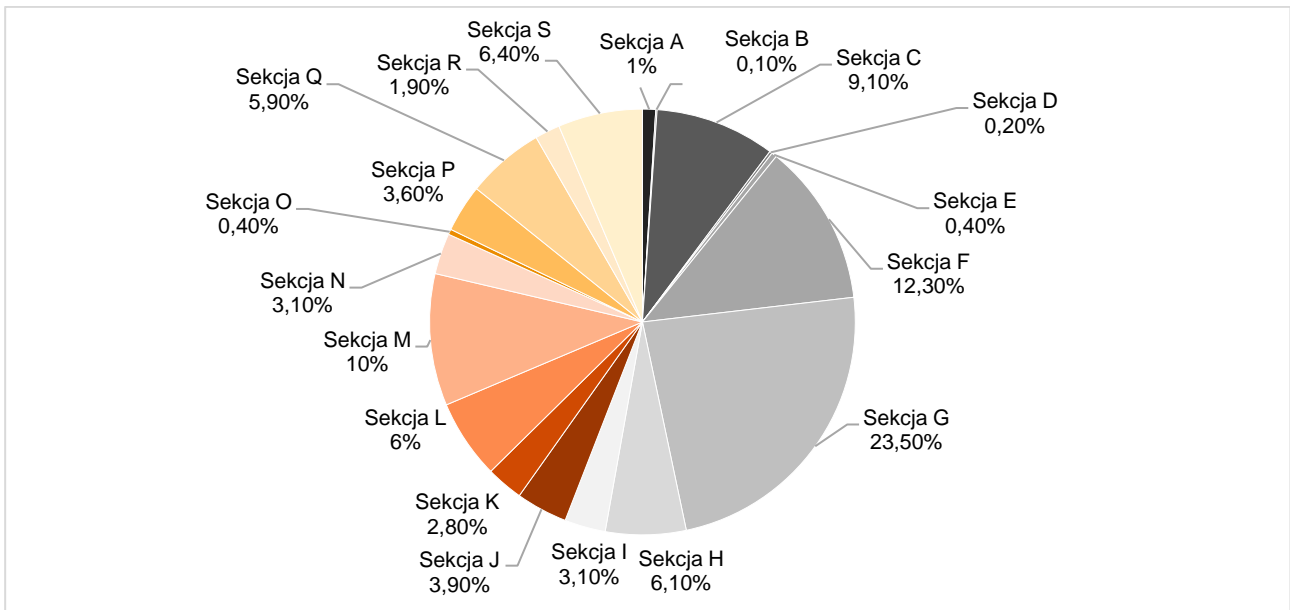
Polska – 4 729 966 firm¹⁴

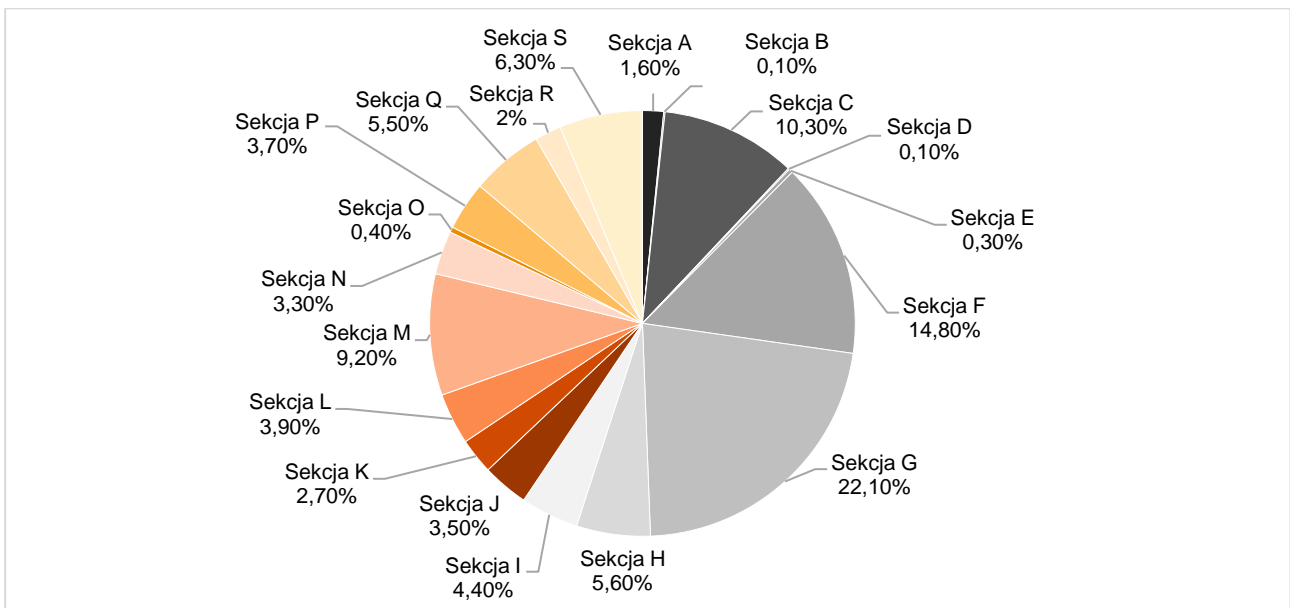
¹³ Raport opracowany przez Polskie Stowarzyszenie Paliw Alternatywnych.

¹⁴ W zestawieniu nie wskazano sekcji U z uwagi na zbyt mały udział w ilości firm w ogóle. W Polsce w ramach tej sekcji działa 267 firm, z czego 13 na terenie województwa śląskiego.

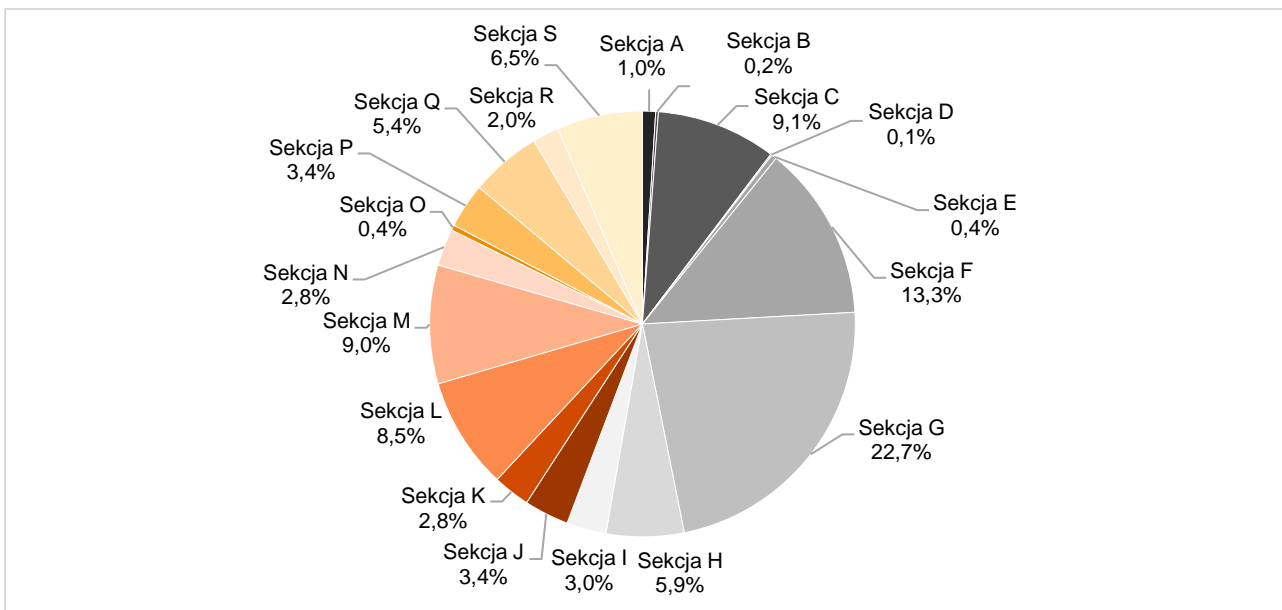
Województwo śląskie – 499 584 firmy

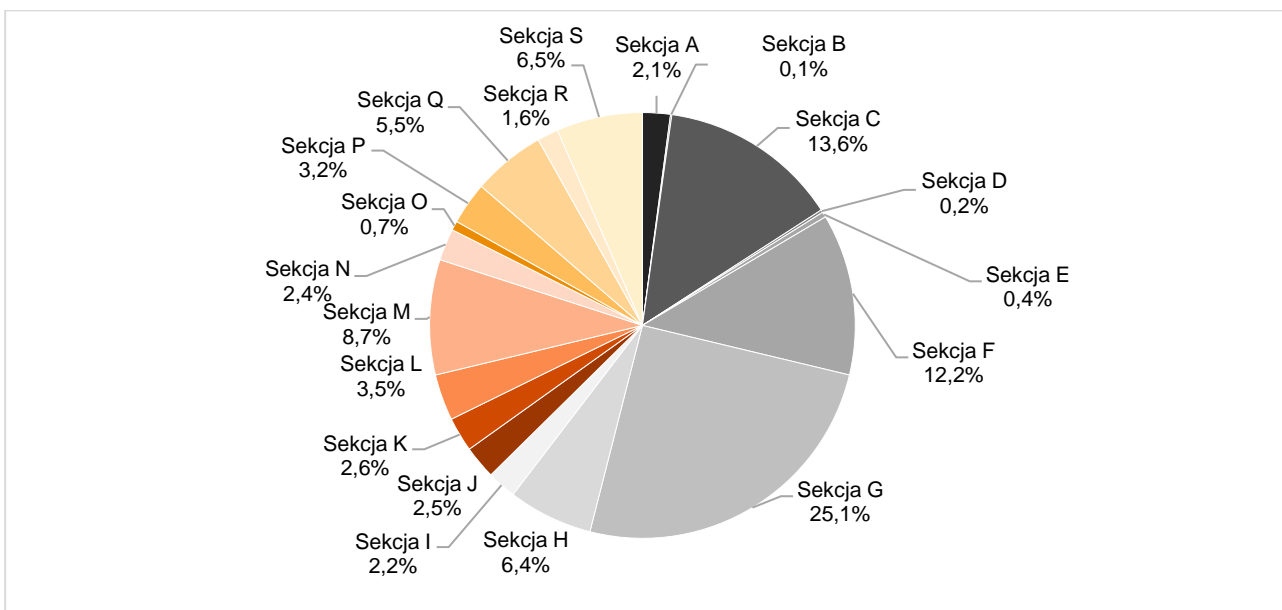
Podregion bielski – 83 167 firm

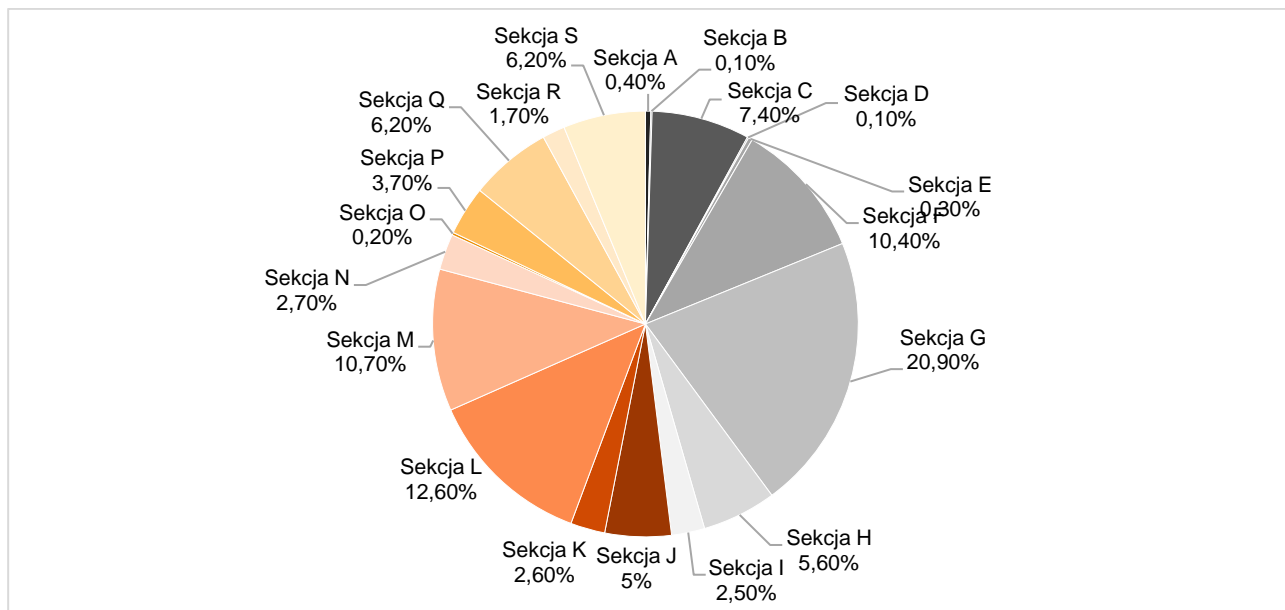
Podregion bytomski – 45 914 firm

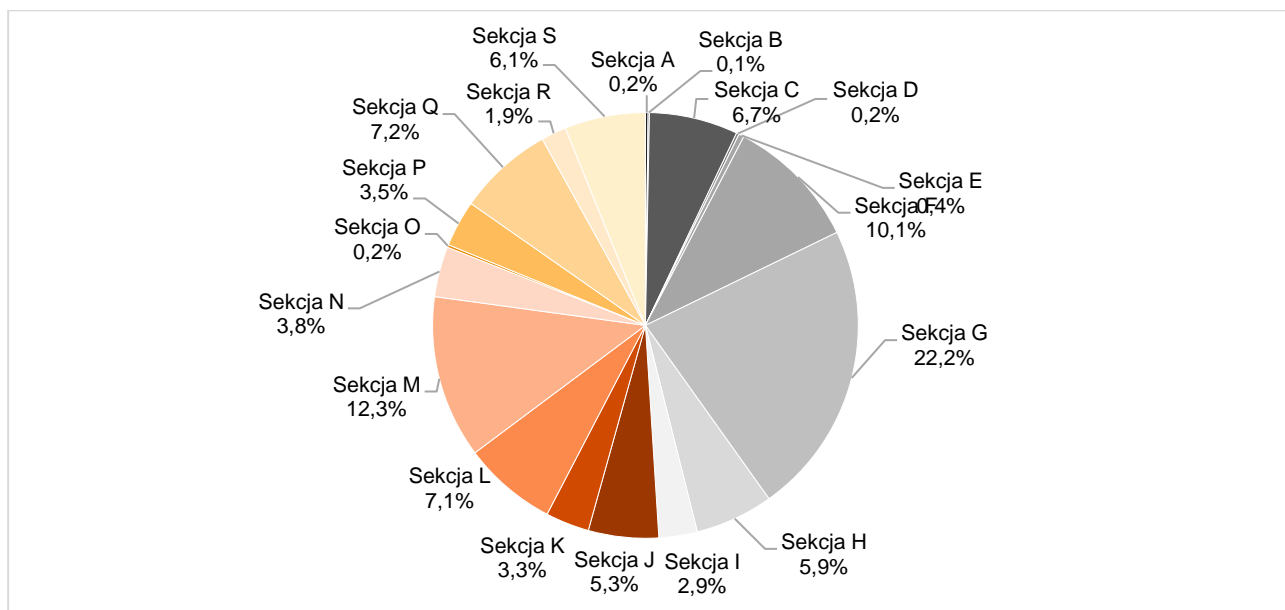
Podregion częstochowski – 55 851 firm

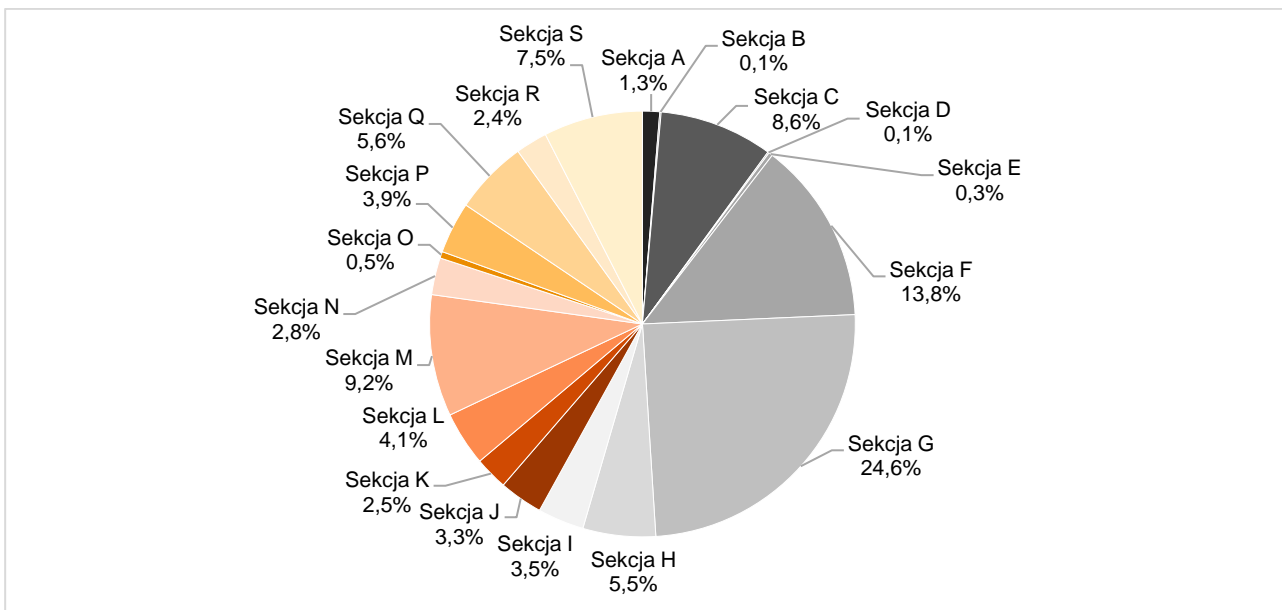
Podregion gliwicki – 52 903 firmy

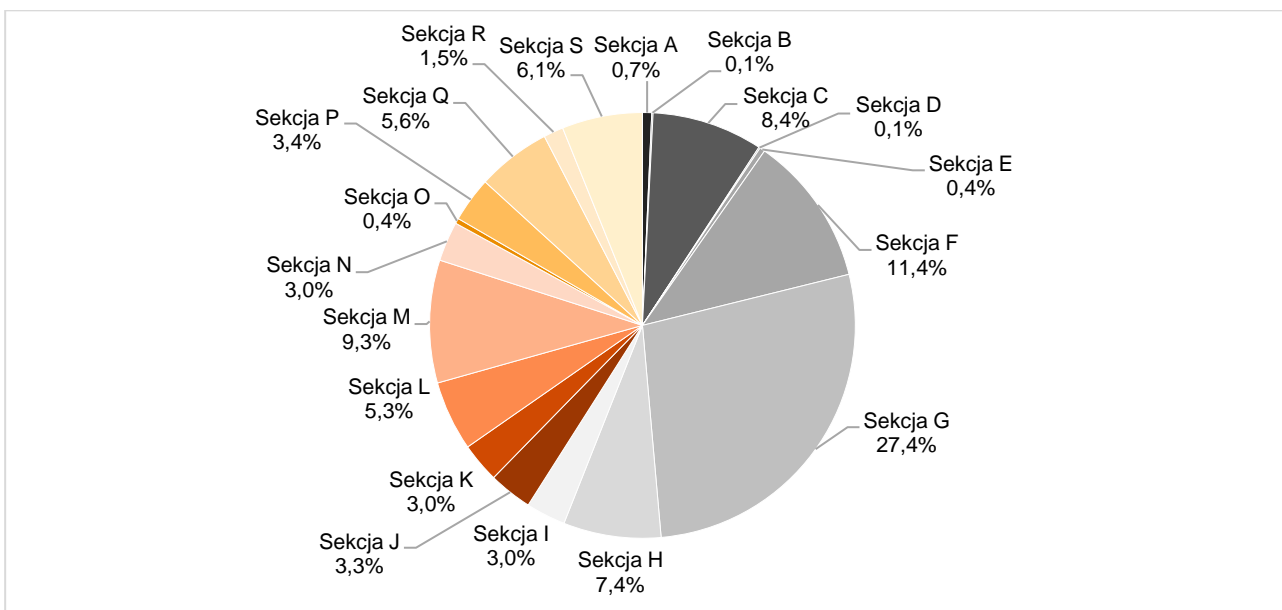
Podregion katowicki – 91 490 firm

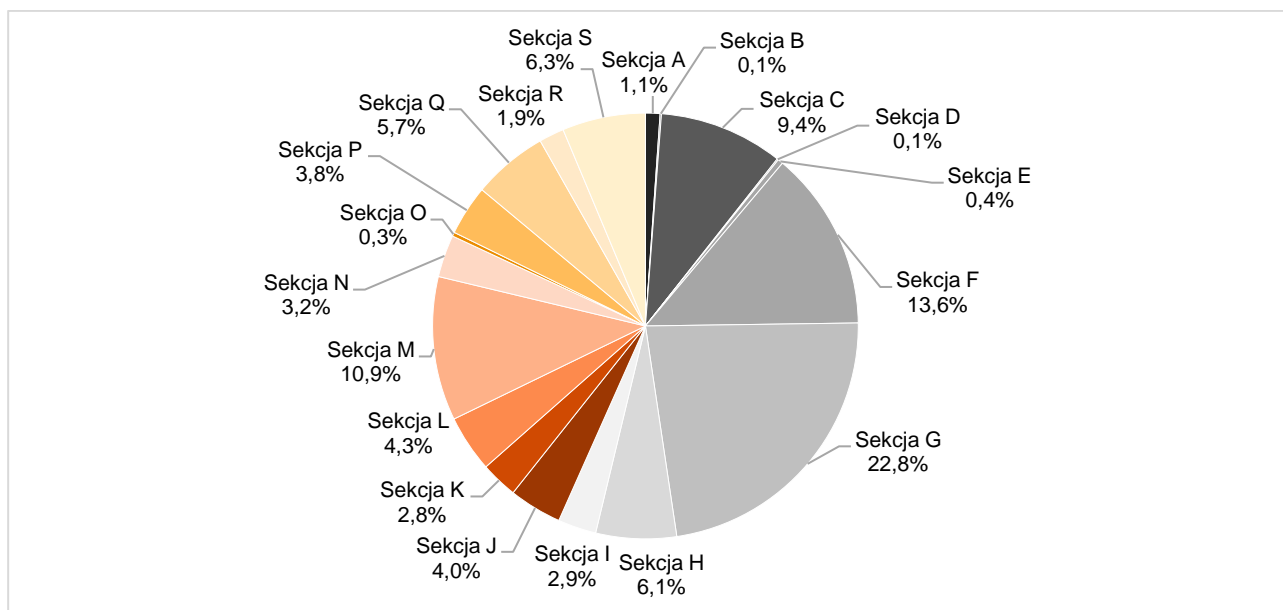
Podregion rybnicki – 53 852 firmy

Podregion sosnowiecki – 73 130 firm

Podregion tyski – 43 277 firm

Najwięcej firm z sekcji A – Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo – usytuowanych jest w podregionie bielskim (1 291). Na drugim miejscu w tym zestawieniu znalazł się podregion częstochowski (1 147). Oba obszary wyróżniają się zdecydowanie na tle pozostałych, ponieważ na ich terenie zlokalizowanych jest 48,5% wszystkich regionalnych przedsiębiorstw zajmujących się rolnictwem, leśnictwem, łowiectwem i rybactwem. Znajdujący się na miejscu 3. podregion rybnicki posiada 684 takie podmioty. Najmniej firm z sekcji A znajduje się w najbardziej zurbanizowanych podregionach: katowickim – 217 i gliwickim – 223.

Podregion katowicki odgrywa dominującą rolę w zakresie liczby firm działających w ramach sekcji B PKD – Górnictwo i wydobywanie. Na 557 tego typu firm w województwie, 122 zarejestrowane są na terenie tego podregionu.

Branża przetwórstwa przemysłowego (Sekcja C) najintensywniej funkcjonuje w podregionach bielskim i częstochowskim. W obu tych miejscach, poza najwyższą liczbą firm – odpowiednio 8 572 i 7 598 – sektor ten ma najwyższy procentowy udział w ogólnej liczbie przedsiębiorstw – odpowiednio 10,3% i 13,6%.

Podregion bielski zdecydowanie wyróżnia się liczbą firm działających w ramach sekcji F – Budownictwo. 12 271 z 61 535 podmiotów gospodarki narodowej ma swoją siedzibę w podregionie bielskim. Drugi pod tym względem jest podregion katowicki z 9 200 firmami, a trzeci – sosnowiecki, w którym znajdują się 8 353 tego typu przedsiębiorstwa.

Ponad połowa (50,1%) przedsiębiorstw w najpopularniejszej w regionie sekcji – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle zarejestrowana jest na terenie trzech podregionów: katowickiego – 20 306, sosnowieckiego – 20 031 i bielskiego – 18 407. Podmioty z tego obszaru stanowią większość firm w każdym z 8 podregionów województwa śląskiego, a w sosnowieckim i częstochowskim liczba przedsiębiorstw z sekcji G stanowi ponad jedną czwartą (odpowiednio 27,4% i 25,1%) wszystkich firm.

Ponad jedna czwarta firm (4 861) z sekcji Informacja i komunikacja zarejestrowana jest na obszarze podregionu katowickiego. Jest on zdecydowanym liderem w regionie. Drugie miejsce zajmuje podregion bielski – 2 884 przedsiębiorstw, który chce pozycjonować się jako Hub IT w regionie. 2 650 firm zlokalizowanych jest w podregionie gliwickim, a 2 380 w sosnowieckim.

Zgodnie z przewidywaniami dwa podregiony: gliwicki (6 654) oraz katowicki (6 485) zdecydowanie dominują pod względem liczby firm działających w obszarze związanym z obsługą rynku nieruchomości (Sekcja L). Oba podregiony dostarczają 43,6% ogółu firm zarejestrowanych w województwie śląskim.

Podregion katowicki specjalizuje się także w zakresie firm działających w ramach sekcji M – Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna. Podregion jest liderem w województwie zarówno pod kątem liczby tego typu przedsiębiorstw (11 233), jak również udziału firm tego typu w ogólnej liczbie firm w podregionie (12,3%). Jest to drugi najliczniej reprezentowany sektor w podregionie, co jest ewenementem w skali całego województwa. W żadnym innym podregionie znaczenie sekcji działalność profesjonalna, naukowa i techniczna nie jest tak istotne.

W zakresie podmiotów działających w obszarze opieki zdrowotnej i pomocy społecznej (Sekcja Q) ponownie zdecydowanym liderem jest podregion katowicki, w którym jest 6 583 podmiotów gospodarczych z tej sekcji. 4 609 firm zlokalizowanych jest w podregionie bielskim, a 4 082 w sosnowieckim.

2.1.4 Specjalizacje regionalne

Województwo śląskie w dniu 20 grudnia 2012 r. przyjęło Regionalną Strategię Innowacji Województwa Śląskiego na lata 2013-2020 (RSI). Jednym z elementów dokumentu było zidentyfikowanie regionalnych inteligentnych specjalizacji, czyli sektorów, w których występujący już potencjał może przy odpowiednim wsparciu dać pozycję lidera na obszarze Unii Europejskiej. Początkowo lista specjalizacji regionalnych ograniczała się do trzech pozycji: energetyki, medycyny oraz technologii informacyjnych i komunikacyjnych. Wskazanie tych sektorów poparte było wieloletnimi analizami realizowanymi np. w ramach foresightu regionalnego, którego początek datuje się na rok 2006. Badanie skupiło się na określeniu potencjału regionu w następujących obszarach tematycznych:

- biotechnologie,
- technologie dla energetyki,
- technologie ochrony środowiska,
- technologie informatyczne i telekomunikacyjne,
- technologie produkcji i przetwarzania materiałów,
- technologie transportu i infrastruktury transportowej,
- technologie inżynierii medycznej.

Efektem foresightu było określenie opisu technologicznego regionu, łącząc kluczowe technologie w strategiczne 4 grupy. Następnym krokiem było opracowanie w województwie Programu Rozwoju Technologii (PRT). W ramach tego dokumentu określono warunki, jakie powinny zostać spełnione, aby każda z technologii w ramach poszczególnych grup mogła się rozwinąć. Dzięki temu PRT jako pierwszy dokument określił obszary specjalizacji technologicznej regionu, na które złożyły się:

- technologie medyczne,
- technologie dla energetyki i górnictwa,
- technologie dla ochrony środowiska,
- technologie informacyjne i telekomunikacyjne,
- produkcja i przetwarzanie materiałów,
- transport i infrastruktura transportowa,
- przemysł maszynowy, samochodowy, lotniczy i górniczy,
- nanotechnologie i nanomateriały.

Dzięki powyższym działaniom możliwe było wytypowanie pierwszych Regionalne Inteligentne Specjalizacje (RIS) w regionie.

1. **Energetyka** – nieocenioną rolę odegrała ranga tej branży w gospodarce województwa i kraju. Ponadto istotna była specyfika regionu, w ramach którego występuje bardzo duża gęstość zaludnienia (co przekłada się na wysokie zapotrzebowanie energetyczne) i odpowiedni potencjał produkcyjno-technologiczny. Wpływ

na wybór tej specjalizacji miała też coraz większa popularyzacja w regionie pozyskiwania energii z odnawialnych źródeł.

2. **Medycyna** – atutem regionu, który przemawiał za wyborem tej branży stały się bardzo dobre efekty na skalę krajową w prowadzeniu leczenia, przeciwdziałaniu chorobom, prowadzeniu rehabilitacji oraz wdrażaniu produktów inżynierii medycznej. Dodatkowo, wybór tego obszaru wpisywał się w założenia Strategii Rozwoju Województwa do roku 2020, zgodnie z którą region miał zapewniać dostępność do usług publicznych (w tym medycznych) wysokiej jakości.
3. **Technologie informacyjne i telekomunikacyjne** – włączenie tego obszaru w poczet specjalizacji wynikało z jego niepodważalnego wpływu na każdy sektor gospodarki, a także na rozwijanie innowacyjności poszczególnych produktów i usług.

W roku 2018, w wyniku szerokich analiz związanych z realizacją założeń procesu przedsiębiorczego odkrywania (PPO) lista specjalizacji została poszerzona o dwie kolejne – zieloną gospodarkę i przemysły wschodzące (przemysły kreatywne i przemysły mobilności). Jak wskazuje Regionalna Strategia Województwa Śląskiego 2030 zielona gospodarka polega na „generowaniu i wdrażaniu innowacyjnych, niskoemisyjnych, zasobooszczędnych i sprzyjających włączeniu społecznemu rozwiązań dla rozwoju gospodarki regionu przy jednoczesnej realizacji celów środowiskowych, określonych w dokumentach strategicznych, realna poprawa stanu jakości środowiska i warunków życia w województwie śląskim”. Z kolei określając ramy przemysłów wschodzących, należy wskazać, że jest to z jednej strony wszelka działalność polegająca na wdrażaniu kreatywnych czynników w procesy produkcyjne i usługowe. Tak zdefiniowane przemysły kreatywne to firmy działające w obszarach: reklamy, architektury, sztuki, rzemiosła, projektowania, mody, filmu, muzyki, w sektorze gamedev, etc. Z drugiej strony, specjalizacja ta skupia się na optymalizowaniu procesów związanych z mobilnością towarów i osób.

To, co wyróżnia powyższe branże, to przede wszystkim duża liczba firm działających w ramach poszczególnych specjalizacji:

- W ramach branży energetyka zdiagnozowano 13 915 firm, co daje regionowi 2. miejsce za województwem mazowieckim (21 364).
- Branża medyczna stanowi drugą najliczniejszą specjalizację województwa śląskiego mając na uwadze liczbę podmiotów gospodarczych – 28 186.
- 9,7% (tj. 15 524) firm z sektora ICT w Polsce działa na terenie województwa śląskiego.
- Przemysły wschodzące na terenie województwa charakteryzują się funkcjonowaniem 16 760 podmiotów gospodarczych.
- Najliczniej reprezentowaną specjalizacją regionalną jest zielona gospodarka, w ramach której funkcjonuje 51 225 przedsiębiorstw.¹⁵

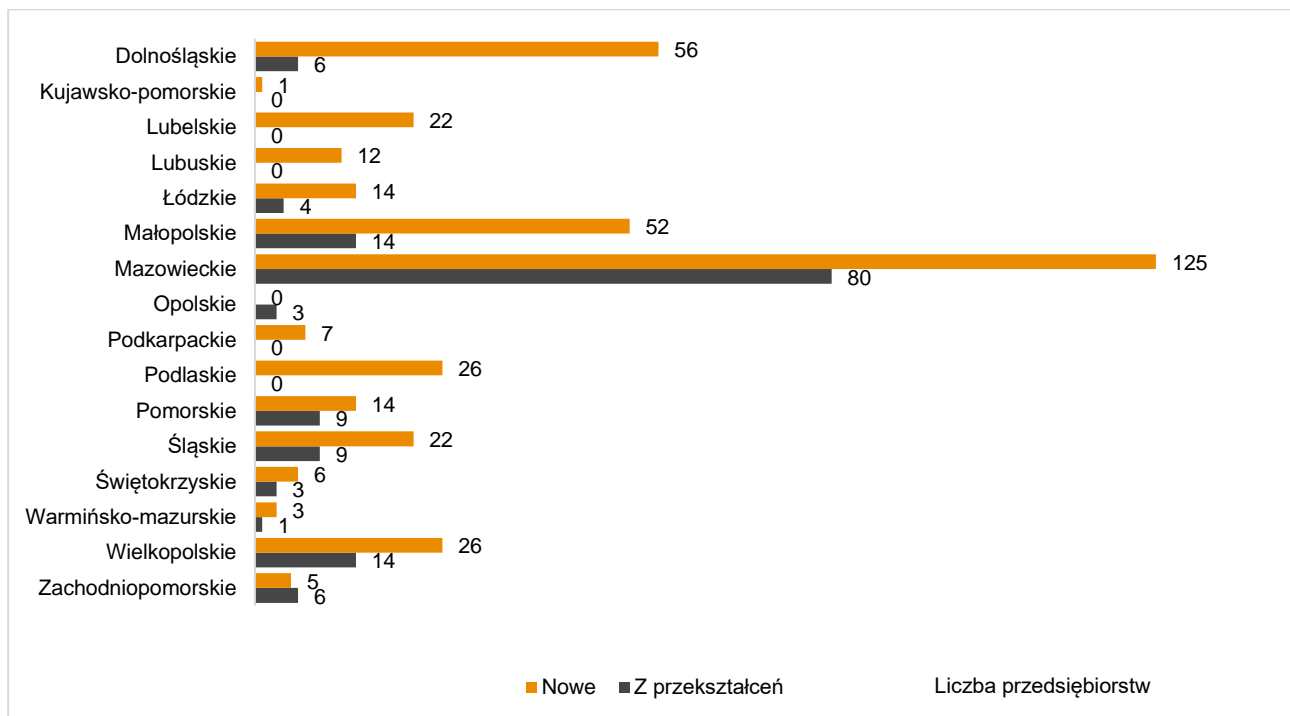
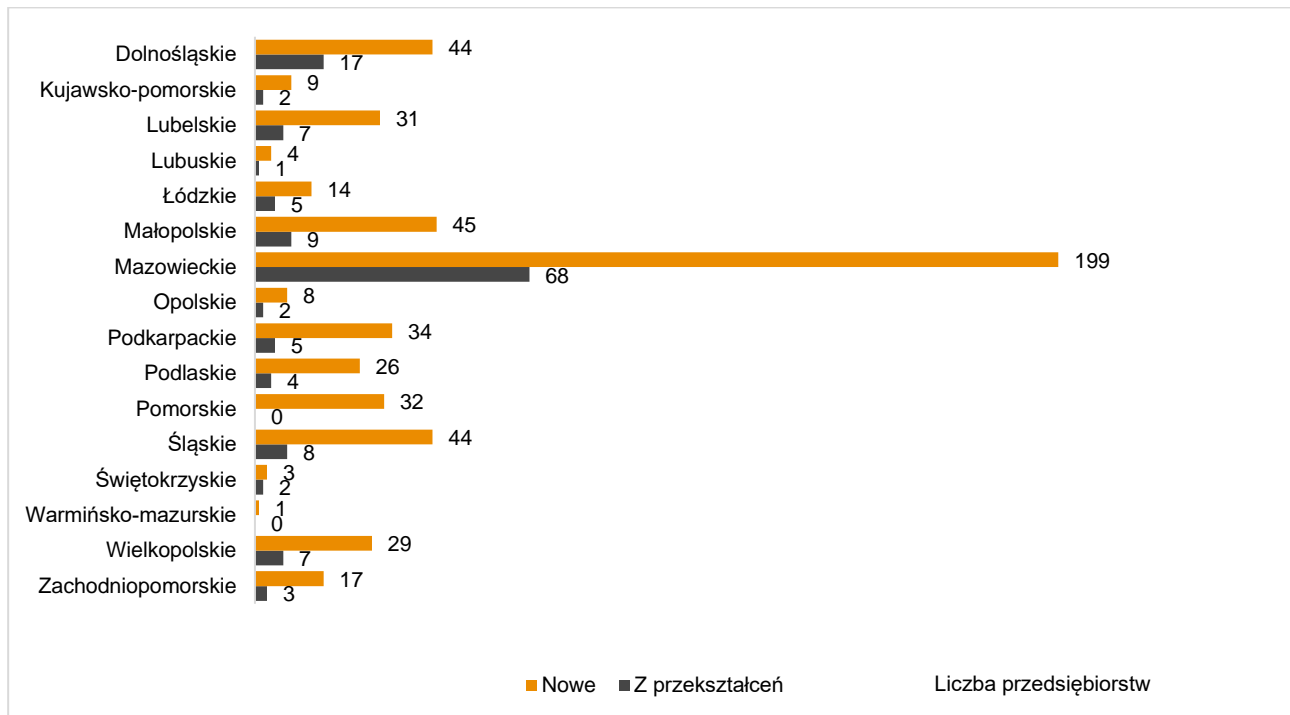
Na wysoką rangę powyższych branż w strukturze gospodarki wpływa również zaplecze badawczo-rozwojowe, które tworzą: Politechnika Śląska (energetyka, medycyna, zielona gospodarka), Politechnika Częstochowska (energetyka, zielona gospodarka), Główny Instytut Górnictwa (energetyka, zielona gospodarka), Instytut Chemicznej Przeróbki Węgla (energetyka), Centrum Materiałów Polimerowych i Węglowych PAN (medycyna), Fundacja Rozwoju Kardiochirurgii im. prof. Zbigniewa Religi (medycyna), Sieć Badawcza Łukasiewicz – Instytut Techniki i Aparatury Medycznej oraz Instytut Technik Innowacyjnych EMAG (medycyna), Śląskie Centrum Chorób Serca w Zabrze (medycyna), Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach (medycyna), Śląski Park Technologii Medycznych – Kardio-Med Silesia (medycyna), Uniwersytet Śląski w Katowicach (medycyna), Uniwersytet Śląski (zielona gospodarka), Akademia Techniczno-Humanistyczna (zielona gospodarka), Instytut Ekologii Terenów Uprzemysłowionych (zielona gospodarka), Instytut Podstaw Inżynierii Środowiska Polskiej Akademii Nauk (zielona gospodarka).

¹⁵ Dane GUS, za Regionalną Strategią Innowacji Województwa Śląskiego 2030.

2.1.5 Podmioty z kapitałem zagranicznym

Województwo śląskie w 2019 r. zajęło 4. pozycję wśród pozostałych regionów Polski, pod względem liczby powstałych przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym według województw (uwzględniając przedsiębiorstwa nowopowstałe oraz z przekształceń). W 2020 r. region śląski uplasował się niżej w statystykach, zajmując miejsce 5.

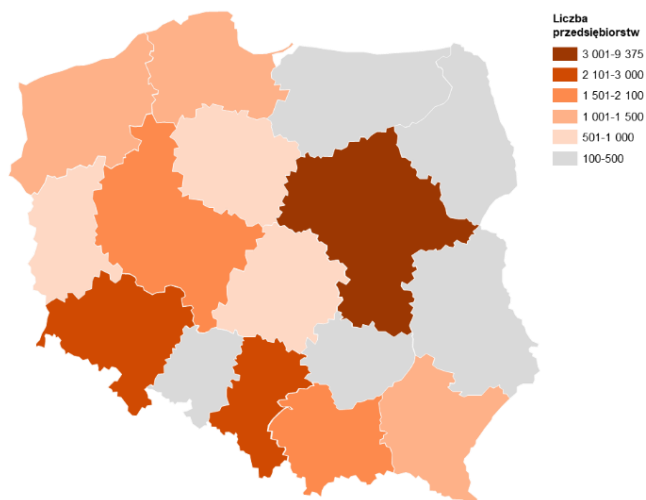
Wykres 6. Liczba powstałych w 2020 r. przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym według województw i sposobu powstania.

Źródło: Działalność gospodarcza przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym w 2020 r. – dane GUS.

Śląskie zajmuje wysoką drugą pozycję, tuż za województwem mazowieckim, pod względem liczby podmiotów z kapitałem zagranicznym w 2019 i 2020 r. Porównując statystyki dotyczące liczby podmiotów z kapitałem zagranicznym na przestrzeni lat 2003-2019 można zaobserwować wysoką pozycję regionu śląskiego, plasującego się zawsze w czołówce polskich regionów. Jest to bardzo dobra tendencja, z uwagi na fakt, iż liczba podmiotów o kapitale zagranicznym – i co jest z tym bezpośrednio związane inwestycje zagraniczne – mają istotny wpływ na rozwój gospodarki i konkurencyjność regionu. Napływ kapitału zagranicznego generuje nowe miejsca pracy oraz wywiera wpływ na wielkość produkcji i realizowanych inwestycji.

Mapa 2. Liczba przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym według województw w 2019 roku – Działalność gospodarcza przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym w 2019 r.

Źródło: Dane GUS

Mapa 12. Liczba przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym według województw w 2020 roku – Działalność gospodarcza przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym w 2020 r. – dane GUS.

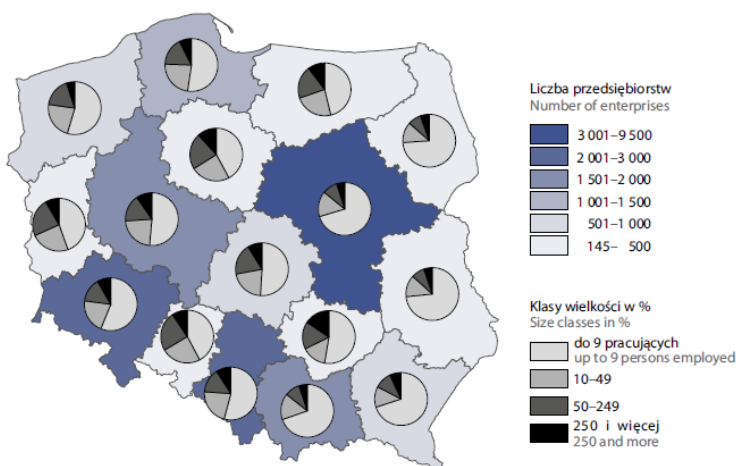

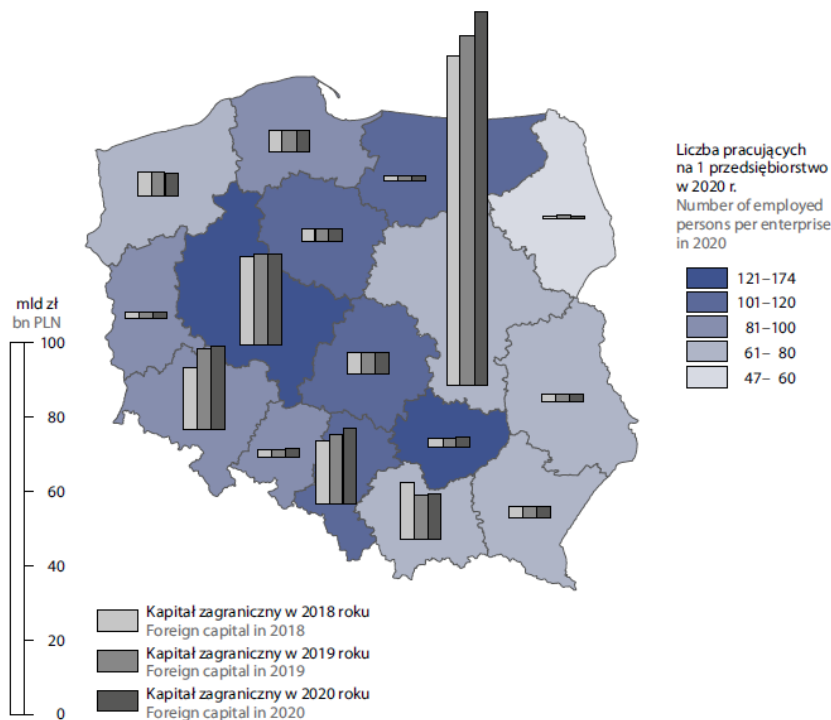
Tabela 5. Liczba podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego według województw w latach 2003-2019.

Nazwa	Ogółem																
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Polska	15 371	15 816	16 837	18 515	18 515	21 092	22 176	23 078	24 910	25 914	26 128	26 464	25 961	26 015	23 213	27 902	25 256
Dolnośląskie	1 675	1 758	1 831	1 962	2 048	2 112	2 210	2 274	2 367	2 390	2 370	2 339	2 260	2 252	2 075	2 400	2 195
Kujawsko-pomorskie	420	433	457	485	520	537	555	571	587	592	589	527	557	562	522	574	516
Lubelskie	299	308	332	336	329	329	318	343	353	384	400	446	460	495	441	481	492
Lubuskie	592	637	682	718	793	776	765	777	809	768	731	717	657	674	598	614	551
Łódzkie	653	699	726	792	808	867	915	950	1 033	1 057	1 086	1 050	1 047	1 040	926	1 051	930
Małopolskie	813	844	920	1 092	1 110	1 251	1 381	1 471	1 575	1 635	1 651	1 754	1 762	1 962	1 813	2 247	2 057
Mazowieckie	4 913	5 026	5 530	5 934	5 930	7 622	8 135	8 576	9 447	9 979	10 098	10 321	10 030	9 821	8 473	11 244	9 771
Opolskie	419	412	420	428	459	462	461	471	492	504	488	467	434	428	411	398	419
Podkarpackie	244	251	271	298	294	317	326	345	387	427	461	494	529	571	519	738	663
Podlaskie	88	95	100	102	114	127	126	141	159	181	183	182	196	211	191	262	240
Pomorskie	902	943	1 041	1 127	1 190	1 216	1 270	1 246	1 353	1 406	1 430	1 430	1 373	1 350	1 201	1 369	1 296
Śląskie	1 618	1 624	1 652	1 708	1 861	1 882	2 002	2 077	2 245	2 356	2 388	2 442	2 407	2 421	2 211	2 399	2 289
Świętokrzyskie	171	170	148	166	161	164	177	174	181	182	184	184	177	175	169	212	194
Warmińsko-mazurskie	287	278	268	265	247	291	309	301	320	318	302	299	273	260	230	248	217
Wielkopolskie	1 314	1 345	1 385	1 436	1 488	1 923	1 962	2 062	2 222	2 291	2 302	2 333	2 302	2 290	2 070	2 305	2 123
Zachodnio-pomorskie	963	993	1 074	1 166	1 163	1 216	1 264	1 299	1 380	1 444	1 464	1 434	1 497	1 503	1 363	1 360	1 303

Źródło Bank Danych Lokalnych – dane GUS.

W tym miejscu warto również zwrócić uwagę na wartość kapitału zagranicznego. Dane statystyczne wskazują, iż w 2020 r. – podobnie jak w roku poprzednim – ponad 80% kapitału zagranicznego ulokowano w pięciu województwach. Niemal połowę w województwie mazowieckim (46,7%), a ponad jedną trzecią (37,5%) w kolejnych czterech województwach: wielkopolskim (11,3%), dolnośląskim (10,5%), śląskim (9,5%), oraz małopolskim (5,8%). Największy przyrost kapitału zagranicznego w stosunku do roku poprzedniego odnotowano w województwach śląskim (o 7,3%) i mazowieckim (o 6,8%).

Mapa 13. Kapitał zagraniczny według województw w latach 2018-2020 r. – Działalność gospodarcza przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym w 2020 r. – dane GUS.

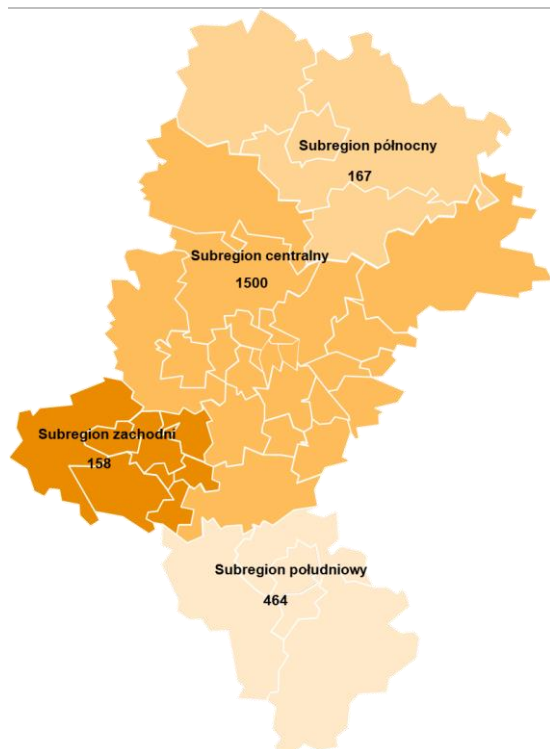
W roku 2019 funkcjonowało na terenie województwa śląskiego 2 289 podmiotów z kapitałem zagranicznym. Analizując dane od roku 2012 należy wskazać, że była to druga najniższa wartość wskaźnika w badanym okresie, zaraz za rokiem 2017. Powyższy trend zauważyć można także na obszarze całej Polski. W każdym z województw liczba firm z kapitałem zagranicznym była niższa niż w roku 2018, a w przypadku czterech województw (kujawsko-pomorskie, lubuskie, warmińsko-mazurskie, zachodniopomorskie) była ona najniższa w ostatniej dekadzie. Taka sytuacja sprawia, że województwo śląskie utrzymało pozycję wicelidera w tym zakresie ustępując jedynie mazowieckiemu, w którym działa aż 9 771 takich podmiotów. Łączna wartość kapitału zagranicznego w województwie śląskim wynosi 25 127,6 mln PLN, co daje regionowi 3. miejsce spośród wszystkich województw – za mazowieckim i wielkopolskim. Znamienne jest jednak to, że pomimo spadku liczby podmiotów zagranicznych działających na terenie regionu zdecydowanie wzrosła suma zainwestowanego przez nich kapitału. W tym aspekcie region osiągnął najwyższą wartość w ostatnich 10 latach i jednocześnie może się poszczycić najwyższym wzrostem (aż o niemal 40%) tego wskaźnika w Polsce względem roku 2018.¹⁶

Większość firm z kapitałem zagranicznym ulokowana jest w największych miastach województwa śląskiego. Prym wiodą tutaj Katowice, w których jest 449 takich przedsiębiorstw. W dalszej kolejności są: Bielsko Biała – 237, Gliwice – 197 i Tychy – 159. W tym miejscu warto zauważyć, że o ile w Dąbrowie Górniczej działają „jedynie” 63 takie firmy, to wartość kapitału zagranicznego jest tam najwyższa w całym województwie i wynosi 3 668,1 mln PLN. Drugie miejsce osiągnęła Bielsko-Biała z wynikiem 3 056,8 mln PLN, a trzecie – lider pod względem liczby firm z kapitałem zagranicznym, czyli Katowice, z wynikiem 2 720,9 mln PLN.

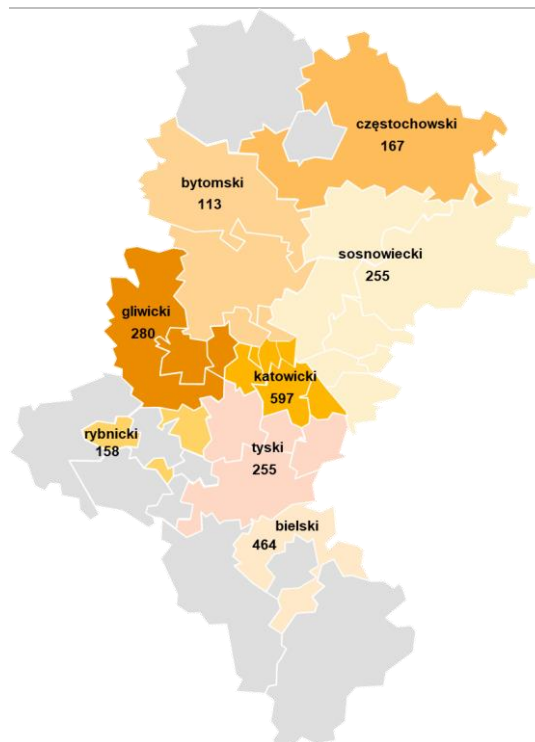
¹⁶ GUS, Tablica - podmioty z udziałem kapitału zagranicznego ale z jakiego raportu są te dane? – to są dane wygenerowane z BDL.

Mapa 3. Liczba firm z kapitałem zagranicznym w poszczególnych podregionach i subregionach w 2019 r.¹⁷

Subregiony

Podregiony

Najwyższą wartość kapitału zagranicznego w roku 2019 w województwie śląskim wygenerowały podmioty pochodzące z Luksemburga (4 374 mln PLN). Na drugim miejscu tego zestawienia znalazły się Niemcy (3 328,4 mln PLN), a na dalszych pozycjach: Włochy (2 276 mln PLN), Holandia (1 772,4 mln PLN), Korea Południowa (1 422,7 mln PLN) i Cypr (846 mln PLN). Zestawiając te dane z innymi regionami w Polsce należy wskazać, że:

- Tylko w województwie mazowieckim firmy z Luksemburga i z Cypru osiągnęły wyższą wartość kapitału zagranicznego niż w regionie śląskim;
- Trzy inne województwa (mazowieckie, dolnośląskie i wielkopolskie), cechują się wyższym niż województwo śląskie wynikiem w zakresie wartości kapitału pochodzenia niemieckiego;
- Województwo śląskie zajmuje 1. miejsce wśród polskich regionów w zakresie wysokości kapitału z Włoch. Aż 43,3% kapitału włoskich firm w Polsce jest zainwestowane w województwie śląskim.¹⁸

Suma przychodów firm z kapitałem zagranicznym w województwie śląskim wyniosła w 2019 roku 183 764,8 mln PLN, z czego zdecydowanie największą kwotę osiągnęły przedsiębiorstwa zatrudniające 250 lub więcej pracowników – 144 013,3 mln PLN. W pozostałych grupach firm sytuacja kształtuje się następująco:

- Firmy zatrudniające 0-9 pracowników – 5 697,6 mln PLN;
- Firmy zatrudniające 10-49 pracowników – 10 628,7 mln PLN;
- Firmy zatrudniające 50-249 pracowników – 23 425,2 mln PLN.

Łączne przychody wszystkim firm z kapitałem zagranicznym w regionie śląskim stanowiły 10,5% przychodów tego typu przedsiębiorstw w Polsce.

¹⁷ Wyliczenia własne na podstawie danych GUS, Tablica - podmioty z udziałem kapitału zagranicznego.

¹⁸ GUS, Działalność gospodarcza przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym w 2019 r.

Wynik finansowy brutto (przychody minus koszty) firm z kapitałem zagranicznym w regionie w 2019 roku był dodatni i wyniósł 6 298,9 mln PLN. 1 353 firmy z kapitałem zagranicznym wykazały się natomiast zyskiem netto w badanym roku, z czego 653 to firmy mikro, 321 to małe przedsiębiorstwa, 227 – średnie i 152 – duże.¹⁹

Istotnym z punktu widzenia rozwoju gospodarczego wydaje się potencjał jaki istnieje w firmach zlokalizowanych na terenie Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii. Duża koncentracja kooperantów sprawia, że obszar ten stał się jednym z najbardziej atrakcyjnych miejsc w Polsce do lokowania siedziby zarządu przez duże firmy. Instytut Rozwoju Miast i Regionów w ramach opracowanego w 2021 r. raportu pn. „Poziom i dynamika rozwoju gospodarczego na obszarze GZM z uwzględnieniem funkcji metropolitarnych” przeanalizował działalność 2800 firm o największych dochodach w Polsce. Większość z tych przedsiębiorstw (62,5%) uruchamia swoje główne siedziby na obszarze 7 polskich metropolii. Na obszarze GZM zidentyfikowano 178 takich przedsiębiorstw – jest to 2. miejsce w Polsce za metropolią warszawską (958).

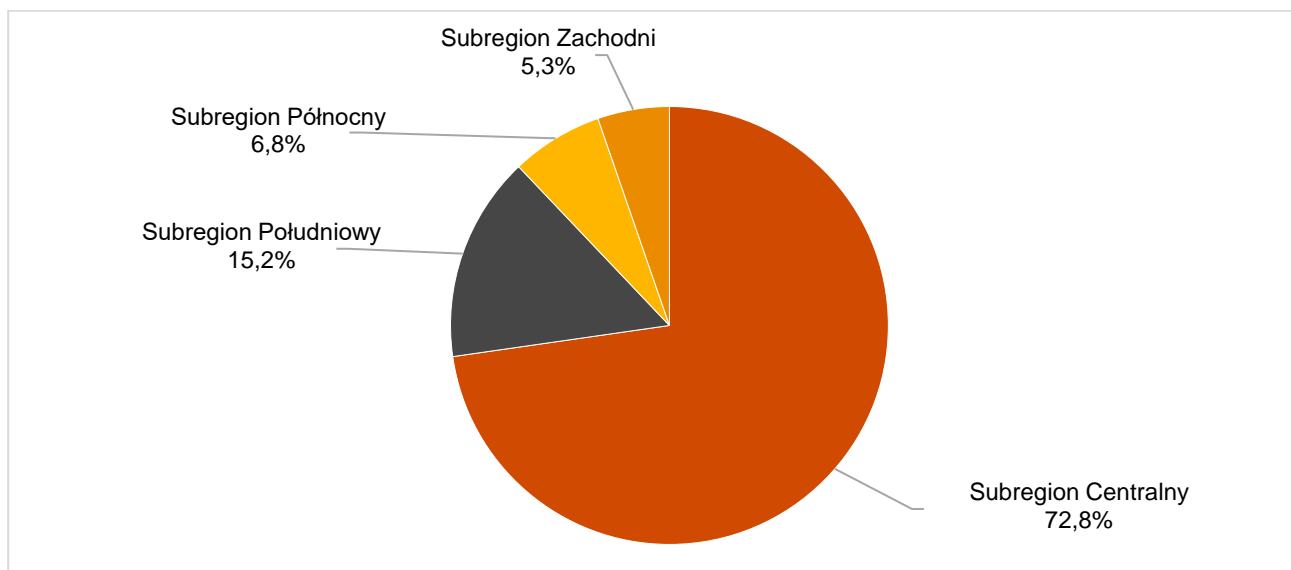
2.2 Inwestorzy zagraniczni

2.2.1 Napływ inwestycji zagranicznych w latach 2011-2021

Do analizy przedsiębiorstw z udziałem kapitału zagranicznego wykorzystano bazę danych Dun & Bradstreet²⁰, która zawiera dane na temat podmiotów zagranicznych zarejestrowanych na terenie województwa śląskiego w latach 2011-2021.

Wszystkich zarejestrowanych firm z udziałem kapitału zagranicznego było w analizowanym okresie 323, z czego zdecydowana większość (235, czyli 72,8%) przypada na subregion centralny. Najmniej, bo zaledwie 5,3% analizowanych firm zarejestrowano w subregionie zachodnim.

Wykres 7. Struktura lokalizacyjna firm z udziałem kapitału zagranicznego zarejestrowanych w województwie śląskim w latach 2011-2021 (N=323).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Dun & Bradstreet.

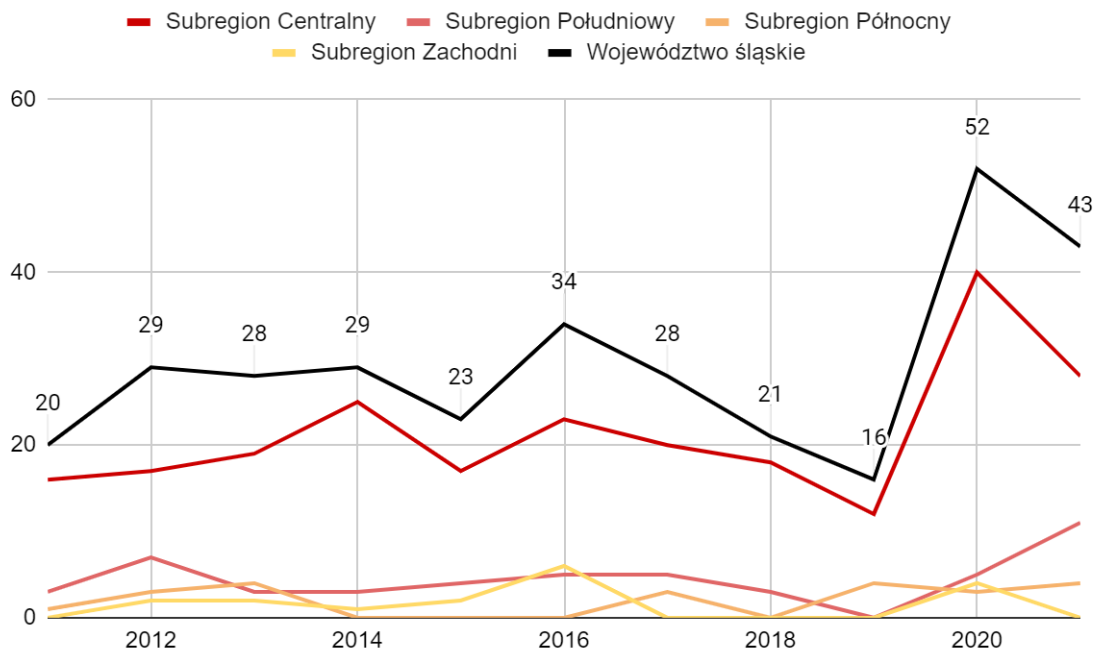
W latach 2016-2019, czyli jeszcze przed pandemią COVID-19, obserwowano spadkową tendencję liczby nowych firm z udziałem kapitału zagranicznego. Wbrew oczekiwaniom, sytuacja zmieniła się w 2020 roku, kiedy to liczba nowych rejestracji działalności gospodarczej przy udziale kapitału zagranicznego była największa w badanym okresie i wynosiła 52. Sprawia to, że prawie jedna trzecia ze wszystkich analizowanych 323 firm funkcjonuje w regionie krócej niż trzy lata. Rozkład przestrzenny tych firm przedstawia się niemal analogicznie jak rozkład opisany powyżej, to znaczy w latach 2019-2021 inwestorzy zagraniczni, podobnie jak

¹⁹ GUS, Działalność gospodarcza przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym w 2019 r.

²⁰ Dostęp do bazy: 17.12.2021 r. - firmy zarejestrowane w latach 2011-2019 i 20.01.2022 r. - firmy zarejestrowane w latach 2020-2021

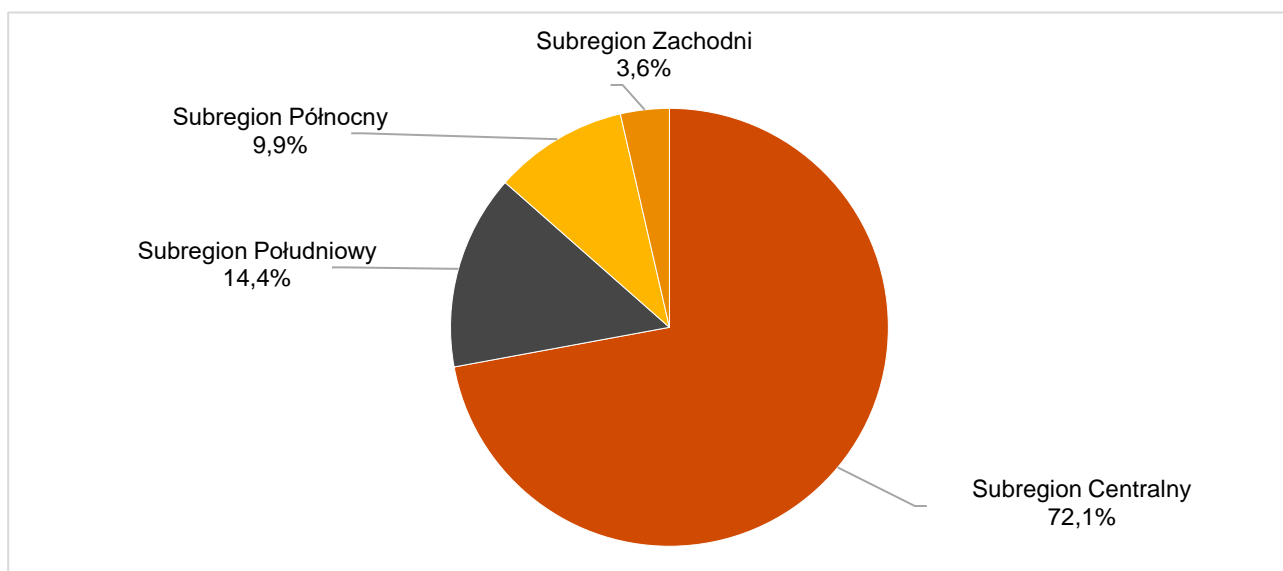
w całym analizowanym okresie, preferowali subregion centralny (72,1%), byli natomiast najmniej skłonni do lokowania inwestycji w subregionie zachodnim (3,6%).

Wykres 8. Liczba nowo powstałych firm z udziałem kapitału zagranicznego w latach 2011-2021 w województwie śląskim i w podziale na subregiony.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Dun & Bradstreet.

Wykres 9. Struktura lokalizacyjna firm z udziałem kapitału zagranicznego zarejestrowanych w województwie śląskim w latach 2019-2021 (N=111)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Dun & Bradstreet.

Ze względu na pochodzenie kapitału zagranicznego zainwestowanego w województwie śląskim w latach 2011-2021, dominującą pozycję zajmują państwa europejskie – Czechy, Niemcy, Wielka Brytania i Holandia. Wysokie miejsca zajmują także Stany Zjednoczone i Korea Południowa. Ogółem, struktura pochodzenia kapitału zagranicznego przedstawia się następująco: 84,8% stanowią inwestorzy z krajów europejskich (68,7% z krajów Unii Europejskiej), a 13,6% z krajów pozaeuropejskich (brak danych na poziomie 1,5%).

Tabela 6. Ranking krajów pochodzenia kapitału według liczby firm z udziałem kapitału zagranicznego zarejestrowanych w województwie śląskim w latach 2011-2021.

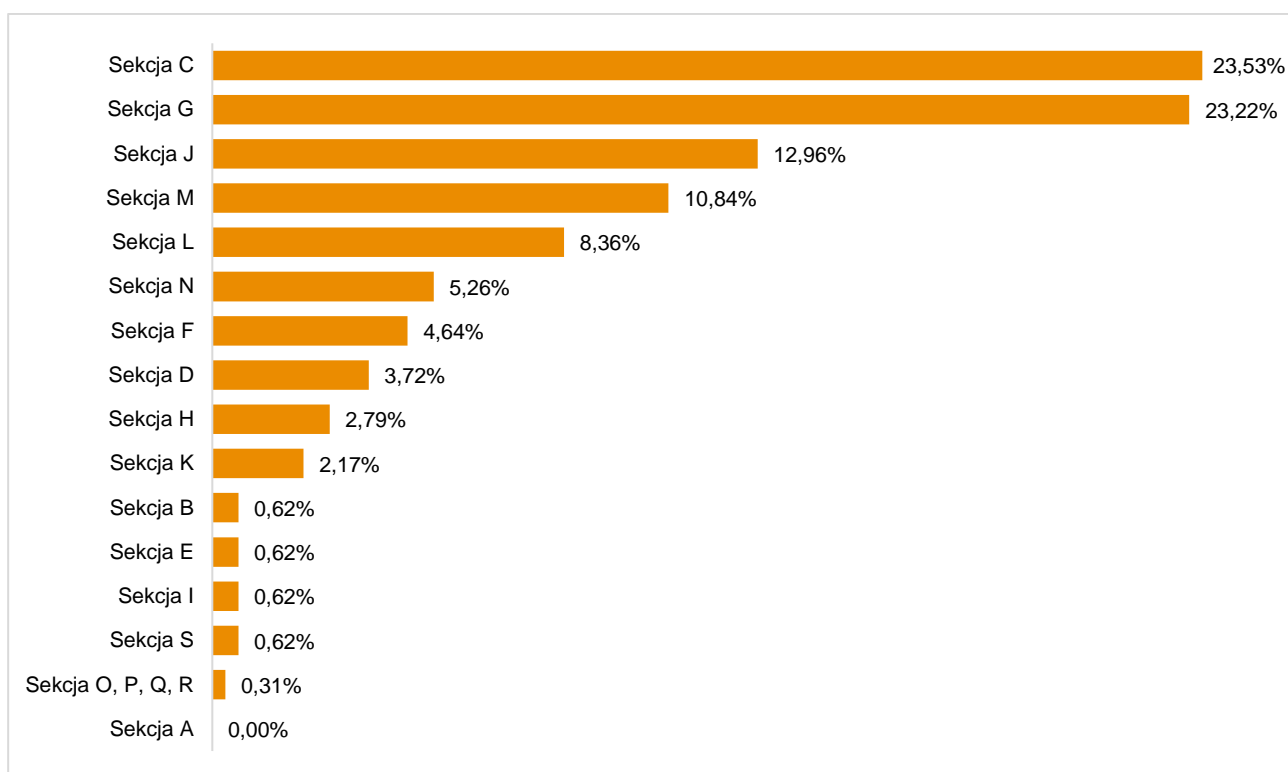
Kraj	Liczba podmiotów	%
Czechy	52	16.10
Niemcy	38	11.76
Wielka Brytania	31	9.60
Holandia	21	6.50
Stany Zjednoczone Ameryki Północnej	18	5.57
Korea Południowa	16	4.95
Włochy	16	4.95
Szwajcaria	15	4.64
Cypr	14	4.33
Luksemburg	12	3.72
Austria	10	3.10
Dania	7	2.17
Francja	7	2.17
Słowacja	7	2.17
Szwecja	7	2.17
Malta	6	1.86
Belgia	4	1.24
Bułgaria	4	1.24
Finlandia	4	1.24
Hiszpania	4	1.24
Węgry	4	1.24
Australia	3	0.93
Hongkong	2	0.62
Irlandia	2	0.62
Norwegia	2	0.62
Rumunia	2	0.62
Turcja	2	0.62
Estonia	1	0.31
Izrael	1	0.31
Japonia	1	0.31

Kraj	Liczba podmiotów	%
Kanada	1	0.31
Liechtenstein	1	0.31
Singapur	1	0.31
Tajwan	1	0.31
Ukraina	1	0.31
Brak danych	5	1.55
Razem	323	100.00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Dun & Bradstreet.

Przetwórstwo przemysłowe (Sekcja C Polskiej Klasyfikacji Działalności, PKD) oraz Handel hurtowy i detaliczny (Sekcja G PKD) to dwie najważniejsze branże – łącznie działa w nich prawie połowa wszystkich analizowanych firm. Duża część firm działa także w sekcji J – Informacja i telekomunikacja (12,7%) oraz w sekcji M – Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna. Szczegółową analizę branż z podziałem na działy (podklasy działalności) przedstawiono w dalszej części analizy.

Wykres 10. Struktura działalności firm z udziałem kapitału zagranicznego zarejestrowanych w województwie śląskim w latach 2011-2021 (N = 323).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Dun & Bradstreet.

Sekcja A	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo
Sekcja B	Górnictwo i wydobywanie
Sekcja C	Przetwórstwo przemysłowe
Sekcja D	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych
Sekcja E	Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją
Sekcja F	Budownictwo

Sekcja G	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle
Sekcja H	Transport i gospodarka magazynowa
Sekcja I	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi
Sekcja J	Informacja i komunikacja
Sekcja K	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa
Sekcja L	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości
Sekcja M	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna
Sekcja N	Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca
Sekcja O	Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne
Sekcja P	Edukacja
Sekcja Q	Opieka zdrowotna i pomoc społeczna
Sekcja R	Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją
Sekcja S	Pozostała działalność usługowa
Sekcja U	Organizacje i zespoły eksterytorialne

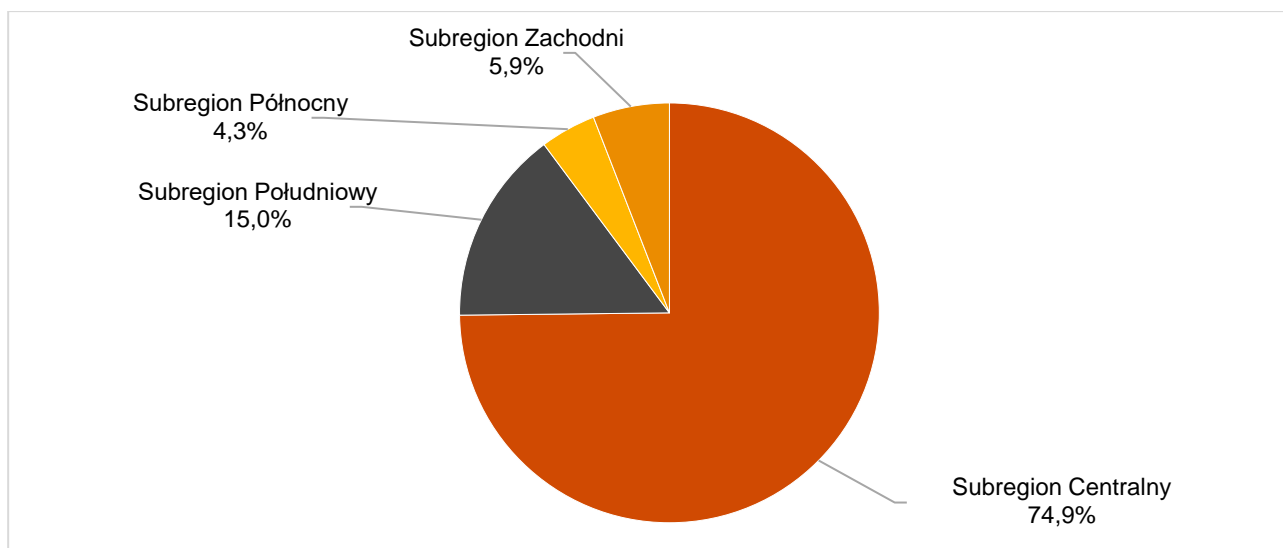
W dalszej części analizy uwzględniono wyłącznie podmioty, które spełniały jedno z dwóch kryteriów:

1. Suma bilansowa w jednym z analizowanych lat (2019 lub 2020) była większa lub równa 1 mln PLN, lub
2. Przychody ze sprzedaży w jednym z analizowanych lat (2019 lub 2020) były większe lub równe 1 mln PLN.

Baza danych zawiera informacje finansowe jedynie dla firm zarejestrowanych do 2019 roku włącznie. Oznacza to, że w dalszej części analizy pominięto również firmy zarejestrowane w latach 2020-2021. Podobnie jednak jak w przypadku rozmieszczenia przestrzennego tych firm w poszczególnych subregionach, nie wydaje się, aby to pominięcie miało duży wpływ na wnioski z analizy. Z uwagi na to, że firmy te funkcjonują w regionie stosunkowo krótko, ich pominięcie wydaje się także słuszne z punktu widzenia formułowania długofalowych wniosków. Innymi słowy, zakłada się, że analiza firm funkcjonujących w regionie przynajmniej od kilku lat i jednocześnie takich, które spełniają opisane wyżej kryteria finansowe będzie stanowić dobrą podstawę do formułowania wniosków o charakterze strategicznym.

Po zastosowaniu powyższych kryteriów w bazie zostało 187 podmiotów, czyli 57,9% początkowej liczby rekordów, w tym: 140 podmiotów zarejestrowanych w subregionie centralnym, 28 w subregionie południowym, 8 w subregionie północnym i 11 w subregionie zachodnim.

Wykres 11. Struktura lokalizacyjna firm z udziałem kapitału zagranicznego zarejestrowanych w województwie śląskim w latach 2011-2019, spełniających kryterium minimalnej sumy bilansowej = 1 mln PLN lub minimalnej wartości przychodów = 1 mln PLN (N=187).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Dun & Bradstreet.

2.2.2 Analiza wartości aktywów, przychodów ze sprzedaży i zysków

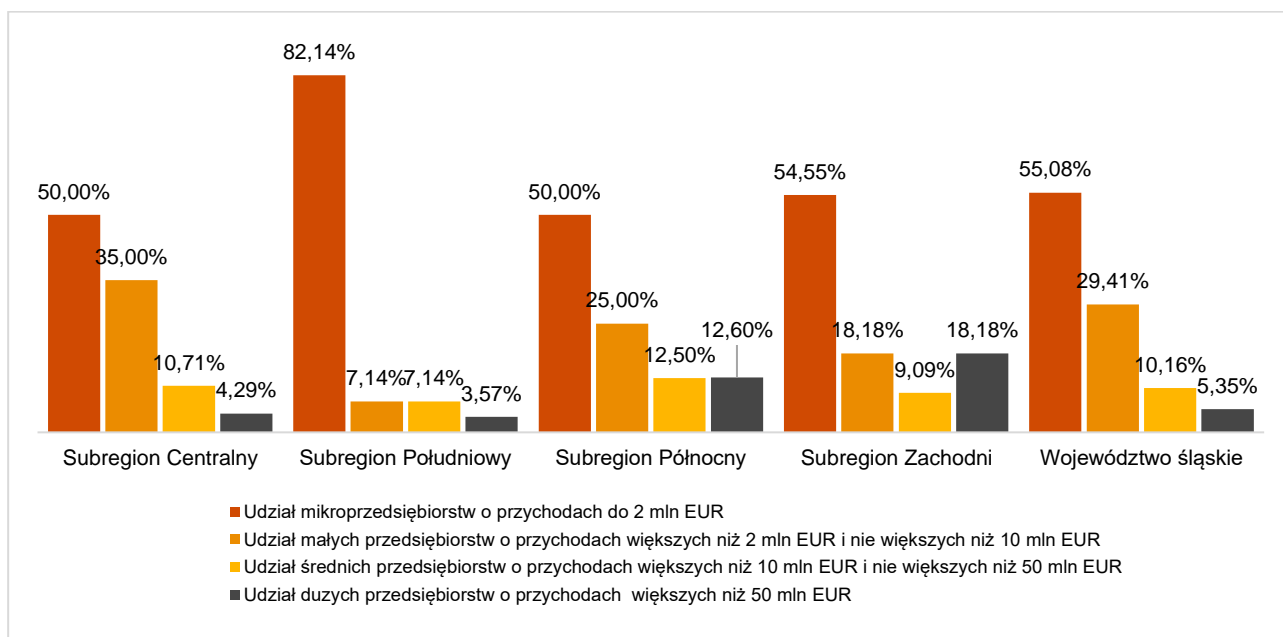
W 2020 roku, podobnie jak rok wcześniej, największą łączną wartość aktywów, wynoszącą ponad 7 mld PLN, zanotowano dla firm z udziałem kapitału zagranicznego zarejestrowanych w latach 2011-2019 w subregionie centralnym. Jednak pod względem średniej wartości aktywów, dominującą pozycję zajmują firmy zarejestrowane w subregionie zachodnim – w 2020 roku było to ponad 110 mln PLN, czyli ponad dwa razy więcej niż dla firm w subregionie centralnym. Suma i średnia wartość aktywów firm działających w pozostałych dwóch subregionach były na zdecydowanie mniejszym poziomie, zarówno w 2020 roku, jak i 2019.

Tabela 7. Informacje na całkowitej wielkości aktywów i średniej wielkości aktywów firm z udziałem kapitału zagranicznego zarejestrowanych w województwie śląskim w latach 2011-2019 (N = 187, gdzie: N Centralny = 140, N Południowy = 28, N Północny = 8, N Zachodni = 11)

	Suma wartości aktywów 2019 r.	Suma wartości aktywów 2020 r.	Zmiana r/r	Średnia wartość aktywów 2019 r.	Średnia wartość aktywów 2020 r.	Zmiana r/r
Subregion Centralny	5,328,440,007.95	7,351,180,399.83	37.96%	38,060,285.77	52,508,431.43	37.96%
Subregion Południowy	334,506,774.10	423,697,600.32	26.66%	11,946,670.50	15,132,057.15	26.66%
Subregion Północny	244,692,393.19	244,291,861.07	-0.16%	30,586,549.15	30,536,482.63	-0.16%
Subregion Zachodni	1,095,308,653.36	1,241,653,076.78	13.36%	99,573,513.94	112,877,552.43	13.36%
Województwo śląskie	7,002,947,828.60	9,260,822,938.00	32.24%	37,448,918.87	49,523,117.32	32.24%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Dun & Bradstreet.

Wykres 12. Rozkład liczby firm zarejestrowanych w poszczególnych subregionach województwa śląskiego w latach 2011-2019 ze względu na wartość przychodów w 2020 roku (N = 187, gdzie: N Centralny = 140, N Południowy = 28, N Północny = 8, N Zachodni = 11).

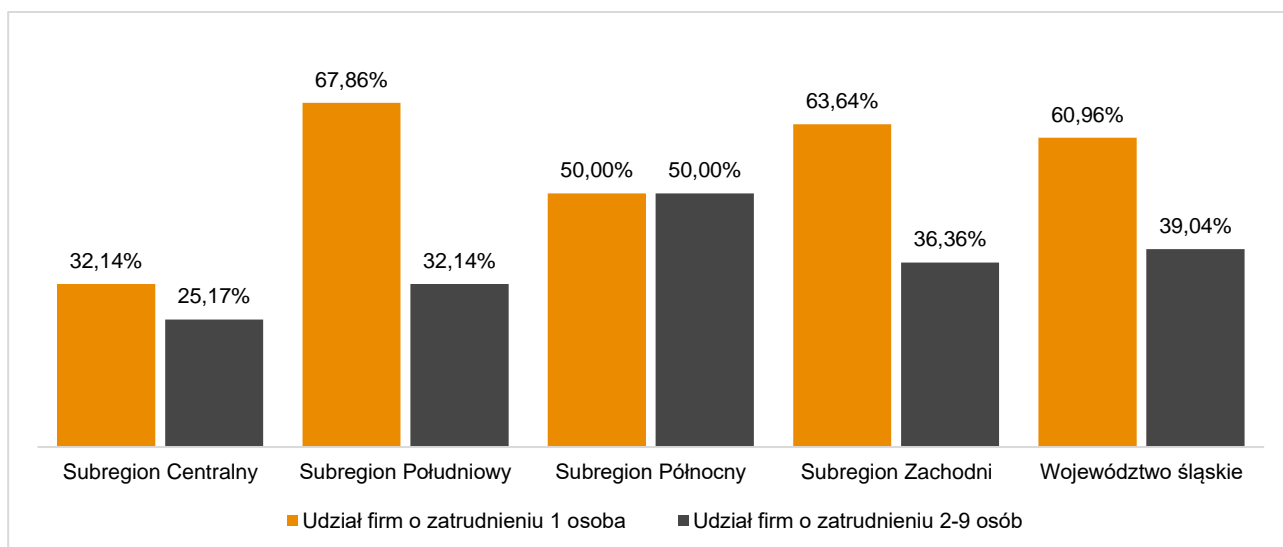
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Dun & Bradstreet.

Ponad połowa (55,1%) firm z udziałem kapitału zagranicznego powstałych w latach 2011-2019 to mikroprzedsiębiorstwa, czyli firmy o przychodach nieprzekraczających 2 mln EUR²¹ (według danych za 2020 rok). Ich udział jest zdecydowanie największy w subregionie południowym, gdzie wynosi 82,1%. Z kolei udział największym firm – tych o przychodach powyżej 50 mln EUR – kształtuje się w województwie śląskim na poziomie 5,4%. Pod tym względem wyróżnia się subregion zachodni, w którym duże przedsiębiorstwa stanowią 18,2% wszystkich firm z udziałem kapitału zagranicznego powstałych w latach 2011-2019.

W skali całego województwa większość analizowanych zagranicznych firm odnotowała w 2020 roku zyski. Udział firm notujących straty wahał się w przedziale od 32,1% dla subregionu południowego, do 50,0% dla subregionu północnego.

²¹ Do obliczeń wykorzystano średnie roczne kursy walut Narodowego Banku Polskiego.

Wykres 13. Rozkład liczby firm w poszczególnych regionach w zależności od wartości zysków w 2020 roku (N = 187, gdzie: N Centralny = 140, N Południowy = 28, N Północny = 8, N Zachodni = 11).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Dun & Bradstreet.

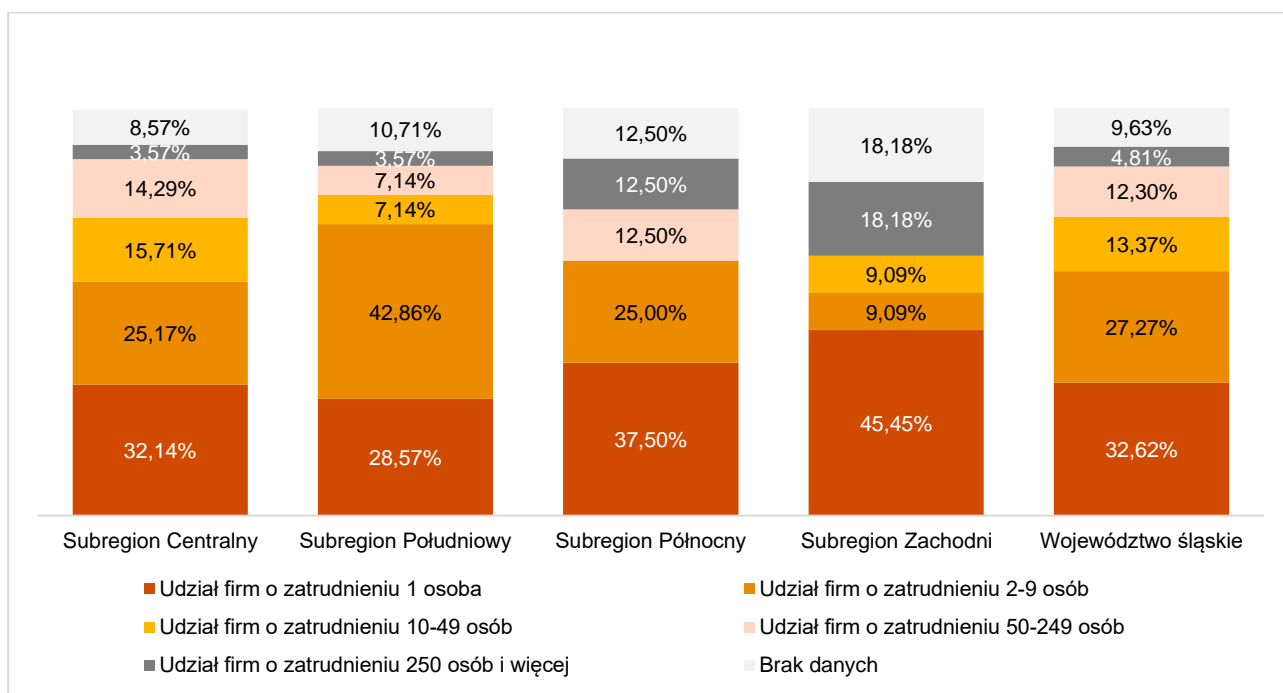
Tabela 8. Informacje na temat zatrudnienia w firmach z udziałem kapitału zagranicznego zarejestrowanych w województwie śląskim w latach 2011-2019 (N = 187, gdzie: N Centralny = 140, N Południowy = 28, N Północny = 8, N Zachodni = 11).

	Subregion Centralny	Subregion Południowy	Subregion Północny	Subregion Zachodni	Województwo śląskie
Całkowita liczba zatrudnionych	5503	615	684	1037	7839
Średnia liczba zatrudnionych	42.99	24.60	97.71	115.22	46.38
Mediana liczby zatrudnionych	3	2	6	2.5	3
Maksymalna liczba zatrudnionych	1491	292	500	726	1491

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Dun & Bradstreet.

Firmy z udziałem kapitału zagranicznego zarejestrowane w latach 2011-2019 odpowiadają za prawie 8 tys. miejsc pracy w regionie. Największa część przypada na subregion centralny – 5,5 tys. miejsc pracy. Jednak podobnie jak w przypadku średniej wartości aktywów, również pod względem średniej liczby osób zatrudnionych na prowadzeniu znajduje się subregion zachodni. Jest to związane z funkcjonowaniem w regionie dwóch dużych przedsiębiorstw zatrudniających powyżej 250 osób, stanowiących 18,1% wszystkich firm w tym subregionie.

Wykres 14. Struktura zatrudnienia w firmach z udziałem kapitału zagranicznego zarejestrowanych w województwie śląskim w latach 2011-2019 (N = 187, gdzie: N Centralny = 140, N Południowy = 28, N Północny = 8, N Zachodni = 11).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Dun & Bradstreet.

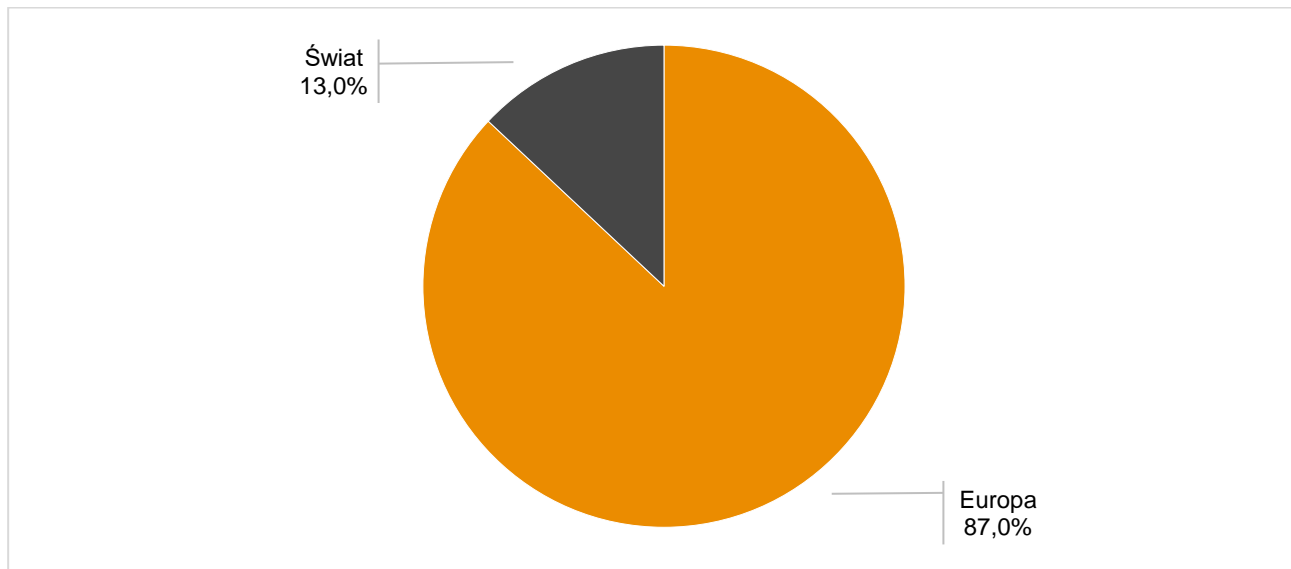
2.2.3 Analiza geograficzna (kraj pochodzenia kapitału)

Tabela 9. Rozkład firm z udziałem kapitału zagranicznego zarejestrowanych w województwie śląskim w latach 2011-2019 ze względu na miejsce pochodzenia kapitału (N = 187, gdzie: N Centralny = 140, N Południowy = 28, N Północny = 8, N Zachodni = 11).

	Subregion Centralny	Subregion Południowy	Subregion Północny	Subregion Zachodni	Województwo śląskie
Europa, w tym:	85.00%	92.86%	87.50%	72.73%	85.56%
Unia Europejska	74.29%	82.14%	75.00%	54.55%	74.33%
Świat	13.57%	3.57%	12.50%	27.27%	12.83%
Brak danych	1.43%	3.57%	0.00%	0.00%	1.60%
Razem	100.00%	100.00%	100.00%	100.00%	100.00%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Dun & Bradstreet.

Tabela 10. Rozkład firm z udziałem kapitału zagranicznego zarejestrowanych w województwie śląskim w latach 2011-2019 ze względu na miejsce pochodzenia kapitału (N = 184).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Dun & Bradstreet.

W każdym z czterech podregionów dominują przedsiębiorstwa z udziałem kapitału europejskiego (od 72,7% dla subregionu zachodniego, do 92,7% dla subregionu południowego) – przede wszystkim z Czech (15,5%), Niemiec (12,3%), Włoch (7,5%), Wielkiej Brytanii (7,0%) i Holandii (6,4%). Firmy z udziałem kapitału holenderskiego charakteryzują się też największą średnią liczbą zatrudnionych. W kolei firmy z udziałem kapitału koreańskiego (Korea Południowa) charakteryzują się największą średnią wartością aktywów. Pod tym względem na drugim miejscu są firmy z udziałem kapitału francuskiego.

Tabela 11. Ranking krajów pochodzenia kapitału według liczby firm z udziałem kapitału zagranicznego zarejestrowanych w województwie śląskim w latach 2011-2019.

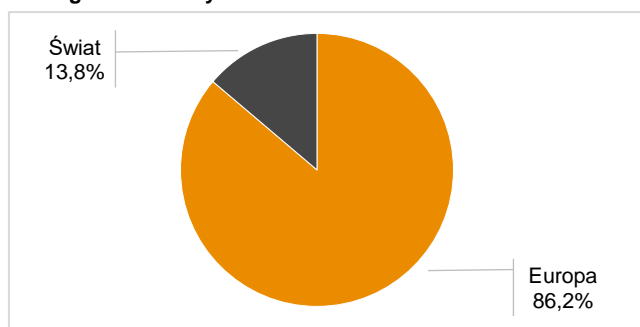
Kraj	Liczba podmiotów	%	Średnia liczba zatrudnionych	Średnia wartość aktywów 2020	Średni zysk 2020
Czechy	29	15.51	4.08	14,327,969.09	1,220,803.24
Niemcy	23	12.30	11.00	7,432,348.69	717,767.08
Włochy	14	7.49	33.15	11,951,159.73	239,200.82
Wielka Brytania	13	6.95	44.73	123,913,204.94	-651,641.98
Holandia	12	6.42	241.73	109,407,503.65	10,548,370.70
Korea Południowa	11	5.88	67.56	190,566,923.56	-1,727,788.44
Luksemburg	11	5.88	99.73	121,501,439.98	7,519,774.35
Cypr	9	4.81	13.78	35,067,916.74	174,873.46
Austria	8	4.28	78.83	22,746,010.64	2,558,230.36
Stany Zjednoczone	7	3.74	29.83	10,128,631.40	797,771.34
Szwecja	7	3.74	96.20	20,358,034.74	2,045,648.07
Francja	5	2.67	35.60	165,452,542.05	-1,733,694.10
Słowacja	5	2.67	11.00	30,178,688.84	-1,855,780.45
Szwajcaria	5	2.67	13.75	14,087,123.06	2,235,980.96

Kraj	Liczba podmiotów	%	Średnia liczba zatrudnionych	Średnia wartość aktywów 2020	Średni zysk 2020
Malta	4	2.14	8.25	11,716,252.58	476,801.73
Australia	3	1.60	2.33	37,857,800.61	497,284.77
Dania	3	1.60	87.00	9,693,842.71	876,723.37
Finlandia	3	1.60	38.67	16,458,288.23	880,840.33
Belgia	2	1.07	5.50	4,944,742.85	520,639.72
Hiszpania	2	1.07	28.00	19,119,489.33	-1,509,052.51
Hongkong	1	0.53	55.00	32,865,427.48	1,428,983.79
Norwegia	1	0.53	1.00	808,802.19	-199,198.54
Rumunia	1	0.53	2.00	5,759,642.34	1,605,597.93
Singapur	1	0.53	2.00	21,144,440.89	3,871,723.34
Tajwan	1	0.53	130.00	24,029,994.02	-558,367.77
Turcja	1	0.53	5.00	7,874,561.44	1,459,027.76
Ukraina	1	0.53	6.00	6,981,967.58	-296,588.09
Węgry	1	0.53	65.00	1,693,405.36	35,181.51
Brak danych	3	1.60	2.33	926,197.45	68,845.25
RAZEM	187	100.00	46.38	49,523,117.32	1,532,115.99

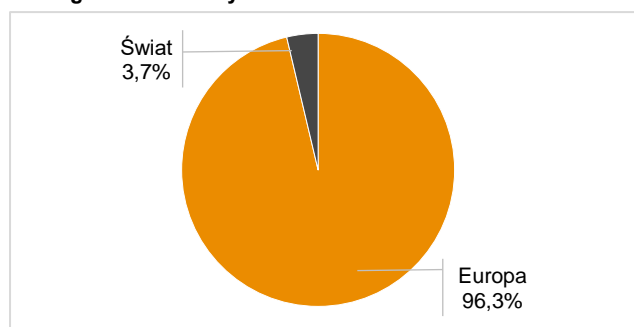
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Dun & Bradstreet.

Wykres 15. Rozkład liczby firm z udziałem kapitału zagranicznego zarejestrowanych w województwie śląskim w latach 2011-2019 ze względu na miejsce pochodzenia kapitału (N Centralny = 138, N Południowy = 27, N Północny = 8, N Zachodni = 11).

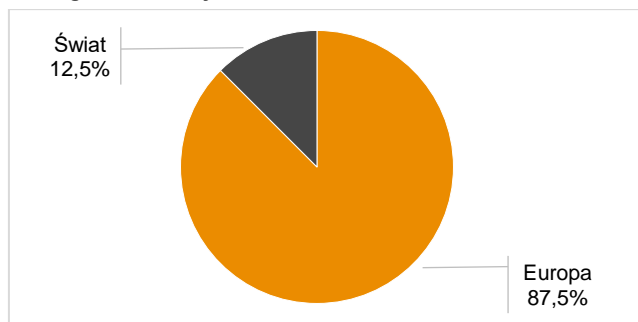
Subregion Centralny

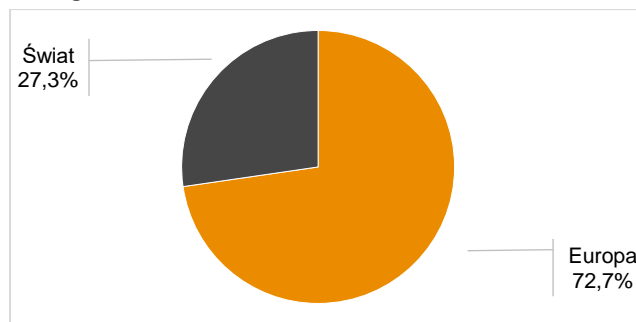
Subregion Południowy

Subregion Północny

Subregion Zachodni

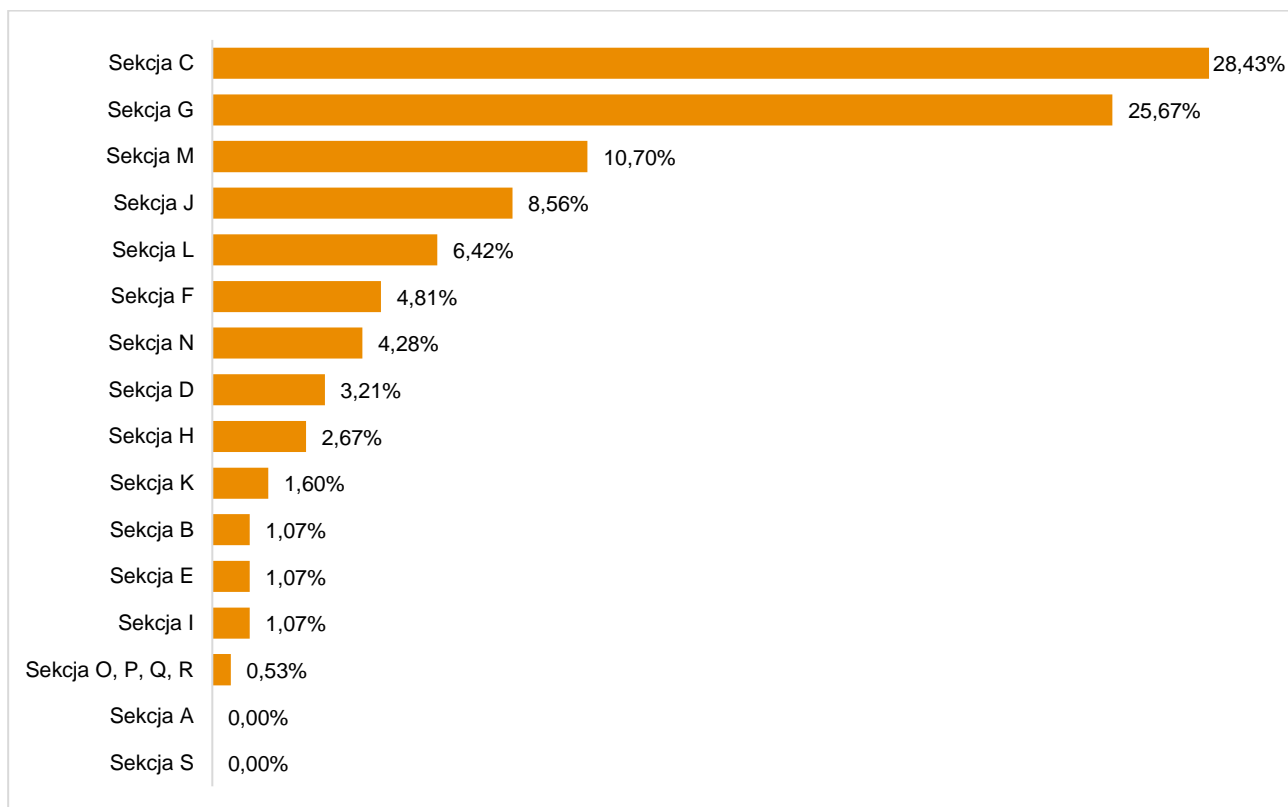

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Dun & Bradstreet.

2.2.4 Analiza sektorowa pochodzenia kapitału (branże)

W tej części przedstawiono strukturę branżową firm z udziałem kapitału zagranicznego dla całego regionu łącznie i w podziale na subregiony. Jak wskazano wyżej, dominującymi branżami są, kolejno: Sekcja C PKD – Przetwórstwo przemysłowe (28,3%); Sekcja G – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych i motocykli (25,7%); Sekcja M – Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (10,7%); Sekcja J – Informacja i komunikacja (8,6%).

Wykres 16. Struktura działalności firm z udziałem kapitału zagranicznego zarejestrowanych w województwie śląskim w latach 2011-2019 (N = 187).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Dun & Bradstreet.

Sekcja A	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo
Sekcja B	Górnictwo i wydobywanie
Sekcja C	Przetwórstwo przemysłowe
Sekcja D	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych
Sekcja E	Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją
Sekcja F	Budownictwo
Sekcja G	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle
Sekcja H	Transport i gospodarka magazynowa
Sekcja I	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi
Sekcja J	Informacja i komunikacja
Sekcja K	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa
Sekcja L	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości
Sekcja M	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna
Sekcja N	Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca
Sekcja O	Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne
Sekcja P	Edukacja
Sekcja Q	Opieka zdrowotna i pomoc społeczna
Sekcja R	Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją
Sekcja S	Pozostała działalność usługowa
Sekcja U	Organizacje i zespoły eksterytorialne

Źródło: *Polska Klasyfikacja Działalności*.

Z uwagi na stosunkowo dużą liczbę podmiotów działających w wymienionych branżach, dokonano szczegółowej analizy rozkładu ze względu na podklasę działalności (dział PKD w ramach wskazanych sekcji).

Najwięcej podmiotów przypada na trzy działy:

- Handel hurtowy, z wyłączeniem handlu pojazdami samochodowymi – w ramach Sekcji G – 21,4% podmiotów;
- Produkcja pojazdów samochodowych, przyczep i naczep, z wyłączeniem motocykli – w ramach Sekcji C – 8,0% podmiotów;
- Działalność związana z oprogramowaniem i doradztwem w zakresie informatyki oraz działalność powiązana – w ramach Sekcji J – 7,5% podmiotów.

Pod względem średniej liczby zatrudnionych dominują działy:

- Handel detaliczny, z wyłączeniem handlu detalicznego pojazdami samochodowymi – w ramach Sekcji G – średnie zatrudnienie na poziomie 268 osób;
- Produkcja artykułów spożywczych – w ramach Sekcji C – średnie zatrudnienie na poziomie 265 osób;
- Pozostała produkcja wyrobów – w ramach Sekcji C – średnie zatrudnienie na poziomie 248 osób.

Natomiast największa średnia wartość aktywów jest w posiadaniu firm z działów:

- Produkcja urządzeń elektrycznych – w ramach Sekcji C – średnia wartość aktywów na poziomie 765,5 mln PLN;
- Produkcja pojazdów samochodowych, przyczep i naczep, z wyłączeniem motocykli – w ramach Sekcji C – średnia wartość aktywów na poziomie 246,1 mln PLN;
- Produkcja artykułów spożywczych – w ramach Sekcji C – średnia wartość aktywów na poziomie 209,4 mln PLN.

Tabela 12. Rozkład liczby firm zarejestrowanych w województwie śląskim w latach 2011-2019 w zależności od podklasy działalności dla sekcji: C – Przetwórstwo przemysłowe; G – Handel hurtowy i detaliczny; Naprawa pojazdów samochodowych i motocykli; J – Informacja i telekomunikacja; M – Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna; oraz pozostałe.

Dział	Liczba podmiotów	%	Średnia liczba zatrudnionych	Średnia wartość aktywów 2020	Średni zysk 2020
Handel hurtowy, z wyłączeniem handlu pojazdami samochodowymi (G)	40	21.39	7.89	21,293,949.82	2,797,296.36
Produkcja pojazdów samochodowych, przyczep i naczep, z wyłączeniem motocykli (C)	15	8.02	131.67	246,111,981.60	2,835,398.37
Działalność związana z oprogramowaniem i doradztwem w zakresie informatyki oraz działalność powiązana (J)	14	7.49	37.18	9,506,971.81	1,398,947.35
Handel detaliczny, z wyłączeniem handlu detalicznego pojazdami samochodowymi (G)	8	4.28	267.71	42,497,789.69	3,130,217.31
Działalność firm centralnych (head offices), doradztwo związane z zarządzaniem (M)	7	3.74	1.00	36,355,784.14	1,098,104.92
Produkcja metalowych wyrobów gotowych, z wyłączeniem maszyn i urządzeń (C)	6	3.21	7.67	10,649,794.65	-330,961.79
Pozostała działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (M)	6	3.21	37.60	65,774,870.05	2,119,361.37
Produkcja wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych (C)	5	2.67	59.60	24,145,706.45	-50,070.11
Naprawa, konserwacja i instalowanie maszyn i urządzeń (C)	5	2.67	59.50	31,542,638.20	-338,001.33
Działalność w zakresie architektury i inżynierii; badania i analizy techniczne (M)	5	2.67	1.80	1,309,197.16	-83,573.35
Produkcja papieru i wyrobów z papieru (C)	4	2.14	45.00	28,102,297.41	-142,172.70
Produkcja artykułów spożywczych (C)	3	1.60	265.00	209,443,382.38	23,584,745.97
Produkcja chemikaliów i wyrobów chemicznych (C)	3	1.60	2.50	23,687,992.03	-413,293.91
Produkcja maszyn i urządzeń gdzie indziej niesklasyfikowana (C)	3	1.60	15.33	9,995,394.06	-686,768.94
Produkcja urządzeń elektrycznych (C)	2	1.07	82.00	765,482,604.95	-7,767,291.69
Pozostała produkcja wyrobów (C)	2	1.07	248.00	55,386,136.43	5,220,582.91
Produkcja wyrobów tekstylnych (C)	1	0.53	20.00	17,940,790.48	-1,778,840.61
Produkcja wyrobów z drewna oraz korka, z wyłączeniem mebli; produkcja wyrobów ze słomy i materiałów używanych do wyplatania (C)	1	0.53	10.00	1,464,491.89	-79,173.95
Produkcja wyrobów z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych (C)	1	0.53	47.00	10,238,902.30	-1,406,661.51
Produkcja komputerów, wyrobów elektrycznych i optycznych (C)	1	0.53	3.00	14,128,835.98	1,807,510.79
Produkcja mebli (C)	1	0.53	169.00	14,977,724.57	1,291,460.54
Działalność wydawnicza (J)	1	0.53	BD	770,579.84	162,379.73

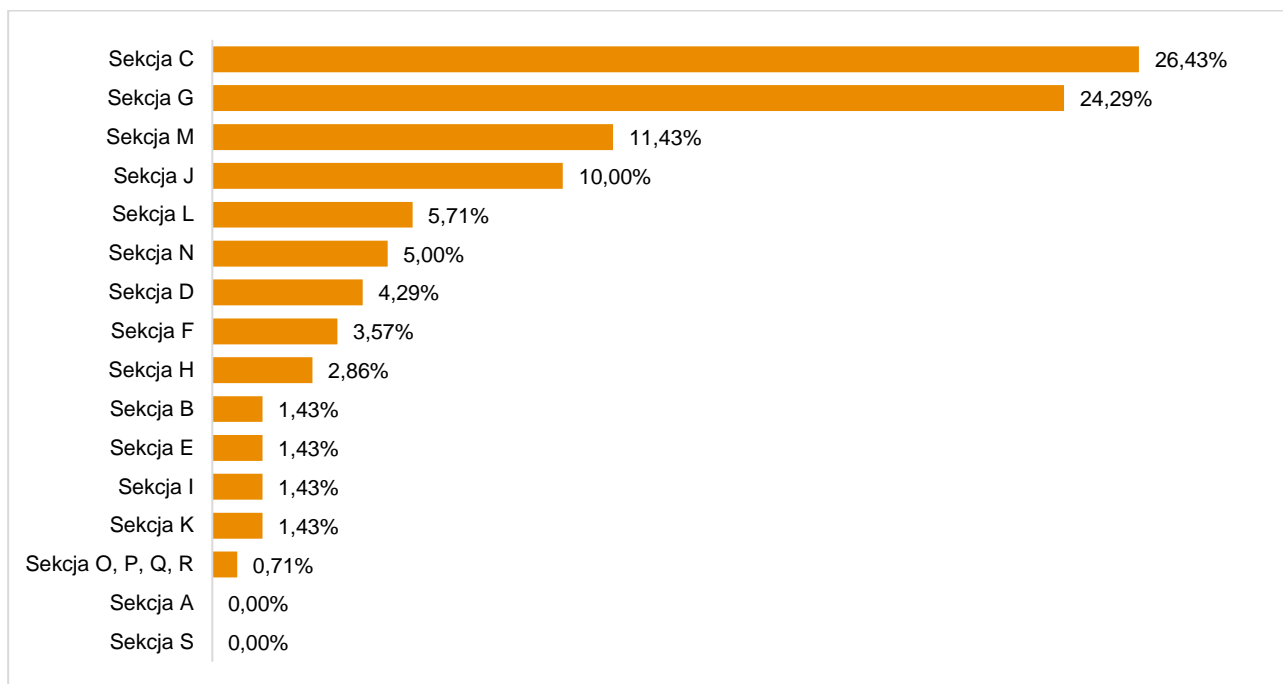
Dział	Liczba podmiotów	%	Średnia liczba zatrudnionych	Średnia wartość aktywów 2020	Średni zysk 2020
Telekomunikacja (J)	1	0.53	2.00	5,055,107.48	-248,641.51
Działalność prawnicza, rachunkowo-księgową i doradztwo podatkowe (M)	1	0.53	1.00	1,135,902.29	69,973.85
Reklama, badanie rynku i opinii publicznej (M)	1	0.53	15.00	9,727,770.04	4,648,952.46
Pozostałe	50	26.74	13.63	13,746,240.59	102,761.00
Razem	187	100.00	46.38	49,523,117.32	1,532,115.99

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Dun & Bradstreet.

Na wykresach 12-15 przedstawiono strukturę branżową firm z udziałem kapitału zagranicznego zarejestrowanych w latach 2011-2019 w poszczególnych subregionach. Tak samo jak w przypadku całego województwa, działalność przemysłowa zajmuje pierwszą pozycję w każdym z subregionów, podobnie handel hurtowy i detaliczny. Pojawiają się jednak także i różnice w stosunku do struktury branżowej dla całego województwa – w subregionie południowym wysoką pozycję zajmują sekcje F – Budownictwo (14,3%) oraz L – Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości (10,7%), które w skali regionu nie mają aż tak dużego znaczenia (odpowiednio 4,8% i 6,4%).

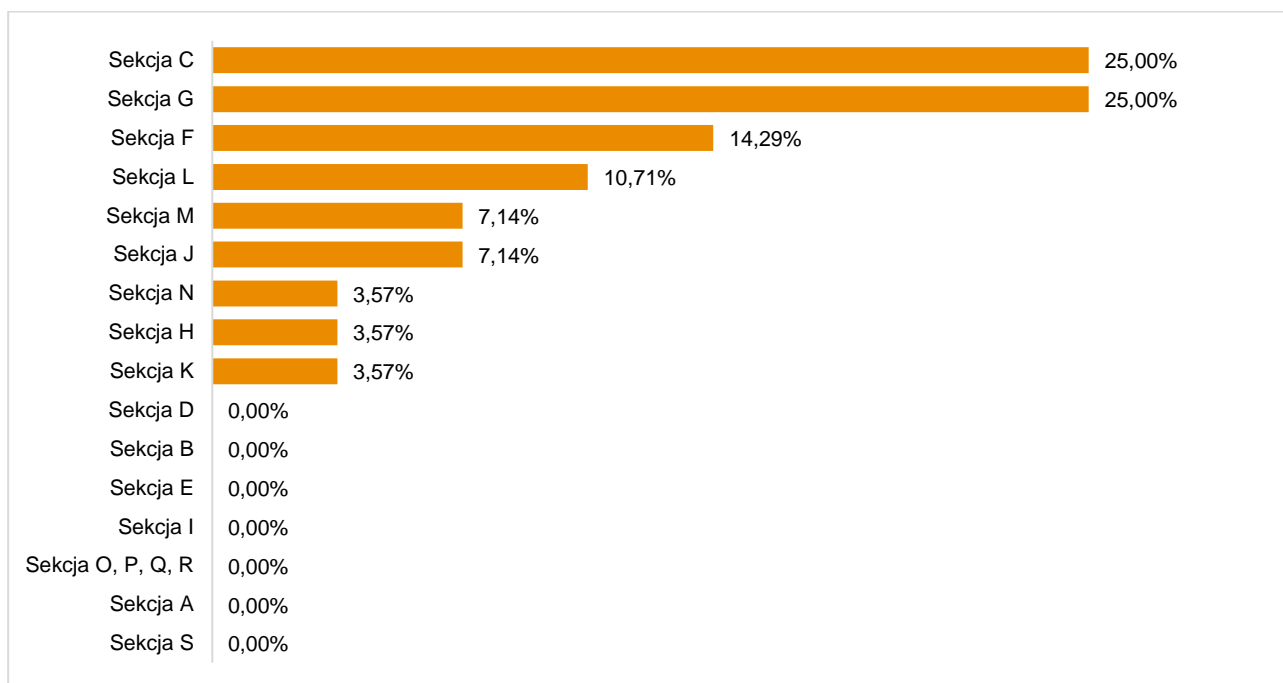
Sekcja A	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo
Sekcja B	Górnictwo i wydobywanie
Sekcja C	Przetwórstwo przemysłowe
Sekcja D	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych
Sekcja E	Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją
Sekcja F	Budownictwo
Sekcja G	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle
Sekcja H	Transport i gospodarka magazynowa
Sekcja I	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi
Sekcja J	Informacja i komunikacja
Sekcja K	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa
Sekcja L	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości
Sekcja M	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna
Sekcja N	Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca
Sekcja O	Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne
Sekcja P	Edukacja
Sekcja Q	Opieka zdrowotna i pomoc społeczna
Sekcja R	Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją
Sekcja S	Pozostała działalność usługowa

Wykres 17. Struktura działalności firm z udziałem kapitału zagranicznego zarejestrowanych w subregionie centralnym województwa śląskiego w latach 2011-2019 (N = 140).

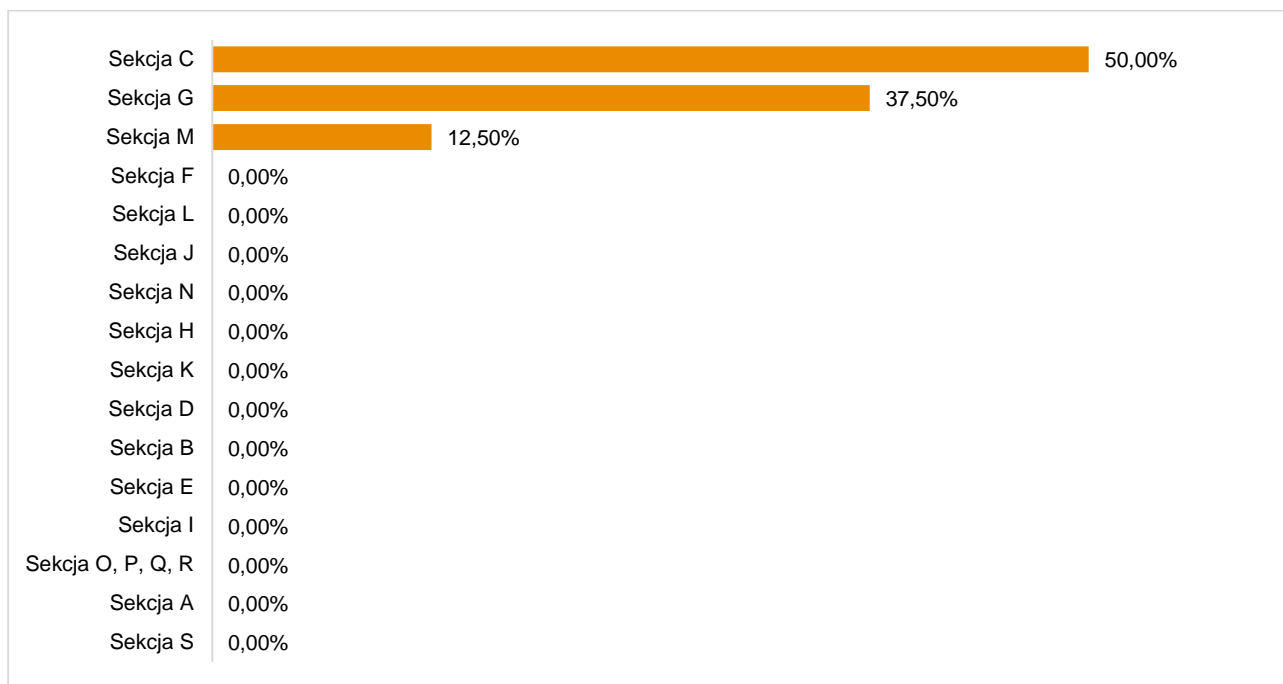
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Dun & Bradstreet.

Wykres 18. Struktura działalności firm z udziałem kapitału zagranicznego zarejestrowanych w subregionie południowym województwa śląskiego w latach 2011-2019 (N = 28).

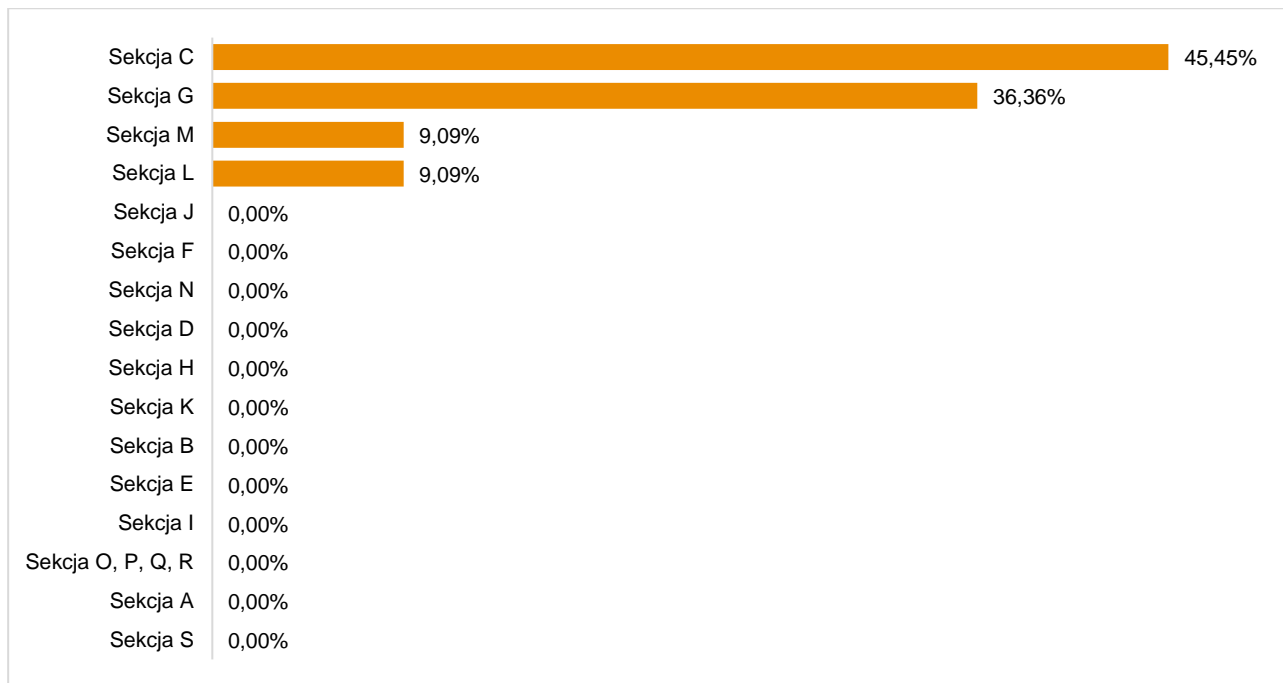
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Dun & Bradstreet.

Wykres 19. Struktura działalności firm z udziałem kapitału zagranicznego zarejestrowanych w subregionie północnym województwa śląskiego w latach 2011-2019 (N = 8).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Dun & Bradstreet.

Wykres 20. Struktura działalności firm z udziałem kapitału zagranicznego zarejestrowanych w subregionie zachodnim województwa śląskiego w latach 2011-2019 (N = 11).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Dun & Bradstreet.

2.2.5 Podsumowanie – najważniejsze wnioski

Inwestorzy zagraniczni najczęściej inwestują w subregionie centralnym, a najrzadziej – w subregionie zachodnim. Niemniej, firmy z udziałem kapitału zagranicznego działające w zachodniej części województwa charakteryzują się zarówno największą średnią wartością aktywów (według stanu na 2019 i 2020 rok), jak i również największym średnim zatrudnieniem. Największą część firm z udziałem kapitału zagranicznego stanowią podmioty z Czech, Niemiec, Włoch, Wielkiej Brytanii i Holandii. Ogółem kapitał europejski stanowi podstawę funkcjonowania ponad 85% analizowanych firm. Firmy z udziałem kapitału koreańskiego – choć stanowią jedynie około 5,9% wszystkich podmiotów z udziałem kapitału z zagranicy zarejestrowanych w latach 2011-2019 – charakteryzują się najwyższą średnią wartością aktywów. Podstawową działalnością większości analizowanych podmiotów jest Przetwórstwo przemysłowe (Sekcja C PKD) albo Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych i motocykli (Sekcja G). Istotne znaczenie mają także: Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (Sekcja M) oraz Informacja i komunikacja (Sekcja J). W subregionie południowym wyróżnia się dodatkowo Budownictwo (Sekcja F) i Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości (Sekcja L).

2.3 Produkcja sprzedana przemysłu i nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw

Województwo śląskie zajęło 2. miejsce w Polsce (za województwem mazowieckim) w zakresie wartości produkcji sprzedanej przemysłu w roku 2020 (ceny bieżące) osiągając wynik 227 724,3 mln PLN. Stanowiło to 14,4% produkcji sprzedanej przemysłu w całym kraju. Mimo tak wysokiej pozycji niepokojący wydaje się fakt, iż tylko województwo warmińsko-mazurskie osiągnęło wyższy niż województwo śląskie spadek wartości tego wskaźnika względem roku 2019 (spadek o 14,9% przy 7,1% w województwie śląskim). Powyższego zjawiska nie można wiązać z efektem pandemii z uwagi na fakt, iż w roku 2019 względem 2018 województwo śląskie również znalazło się na drugim miejscu od końca (tym razem za województwem łódzkim) osiągając jeden z najniższych przyrostów produkcji sprzedanej – o 0,8%.

Tabela 13. Produkcja sprzedana przemysłu (ceny bieżące) w latach 2019-2020²².

Województwa	2019 r.			2020 r.		
	W mln PLN	Na 1 mieszkańca w PLN	2018=100 (ceny stałe)	W mln PLN	Na 1 mieszkańca w PLN	2019=100 (ceny stałe)
POLSKA	1615202,7	42077	105,1	1579859,6	41191	98,1
Dolnośląskie	140427,3	48423	106,5	151717,2	52343	105,3
Kujawsko-pomorskie	66714,9	32159	103,6	68489,5	33098	104,0
Lubelskie	42715,1	20223	106,5	41761,7	19855	97,1
Lubuskie	39557,8	39049	101,2	38702,2	38312	94,7
Łódzkie	87132,9	35417	99,6	91634,9	37422	102,8
Małopolskie	116193,2	34126	110,1	112922,9	33077	96,3
Mazowieckie	323581,1	59796	104,9	324143,3	59717	106,3
Opolskie	33418,2	33950	106,2	32733,2	33375	97,3
Podkarpackie	56401,6	26511	110,7	54294,0	25539	94,1
Podlaskie	31997,2	27129	112,9	33193,8	28212	102,8
Pomorskie	109442,8	46815	110,2	95448,6	40673	94,5
Śląskie	249472,8	55143	100,8	227724,3	50515	92,9

²² GUS, Roczniki statystyczne województw 2020 i 2021.

Województwa	2019 r.			2020 r.		
	W mln PLN	Na 1 mieszkańca w PLN	2018=100 (ceny stałe)	W mln PLN	Na 1 mieszkańca w PLN	2019=100 (ceny stałe)
Świętokrzyskie	32991,0	26662	105,4	32608,9	26510	98,2
Warmińsko-mazurskie	38309,2	26865	104,4	33411,1	23520	85,1
Wielkopolskie	198982,4	56926	107,9	191038,5	54577	94,6
Zachodniopomorskie	47865,2	28183	107,5	50035,5	29550	103,5

Rok 2020 przyniósł w województwie śląskim, a także w 11 z 15 pozostałych województw spadek wartości nakładów inwestycyjnych na środki trwałe w przedsiębiorstwach. Był to pierwszy przypadek od roku 2016 kiedy suma tych nakładów była niższa niż w roku poprzedzającym. Mając to na uwadze na potrzeby diagnozy dla przedstawienia sytuacji w regionie oraz w kraju pod uwagę wzięte zostały lata 2016-2020. W badanym okresie w województwie śląskim wysokość nakładów inwestycyjnych ponoszonych przez przedsiębiorstwa wzrosła o 12,4% (w najlepszym – 2019 r. było to 29%). Jest to wartość zdecydowanie niższa niż średnia przypadająca dla Polski, która wynosi 23,6% (a w roku 2019 – 34,1%). Tylko 3 spośród pozostałych regionów odnotowały niższy od województwa śląskiego wynik dynamiki wzrostu wskaźnika w latach 2016-2020. Były to: łódzkie – wzrost o 4%, lubuskie – spadek o 3,7% i opolskie – spadek o 40,3%. Najwyższy wzrost odnotowały z kolei: lubelskie – 58,6%; świętokrzyskie – 50,8% i dolnośląskie – 47,1%. Powyższe sprawiło, że województwo śląskie w okresie ostatnich 5 lat spadło z 2. na 3. miejsce w Polsce pod względem wartości nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw z wynikiem 22 439 811 tys. PLN. Liderem niezmiennie jest województwo mazowieckie – 44 020 058 tys. PLN. Na 2. miejsce wskoczyło natomiast województwo dolnośląskie – 22 441 400 tys. PLN.²³

Tabela 14. Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach według województw w latach 2016-2020.

Nazwa	Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach ogółem					
	2016	2017	2018	2019	2020	2020 Polska =100
	[tys. PLN]					[%]
POLSKA	149 086 791	159 098 094	181 487 204	199 895 393	184 294 701	-
Dolnośląskie	15 260 504	17 234 308	20 023 115	25 973 850	22 441 400	12,2
Kujawsko-pomorskie	5 318 139	6 164 629	6 886 067	6 838 068	7 192 137	3,9
Lubelskie	3 832 779	4 253 725	5 619 465	6 477 552	6 078 586	3,3
Lubuskie	3 617 002	3 041 992	3 704 596	3 866 479	3 481 871	1,9
Łódzkie	9 221 590	8 488 743	11 055 742	11 817 171	9 590 791	5,2
Małopolskie	10 668 705	10 766 613	12 362 939	13 235 192	12 465 955	6,8
Mazowieckie	34 036 270	39 061 692	42 578 882	46 116 763	44 020 058	23,9
Opolskie	6 509 559	4 850 985	4 492 704	4 947 403	3 887 083	2,1
Podkarpackie	5 531 315	6 217 585	7 888 381	8 424 463	6 601 377	3,6
Podlaskie	2 515 834	3 140 279	3 455 378	3 457 807	3 646 456	2,0
Pomorskie	8 560 815	9 360 057	9 655 498	10 531 854	10 087 703	5,5
Śląskie	19 968 869	20 368 076	23 731 979	25 754 059	22 439 811	12,2
Świętokrzyskie	2 037 214	2 419 218	2 787 080	2 956 592	3 073 025	1,7

²³ Wyliczenia własne na podstawie danych GUS, Tablica Nakłady inwestycyjne i wartość brutto środków trwałych.

Nazwa	Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach ogółem					
	2016	2017	2018	2019	2020	2020 Polska =100
	[tys. PLN]					[%]
Warmińsko-mazurskie	2 980 042	3 463 444	4 739 018	4 719 436	3 915 150	2,1
Wielkopolskie	14 906 350	15 084 347	17 130 522	19 263 636	17 465 876	9,5
Zachodniopomorskie	4 121 804	5 182 401	5 375 838	5 515 068	7 907 422	4,3

Ze wszystkich powiatów województwa śląskiego najwyższą wartość nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw odnotowano w 2020 r. w Katowicach – 2 811 169 tys. PLN. Na drugim miejscu znalazł się powiat cieszyński – 1 544 726 tys. PLN a na kolejnych: Gliwice – 1 455 735 tys. PLN, Bielsko-Biała – 1 275 337 tys. PLN i Jaworzno – 1 239 621 tys. PLN. Na uwagę zasługuje przede wszystkim wynik powiatu cieszyńskiego, ponieważ w latach 2016-2020 wartość nakładów inwestycyjnych wzrosła tam o ponad 245%, co było zdecydowanie najlepszym wynikiem w regionie. Duży progres zauważyć można także w powiecie myszkowskim (wzrost o 153%), powiecie pszczyńskim (wzrost o 116,9%) oraz w Chorzowie (wzrost o 114%). Odwrotnie sytuacja wygląda aż w 12 powiatach, w których w badanym okresie zanotowano spadek wartości względem roku 2016. Najmniej korzystnie pod tym względem wypadają Tychy, gdzie spadek wyniósł 45,8%²⁴.

Tabela 15. Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach według powiatów województwa śląskiego w latach 2016-2020.

Nazwa	2016	2017	2018	2019	2020
	[tys. PLN]				
Powiat będziński	444 546	451 240	635 703	854 808	545 346
Powiat bielski	512 460	617 622	858 509	815 019	969 294
Powiat cieszyński	445 447	457 621	1 106 566	1 368 231	1 544 726
Powiat częstochowski	221 862	206 648	459 945	345 738	239 363
Powiat gliwicki	539 839	586 937	753 254	835 503	775 821
Powiat kłobucki	170 197	189 233	170 572	154 469	342 712
Powiat lubliniecki	162 318	190 293	273 719	221 906	214 521
Powiat miłkowski	291 453	367 235	532 072	711 545	547 175
Powiat myszkowski	112 266	141 108	192 101	268 355	284 215
Powiat pszczyński	305 307	427 401	513 107	612 476	662 280
Powiat raciborski	245 725	383 431	387 656	606 304	432 300
Powiat rybnicki	145 382	169 475	277 924	315 132	245 054
Powiat tarnogórski	333 299	417 540	605 128	483 323	442 582
Powiat bieruńsko-lęczyński	421 913	275 687	340 675	487 572	328 446
Powiat wodzisławski	332 465	362 007	357 514	379 342	333 178
Powiat zawierciański	289 037	265 750	368 956	443 937	461 603
Powiat żywiecki	331 275	284 467	440 892	599 808	351 364
Powiat m. Bielsko-Biała	1 262 473	1 942 496	1 503 081	1 653 217	1 275 337

²⁴ Wyliczenia własne na podstawie danych z GUS, Tablica Nakłady inwestycyjne i wartość brutto środków trwałych.

	2016	2017	2018	2019	2020
Nazwa	[tys. PLN]				
Powiat m. Bytom	216 339	176 499	307 364	266 121	304 762
Powiat m. Chorzów	280 826	423 578	398 100	548 744	600 936
Powiat m. Częstochowa	790 323	967 603	1 317 813	1 659 860	1 055 925
Powiat m. Dąbrowa Górnicza	948 039	1 708 573	1 787 354	1 760 364	748 639
Powiat m. Gliwice	2 043 847	1 150 561	1 940 832	1 757 989	1 455 735
Powiat m. Jastrzębie-Zdrój	444 004	405 002	611 871	577 768	434 159
Powiat m. Jaworzno	1 664 282	725 812	1 431 216	1 398 354	1 239 621
Powiat m. Katowice	1 787 373	2 391 445	1 766 317	2 029 379	2 811 169
Powiat m. Mysłowice	294 904	213 228	224 588	245 207	200 865
Powiat m. Piekary Śląskie	103 928	133 618	93 007	72 436	69 855
Powiat m. Ruda Śląska	310 185	234 018	366 413	477 890	367 462
Powiat m. Rybnik	650 863	555 712	545 248	687 214	465 564
Powiat m. Siemianowice Śląskie	203 937	212 037	251 420	272 289	244 366
Powiat m. Sosnowiec	668 486	1 358 568	837 521	857 862	530 009
Powiat m. Świętochłowice	85 127	79 679	73 502	100 918	53 979
Powiat m. Tychy	2 132 839	1 234 204	1 126 363	1 196 421	1 155 729
Powiat m. Zabrze	462 843	392 847	525 935	448 306	504 061
Powiat m. Żory	313 460	268 901	349 741	240 252	201 658

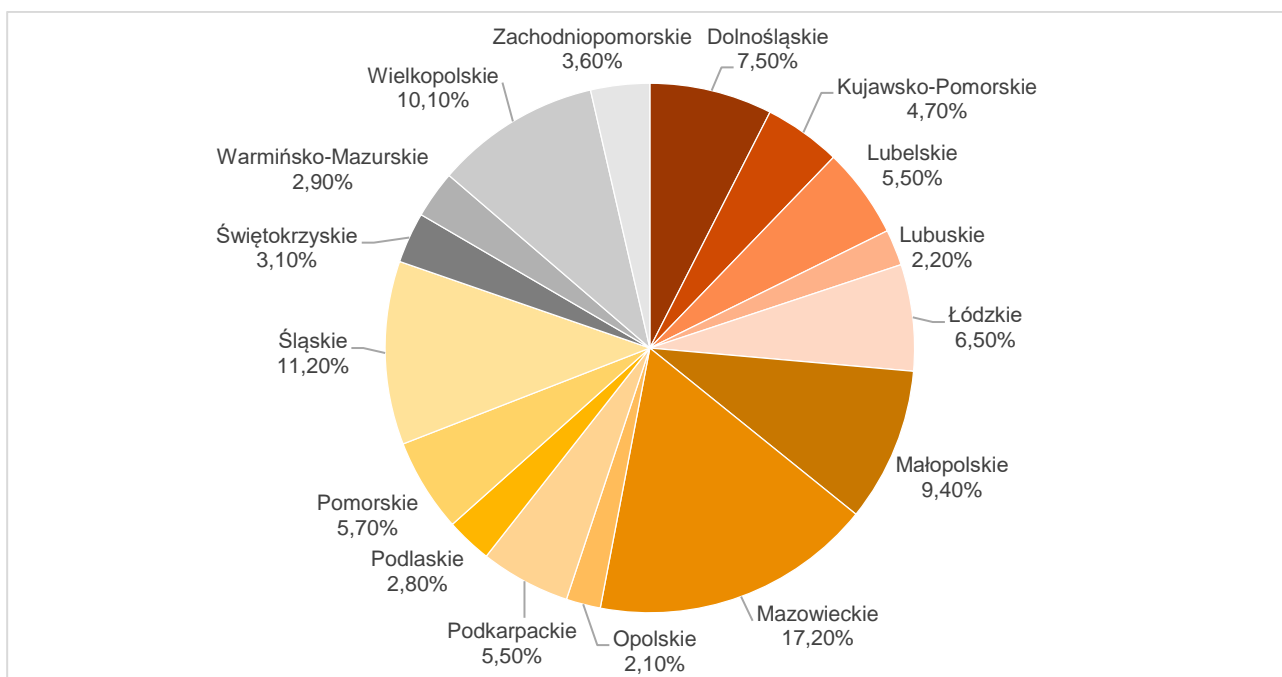
2.4 Rynek pracy

Wpływ pandemii COVID-19 w Polsce szczególnie dostrzegalny jest w sytuacji na rynku pracy. Od roku 2013 do roku 2019 zarówno stopa bezrobocia, jak i liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy sukcesywnie spadały. Rok 2020 zatrzymał tę tendencję będąc pierwszym okresem od dawna, w ramach którego oba wskaźniki wzrosły względem roku poprzedzającego. Na powyższe przede wszystkim miały wpływ działania przedsiębiorców, którzy z jednej strony zmuszeni byli ograniczać stan zatrudnienia w firmach, a z drugiej ograniczyli mocno pozyskiwanie nowych osób pojawiających się na rynku pracy.

W 2020 r. w województwie śląskim było 1 749,2 tys. osób pracujących, co stanowiło o 28 tys. osób mniej niż w roku 2019. Wynik ten dał regionowi 2. miejsce w Polsce, za województwem mazowieckim (2 693,7 tys. osób), a przed województwem wielkopolskim (1 577,7 tys. osób) i województwem małopolskim (1 477,5 tys. osób).²⁵

²⁵ GUS, Rocznik Statystyczny Pracy 2021

Wykres 21. % udział osób pracujących w poszczególnych województwach w ogóle pracujących w Polsce.

Analizując liczbę osób pracujących przypadającą na 1000 mieszkańców należy zauważyć, że województwo śląskie w tym aspekcie zajmuje 9. miejsce w Polsce z wynikiem 389 osób. Jest to wartość niższa niż średnia dla kraju, która wynosi 410 osób. Liderem pod tym względem jest województwo mazowieckie, w którym na 1000 osób przypada 497 pracujących. Podium uzupełniają województwa: wielkopolskie – 451 i małopolskie – 433.²⁶

Analizując strukturę zatrudnienia w regionie należy wskazać, że w 2020 roku w ramach sekcji A – Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo było zatrudnionych 101,6 tys. osób. Stanowi to 10. wynik w kraju. Najwięcej osób pracujących w tym sektorze jest w województwie lubelskim – 307,9 tys. osób.

Województwo śląskie ma największą w Polsce liczbę pracowników zatrudnionych w ramach sekcji C – Przetwórstwo przemysłowe – 606,9 tys. osób. Stanowi to 14,4% ogółu zatrudnionych w tym obszarze w kraju. Drugą pozycję w zestawieniu zajmuje województwo mazowieckie z wynikiem 524,7 tys. osób. Należy wskazać również, że pracownicy tej sekcji stanowią najliczniejszą grupę zatrudnionych spośród wszystkich w województwie śląskim.

458,9 tys. pracowników w województwie reprezentuje sekcję G – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle, czyli tą, w ramach której w regionie zarejestrowanych jest najwięcej podmiotów gospodarczych. Większą liczbę zatrudnionych w tym obszarze zaobserwować można jedynie w województwie mazowieckim – 802 tys. osób.

Pozycję wicelidera region śląski zajmuje również patrząc na liczbę osób zatrudnionych w ramach sekcji H – Transport i gospodarka magazynowa i K – Działalność finansowa i ubezpieczeniowa. W obu zestawieniach ponownie liderem jest województwo mazowieckie, w którym pracuje odpowiednio 175,2 tys. osób oraz 170,9 tys. osób. W województwie śląskim takich pracowników jest odpowiednio 116,7 tys. oraz 61,1 tys.

W ramach sektora pozostałej działalności usługowej w województwie śląskim zatrudnionych jest 520,6 tys. pracowników, co ponownie daje regionowi 2. pozycję, za województwem mazowieckim (894,1 tys. osób).

²⁶ GUS, Rocznik Statystyczny Pracy 2021.

W województwie śląskim zdecydowanie dominuje zatrudnienie w sektorze prywatnym. Blisko 77% spośród wszystkich pracujących w regionie znalazło zatrudnienie właśnie w tym sektorze – w 2020 r. było to 1 344,4 tys. pracowników.²⁷

Pomimo relatywnie niskiej liczby osób pracujących, przypadających na 1000 mieszkańców województwo śląskie charakteryzuje się jednym z najmniejszych w Polsce wskaźników stopy bezrobocia – 4,9%. Pierwsze miejsce pod tym względem zajmuje województwo wielkopolskie z wynikiem 3,7%. W całym regionie osób pozostających bez pracy jest ok. 91 tys., co daje 34 bezrobotnych przypadających na 10 tys. osób pracujących.²⁸

W województwie śląskim – podobnie jak w całej Polsce – można zauważyć identyczne trendy dotyczące liczby osób bezrobotnych. W latach 2010-2013 rocznie zwiększała się liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy. Od roku 2014 zauważyć można systematyczny spadek tego wskaźnika. Tendencja ta utrzymywała się nieprzerwanie do roku 2019. Dopiero wybuch pandemii COVID-19, a co za tym idzie ograniczenia w prowadzeniu działalności gospodarczej, które pojawiły się w 2020 roku sprawiły, że liczba bezrobotnych była wyższa niż w roku poprzedzającym. W latach 2013-2019 liczba osób bezrobotnych w województwie śląskim spadła o 68% z 208 296 do 66 521. Dla porównania w całej Polsce w tych latach bezrobocie spadło o niespełna 60% z 2 157 883 osób w 2013 roku na 866 374 w 2019 roku. Warto zauważyć, że większy spadek bezrobocia od województwa śląskiego zanotowało jedynie województwo lubuskie (69,1%). Najniższy spadek bezrobocia wystąpił w województwie lubelskim – 48,2% i podkarpackim – 51,1%. Jak wspomniano wyżej sytuacja diametralnie zmieniła się w roku 2020. To właśnie na obszarze województwa śląskiego najbardziej odczuwalny stał się efekt pandemii, dotykający rynek pracy. W całym regionie odnotowano wzrost liczby osób bezrobotnych o 36,8%. Próg 30% wzrostu zaliczyły jeszcze 3 województwa: pomorskie (34,4%), małopolskie (32,6%) i wielkopolskie (31,6%). W całym kraju odnotowano wzrost o 20,8%.

²⁹

Tabela 16. Bezrobocie rejestrowe według województw w latach 2013-2020.

NAZWA	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
POLSKA	2 157 883	1 825 180	1 563 339	1 335 155	1 081 746	968 888	866 374	1 046 432
Dolnośląskie	153 558	121 562	99 952	85 984	68 813	62 842	56 022	68 822
Kujawsko-pomorskie	150 145	127 111	107 255	98 522	81 543	72 655	64 060	73 482
Lubelskie	134 042	116 869	107 895	95 596	81 221	74 449	69 379	76 505
Lubuskie	59 805	47 115	39 348	32 367	24 605	22 201	18 498	23 674
Łódzkie	151 626	126 157	109 510	91 041	72 662	66 036	58 722	67 812
Małopolskie	164 434	139 027	119 601	96 531	79 430	71 489	62 610	83 050
Mazowieckie	283 196	249 777	216 527	188 910	154 068	136 545	123 208	146 375
Opolskie	51 636	42 361	36 203	32 419	26 066	22 663	20 948	24 976
Podkarpackie	154 216	137 932	123 514	107 567	90 972	82 933	75 455	87 326
Podlaskie	70 889	60 394	55 019	48 361	39 997	36 786	33 277	37 830
Pomorskie	114 148	96 752	77 662	64 132	49 653	46 082	41 817	56 216
Śląskie	208 296	175 675	148 508	119 981	94 687	80 079	66 521	91 032
Świętokrzyskie	90 124	75 434	66 131	57 126	46 570	44 118	42 042	44 881
Warmińsko-mazurskie	115 873	98 139	83 510	73 079	60 003	53 141	45 731	51 475
Wielkopolskie	144 832	116 410	93 311	77 697	58 857	50 867	46 313	60 958

²⁷ GUS, Rocznik Statystyczny Pracy 2021.

²⁸ J.w.

²⁹ GUS, Tablica bezrobocie rejestrowe w Polsce.

NAZWA	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Zachodniopomorskie	111 063	94 465	79 393	65 842	52 599	46 002	41 771	52 018

Zagłębiając się w strukturę bezrobocia w województwie śląskim należy wskazać przede wszystkim, że zgodnie z danymi na koniec grudnia 2020 r. 54,8% (tj. 49 851 osób) zarejestrowanych bezrobotnych to kobiety. Największy odsetek kobiet w ogóle osób bezrobotnych występuje w Rudzie Śląskiej (63,0%), Świętochłowicach (62,7%), Jastrzębiu Zdroju (61,7%) i powiecie rybnickim (61,4%). Natomiast najniższy odsetek bezrobotnych kobiet występuje w powiatach: będzińskim (47,2%), kłobuckim (49,2%) i w Gliwicach (50,1%). Z kolei najniższy odsetek bezrobotnych mężczyzn obserwowany jest w Rudzie Śląskiej (37,0%), Świętochłowicach (37,3%) i Jastrzębiu Zdroju (38,3%). Zgodnie z danymi Urzędu Pracy w Katowicach aż 90,6% bezrobotnych mężczyzn to osoby posiadające staż pracy.

37,8 tys. spośród osób bezrobotnych to ci, którzy w ciągu ostatnich 2 lat pozostawali bez pracy przez okres dłuższy niż 12 miesięcy (osoby długotrwale bezrobotne). Wśród osób długotrwale bezrobotnych przeważają kobiety (58,8%). Najwięcej osób długotrwale bezrobotnych odnotowano w Bytomiu (2,3 tys.) i Sosnowcu (2,2 tys.). W najmniejszym stopniu problem długotrwałego bezrobocia dotyka powiat bieruńsko-lędziński (218 osób) oraz miasto Żory (348 osób).

Najczęściej bezrobocie dotyka osoby powyżej 50. roku życia. W ramach tej grupy wiekowej w województwie śląskim bezrobotnych jest 24 500 osób. 21 383 osoby nie przekroczyły 30. roku życia, a 9 989 osób jest w wieku 18-24 lata.

Analizując wykształcenie osób bezrobotnych należy wskazać, że najliczniej reprezentowaną grupą są osoby z wykształceniem gimnazjalnym, które stanowią 26,7% (24 266) ogółu osób bezrobotnych. 25,1% (22 838) ogółu bezrobotnych to osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym, 22,4% (20 374) posiadało wykształcenie policealne i średnie zawodowe, a 15,1% (13 722) legitymowało się wykształceniem wyższym (przy czym najwięcej osób bezrobotnych z wykształceniem wyższym jest w dużych miastach takich jak Katowice, Bielsko-Biała i Częstochowa). Najmniej liczną grupę stanowią bezrobotni z wykształceniem średnim ogólnokształcącym – 10,8% (9 832). W tej ostatniej grupie dominującą rolę odgrywają kobiety, których udział wynosi 67,8%.³⁰

Najwięcej osób bezrobotnych jest zarejestrowanych w podregionie sosnowieckim – 15 639. Najmniejszą liczbą osób poszukujących pracy charakteryzuje się natomiast podregion tyski – 6 145. Co ciekawe, to właśnie w ramach tego podregionu zanotowano najwyższy wzrost (o 53,2%) liczby osób bezrobotnych w odniesieniu do roku 2019. Poniżej przedstawiono informacje na temat liczby osób bezrobotnych w podziale na podregiony.

Tabela 17. Bezrobocie rejestrowe według podregionów województwa śląskiego w latach 2019-2020³¹.

Podregion	Liczba osób bezrobotnych w 2019 r.	Liczba osób bezrobotnych w 2020 r.	Wzrost (osoby)	Dynamika wzrostu (%)
Podregion sosnowiecki	11 872	15 639	3 767	31,7
Podregion bielski	9 953	13 383	3 430	34,5
Podregion częstochowski	9 465	12 832	3 367	35,6
Podregion rybnicki	8 611	12 136	3 525	40,9
Podregion katowicki	7 545	10 987	3 442	45,6
Podregion bytomski	8 688	10 890	2 202	25,3
Podregion gliwicki	6 376	9 020	2 644	41,5
Podregion tyski	4 011	6 145	2 134	53,2

³⁰ WUP Katowice, Główne tendencje bezrobocia obserwowane w województwie śląskim w latach 2019-2020.

³¹ WUP Katowice, Rynek Pracy w województwie śląskim w 2020 r.

Warto zauważyć, że od drugiego kwartału 2021 roku sytuacja na rynku pracy zaczęła się polepszać w stosunku do roku 2020. Zgodnie z najbardziej aktualnymi danymi, opublikowanymi przez Wojewódzki Urząd Pracy w Katowicach, w listopadzie 2021 r. na terenie województwa śląskiego zarejestrowane były 78 442 osoby. Najwięcej osób bezrobotnych zdiagnozowano w większych miastach regionu: Sosnowcu (4 587 osób), Częstochowie (4 008 osób) oraz Katowicach (3 975 osób). Najmniej występowało z kolei w powiatach o małej liczbie mieszkańców i tym samym liczbie bezrobotnych: bieruńsko-lędzińskim (511 osób), Świętochłowicach (574 osoby) oraz Żorach (891 osób). W dalszym ciągu największą część w strukturze osób bezrobotnych stanowią kobiety (55%).

Stopa bezrobocia w listopadzie 2021 r. w województwie śląskim wyniosła 4,3%, co jest najniższym wynikiem spośród wszystkich miesięcy 2021 r. Stopa bezrobocia sukcesywnie spada od marca 2021 r. (kiedy to osiągnęła pułap 5,2%), co wynika zapewne z braku kolejnych obostrzeń ograniczających działalność niektórych sektorów gospodarki. Najniższa stopa bezrobocia występuje w podregionie katowickim – 2,7%. W podregionie tyskim było to 3,1%, w bielskim i gliwickim po 4,1%, w rybnickim 4,7%. Najwyższa stopa bezrobocia dotyczy podregion bytomski – 6,9%. Na kolejnych miejscach znalazły się podregiony: sosnowiecki – 5,9% oraz częstochowski – 5,3%.³²

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw wyniosło w 2020 r. na terenie województwa śląskiego 5 481,24 PLN. Był to wynik lepszy niż średnia dla Polski, wynosząca 5 411,45 PLN. Zestawiając ten wynik z innymi województwami śląskie zajmuje 5. pozycję, za: mazowieckim – 6 347,01 PLN; dolnośląskim 5 654,89 PLN; pomorskim – 5 512,43 PLN oraz małopolskim – 5 483,28 PLN. Najniższe średnie wynagrodzenie odnotowano natomiast w województwie warmińsko-mazurskim – 4 400,23 PLN. Niepokojącym zjawiskiem dla województwa śląskiego jest to, że patrząc na dynamikę wzrostu poziomu wynagrodzeń w sektorze przedsiębiorstw od roku 2015 region zaliczył najniższy wzrost ze wszystkich polskich województw (26,6%). Średnio w kraju wynagrodzenia te wzrosły o 31,3%. Liderem rankingu jest województwo małopolskie, w którym wynagrodzenia wzrosły o 41,5%.

Tabela 18. Wynagrodzenia brutto w sektorze przedsiębiorstw w latach 2015-2020³³.

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Dynamika wzrostu (%)
POLSKA	4 121,41	4 277,03	4 530,47	4 852,29	5 169,06	5 411,45	31,3
Dolnośląskie	4 189,23	4 370,08	4 660,71	4 987,55	5 363,55	5 654,89	35,0
Kujawsko-pomorskie	3 459,49	3 583,99	3 867,60	4 135,08	4 503,13	4 765,04	37,7
Lubelskie	3 543,24	3 713,05	3 882,99	4 126,67	4 352,10	4 585,19	29,4
Lubuskie	3 447,08	3 657,36	3 900,90	4 221,48	4 457,86	4 624,90	34,2
Łódzkie	3 745,57	3 867,24	4 103,93	4 419,28	4 710,55	4 977,90	32,9
Małopolskie	3 876,04	4 065,97	4 375,40	4 696,66	5 151,08	5 483,28	41,5
Mazowieckie	4 991,77	5 165,96	5 427,50	5 796,51	6 095,17	6 347,01	27,1
Opolskie	3 699,85	3 871,74	4 124,96	4 361,48	4 648,22	4 910,23	32,7
Podkarpackie	3 399,62	3 555,89	3 750,01	4 025,33	4 262,94	4 453,77	31,0
Podlaskie	3 458,56	3 613,85	3 901,24	4 150,54	4 414,83	4 680,65	35,3
Pomorskie	4 171,76	4 358,51	4 620,19	4 916,59	5 282,31	5 512,43	32,1
Śląskie	4 329,71	4 372,86	4 590,73	4 970,73	5 311,15	5 481,24	26,6

³² WUP Katowice, Informacja o sytuacji na rynku pracy w województwie śląskim według stanu na 30 listopada 2021 r.

³³ GUS, Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w sektorze przedsiębiorstw wg PKD 2007 (dane krótkookresowe).

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Dynamika wzrostu (%)
Świętokrzyskie	3 470,67	3 579,30	3 821,36	4 088,80	4 339,56	4 513,57	30,0
Warmińsko-mazurskie	3 345,93	3 495,50	3 680,49	3 916,71	4 142,65	4 400,23	31,5
Wielkopolskie	3 676,42	3 870,60	4 147,65	4 436,31	4 732,26	4 922,32	33,9
Zachodniopomorskie	3 738,87	3 947,04	4 174,17	4 466,57	4 765,91	5 019,82	34,3

2.5 Eksport

Liberalizacja handlu światowego oraz postępująca globalizacja przyczyniły się do bezprecedensowego wzrostu wartości międzynarodowej wymiany handlowej. Szczególne znaczenie miał tutaj okres 1990-2005, kiedy to handel światowy podwoił się. Trwająca równolegle polska transformacja ustrojowa odbyła się w dużym stopniu przez kanał handlu zagranicznego. Otwarcie gospodarki narodowej na oddziaływanie rynku światowego w zasadniczy sposób zmieniło warunki funkcjonowania sektora eksportowego. Nastąpiła reorientacja geograficzna handlu ze Wschodu na Zachód. Dynamika polskiego eksportu w ostatnich trzech dekadach była imponująca. W relacji do PKB jego wartość wzrosła z 15% w 1996 r. do 25% w 2003 r. oraz 45% w 2019 r. W 2015 r. Polska po raz pierwszy osiągnęła nadwyżkę obrotów towarowych i utrzymywała ją także w kolejnych latach³⁴.

Internacjonalizacja pozwala zwiększyć produkcję, osiągnąć efekty skali i tym samym obniżyć koszty jednostkowe, jednocześnie wymusza na przedsiębiorstwach stałe podnoszenie poziomu innowacyjności. W rezultacie, eksport pozwala na lepsze wykorzystanie mocy produkcyjnych przedsiębiorstwa i tym samym uzyskanie wzrostu rentowności i wyższą marżowość, co jest czynnikiem determinującym ekspansję zagraniczną wielu polskich firm, zwłaszcza małych i średnich.

2.5.1 Poziom i struktura eksportu

Silne tradycje przemysłowe, duża liczba bezpośrednich inwestycji zagranicznych oraz rozwinięta baza infrastrukturalna w połączeniu z zasobami wykształconych kadr i dostępem do sieci akademickiej sprawiają, że województwo śląskie charakteryzuje się znaczącym udziałem wartości eksportu firm z regionu w eksporcie Polski. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego oraz Krajowej Administracji Skarbowej udział ten stanowił w 2019 roku 12% całkowitej wartości eksportu kraju i wynosił 120,4 mld PLN, wobec 1 005 mld PLN dla Polski. Podobnie istotny jest udział województwa śląskiego, jeśli chodzi o liczbę eksporterów – w 2019 roku zarejestrowano 4 874 takich firm wobec 46 440 eksporterów w Polsce, co stanowi 10,5%³⁵.

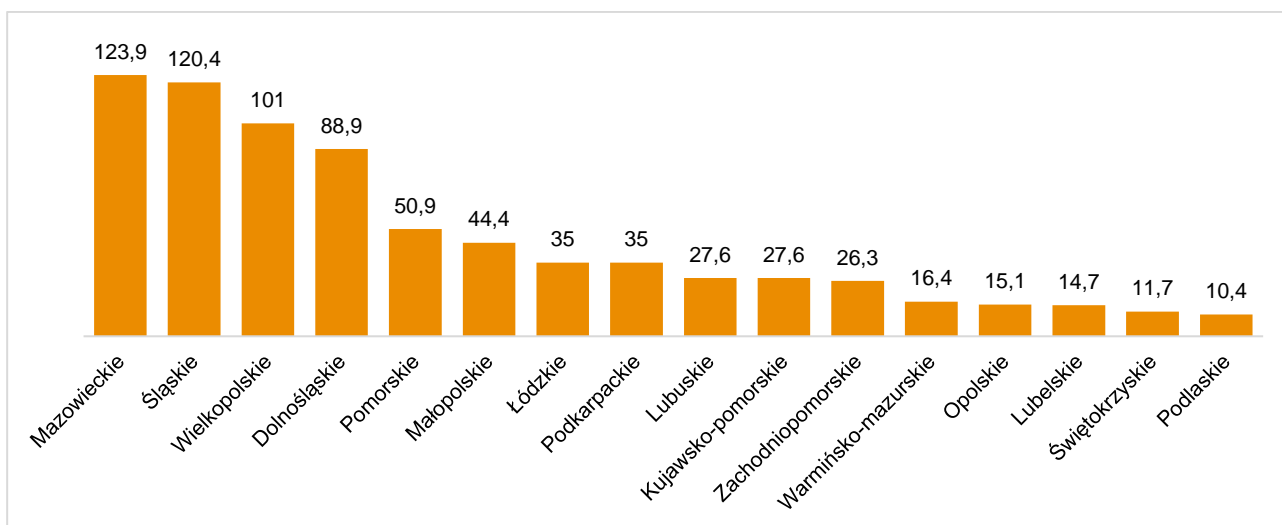
W skali kraju regionami o największej wartości sprzedaży towarowej za granicę są województwa mazowieckie i śląskie: generują one blisko jedną czwartą krajowego eksportu. Wielkopolska oraz województwo dolnośląskie są województwami, których eksport przekracza 20 mld EUR wartości (odpowiednio 23,4 mld EUR oraz 20,6 mld EUR, tj. 101 i 89 mld PLN). Dane w wartościach bezwzględnych za rok 2019, denominowane w złotych, przedstawiono na kolejnym wykresie³⁶:

³⁴ Raport Polskiego Instytutu Ekonomicznego "Transformacja polskiego eksportu – 30 lat wzrostu i co dalej?", Warszawa 2020.

³⁵ Dane KAS.

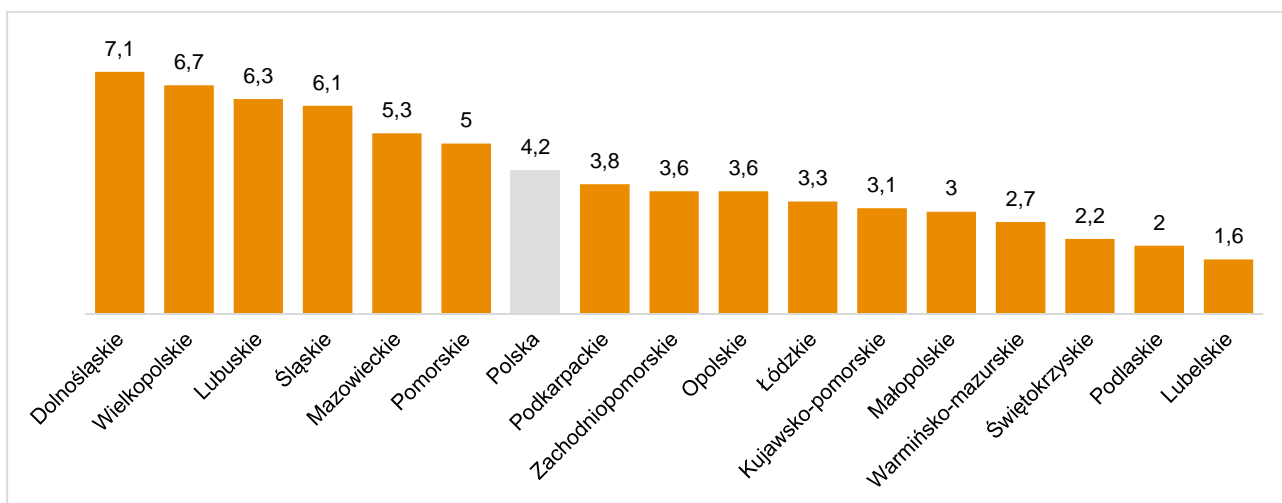
³⁶ Opracowanie własne na podstawie danych GUS dotyczących handlu zagranicznego.

Wykres 22. Wartość eksportu w polskich województwach w roku 2019 (w mld PLN).

Jeśli chodzi o zestawienie wartości eksportu w przeliczeniu na 1 mieszkańca (tj. per capita), to dominują w nim województwa zachodniej części Polski. Najwyższy poziom osiągnęło województwo dolnośląskie (7,1 tys. EUR na jednego mieszkańca województwa), a następnie wielkopolskie oraz lubuskie. Na podobnym poziomie do wartości w tych województwach wskaźnik eksportu per capita występuje w województwie śląskim, plasującym się na czwartym miejscu w kraju. Powyżej średniej dla Polski wartość eksportu per capita odnotowuje się także na Mazowszu i Pomorzu³⁷:

Wykres 23. Wartość eksportu per capita w województwach roku 2019 (w tys. EUR).

(Należy w tym miejscu podkreślić uwagę metodologiczną: większość danych dotyczących eksportu zaprezentowano za rok 2019, będący ostatnim rokiem przed pandemią COVID-19, która rozpoczęła się w Polsce w marcu 2020, zmieniając trendy makroekonomiczne z poprzedniej dekady. W końcowej sekcji rozważań poświęconych eksportowi zamieszczono wybrane dane za rok 2020, celem zobrazowania zachodzących w nim zmian, będących skutkiem kryzysu pandemicznego. Dane za rok 2021 nie były dostępne w momencie przygotowania niniejszej diagnozy).

2.5.2 Główne kierunki i produkty eksportowe

W roku 2019 najważniejszym partnerem handlowym województwa śląskiego były Niemcy, co odpowiada strukturze eksportu całej polskiej gospodarki, gdzie również dominującym partnerem handlowym jest nasz

³⁷ Opracowanie własne na podstawie danych GUS dotyczących handlu zagranicznego.

zachodni sąsiad. Poniżej przedstawiono zestawienie 10 najważniejszych partnerów handlowych województwa śląskiego i Polski³⁸:

Tabela 19. Wykaz najważniejszych partnerów handlowych województwa śląskiego w ujęciu wartości eksportu (mld PLN) w 2019 roku.

Kraj docelowy	Wartość eksportu [mld PLN]	Udział %
1 Niemcy	29,33	24,4%
2 Czechy	13,02	10,8%
3 Włochy	12,60	10,5%
4 Francja	7,66	6,4%
5 Słowacja	6,20	5,1%
6 Wielka Brytania	6,02	5,0%
7 Hiszpania	5,18	4,3%
8 Węgry	4,19	3,5%
9 Austria	3,66	3,0%
10 Rumunia	2,91	2,4%
Razem województwo śląskie	120,44	100,0%

Tabela 20. Wykaz najważniejszych partnerów handlowych Polski w ujęciu wartości eksportu (mld PLN) w 2019 roku.

Kraj docelowy	Wartość eksportu [mld PLN]	Udział %
1 Niemcy	277,21	27,6%
2 Czechy	61,08	6,1%
3 Wielka Brytania	60,21	6,0%
4 Francja	58,92	5,9%
5 Włochy	45,63	4,5%
6 Holandia	43,72	4,4%
7 Rosja	21,94	2,2%
8 Stany Zjednoczone	29,01	2,9%
9 Szwecja	28,08	2,8%
10 Węgry	27,80	2,8%
Razem Polska	1 005,00	100,0%

Porównując strukturę rynków docelowych eksportu z województwa śląskiego w stosunku do Polski zauważyć należy szereg zjawisk:

- Niższy udział eksportu do Niemiec z województwa śląskiego (24,4% wartości sprzedaży wobec 27,6% dla Polski);
- Znacznie wyższy udział eksportu do drugiego i trzeciego najważniejszego partnera gospodarczego w województwie śląskim: w przypadku Republiki Czeskiej jest to dodatkowe 4,7%, w przypadku Włoch – aż 6% wartości sprzedaży. Wynika to zarówno z powiązań kooperacyjnych w ramach branży motoryzacyjnej, jak i – w przypadku Czech – z bliskości geograficznej bezpośredniego sąsiada;

³⁸ Dane KAS

- Również z uwagi na bliskość geograficzną piąte miejsce wśród partnerów handlowych województwa śląskiego zajmuje Słowacja, w skali całej Polski plasująca się poza pierwszą dziesiątką (12. miejsce);
- W województwie śląskim występują również inne rynki docelowe, których znaczenie jest większe niż dla pozostałej części kraju. Są to Hiszpania, Austria i Rumunia (w miejsce Holandii, Rosji, Stanów Zjednoczonych i Szwecji);
- Eksport z województwa śląskiego jest bardziej skoncentrowany – dziesięć najważniejszych rynków zbytu odpowiada za 75,4% wartości sprzedaży, podczas gdy dla gospodarki polskiej odsetek ten wynosi nieco poniżej dwóch trzecich (66%).

Jeśli chodzi o strukturę branżową eksportu, to jest ona głównym czynnikiem determinującym utrzymanie silnej pozycji gospodarczej województwa śląskiego na tle całej Polski. Jednak – jak wskazują dane makroekonomiczne – stanowić może także potencjalne zagrożenie dla jej stabilnego rozwoju w krytycznych momentach cyklu koniunkturalnego. Wynika to ze znacznej wagi przemysłu motoryzacyjnego oraz surowcowo-metalurgicznego, które są szczególnie wrażliwe na zakłócenia w działaniu łańcuchów dostaw. Ponadto w regionie rozwijają się: przetwórstwo tworzyw sztucznych oraz wytwarzanie wyrobów ze szkła, porcelany i ceramiki. Szczegółowy wykaz kluczowych branż eksportowych na poziomie agregacji do grup PKD 2007 przedstawiono w tabeli poniżej³⁹:

Tabela 21. Wykaz 10 najważniejszych branż eksportowych województwa śląskiego w ujęciu wartości eksportu (PLN) w roku 2019.

Grupa PKD	Objaśnienie kodów PKD	Wartość eksportu 2019 [mld PLN]	Udział %
1 29.3	Produkcja części i akcesoriów do pojazdów silnikowych	26,39	21,91%
2 29.1	Produkcja pojazdów samochodowych, z wyłączeniem motocykli	14,31	11,88%
3 24.1	Produkcja surówki, żelazostopów, żeliwa i stali oraz wyrobów hutniczych	8,87	7,36%
4 22.2	Produkcja wyrobów z tworzyw sztucznych	5,23	4,35%
5 46.7	Pozostała wyspecjalizowana sprzedaż hurtowa ⁴⁰	3,97	3,31%
6 05.1	Wydobywanie węgla kamiennego	3,94	3,28%
7 22.1	Produkcja wyrobów z gumy	3,93	3,27%
8 25.1	Produkcja metalowych elementów konstrukcyjnych	3,16	2,62%
9 23.1	Produkcja szkła i wyrobów ze szkła	2,86	2,38%
10 23.4	Produkcja pozostałych wyrobów z porcelany i ceramiki	2,78	2,31%

Szeregi czasowe danych makroekonomicznych wskazują na postępujące zrównoważenie wagi eksportu z województwa śląskiego w stosunku do proporcjonalnego udziału tego regionu w gospodarce narodowej, mierzonego wskaźnikami takimi jak liczba podmiotów gospodarczych czy też produkt krajowy brutto. W roku 2019:

- Udział województwa śląskiego w całkowitej liczbie podmiotów gospodarki narodowej wynosił 10,6%;
- Udział regionu w kreowaniu PKB Polski stanowił 11,8%;
- Eksport z województwa śląskiego odpowiadał za 12% eksportu ogólnopolskiego.

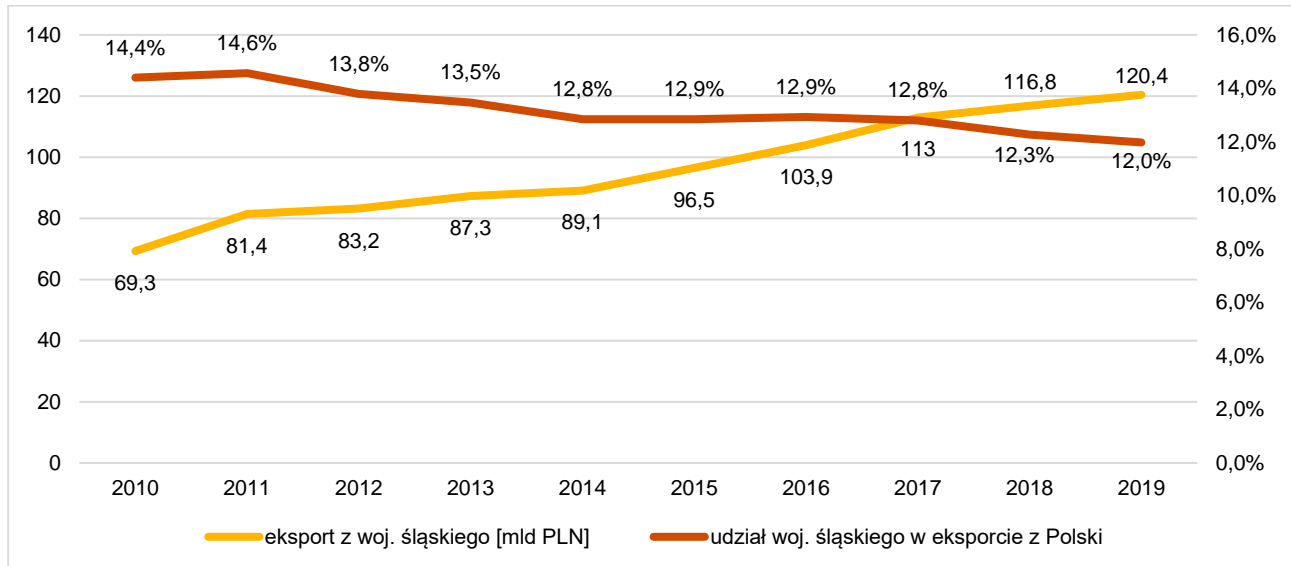
Pomimo niemal dwukrotnego wzrostu wartości sprzedaży zagranicznej w latach 2010-2019 (z 69,3 do 120,4 mld PLN), udział województwa w eksporcie z całej Polski spadł z 14,4% do 12%. Jest to spowodowane nie tyle niskim tempem rozwoju gospodarczego regionu, co szybkim nadrabianiem zaległości przez inne województwa,

³⁹ Dane KAS.

⁴⁰ Sprzedaż hurtowa paliw i produktów pochodnych, Sprzedaż hurtowa metali i rud metali, Sprzedaż hurtowa drewna, materiałów budowlanych i wyposażenia sanitarnego, Sprzedaż hurtowa wyrobów metalowych oraz sprzętu i dodatkowego wyposażenia hydraulicznego i grzejnego, Sprzedaż hurtowa wyrobów chemicznych, Sprzedaż hurtowa pozostałych półproduktów, Sprzedaż hurtowa odpadów i złomu.

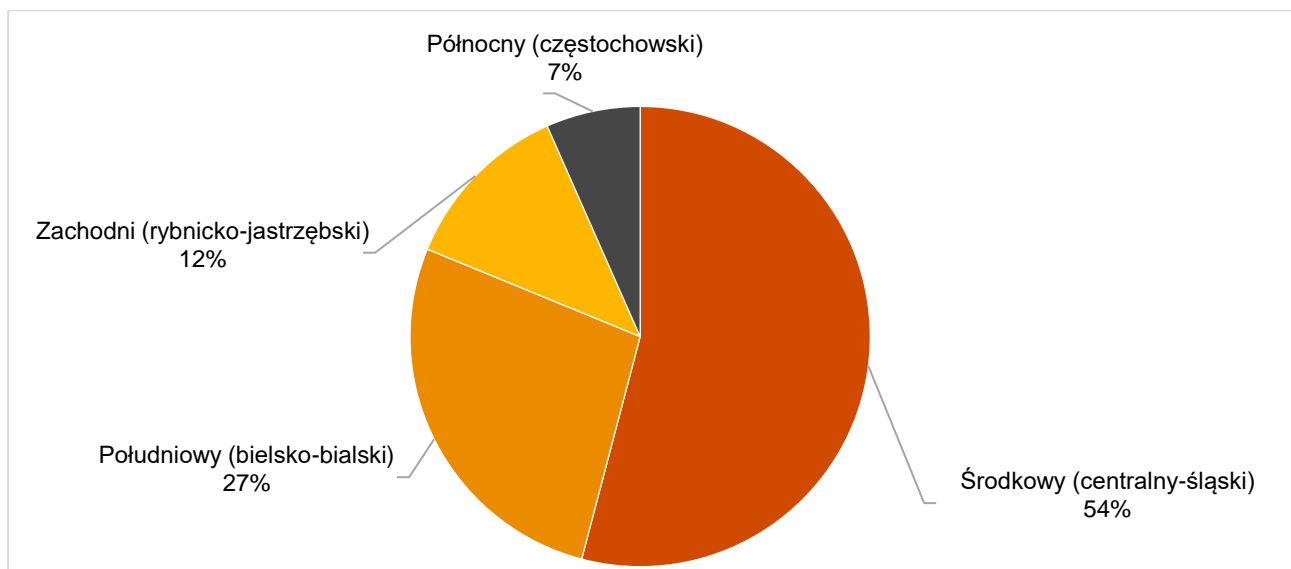
znajdujące się początkowo na znacznie mniej zaawansowanych szczeblach uprzemysłowienia i internacjonalizacji. Dzięki wysokiej dynamice wzrostu eksportu w 2019 r. po raz kolejny obroty towarowe handlu zagranicznego Polski osiągnęły rekordowo wysoką wartość. Eksport wyniósł 235,8 mld EUR i był wyższy o 5,5% (r/r), a import wyniósł blisko 234 mld EUR (wzrost o 2,6% r/r)⁴¹:

Wykres 24. Relacja wartości eksportu z województwa śląskiego do udziału tego eksportu w handlu zagranicznym Polski 2010-2019.

Z punktu widzenia diagnozy potencjału eksportowego województwa, duże znaczenie ma analiza struktury eksportu w przekroju terytorialnym. Analiza taka w podziale na podregiony wskazuje, iż najwyższa wartość sprzedaży towarowej w handlu zagranicznym pochodzi z podregionu centralnego (65 mld PLN w roku 2019), natomiast drugie miejsce zajmuje podregion południowy (32,6 mld PLN)⁴²:

Wykres 25. Udział wartości eksportu z poszczególnych subregionów województwa śląskiego w ogólnej wartości eksportu z województwa śląskiego w 2019 roku.

Cztery czołowe powiaty-eksporterzy generują prawie połowę całego eksportu z regionu: Bielsko-Biała, Gliwice i Tychy – to ośrodki wyspecjalizowane w produkcji części i akcesoriów do pojazdów silnikowych oraz produkcji

⁴¹ Dane KAS.

⁴² Dane KAS.

pojazdów samochodowych, oparte o potężne fabryki i sieci podwykonawców; oraz Dąbrowa Górnicza, w której blisko dwie trzecie wartości eksportu generowane jest przez produkcję surówki, żelazostopów, żeliwa i stali oraz wyrobów hutniczych w hucie ArcelorMittal i przedsiębiorstwach z nią powiązanych.

Stolica województwa, Katowice, posiada o wiele bardziej zdywersyfikowaną bazę gospodarczą, opartą w dużej mierze na usługach i przemysłach o wysokiej wartości dodanej. Miasto przyciąga znaczne strumienie pracowników z okolicznych powiatów Metropolii Górnośląsko-Zagłębiowskiej. Metropolia to także jeden z największych ośrodków sektora nowoczesnych usług biznesowych (BPO/SSC) w Polsce oraz całej Europy Środkowo-Wschodniej.

Przemysł wydobywczy, w tym zwłaszcza wydobycie węgla kamiennego (grupa PKD 051), odpowiada za mniej niż 4% wartości eksportu z województwa śląskiego (3,9 mld PLN w 2019 roku), przy czym ok. 95% tej kwoty generowane jest w Jastrzębiu-Zdroju, wokół Jastrzębskiej Spółki Węglowej.

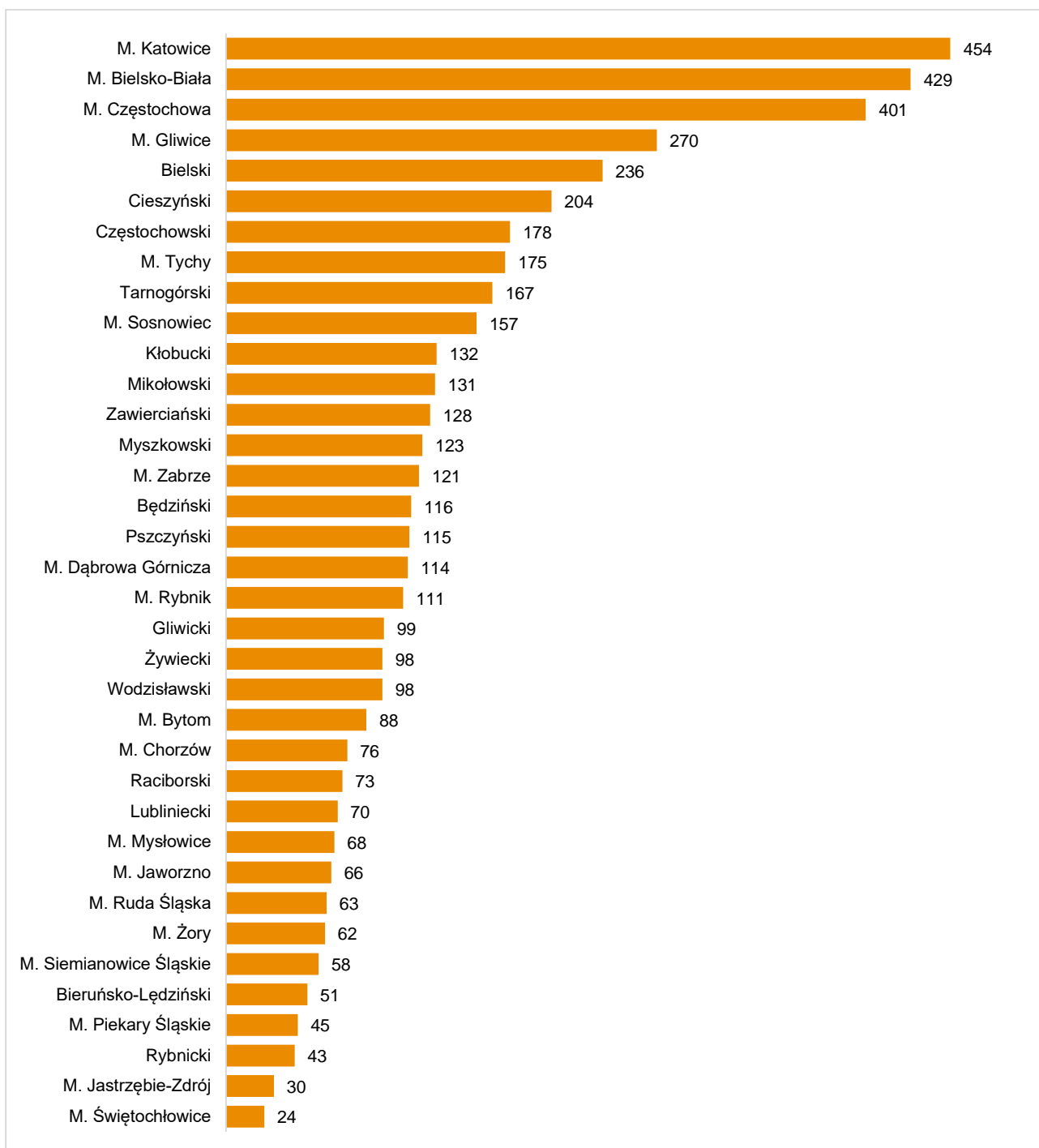
Nieco odmienną charakterystyką gospodarczą wykazują się powiaty położone na peryferiach regionu. W podregionie północnym znaczną rolę odgrywa przetwórstwo przemysłowe: produkcja spożywcza, drzewna, przemysł lekki, w tym włókiennictwo; przy czym stolica podregionu, miasto Częstochowa zachowuje silne tradycje przemysłowe. W podregionie południowym oprócz silnie rozwiniętej turystyki, duże znaczenie ma produkcja wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych. Z drugiej strony powiaty położone wzdłuż granicy z Czechami wykazują tendencję do intensywnej wymiany gospodarczej z partnerami z tego kraju. Dotyczy to zwłaszcza powiatu cieszyńskiego, sąsiadującego z gęsto zaludnionymi powiatami Frydek-Mistek i Karvina.

Ośrodki miejskie położone w centralnej części GZM notują znacznie niższe wartości eksportu: Bytom, Piekary Śląskie, Świętochłowice i Ruda Śląska. Zamieszkane przez ponad 9% ludności województwa, generują łącznie jedynie 1,9% wartości eksportu.

Statystyczny powiat województwa śląskiego eksportuje towary i usługi o wartości 3,3 mld PLN do 92 krajów na świecie. Szczegółowe dane dotyczące liczby eksporterów z poszczególnych powiatów zaprezentowano na kolejnym wykresie⁴³:

⁴³ Na podstawie danych KAS.

Wykres 26. Liczba firm eksportujących z poszczególnych powiatów województwa śląskiego (rok 2019).

Dla zdecydowanej większości powiatów województwa głównym partnerem handlowym pozostają Niemcy. Wśród kierunków, które napędzają eksport towarów z regionu znajdują się rozwinięte rynki państw UE (Francja, Włochy), jak również rynki Europy Środkowo-Wschodniej, np. Węgry i Słowacja. Są to kraje o stabilnym środowisku finansowym i prawnym, mocno uregulowane, o wysokiej lub bardzo wysokiej sile nabywczej, lecz równocześnie nasycone dobrami i silnie konkurencyjne. Ich marżowość z punktu widzenia eksportera z województwa śląskiego pozostaje na niskim poziomie 2-3%. Posiadają one jednak istotne zalety, takie jak: bliskość geograficzna, bezpieczeństwo zaangażowanych środków, pokrewność kulturowa, ścisłe powiązania w ramach łańcuchów dostaw (który to czynnik okazuje się kluczowy w dobie pandemii COVID-19).

Należy w tym miejscu podkreślić znaczenie państw Europy Środkowo-Wschodniej, będących w latach 2010-2019 (zwłaszcza na początku tej dekady) najważniejszym obszarem ekspansji śląskich eksporterów. Wyraźna poprawa jakości oferowanych produktów, a następnie zniesienie wielu barier administracyjnych związanych z przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej pozwoliło polskim przedsiębiorstwom zintensyfikować działania przede wszystkim na najbliższych geograficznie rynkach, takich jak Czechy, Węgry, Bałkany czy kraje bałtyckie⁴⁴. Ekspansję na niektóre z tych rynków przedstawiono w kolejnej tabeli:

Tabela 22. Przyrosty sprzedaży eksportowej z województwa śląskiego do wybranych krajów Europy Środkowo-Wschodniej (lata 2010 i 2019).

Kraj docelowy	Wzrost sprzedaży 2010:2019 [%]
Serbia	244,9%
Litwa	243,2%
Chorwacja	221,5%
Łotwa	133,3%

Równolegle eksporterzy umacniają swoją pozycję na odległych geograficznie, wysokorozwiniętych rynkach, takich jak Stany Zjednoczone, Zjednoczone Emiraty Arabskie, Kanada czy Australia. Grupa krajów wysoko rozwiniętych spoza Unii Europejskiej stanowi rosnący segment wymiany handlowej z Polski i województwa śląskiego, przede wszystkim z uwagi na połączenie dwóch czynników: względnego bezpieczeństwa środowiska funkcjonowania oraz możliwości osiągnięcia wyższych marż niż ma to miejsce w krajach europejskich⁴⁵. Na rynkach tych widać było w ostatniej dekadzie dynamiczne wzrosty sprzedaży⁴⁶, przy czym szczególnie spektakularny jest wzrost wymiany handlowej z krajami Rady Współpracy Krajów Zatoki (Arabia Saudyjska, Bahrajn, Katar, Kuwejt, Oman i Zjednoczone Emiraty Arabskie).

Tabela 23. Przyrosty sprzedaży eksportowej z województwa śląskiego do wybranych krajów rozwiniętych (lata 2010 i 2019).

Kraj docelowy	Wzrost sprzedaży 2010:2019 [%]
ZEA	3733%
Arabia Saudyjska	1053%
USA	125%
Kanada	128%
Australia	85%

Z punktu widzenia nisz rozwojowych i dalszej ekspansji eksportu z obszaru województwa istotne jest również obserwowane w ostatniej dekadzie coraz śmielsze wchodzenie przedsiębiorców na odległe geograficznie rynki rozwijające się, na których często istnieją też wysokie bariery wejścia (prawne, kulturowe, finansowe). Co ciekawe, udział krajów rozwijających się w polskim i regionalnym eksporcie jest dzisiaj wciąż niższy niż 30 lat temu, u progu transformacji gospodarczej. Niewątpliwie jest to olbrzymi obszar do zagospodarowania, a jednocześnie wielka szansa do wykorzystania. W poniższej tabeli zaprezentowano dane dotyczące dynamiki eksportu na wybrane rynki rozwijające się w latach 2010-2019.

⁴⁴ Marcin Salamaga, Analiza determinantów wyboru kierunków eksportu z wykorzystaniem drzew decyzyjnych, Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie 2016.

⁴⁵ Dane PAIH.

⁴⁶ Dane KAS.

Tabela 24. Przyrosty sprzedaży eksportowej z województwa śląskiego do wybranych krajów rozwijających się (lata 2010 i 2019).

Kraj docelowy	Wzrost sprzedaży 2010:2019 [%]
Algieria	2116%
Maroko	1279%
Egipt	404%
Kazachstan	382%
Indie	344%
Indonezja	297%
Meksyk	123%
RPA	120%

Kontekst ten powinien znaleźć odzwierciedlenie w przyjmowanych w kolejnych latach strategiach wspierania internacjonalizacji, czy też szerzej – przedsiębiorczości w województwie śląskim. Z badania przeprowadzonego przez PwC na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego na przełomie lat 2020 i 2021 wynika jednoznacznie, iż celem polskich firm powinno być pięcie się w górę łańcuchów wartości i przejmowanie coraz większej części marży wskutek sprzedaży produktów wysokiej jakości, a jednocześnie atrakcyjnych cenowo, zwłaszcza na nowych rynkach zbytu.

Należy w tym miejscu zwrócić uwagę na istotny wpływ kryzysu wywołanego pandemią COVID-19 na internacjonalizację gospodarki województwa śląskiego. Wpływ ten, co oczywiste, jest negatywny, lecz skala kryzysu była większa niż średnia ogólnopolska. W wartościach bezwzględnych wartość sprzedanych towarów z całej Polski denominowana w polskich złotych w roku 2020 wzrosła o 5,7%, z 1 005 mld PLN do 1 063 mld PLN. Tymczasem w analogicznym okresie wartość eksportu z województwa śląskiego spadła o 10,9%, ze 120,4 mld PLN do 107,3 mld PLN. W efekcie w roku 2020 zanotowano dalsze zmniejszenie udziału eksportu z regionu w stosunku do całej Polski o niemal 2 punkty procentowe, z 12% do 10,1%⁴⁷.

Rok 2020 przyniósł zatem znaczące przyspieszenie trendu obserwowanego już od 2010 roku, a omówionego we wcześniejszej części diagnozy, polegającego na systematycznym zmniejszaniu wagi eksportu z województwa śląskiego w stosunku do sprzedaży eksportowej całego kraju. Oznacza to, że śródnieroczny wzrost wartości eksportu następował w województwie w analizowanym okresie wolniej (ok. 4,7%) niż w całej polskiej gospodarce (ok. 7,8%).

Pandemia COVID-19 podkreśliła jeszcze dobitniej dominującą pozycję w strukturze gospodarczej regionu tych branż, które znacznie ucierpiały zwłaszcza w II kwartale 2020 r., czyli w okresie najostrzejszej blokady aktywności ekonomicznej i przerwania łańcuchów dostaw. W niektórych obszarach w kwietniu i maju 2020 r. odnotowano przeszło 40% spadki spowodowane wprowadzonymi w wielu krajach obostrzeniami i wynikającymi z nich problemami logistycznymi. Szczególnie trudna sytuacja dotyczyła branży motoryzacyjnej i surowcowej, silnie reprezentowanej zwłaszcza w miastach na prawach powiatu: Bielsko-Białej, Gliwicach, Tychach czy Dąbrowie Górniczej. W ich przypadku udział w eksporcie ogółem mocno się kurczył w marcu, kwietniu i w maju. Z tego właśnie powodu straty wywołane wiosennym załamaniem spowodowały w przypadku kluczowych branż gospodarki województwa trudne do odrobienia i poważniejsze spadki wartości sprzedaży, przekraczające średnie wartości dla innych branż-eksporterów.

Jak wskazują doświadczenia roku 2020, globalizacja łańcuchów dostaw negatywnie odbija się na poziomie produkcji przemysłowej w regionach silnie powiązanych z produkcją samochodów i silników samochodowych z uwagi na liczne powiązania o charakterze klastrowym i gęstą sieć podwykonawców. Przykładowo, problem z dostępnością półprzewodników, który pojawił się wskutek pierwszej fazy pandemii, również w kolejnych

⁴⁷ Dane KAS.

fazach negatywnie rzutuje na sytuację branży motoryzacyjnej. Początkowo nie był on tak widoczny ze względu na wstrzymanie prac fabryk oraz ograniczenie swobody poruszania się i prowadzenia działalności gospodarczej (lockdowny). Jednakże w sytuacji odbicia popytu na nowe samochody, w dalszym ciągu wielu producentów ma problemy z realizacją zamówień, czego powodem są niedobory układów scalonych. Co więcej, producenci motoryzacyjni muszą konkurować o dostawy półprzewodników z korporacjami z obszaru IT, elektroniki użytkowej oraz firmami telekomunikacyjnymi, które kupują ich znacznie więcej w odpowiedzi na popyt na nowoczesne systemy łączności w dobie pandemicznej i post-pandemicznej⁴⁸.

W wartościach bezwzględnych w województwie śląskim największe spadki sprzedaży zagranicznej zanotowano w następujących grupach PKD: produkcja surówki, żelazostopów, żeliwa i stali oraz wyrobów hutniczych, produkcja pojazdów samochodowych, z wyłączeniem motocykli, produkcja części i akcesoriów do pojazdów silnikowych, produkcja szkła i wyrobów ze szkła⁴⁹.

Wzrosty wartości sprzedaży zanotowano natomiast w przypadku produkcji wyrobów z tworzyw sztucznych, sprzedaży hurtowej i detalicznej części i akcesoriów do pojazdów samochodowych, a także produkcji baterii i akumulatorów, czyli gałęzi gospodarki stającej się jednym z polskich hitów eksportowych. W roku 2020 zauważalne było także zmniejszenie o niemal 14% liczby eksporterów (z 4 874 do 4 197)⁵⁰.

Wstępne dane ekonomiczne za rok 2021 wskazują na wyraźne odbicie koniunktury, przywracające najważniejsze wskaźniki na ścieżki wzrostu, obserwowane w dekadzie 2010-2019. Przykładowo, według danych NBP, w listopadzie 2021 roku zanotowano ogólnopolski wzrost eksportu o 17,9% w stosunku do analogicznego miesiąca 2020 r.⁵¹ Wydaje się jednak, że kluczem do stabilizacji i budowy gospodarki odpornej na wahania koniunktury, a przy tym innowacyjnej i konkurencyjnej, jest dywersyfikacja bazy przemysłowej. Powinna ona wyrażać się zarówno w mniejszej koncentracji branżowej produkcji, jak i większym zróżnicowaniu kierunków eksportu i większym zaangażowaniu małych i średnich przedsiębiorstw.

2.6 Chłonność rynku

Atrakcyjność inwestycyjną województwa śląskiego kształtuje również chłonność rynku, która wyznacza możliwości sprzedaży przez potencjalnego inwestora określonych produktów i usług na rynku regionalnym. Najczęściej w ocenie atrakcyjności inwestycyjnej regionu w kontekście chłonności rynku brane są pod uwagę następujące czynniki: wielkość rynku zbytu, tzn. potencjalna liczba osób lub firm zainteresowanych finalnym produktem lub usługą; zamożność gospodarstw domowych, na podstawie której można szacować skłonność ludności do zakupów; wydatki inwestycyjne przedsiębiorstw oraz jednostek samorządu terytorialnego, określające pośrednio ich sytuację finansową.

Tendencja w zakresie chłonności rynku jest następująca: im możliwość sprzedaży dóbr przez inwestora na rynku regionalnym jest większa, tym prawdopodobne do osiągnięcia korzyści rosną. Wysoka chłonność regionalnego rynku może także ograniczyć koszt finalny danej usługi lub produktu, np. poprzez obniżenie kosztów transportu, wynikających z braku potrzeby poszukiwania innych, dalszych rynków zbytu.

Znaczenie chłonności rynku regionalnego jest uzależnione także od rodzaju prowadzonej działalności gospodarczej. Element ten ma mniejsze znaczenie w przypadku działalności przemysłowej, której produkty rozprowadzane są na różnych rynkach. Zupełnie inaczej sytuacja wygląda w przypadku usług, których sprzedaż oparta jest przede wszystkim na kontakcie bezpośrednim z klientem, a więc realizowana jest głównie na rynku lokalnym. Dlatego chłonność rynku, zwłaszcza regionalnego, ma istotne znaczenie dla sprzedaży usług.

Analiza rynku zbytu regionu śląskiego pod względem jego wielkości wyrażonej liczbą ludności plasuje województwo śląskie na 2. miejscu (4 492 330 osób w 2020 r.), tuż po województwie mazowieckim. Liczba firm w regionie śląskim również stawia województwo śląskie na 2. miejscu w skali kraju (499 584 podmiotów

⁴⁸ Dane Europejskiego Stowarzyszenia Producentów Części Motoryzacyjnych.

⁴⁹ Dane KAS.

⁵⁰ Dane KAS.

⁵¹ Raport NBP „Bilans płatniczy Polski w listopadzie 2021 r.”, Warszawa styczeń 2022.

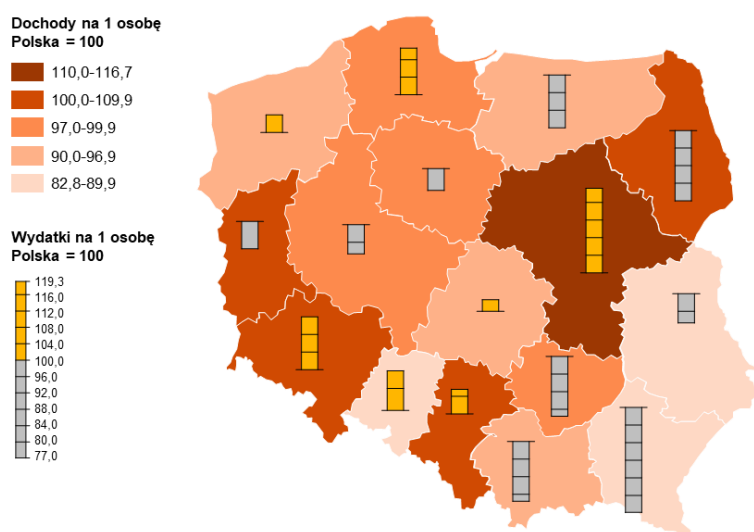
gospodarki narodowej w maju 2021 r.). Ww. wskaźniki określają potencjalną liczbę osób i firm zainteresowanych określonym dobrem, a tym samym wpływają na wysoką chłonność rynku regionu śląskiego.

Kolejny z czynników wpływających na chłonność rynku regionalnego, którym jest zamożność gospodarstw domowych, również korzystnie wpływa na wysoką chłonność rynku regionu śląskiego. Pod względem przeciętnego miesięcznego dochodu rozporządzalnego na 1 osobę w gospodarstwach domowych w 2020 r., województwo śląskie zajmuje 2. pozycję w skali kraju. W statystyce dotyczącej przeciętnych miesięcznych wydatków w gospodarstwach domowych, region śląski zajmuje 5. miejsce.

Tabela 25. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domowych w 2020 r.

Nazwa	Ogółem	Z gospodarstwa Z pracy indywidualnego w rolnictwie	Z pracy na własny rachunek	Ze świadczeń społecznych	Dochód do dyspozycji	
	2020	2020	2020	2020	2020	
	[PLN]					
Polska	1 919,21	1 017,33	63,56	173,94	618,90	1 874,24
Dolnośląskie	2 031,24	1 112,78	0,00	213,56	649,61	1 974,72
Kujawsko-Pomorskie	1 845,34	880,28	0,00	128,32	650,88	1 803,20
Lubelskie	1 679,02	768,99	98,11	127,95	632,11	1 629,68
Lubuskie	1 971,47	1 125,17	28,04	143,48	637,01	1 931,93
Łódzkie	1 871,83	1 008,64	75,17	145,21	603,80	1 818,11
Małopolskie	1 914,74	1 129,40	19,87	167,78	567,66	1 888,14
Mazowieckie	2 240,52	1 246,10	85,16	274,98	564,83	2 190,56
Opolskie	1 711,34	871,68	0,00	130,04	619,15	1 653,76
Podkarpackie	1 588,57	893,87	10,36	94,16	562,29	1 556,77
Podlaskie	1 948,31	832,82	325,00	134,25	604,08	1 917,16
Pomorskie	1 799,12	968,21	0,00	175,16	563,33	1 741,89
Śląskie	2 050,36	1 091,94	4,98	181,81	738,73	1 995,67
Świętokrzyskie	1 726,92	864,93	98,80	98,76	635,64	1 696,50
Warmińsko-Mazurskie	1 884,05	960,53	98,46	148,44	624,49	1 849,02
Wielkopolskie	1 789,13	885,39	109,21	179,57	577,77	1 753,29
Zachodniopomorskie	1 862,09	927,49	8,77	144,98	736,94	1 813,33

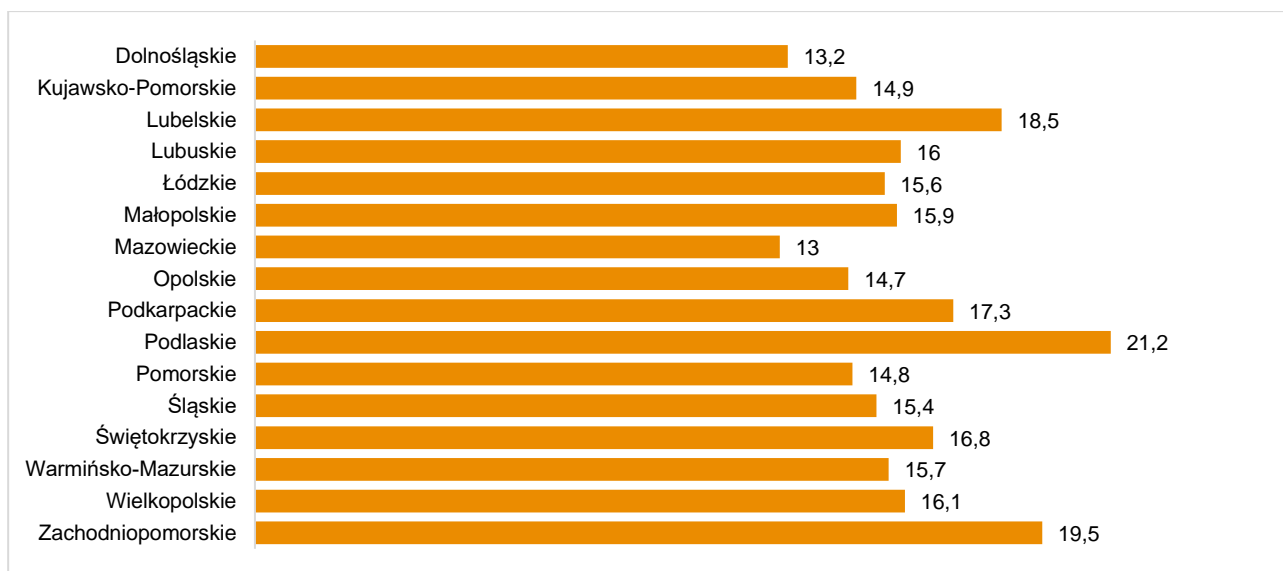
Mapa 4. Przeciętne miesięczne dochody i wydatki w gospodarstwach domowych w 2020 r.

Źródło: Rocznik Statystyczny Województw 2021 – dane GUS.

Ostatni element chłonności rynku regionalnego stanowią wydatki inwestycyjne przedsiębiorstw oraz jednostek samorządu terytorialnego. Pod względem nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach w 2020 r. województwo śląskie z nakładami o wartości 22 439 811 tys. PLN, zajmuje 3. miejsce w skali kraju, tuż po województwie mazowieckim oraz dolnośląskim. Pozycja w czołówce określa potencjalnie bardzo dobrą kondycję finansową i stanowi kolejny czynnik kształtujący wysoką chłonność rynku regionu śląskiego. W klasyfikacji udziału wydatków inwestycyjnych JST w wydatkach ogółem w 2020 r., województwo śląskie zajmuje 11. pozycję. Warto jednak zwrócić również uwagę na zestawienie nakładów inwestycyjnych w województwach i regionach (NUTS 2) w 2020 r.⁵², w którym województwo śląskie plasuje się na 2. miejscu, tuż po województwie mazowieckim.

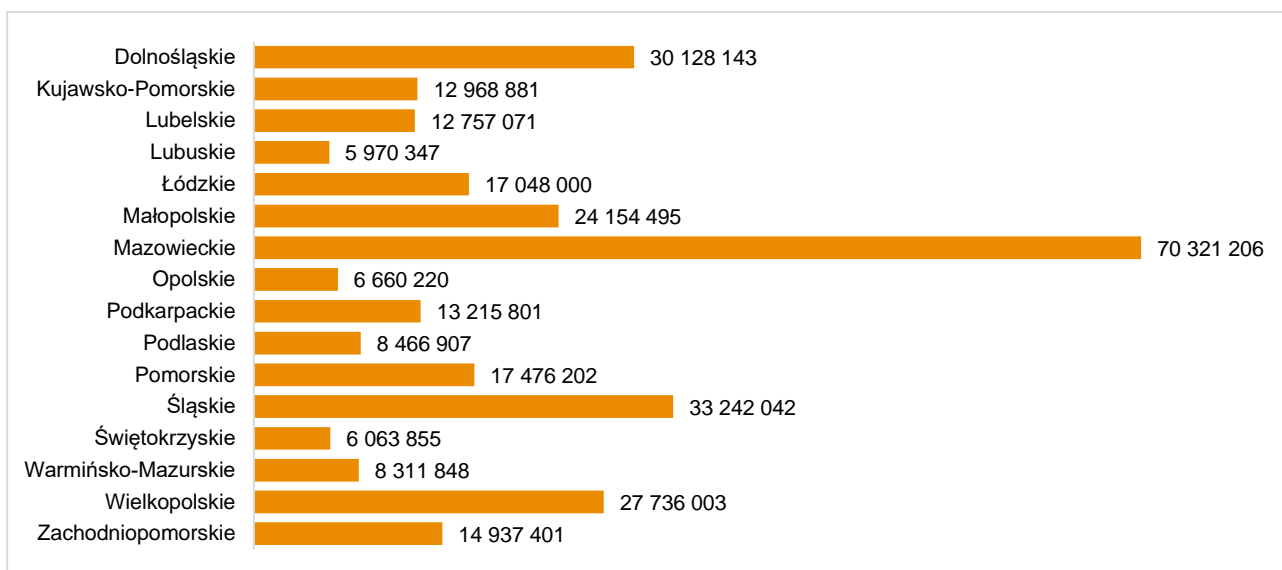
Wykres 27. Udział wydatków inwestycyjnych według województw w 2020 r.

Źródło: Bank Danych Lokalnych – dane GUS.

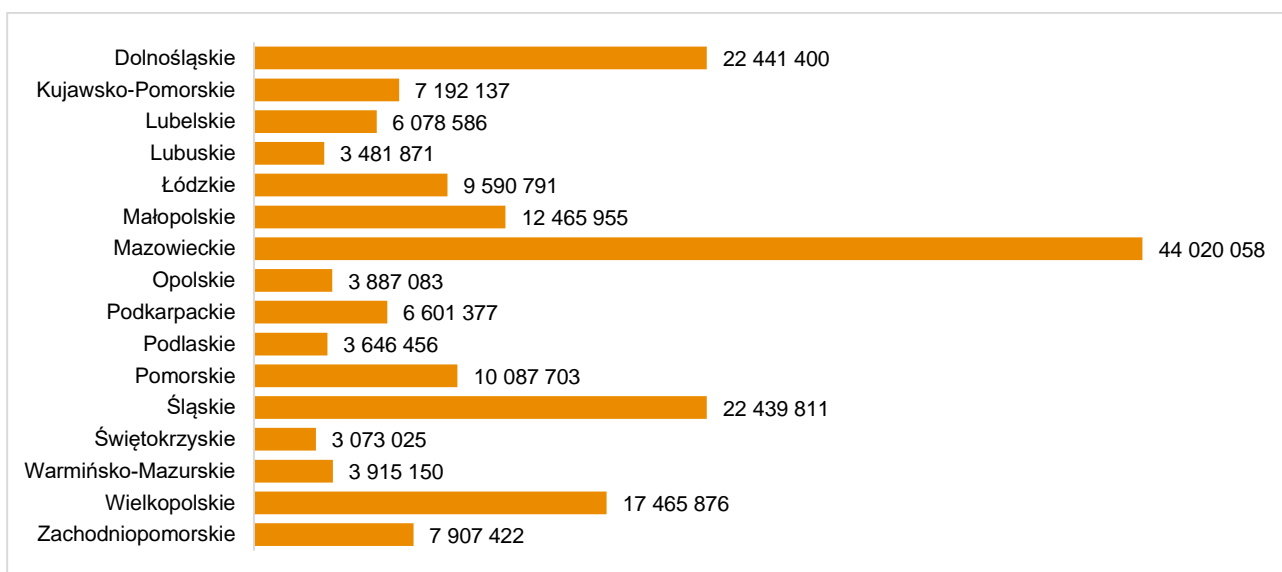
⁵² Zestawienie obejmuje nakłady inwestycyjne w sektorze prywatnym i publicznym.

Wykres 28. Nakłady inwestycyjne województw w 2020 r.

Źródło: Bank Danych Lokalnych – dane GUS.

Wykres 29. Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach według województw w 2020 r.

Źródło: Bank Danych Lokalnych – dane GUS.

Podsumowanie

Po przeprowadzeniu analizy i ocenie czynników uniwersalnych, które składają się na chłonność rynku, można stwierdzić, iż stanowi ona kolejny atut województwa śląskiego i wpływa korzystnie na atrakcyjność inwestycyjną regionu. Potencjalny inwestor porównując wielkość rynku zbytu, zamożność gospodarstw domowych oraz nakłady inwestycyjne, w szczególności dotyczące przedsiębiorstw w poszczególnych regionach, powinien uwzględnić województwo śląskie jako miejsce lokalizacji swojej inwestycji (bez względu na rodzaj planowanej inwestycji). Z uwagi na fakt, iż zdecydowana większość inwestycji poprzedzona jest analizą uwzględniającą chłonność rynku (w celu zoptymalizowania zysków z danej inwestycji), może to stanowić istotną przewagę konkurencyjną województwa śląskiego i czynnik determinujący decyzję o podjęciu inwestycji właśnie w tym regionie. W przypadku rozpatrywania rynków zagranicznych pod kątem planowanej inwestycji, położenie województwa śląskiego w południowej części kraju zapewnia doskonałe możliwości logistyczne do krajów ościennych np. Niemiec, Czech, czy Austrii.

3 Informacje o systemie podatkowym

Przedsiębiorstwa działające na terenie Polski zobowiązane są przestrzegać prawa podatkowego obowiązującego na terenie Rzeczypospolitej Polskiej. Obecnie w Polsce mamy szereg podatków, które muszą regulować przedsiębiorcy. Z punktu widzenia przedsiębiorstw kluczowe z nich to:

Tabela 26. Rodzaje podatków obowiązujące na terenie Rzeczypospolitej Polskiej.

Podatki bezpośrednie	Podatki pośrednie
dochodowy od osób fizycznych (PIT)	od towarów i usług (VAT)
dochodowy od osób prawnych (CIT)	akcyzowy
od czynności cywilnoprawnych (PCC)	od gier
rolny	
od nieruchomości	
od środków transportowych	
tonażowy	
od wydobycia niektórych kopalin	
od sprzedaży detalicznej	
od dochodów kapitałowych	

Poza wyżej wymienionymi podatkami możemy wyróżnić również inne opłaty, które de facto stanowią podatek dla obywateli oraz przedsiębiorców. Są to:

- Składki ZUS,
- Cło,
- Podatek cukrowy (opłata od środków spożywczych),
- Podatek od deszczu,
- Danina solidarnościowa,
- Opłata paliwowa,
- Abonament radiowo-telewizyjny,
- Opłata reprograficzna,
- Podatek śmieciowy,
- Opłata recyklingowa.

System podatkowy to również odliczenia, których mogą dokonać przedsiębiorcy. Kluczowe z nich to:

- Ulga z tytułu inwestycji.
 - Ulga na działalność badawczo-rozwojową,
 - Wydatki na spłatę odsetek od kredytu,
 - Prawa własności intelektualnej,
 - Odliczenie straty,

- Odliczenia z tytułu darowizn,
- Ulga na e-Toll.

Szczegółowe informacje nt. powyższych podatków dostępne są na portalu internetowym Rzeczypospolitej Polskiej: <https://www.podatki.gov.pl/>.

Poza wyżej wymienionymi informacjami o systemie podatkowym na poziomie krajowym, w zależności od województwa, wyróżniamy podatki lokalne. W województwie śląskim, do podatków lokalnych zaliczamy następujące rodzaje podatków i opłat:

- Podatek od nieruchomości,
- Podatek od środków transportowych,
- Podatek rolny,
- Podatek leśny,
- Opłata targowa,
- Opłata uzdrowiskowa,
- Opłata miejscowa,
- Opłata od posiadania psów,
- Opłata reklamowa.

W poniższym opracowaniu, szczegółowo przyjrzymy się trzem rodzajom podatków, najmocniej dotykających przedsiębiorców:

1. **Podatek PIT,**
2. **Podatek od nieruchomości,**
3. **Podatek od środków transportu.**

3.1 Podatek PIT

3.1.1 Podatek PIT od osób fizycznych

Podatek dochodowy od osób fizycznych to podatek bezpośredni, czyli taki, który bezpośrednio obciąża osobę fizyczną osiągającą dochód z wykonywanej przez siebie pracy. Dochód opodatkowany powstaje w wyniku odjęcia od osiągniętych przychodów brutto kosztów uzyskania przychodu. Kwota powstała w wyniku tego działania stanowi podstawę opodatkowania. Osoby fizyczne to osoby zatrudnione na podstawie umowy o pracę, umów cywilnoprawnych czy prowadzące jednoosobową działalność gospodarczą.

Od 1 stycznia 2022 roku obowiązują zmiany w skali podatku dochodowego od osób fizycznych. Zgodnie z art. 27 ust 1 ustawy o PIT podatek dochodowy od podstawy jego obliczenia pobiera się zastosowaniem następującej skali:

Wysokość osiągniętego dochodu	Skala podatkowa w %	Kwota zmniejszająca podatek
Do 120 000,00 PLN	17%	5 100,00 PLN
Powyżej 120 000,00 PLN	32% ponad 120 000 PLN	15 300,00 PLN

Źródło: Opracowanie własne.

Od 01.01.2022 roku obowiązuje również kwota wolna od podatku w wysokości **30 000,00 PLN**.

3.1.2 Podatek PIT od osób prawnych

Podatek od dochodów osób prawnych funkcjonuje w oparciu o ustawę z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych.

Podatnikami CIT są:

- Osoby prawne,
- Jednostki organizacyjne niemające osobowości prawnej,
- Spółki kapitałowe w organizacji,
- Spółki komandytowe i spółki komandytowo-akcyjne, które mają siedzibę w Polsce,
- Spółki jawne, które mają siedzibę w Polsce, jeżeli wspólnikami spółki jawnej nie są wyłącznie osoby fizyczne oraz spółka jawna nie złożyła określonej informacji lub jej aktualizacji do właściwego naczelnika urzędu skarbowego,
- Podatkowe grupy kapitałowe (tj. grupy składające się z co najmniej dwóch spółek prawa handlowego mających osobowość prawną, które funkcjonują w związkach kapitałowych i spełniają określone w ustawie warunki),
- Spółki niemające osobowości prawnej mające siedzibę lub zarząd w innym państwie, jeżeli zgodnie z przepisami prawa podatkowego tego państwa są traktowane jak osoby prawne i podlegają w tym państwie opodatkowaniu od całości swoich dochodów bez względu na miejsce ich osiągnięcia.

Podatek wynosi:

- 19% podstawy opodatkowania,
- 9% podstawy opodatkowania od przychodów (dochodów) innych niż z zysków kapitałowych – w przypadku podatników, u których przychody osiągnięte w roku podatkowym nie przekroczyły wyrażonej w złotych kwoty odpowiadającej równowartości 2 mln EUR.

3.2 Podatek od nieruchomości

Jedną z głównych opłat, jakie muszą ponosić przedsiębiorcy, jest podatek od nieruchomości. Wysokość podatku od nieruchomości ustalają rady gminy bądź miast wprowadzając go w życie odpowiednią lokalną uchwałą. Podatek ten można podzielić na: podatek od budynków lub ich części oraz podatek od gruntów. Pierwszy z nich dzielimy jeszcze na kolejne 4 grupy opłat. Jest to podatek od budynków lub ich części:

1. Związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej oraz od budynków mieszkalnych lub ich części zajętych na prowadzenie działalności gospodarczej od 1m² powierzchni użytkowej;
2. Zajętych na prowadzenie działalności gospodarczej w zakresie obrotu kwalifikowanym materiałem siewnym od 1m² powierzchni użytkowej;
3. Zajętych na prowadzenie działalności gospodarczej w zakresie udzielania świadczeń zdrowotnych od 1m² powierzchni użytkowej;
4. Pozostałych, w tym zajętych na prowadzenie odpłatnej statutowej działalności pożytku publicznego przez organizacje pożytku publicznego od 1m² powierzchni użytkowej.

Natomiast podatek od gruntów dzielimy na:

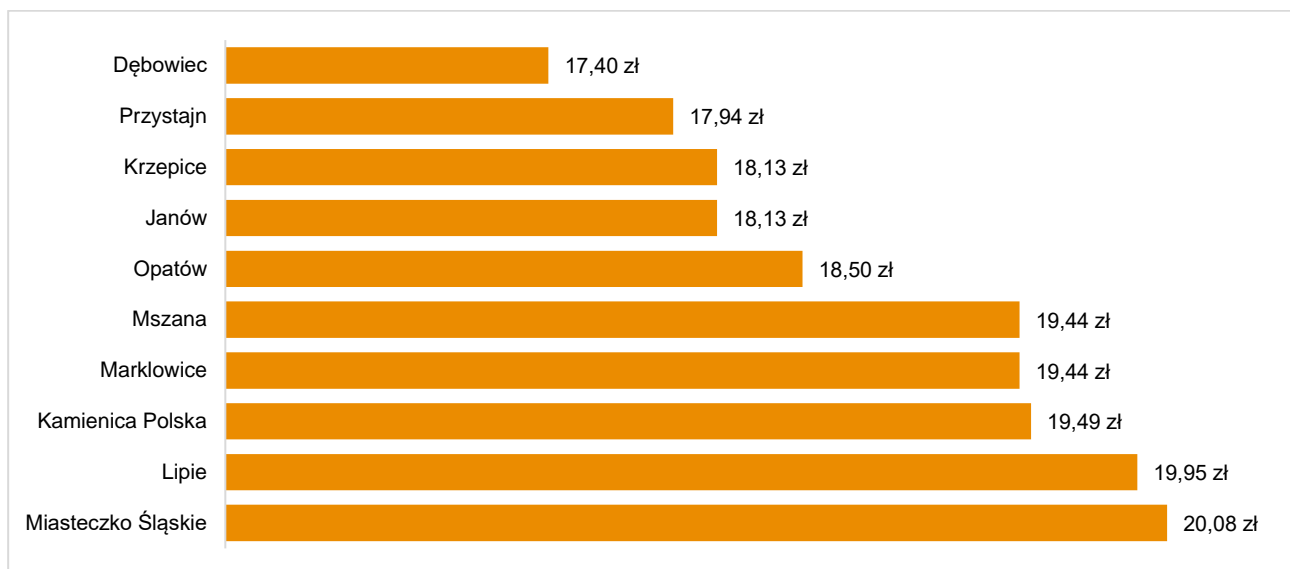
1. Związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej, bez względu na sposób zakwalifikowania w ewidencji gruntów i budynków od 1m² powierzchni użytkowej;

2. Pod wodami powierzchniowymi stojącymi lub wodami powierzchniowymi płynącymi jezior i zbiorników sztucznych od 1 hektara powierzchni;
3. Pozostałych, w tym zajętych na prowadzenie odpłatnej statutowej działalności pożytku publicznego przez organizacje pożytku publicznego od 1 m² powierzchni;
4. Niezabudowanych objętych obszarem rewitalizacji, o którym mowa w ustawie z dnia 09 października 2015 roku o rewitalizacji (Dz.U. poz. 1777), i położonych na terenach, dla których miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego przewiduje przeznaczenie pod zabudowę mieszkaniową, usługową albo zabudowę o przeznaczeniu mieszanym obejmującym wyłącznie te rodzaje zabudowy, jeżeli od dnia wejścia w życie tego planu w odniesieniu do tych gruntów upłynął okres 4 lat, a w tym czasie nie zakończono budowy zgodnie z przepisami prawa budowlanego od 1 m² powierzchni.

Na potrzeby niniejszego dokumentu analizie poddane zostały przede wszystkim te z ww., które są najistotniejsze z punktu widzenia potencjalnych inwestorów.

Podatek od budynków lub ich części związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej oraz od budynków mieszkalnych lub ich części zajętych na prowadzenie działalności gospodarczej od 1m² powierzchni użytkowej.

Wykres 30. Wysokość opłaty za 1m² w 10 gminach województwa śląskiego o najniższych stawkach podatku od nieruchomości.

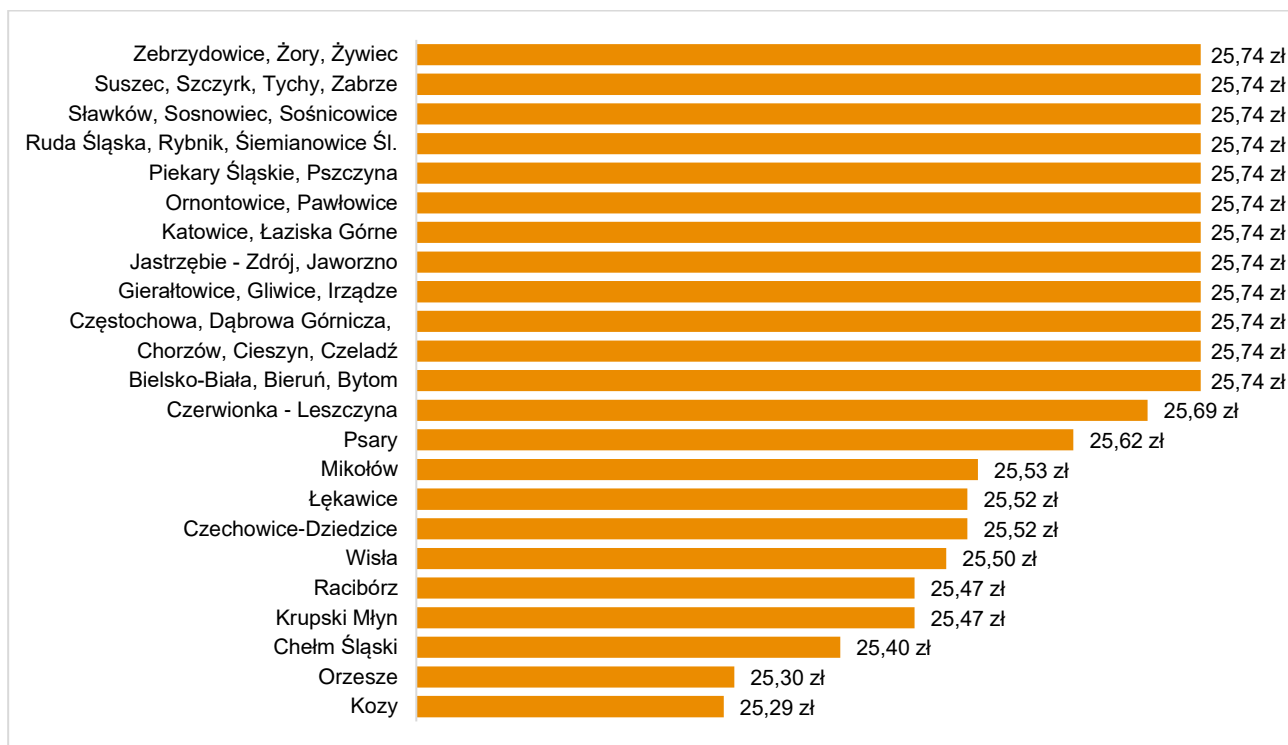

Źródło: Opracowanie własne.

Jak możemy zaobserwować na powyższym wykresie najkorzystniejsze warunki w województwie śląskim oferuje gmina Dębowiec. Cena za 1m² powierzchni wynosi 17,40 PLN opłaty rocznej. Kolejne dwie pozycje zajmują gmina Przystajń z ceną za 1m² w wysokości 17,94 PLN oraz gmina Krzepice ze stawką za 1m² w wysokości 18,13 PLN. Na kolejnych pozycjach plasują się gminy: Janów, Opatów, Mszana, Marklowice, Kamienica Polska, Lipie oraz Miasteczko Śląskie.

W czołówce gmin, które oferują najmniej korzystne warunki podatku od budynków lub ich części związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej oraz od budynków mieszkalnych lub ich części zajętych na prowadzenie działalności gospodarczej od 1m² powierzchni użytkowej, ex aequo zajmują ostatnie miejsce (w kolejności alfabetycznej): Bielsko – Biała, Bieruń, Bytom, Chorzów, Cieszyn, Czeladź, Częstochowa, Dąbrowa Górnicza, Gierałtowice, Gliwice, Irządze, Jastrzębie – Zdrój, Jaworzno, Katowice, Łaziska Górne, Ornontowice, Pawłowice, Piekary Śląskie, Pszczyna, Ruda Śląska, Rybnik, Siemianowice Śląskie, Sławków, Sosnowiec, Sońnicowice, Suszec, Tychy, Zabrze, Zebrzydowice, Żory oraz Żywiec. W ww. gminach wysokość omawianego podatku jest maksymalna, którą dopuszcza prawo i wynosi 25,74 PLN/m².

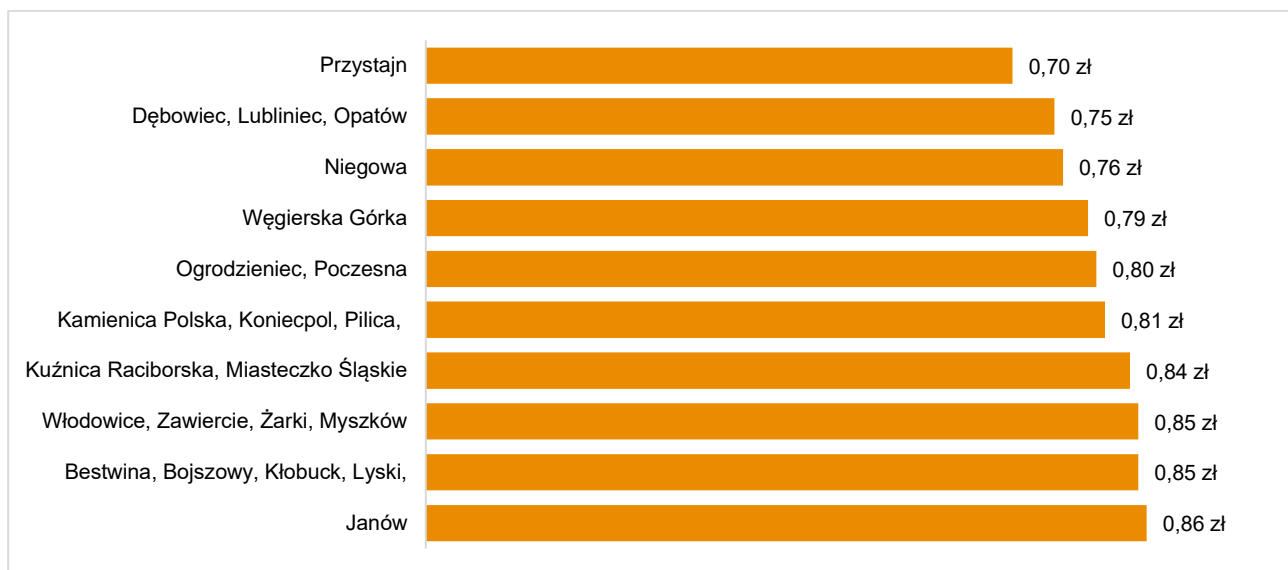
Wykres 31. Wysokość opłaty za 1m² w gminach województwa śląskiego o najwyższych stawkach podatku od nieruchomości.

Źródło: Opracowanie własne.

Podatek od gruntów związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej, bez względu na sposób zakwalifikowania w ewidencji gruntów i budynków od 1m² powierzchni użytkowej.

Wykres 32. Dziesięć gmin z województwa śląskiego oferujących najniższe stawki opłaty za 1m² – dotyczy podatku od gruntów związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej, bez względu na sposób zakwalifikowania w ewidencji gruntów i budynków od 1m² powierzchni użytkowej.

Źródło: Opracowanie własne.

Najkorzystniejsze stawki w 2022 r. dotyczące podatku od gruntów związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej, bez względu na sposób zakwalifikowania w ewidencji gruntów i budynków od 1m² powierzchni użytkowej przyjęto w gminie Przystajń, w której stawka podatku wynosi 0,70 PLN/m² powierzchni użytkowej. Kolejne 3 gminy posiadają drugą najniższą stawkę omawianego podatku. Stawka wynosi 0,75 PLN/m² i została ustanowiona w gminach Dębowiec, Lubliniec i Opatów. Kolejna na liście najkorzystniejszych jest gmina Niegowa ze stawką 0,76 PLN/m².

Do najmniej korzystnych warunków dotyczących podatku od gruntów związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej, bez względu na sposób zakwalifikowania w ewidencji gruntów i budynków od 1m² powierzchni użytkowej należy 38 gmin, które na 2022r. przyjęły najwyższą maksymalną stawkę za omiawiany podatek na poziomie 1,03 PLN/m² powierzchni użytkowej. Są to następujące gminy: Bielsko – Biała, Bieruń, Brenna, Bytom, Chełm Śląski, Chorzów, Cieszyn, Czeladź, Częstochowa, Dąbrowa Górnicza, Gierałtowice, Gilowice, Gliwice, Irządze, Jastrzębie – Zdrój, Jaworzno, Katowice, Łaziska Górne, Mikołów, Nędza, Ornontowice, Pawłowice, Piekary Śląskie, Pszczyna, Ruda Śląska, Rudnik, Rybnik, Siemianowice Śląskie, Sławków, Sosnowiec, Sośnicowice, Suszec, Szczyrk, Tychy, Wyry, Zabrze, Zebrzydowice, Żory.

Jak więc wynika z powyższych danych wiele gmin województwa śląskiego zdecydowało się na wprowadzenie maksymalnej stawki podatku lub stawki nieco niższej niż maksymalna.

3.3 Podatek od środków transportu

Drugim podatkiem, po podatku od nieruchomości, którym zainteresowani są przedsiębiorcy jest podatek od środków transportu. Jak w przypadku podatku od nieruchomości jest on zróżnicowany ze względu na siedzibę przedsiębiorstwa. Jest uchwalany uchwałą rady danej gminy. Wyniki przeprowadzonej analizy zostały zaprezentowane z podziałem na podatki:

1. Od samochodów ciężarowych:
 - a. o dopuszczalnej masie całkowitej powyżej 3,5 tony i poniżej 12 ton,
 - b. o dopuszczalnej masie całkowitej równej lub wyższej niż 12 ton – zawieszenie osi pneumatyczne lub równoważne,
 - c. o dopuszczalnej masie całkowitej równej lub wyższej niż 12 ton – inny system zawieszenia osi.
2. Od ciągników siodłowych i balastowych przystosowanych do używania łącznie z naczepą lub przyczepą o dopuszczalnej masie całkowitej zespołu pojazdów:
 - a. do 12 ton,
 - b. równej lub wyższej niż 12 ton – zawieszenie osi pneumatyczne lub równoważne,
 - c. równej lub wyższej niż 12 ton – inny system zawieszenia.
3. Od przyczep i naczep, które łącznie z pojazdem silnikowym posiadają dopuszczalną masę całkowitą:
 - a. od 7 ton i poniżej 12 ton, z wyjątkiem związanych łącznie z działalnością rolniczą prowadzoną przez podatnika podatku rolnego,
 - b. równą lub wyższą niż 12 ton, z wyjątkiem związanych wyłącznie z działalnością rolniczą prowadzoną przez podatnika podatku rolnego – zawieszenie osi pneumatyczne lub równoważne,
 - c. równą lub wyższą niż 12 ton, z wyjątkiem związanych wyłącznie z działalnością rolniczą prowadzoną przez podatnika podatku rolnego – inny system zawieszenia.

Ze względu na istotne różnice w podatkach, w poniższych tabelach zaprezentowane zostały tylko główne przedziały wagowe.

Ad. 1a.

Tabela 27. Zestawienie gmin województwa śląskiego o najniższym/najwyższym podatku od samochodów ciężarowych o dopuszczalnej masie całkowitej 3,5-12 ton.

3,5-5,5 tony				9-12 ton			
Najniższy podatek		Najwyższy podatek		Najniższy podatek		Najwyższy podatek	
Gmina	Stawka (PLN)	Gmina	Stawka (PLN)	Gmina	Stawka (PLN)	Gmina	Stawka (PLN)
Rajcza	174,00	Jaworzno	912,00	Szczekociny	400,00	Wielowieś	1825,00
Ujszoły	207,00	Łękawice	909,00	Miedźno	437,00	Jaworzno	1824,00
Szczekociny	250,00	Olsztyn	904,00	Rajcza	439,00	Łękawice	1818,00

Ad. 1b.

Tabela 28. Zestawienie gmin województwa śląskiego o najniższym/najwyższym podatku od samochodów ciężarowych posiadających 2 osie jezdne o dopuszczalnej masie całkowitej 12 ton i więcej- zawieszenie osi pneumatyczne lub równoważne.

Samochody posiadające 2 osie jezdne							
12-13 ton				15 ton i więcej			
Najniższy podatek		Najwyższy podatek		Najniższy podatek		Najwyższy podatek	
Gmina	Stawka (PLN)	Gmina	Stawka (PLN)	Gmina	Stawka (PLN)	Gmina	Stawka (PLN)
Miasteczko Śląskie	120,00	Jaworzno	3483,00	Miasteczko Śląskie	540,96	Jaworzno	3 483,00
Radlin	120,00	Zbrostawice	3423,00	Radlin	540,96	Zbrostawice	3 423,00
Konopiska	138,00	Tworóg	2600,00	Kochanowice	541,00	Tworóg	2 600,00

W grupie tej znajdują się również:

- Samochody posiadające 3 osie jezdne 12-23 tony. Podatek mieści się w przedziale 138,95 PLN (Gmina Miasteczko Śląskie, Gmina Radlin) – 3 483,00 PLN (Gmina Jaworzno).
- Samochody posiadające 4 i więcej osi jezdnych 12-27 ton. Podatek mieści się w przedziale 643,73 PLN (Gmina Miasteczko Śląskie, Gmina Radlin) – 3 485,00 PLN (Gmina Jesienica).

Ad. 1c.

Tabela 29. Zestawienie gmin województwa śląskiego o najniższym/najwyższym podatku od samochodów ciężarowych posiadających 2 osie jezdne o masie całkowitej 12 ton i więcej z innym systemem zawieszenia osi.

Samochody posiadające 2 osie jezdne							
12-13 ton				15 i więcej			
Najniższy podatek		Najwyższy podatek		Najniższy podatek		Najwyższy podatek	
Gmina	Stawka (PLN)	Gmina	Stawka (PLN)	Gmina	Stawka (PLN)	Gmina	Stawka (PLN)
Miasteczko Śląskie	138,95	Jaworzno	3483,00	Miasteczko Śląskie	1224,18	Jaworzno	3483,00
Radlin	138,95	Zbroslawice	3423,00	Radlin	1224,18	Zbroslawice	3423,00
Szczekociny	160,00	Niegowa	2761,00	Kochanowice	1225,00	Żywiec	3050,00

W grupie tej znajdują się również:

- Samochody posiadające 3 osie jezdne 12-23 tony i więcej. Podatek mieści się w przedziale 241,69 PLN (Gmina Miasteczko Śląskie, Gmina Radlin) – 3 483,00 PLN (Gmina Jaworzno).
- Samochody posiadające 4 i więcej osi jezdnych 12-31 ton i więcej. Podatek mieści się w przedziale 652,76 PLN (Gmina Miasteczko Śląskie, Gmina Radlin) – 3 485,69 PLN (Gmina Lelów).

Ad. 2a.

Tabela 30. Zestawienie gmin województwa śląskiego o najniższym/najwyższym podatku od ciągników siodłowych i balastowych przystosowanych od używania łącznie z naczepą lub przyczepą o dopuszczalnej masie całkowitej zespołu pojazdów do 12 ton.

Ciągnik siodłowe i balastowe, łącznie z naczepą lub przyczepą o dopuszczalnej masie całkowitej zespołu pojazdów do 12 ton							
do 5,5 tony				5,5-12 ton			
Najniższy podatek		Najwyższy podatek		Najniższy podatek		Najwyższy podatek	
Gmina	Stawka (PLN)	Gmina	Stawka (PLN)	Gmina	Stawka (PLN)	Gmina	Stawka (PLN)
Miasteczko Śląskie	100,00	Jaworzno	2130,00	Miasteczko Śląskie	100,00	Jaworzno	2130,00
Radlin	120,00	Rudziniec	2130,00	Radlin	120,00	Rudziniec	2130,00
Opatów	124,00	Kamienica Polska	2119,00	Opatów	124,00	Kamienica Polska	2119,00

Ad. 2b.

Tabela 31. Zestawienie gmin województwa śląskiego o najniższym/najwyższym podatku od ciągników siodłowych i balastowych przystosowanych od używania łącznie z naczepą lub przyczepą o dopuszczalnej masie całkowitej zespołu pojazdów równej 12 ton i więcej – zawieszenie osi pneumatyczne lub równoważne, 2 osiowe.

Ciągniki siodłowe i balastowe posiadające 2 osie jezdne							
12-18 ton				36 ton i więcej			
Najniższy podatek		Najwyższy podatek		Najniższy podatek		Najwyższy podatek	
Gmina	Stawka (PLN)	Gmina	Stawka (PLN)	Gmina	Stawka (PLN)	Gmina	Stawka (PLN)
Radlin	36,00	Jaworzno	2694,00	Miasteczko Śląskie	1318,13	Jaworzno	3483,00
Rajcza	44,00	Zbrostawice	2645,00	Radlin	1381,13	Wyrzy	3000,00
Poczesna	45,00	Jejkowice	2322,00	Kochanowice	1382,00	Żywiec	2970,00

W grupie tej znajdują się również:

- Ciągniki siodłowe i balastowe posiadające 3 osie jezdne 12-36 ton i więcej. Podatek mieści się w przedziale 1218,53 PLN (Gmina Miasteczko Śląskie, Gmina Radlin) – 3 483,00 PLN (Gmina Jaworzno).

Ad. 2c.

Tabela 32. Zestawienie gmin województwa śląskiego o najniższym/najwyższym podatku od ciągników siodłowych i balastowych przystosowanych od używania łącznie z naczepą lub przyczepą o dopuszczalnej masie całkowitej zespołu pojazdów równej 12 ton i więcej – inny system zawieszenia, 2 osiowe.

Ciągniki siodłowe i balastowe posiadające 2 osie jezdne							
12-18 ton				36 ton i więcej			
Najniższy podatek		Najwyższy podatek		Najniższy podatek		Najwyższy podatek	
Gmina	Stawka (PLN)	Gmina	Stawka (PLN)	Gmina	Stawka (PLN)	Gmina	Stawka (PLN)
Radlin	37,29	Jaworzno	2694,00	Radlin	1894,94	Jaworzno	3483,00
Rajcza	44,00	Zbrostawice	2645,00	Miasteczko Śląskie	1894,94	Cieszyn	3371,00
Kamienica Polska	48,00	Rybnik	2638,00	Kochanowice	1895,00	Żywiec	3290,00

W grupie tej znajdują się również:

- Ciągniki siodłowe i balastowe posiadające 3 osie jezdne 12-40 ton i więcej. Podatek mieści się w przedziale 1684,91 PLN (Gmina Miasteczko Śląskie, Gmina Radlin) – 3 485,69 PLN (Gmina Lelów).

Ad. 3a.

Tabela 33. Zestawienie gmin województwa śląskiego o najniższym/najwyższym podatku od przyczep i naczep, które łącznie z pojazdem silnikowym posiadają dopuszczalną masę całkowitą od 7 ton i poniżej 12 ton.

Przyczepy i naczepy			
7-12 ton			
Najniższy podatek		Najwyższy podatek	
Gmina	Stawka (PLN)	Gmina	Stawka (PLN)
Radlin	120,00	Tworóg	1 930,00
Bojszowy	140,00	Krzanowice	1 826,00
Szczekociny	200,00	Rudnik	1 826,00

Ad. 3b.

Tabela 34. Zestawienie gmin województwa śląskiego o najniższym/najwyższym podatku od przyczep i naczep, które łącznie z pojazdem silnikowym posiadają dopuszczalną masę całkowitą równą lub wyższą niż 12 ton – zawieszenie osi pneumatyczne lub równoważne, jedna oś.

Przyczepy i naczepy min. 12 ton, jedna oś							
12-36 ton				36 ton i więcej			
Najniższy podatek		Najwyższy podatek		Najniższy podatek		Najwyższy podatek	
Gmina	Stawka (PLN)	Gmina	Stawka (PLN)	Gmina	Stawka (PLN)	Gmina	Stawka (PLN)
Poczesna	0,00	Jaworzno	2130,00	Radlin	312,84	Jaworzno	2694,00
Radlin	24,00	Zbrosławice	2092,00	Miasteczko Śląskie	312,84	Żywiec	2310,00
Rajcza	29,00	Żywiec	1830,00	Kochanowice	313,00	Zbrosławice	2092,00

W grupie tej znajdują się również:

- Przyczepy i naczepy posiadające 2 osie jezdne 12-38 ton i więcej. Podatek mieści się w przedziale 205,57 PLN (Gmina Miasteczko Śląskie, Gmina Radlin) – 2694,00 PLN (Gmina Jaworzno).
- Przyczepy i naczepy posiadające 3 osie jezdne 12-38 ton i więcej. Podatek mieści się w przedziale 661,79 PLN (Gmina Miasteczko Śląskie, Gmina Radlin) – 2694,00 PLN (Gmina Jaworzno).

Ad. 3c.

Tabela 35. Zestawienie gmin województwa śląskiego o najniższym/najwyższym podatku od przyczep i naczep, które łącznie z pojazdem silnikowym posiadają dopuszczalną masę całkowitą równą lub wyższą niż 12 ton – inny system zawieszenia, jedna oś.

Przyczepy i naczepy min. 12 ton, jedna oś							
12-36 ton				37 ton i więcej			
Najniższy podatek		Najwyższy podatek		Najniższy podatek		Najwyższy podatek	
Gmina	Stawka (PLN)	Gmina	Stawka (PLN)	Gmina	Stawka (PLN)	Gmina	Stawka (PLN)
Radlin	24,89	Jaworzno	2130,00	Radlin	548,86	Jaworzno	2694,00
Rajcza	29,00	Zbrostawice	2092,00	Miasteczko Śląskie	548,86	Żywiec	2590,00
Poczesna	42,00	Żywiec	2010,00	Kochanowice	549,00	Hażlach	2350,00

W grupie tej znajdują się również:

- Przyczepy i naczepy posiadające 2 osie jezdne 12-38 ton i więcej. Podatek mieści się w przedziale 302,69 PLN (Gmina Miasteczko Śląskie, Gmina Radlin) – 2694,00 PLN (Gmina Jaworzno).
- Przyczepy i naczepy posiadające 3 osie jezdne 12-44 tony i więcej. Podatek mieści się w przedziale 921,50 PLN (Gmina Miasteczko Śląskie, Gmina Radlin) – 2694,00 PLN (Gmina Jaworzno).

3.4 Modelowe prowadzenie działalności w Polsce

Modelowe prowadzenie działalności gospodarczej w Polsce opiera się m.in. na wykorzystaniu systemu podatkowego przedstawionego w poniższym opracowaniu. Definiujemy różne formy prowadzenia działalności. Możemy rozróżnić poniższe grupy, które kształtują przedsiębiorczość w województwie śląskim:

- Osoby fizyczne zamierzające rozpocząć działalność gospodarczą – to grupa osób, mieszkańców województwa śląskiego, którzy planują rozpoczęcie działalności gospodarczej;
- Osoby fizyczne (mieszkańcy województwa śląskiego) prowadzące działalność gospodarczą – to grupa zawierająca funkcjonujące przedsiębiorstwa w województwie;
- Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, mieszkańcy spoza województwa śląskiego - grupa osób zainteresowana przeniesieniem działalności do województwa śląskiego, bądź poszukująca podwykonawców w województwie śląskim;
- Spółki prawa handlowego z kapitałem polskim prowadzące działalność w województwie śląskim;
- Spółki prawa handlowego z kapitałem polskim prowadzące działalność w innych regionach - to grupa przedsiębiorstw zainteresowana przeniesieniem działalności do województwa śląskiego, bądź poszukująca podwykonawców (np. serwisantów) w województwie śląskim;
- Spółki prawa handlowego z kapitałem zagranicznym prowadzące działalność w województwie śląskim;
- Zagraniczne spółki nie działające na terenie województwa - przedsiębiorstwa zagraniczne poszukują rozwiązań zmierzających m.in. do rozwoju, czy optymalizacji kosztów. Efektem tego jest poszukiwanie regionów, które dzięki swoim przewagom pozwolą na rozwój firm, wejście w nowe branże, zapewnienie specjalistycznej kadry o niższych wymaganiach finansowych, czy lokalizację pozwalającą na łatwe połączenie z główną siedzibą firmy.

Województwo śląskie, dzięki posiadanym atutom (tj. lokalizacja, specjalistyczne zasoby ludzkie, zasoby naturalne), wpływa na wybór przez zagranicznych przedsiębiorców.

Firmy zagraniczne formalnie rejestrują spółkę prawa handlowego w Polsce (100% udziału zagranicznego) i przenoszą produkcję, rozwijają nowe działy w województwie śląskim. Działania te są możliwe dzięki specjalistycznym zasobom ludzkim (konkurencyjnym pod względem kosztowym, gotowym do realizacji projektów międzynarodowych).

Działania takie sprzyjają rozwojowi przedsiębiorczości w województwie śląskim.

Wykres 33. Modelowe wejście firmy zagranicznej na rynek województwa śląskiego.

Przedstawione powyżej grupy wpływają na rozwój przedsiębiorczości w województwie śląskim. Według danych GUS podmioty z kapitałem zagranicznym według form prawnych w 2017 r. wybierały głównie spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością (92,2%). Liczba podmiotów zarejestrowanych w KRS aktywnych firm z udziałem kapitału zagranicznego w województwie śląskim to 5 704, co stanowi 6,15% wszystkich zarejestrowanych podmiotów w KRS (wg stanu Centralnego Ośrodka Informacji Gospodarczej na 31.08.2021). Szczegółowa analiza firm jak i czynników, które zaważyły na decyzji dotyczącej ulokowania się w regionie województwa śląskiego przedstawiona została w załączniku 2.

Śląskie – strategiczna lokalizacja

4 Infrastruktura transportowa województwa śląskiego

Spośród elementów składowych systemu gospodarczego pierwszorzędne znaczenie ma rozwój infrastruktury transportowej. Zależy od niej między innymi tempo rozwoju społeczno-gospodarczego, integracja z systemem transportowym (i szerzej – gospodarczym) Unii Europejskiej oraz wykorzystanie walorów transportowych wynikających z położenia województwa śląskiego na kontynencie.

Warto podkreślić w tym miejscu specyfikę regionu na tle innych obszarów w kraju, lecz także w Europie. Dużą część terytorium województwa zajmuje Górnośląsko-Zagłębiowska Metropolia (GZM), uzupełniona przez aglomeracje ośrodków o znaczeniu subregionalnym: Bielska-Białej, Częstochowy i Rybnika wraz z ich bezpośrednim otoczeniem funkcjonalnym. W efekcie, województwo śląskie jest najbardziej zurbanizowanym obszarem w kraju ze wskaźnikiem urbanizacji wynoszącym 76,5%⁵³.

Równocześnie, region jest silnie zróżnicowany pod względem gęstości zaludnienia i funkcji społeczno-gospodarczych, co generuje wyzwania w zakresie organizacji infrastruktury transportowej. Największe potoki przepływu osób występują na terenie subregionu centralnego z uwagi na jego nasycenie miastami na prawach powiatu oraz obecność Katowic jako miasta wojewódzkiego, dominującego pod względem kumulacji instytucji publicznych oraz prywatnych. Generuje to zwłaszcza ruch w relacji z Sosnowca do Katowic, z Chorzowa do Katowic, z Tychów do Katowic, z Zabrza do Gliwic, z Siemianowic Śląskich do Katowic, z Mysłowic do Katowic, z Sosnowca do Dąbrowy Górniczej oraz z Bytomia do Katowic.

Ponadto centralna część województwa posiada bardzo silne powiązania z subregionem zachodnim, a szczególnie z aglomeracją rybnicką. Stosunkowo słabe natomiast są powiązania wewnątrz subregionu zachodniego – pomiędzy aglomeracją rybnicką, a zachodnią częścią tego subregionu, czyli powiatem raciborskim. Dla tego obszaru zdecydowanie najważniejszym ośrodkiem jest nie miasto centralne subregionu, ale Racibórz.

Subregion północny ma zdecydowanie monocentryczny charakter, z głównym ośrodkiem – Częstochową – dominującym zdecydowanie w strukturze powiązań. Subregion południowy charakteryzuje się natomiast rozproszeniem trzech głównych ośrodków, do których należą: Bielsko-Biała, Żywiec i Cieszyn, z których ośrodkiem zdecydowanie największym jest Bielsko-Biała.

Przy analizie stanu infrastruktury transportowej regionu należy wziąć także pod uwagę efekt rozlewania się miast i rozwój zabudowy podmiejskiej oraz zmiany modelu życia, które implikują konieczność rozwoju przestrzennego (ekstensywnego) infrastruktury komunikacyjnej. Z pewnością będzie to wpływać na wzrost natężenia ruchu na szlakach komunikacyjnych⁵⁴.

Wysoki stopień urbanizacji, duża gęstość zaludnienia oraz dziedzictwo przemysłowe sprawiły, iż obecnie województwo śląskie posiada (zarówno w wartościach bezwzględnych, jak w przeliczeniu na powierzchnię) najlepszą infrastrukturę transportową w Polsce.

4.1 Infrastruktura drogowa

Na dzień 31.12.2020 w regionie było niemal 22,5 tys. km dróg publicznych, z czego:

- 5,6% stanowią drogi krajowe (w tym autostrady i drogi ekspresowe);
- 6,8% stanowią drogi wojewódzkie;
- 27,9% stanowią drogi powiatowe;

⁵³ Rocznik Statystyczny Województwa Śląskiego 2021.

⁵⁴ Analiza powiązań funkcjonalnych na obszarze województwa śląskiego.

- 59,6% stanowią drogi gminne⁵⁵.

Na przestrzeni dekady 2010-2020 obserwowany był też systematyczny wzrost długości dróg publicznych o twardej nawierzchni (łącznie o 1167 km)⁵⁶:

Tabela 36. Drogi publiczne o twardej nawierzchni w województwie śląskim 2010-2020.

	2010	2015	2020
Drogi publiczne o twardej nawierzchni	21263,7	21648,6	22430,8
w tym: miejskie	9542,8	9781,2	10019,5
zamiejskie	11720,9	11867,4	12411,3
ekspresowe	102,5	130,9	132,5
autostrady	107,4	176,4	231,4
Na 100 km ² powierzchni ogólnej	172,4	175,5	181,9

Województwo ma najgęstsza w kraju sieć dróg ekspresowych i autostrad, lecz o jego przewagach konkurencyjnych decyduje także bardzo wysoka gęstość infrastruktury drogowej niższego rzędu. Ważną rolę w układzie komunikacyjnym pełni aglomeracja GZM, gdzie krzyżują się autostrady A1 i A4, łączące zachód ze wschodem oraz północ z południem naszego kontynentu. Węzeł Gliwice-Sośnica stanowi jeden z największych węzłów drogowych w Europie Środkowej. Dominującym kierunkiem potoków ruchu jest relacja wschód-zachód, wzdłuż którego przebiegają wspomniana autostrada A4 i Drogowa Trasa Średnicowa (DTŚ, łącząca sześć miast: Katowice, Chorzów, Świętochłowice, Rudę Śląską, Zabrze i Gliwice). Wymienione trasy pełnią odmienne funkcje: autostrada ma za zadanie obsługę ruchu dalekobieżnego, w tym tranzytu, natomiast DTŚ obsługuje przede wszystkim ruch lokalny i pełni funkcję obwodnicy miejskiej (formalnie ma status drogi wojewódzkiej nr 902). Inne ważne drogi na terenie województwa to:

- Droga ekspresowa S86 z Sosnowca do Katowic (tym niespełna siedmiokilometrowym odcinkiem trzypasmowej trasy każdego dnia przejeżdża ponad 112 tysięcy pojazdów);
- Droga ekspresowa S1 z Międzynarodowego Portu Lotniczego Katowice-Pyrzowice do Zwardonia (częściowo w realizacji);
- Droga ekspresowa S52 z Cieszyna do Bielska-Białej i dalej w kierunku Krakowa (w realizacji);
- Planowana droga ekspresowa S11 z Bytomia w kierunku Poznania;
- Drogi krajowe: 1, 11, 40, 42, 43, 44, 46, 52, 78, 79, 81, 86, 88, 91, 94.

W województwie śląskim na 100 km² powierzchni ogólnej przypada 181,9 km dróg o twardej nawierzchni, co jest wartością zbliżoną do analogicznego wskaźnika dla dużych krajów Europy Zachodniej⁵⁷:

⁵⁵ Transport w województwie śląskim w 2018 r., US Katowice, 15.11.2019.

⁵⁶ Informacja sygnałna Urzędu Statystycznego w Katowicach.

⁵⁷ R. Janecki, J. Pawlicki, Wykorzystanie infrastruktury transportowej województwa śląskiego, wyd. Politechniki Śląskiej, str. 3.

Wykres 34. Drogi publiczne o twardej nawierzchni na 100 km² powierzchni w województwie śląskim, Polsce, Francji i Niemczech.

Równocześnie w wynikach najnowszego Generalnego Pomiaru Ruchu, prowadzonego przez Generalną Dyрекcyję Dróg Krajowych i Autostrad, województwo śląskie zajęło pierwsze miejsce w Polsce wśród województw, w których notuje się największy ruch na drogach. Trasy: S86 oraz katowicka część autostrady A4 znalazły się w pierwszej piątce dróg o największym dobowym natężeniu ruchu⁵⁸.

Na infrastrukturę drogową, a co za tym idzie także natężenie ruchu wpływa również tranzytowe położenie regionu. Przez teren województwa przebiegają paneuropejskie korytarze transportowe gwarantujące rozwój sieci dróg szybkiego ruchu; są to: korytarz III (Berlin – Wrocław – Katowice – Kraków – Lwów) oraz korytarz VI (Gdańsk – Katowice – Żylina, z zachodnią wersją trasy Katowice – Brno)⁵⁹.

Ponadto, przez obszar województwa przebiegają następujące samochodowe drogi międzynarodowe:

- E-40: wzdłuż autostrady A4 będąca najdłuższą trasą europejską, liczącą ok. 8500 km. Zaczyna się w Calais nad kanałem La Manche we Francji, kończy się w Kazachstanie, nad granicą z Chinami;
- E-75: wzdłuż dróg A1 (granica z województwem łódzkim, gm. Kruszyna), S1, DK1 oraz S52 (Cieszyn), czyli trasa europejska bezpośrednia północ-południe, biegnąca z Vardø w Norwegii przez Finlandię, Polskę, Czechy, Słowację, Węgry, Serbię, Macedonię Północną do miejscowości Sitia na Krecie w Grecji;
- E-462: drogami S52, DK1, S1, A4 Cieszyn – Bielsko-Biała – Tychy – Mysłowice – Jaworzno, trasa europejska łącznikowa (kategorii B), biegnąca przez wschodnie Czechy i południową Polskę⁶⁰.

Z północy na południe region przecina też jeden z dziesięciu korytarzy Transeuropejskiej Sieci Transportowej TEN-T (od ang. *Trans-European Transport Networks*): Korytarz Bałtyk – Adriatyk. Jest to europejska inicjatywa stworzenia dużej przepustowości mieszanego (kolejowo-drogowego) korytarza łączącego Trójmiasto z Bolonią i adriatyckim wybrzeżem Włoch. Korytarz ten obejmuje Polskę, Czechy, Słowację, Austrię i Włochy, łącząc silnie uprzemysłowane obszary Warszawy, GZM, zagłębia ostrawskiego w Czechach, Wiednia i południowo-wschodniej Austrii oraz północnych Włoch. Przewożący rocznie ok. 25 mln ton towarów korytarz Bałtyk–Adriatyk jest uważany za jedną z najważniejszych linii transalpejskich w Europie⁶¹.

⁵⁸ Dane Generalnej Dyrekcyj Dróg Krajowych i Autostrad.

⁵⁹ Paneuropejski korytarz transportowy (również Transeuropejski korytarz transportowy) – ciąg komunikacyjny międzynarodowego znaczenia przebiegający przez kontynent europejski, na który składają się co najmniej dwie różne drogi transportowe o stosownych parametrach technicznych, z rozmieszczonymi na nich węzłami transportowymi.

⁶⁰ https://transport.ec.europa.eu/index_en

⁶¹ Dane Komisji Europejskiej.

4.2 Infrastruktura kolejowa

Jeśli chodzi o infrastrukturę kolejową, to całkowita długość linii kolejowych eksploatowanych w województwie śląskim w 2020 roku była największa w Polsce. Składało się na nią ponad 2,1 tys. km linii normalnotorowych, krótki odcinek najdłuższej w Polsce linii szerokotorowej oraz kilka odcinków linii wąskotorowych. Prawie 80% sieci kolejowej było zelektryfikowane, a niewiele ponad połowę wszystkich linii stanowiły linie dwu i więcej torowe.

Pod względem gęstości sieci kolejowej w 2020 roku województwo było zdecydowanym liderem w kraju (15,5 km/100 km²). Była to wartość prawie dwukrotnie wyższa od gęstości w drugim pod tym względem województwie opolskim (poniżej 9 km/100 km²). Niestety, w przeciwieństwie do sieci drogowej, długość szlaków kolejowych spadła w regionie w trakcie dekady 2010-2020 o 243 km⁶²:

Tabela 37. Szlaki kolejowe w województwie śląskim 2010-2020.

	2010	2015	2020
Linie kolejowe eksploatowane	2155	1970	1912
w tym: zelektryfikowane	1744	1653	1732
Jednotorowe	1043	913	840
dwu- i więcej torowe	1112	1057	1072
Na 100 km ² powierzchni ogólnej	17,5	16,0	15,5

Przez teren województwa śląskiego przebiegają trzy szlaki kolejowe, będące częścią korytarzy transportowych C-E, zaliczane do międzynarodowej sieci AGC⁶³:

⁶² Rocznik Statystyczny Województwa Śląskiego 2021.

⁶³ pojęcie wprowadzone w wyniku "Umowy europejskiej o głównych międzynarodowych liniach kolejowych AGC" z 1985 roku.

- E59 (Malmö w Szwecji – Bohumin w Czechach);
- E65 (Trójmiasto – Adriatyk przez Warszawę i Wiedeń);
- E90 (w województwie śląskim odcinek Zebrzydowice – Cieszyn)⁶⁴.

Wśród obiektów infrastruktury kolejowej na szczególną uwagę zasługują:

- Centralna Magistrala Kolejowa (CMK) – linia kolejowa nr 4 łącząca aglomerację warszawską (początek szlaku to Grodzisk Mazowiecki) i Zawiercie. Jako fragment szlaku E65 jest to jedna z kluczowych linii kolejowych w Polsce. Geometria linii, sieć trakcyjna, nawierzchnia kolejowa i rozjazdy są dostosowane do prędkości 250 km/h, zasilanie do 220 kV, a obiekty inżynierskie są przebudowywane dla prędkości 300 km/h⁶⁵, umożliwiając szybkie połączenie regionu z Warszawą.
- Euroterminal w Sławkowie – stanowi on najbardziej wysunięty na zachód punkt kolei szerokotorowej, łącząc województwo śląskie z systemem transportowym Azji za pośrednictwem odcinka końcowego niezelektryfikowanej Linii Hutniczej Szerokotorowej (LHS). Linia ta poprzez ukraiński system kolejowy posiada bezpośredni dostęp do Kolei Transsyberyjskich. Daje to możliwość połączenia z kolejowym systemem Ukrainy i Rosji oraz stworzenia paneuropejskiego korytarza transportu lądowego Europa – Azja. W 2020 roku terminal przyjął pierwszy bezpośredni pociąg z Chin: pokonanie liczącej 9,5 tys. km trasy tzw. Nowym Jedwabnym Szlakiem zajęło mu 12 dni. Spółka PKP LHS linię szerokotorową w Polsce obsługuje od 2001 roku. Przygotowując się do uruchomienia szlaku, wybudowano m.in. nowoczesne centra sterowania w Zamościu Bortatyczach i Sławkowie. Łącznie do 2025 roku PKP LHS planuje zainwestować w modernizację infrastruktury i taboru ponad 800 mln PLN.

W ostatnich latach terminal rozwijał też m.in. połączenia w ramach korytarza transportowego Bałtyk-Adriatyk. Obsługiwane są m.in. połączenia w relacji Gdańsk – Sławków oraz Sławków – Maddaloni (k. Neapolu) we Włoszech i Sławków – Schwarzhöhe w Niemczech.

Euroterminal świadczy usługi krajowej i międzynarodowej spedycji kolejowej oraz samochodowej. Dysponuje nowoczesną infrastrukturą do przeładunku i składowania kontenerów, towarów masowych, paletyzowanych oraz wyrobów hutniczych. Euroterminal w Sławkowie stanowi komplementarną całość infrastruktury przeładunkowej, w skład której wchodzi: kompleks magazynowy o powierzchni całkowitej prawie 11 000 m², płyta kontenerowa o powierzchni ponad 33 000 m², długości 750 mb i pojemności 3 500 TEU⁶⁶, wyposażona w 2 suwnice kontenerowe o udźwigu 40 ton każda oraz 4 wózki kontenerowe typu reachstacker do przeładunku jednostek UTI⁶⁷, punkty przeładunkowe do przeładunku biomasy oraz olejów technicznych, place składowe o powierzchni ponad 100 000 m² do składowania towarów masowych, takich jak węgiel, koks, sól, surówka żelaza.

Terminal posiada następujące zdolności przeładunkowe: kontenery (284 810 TEU), wyroby stalowe (380 000 ton), towary paletyzowane i inne (200 000 ton), towary masowe – węgiel, koks, kruszywa (2 000 000 ton), towary masowe – sól, biomasa, ziarno (365 000 ton).

Świadczy też usługi składowania: kontenery (3500 TEU), towary paletyzowane (kryta powierzchnia magazynowa 8 500 m²), towary masowe (110 000 m²), towary stalowe (8 200 m²)⁶⁸.

- Stacja rozrządowa w Tarnowskich Górach, będąca największym towarowym węzłem kolejowym w kraju i jednym z największych tego typu obiektów w Europie. Węzeł kolejowy w Tarnowskich Górach ma 8,5 km długości, a w I kwartale 2019 roku przez stację przejechało średnio 271 pociągów (towarowych i osobowych łącznie) w ciągu doby⁶⁹. W całym województwie śląskim realizowanych jest 50% krajowych przewozów kolejowych cargo.

⁶⁴ https://transport.ec.europa.eu/index_en.

⁶⁵ Dane PKP Energetyka za pośrednictwem portalu rynek-kolejowy.pl.

⁶⁶ TEU (twenty-foot equivalent unit) – jednostka pojemności używana często w odniesieniu do portów i statków. Jest ona równoważna objętości kontenera o długości 20 stóp.

⁶⁷ ITU (Intermodal Transport Unit) to jednostka transportu intermodalnego. Stanowią ją kontenery, nadwozia samochodowe wymienne i naczepy właściwe dla transportu kombinowanego.

⁶⁸ Dane ze strony <https://eutermin.pl/>, dostęp 12.01.2022.

⁶⁹ Dane PKP Polskie Linie Kolejowe SA.

4.3 Infrastruktura lotnicza

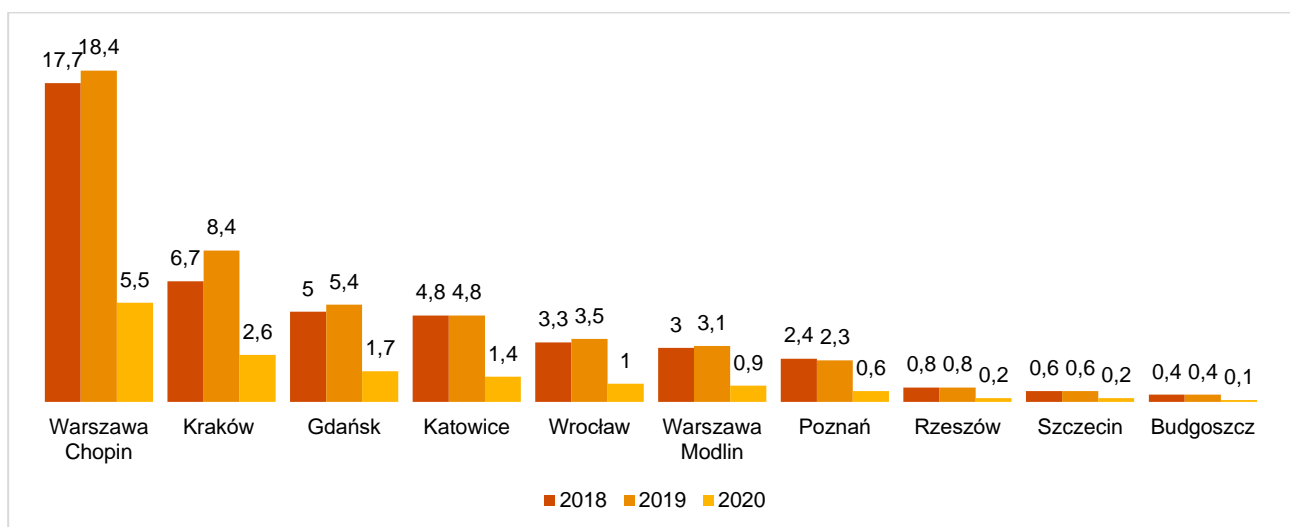
Dla obszaru województwa śląskiego ruch lotniczy obsługiwany jest przez Międzynarodowy Port Lotniczy (MPL) Katowice im. Wojciecha Korfanteo w Pyrzowicach. Jest on położony w miejscowości Pyrzowice, około 33 km na północ od centrum Katowic, na terenie gmin Ożarówice i Mierzęcice. Port lotniczy Katowice dysponuje jedną z najdłuższych dróg startowych dostępnych w Polsce, liczącą 3200 metrów długości i 45 metrów szerokości. MPL Katowice w Pyrzowicach, zgodnie z podziałem portów lotniczych, zaproponowanym przez Komisję Europejską, zaliczany jest do kategorii C – dużych regionalnych portów lotniczych i pełni ważną funkcję transportową w relacjach międzynarodowych (oraz potencjalnie krajowych) w zakresie przewozów pasażerskich i towarowych. Port dostosowany jest do przyjmowania wszystkich typów samolotów średniego i dalekiego zasięgu oraz posiada najkorzystniejsze w kraju warunki meteorologiczne i przestrzenne dla rozbudowy, a w przyszłości nawet do uzyskania parametrów lotniska międzykontynentalnego. MPL Katowice jest częścią Transeuropejskiej Sieci Transportowej TEN–T.

MPL w Pyrzowicach to jeden z kluczowych elementów infrastruktury komunikacyjnej województwa. Wciąż się powiększa i inwestuje w najnowszą infrastrukturę stając się lotniskiem o światowym standardzie z dużymi nowoczesnymi terminalami oraz innowacyjnymi rozwiązaniami techniki.

Port posiada trzy terminale pasażerskie o łącznej przepustowości około 5,5 mln pasażerów rocznie. Całkowity ruch pasażerski w MPL Katowice w 2019 roku osiągnął niemal pięć milionów osób. Pod względem liczby odprawianych pasażerów oraz pod względem liczby operacji lotniczych znajduje się na czwartym miejscu wśród polskich portów lotniczych⁷⁰.

Niestety dynamiczny rozwój ruchu lotniczego w Polsce zahamowany został przez wybuch pandemii COVID-19. Niemal całkowity zakaz ruchu lotniczego w okresie marzec-czerwiec 2020 wpłynął przede wszystkim na wyniki drugiego i pierwszego kwartału 2020 roku, jednak nawet po jego zniesieniu lotnictwo zmagало się z dużymi ograniczeniami. O ile ruch pasażerski odżył częściowo w miesiącach wakacyjnych, ze szczytem w sierpniu, to nadejście drugiej, znacznie wyższej fali zachorowań pod koniec października 2020 bardzo negatywnie wpłynęło na poziom zainteresowania lotnictwem w ostatnim kwartale tego roku. W efekcie, w 2020 roku polskie porty lotnicze obsłużyły 14,5 mln pasażerów, a więc o 70% mniej niż w roku poprzednim. Ostatni raz mniejszą liczbę pasażerów za cały rok obsłużono 15 lat temu. Rok 2021 przyniósł z kolei znacznąwyżkę liczby przewozów, zwłaszcza w miesiącach czerwiec-listopad, jednakże nie rekompensuje to jeszcze strat poniesionych wskutek wydarzeń roku 2020. Statystyki ruchu pasażerskiego na lotniskach w okresie 2018-2020 przedstawiono na poniższym wykresie (dane w mln osób)⁷¹:

Wykres 35. Ruch pasażerskich na lotniskach w Polsce w latach 2018-2020 (mln osób).

⁷⁰ Dane MPL Katowice ze strony <http://blog.katowice-airport.com/>.

⁷¹ Dane Urzędu Lotnictwa Cywilnego.

MPL Katowice plasuje się na drugim miejscu w Polsce pod względem tonażu przesyłanych towarów, będąc największym polskim regionalnym portem lotniczym w segmencie cargo. W 2019 roku przeładowano tu ponad 15 tys. ton dóbr. Dla porównania, lider rankingu, czyli port lotniczy im. Chopina w Warszawie zanotował przewóz ponad 85 tys. ton towarów. Dynamiczny wzrost tego segmentu (pomijając zakłócenia związane z pandemią COVID-19) to efekt globalnego rozwoju handlu e-commerce, wraz z którym rosną przeładunki w Pyrzowicach.

Rozwój przewozów cargo wspomagany jest inwestycjami w infrastrukturę lotniskową. W 2015 roku w katowickim porcie lotniczym otworzono największą dotychczas inwestycję w jego historii – nową drogę startową. Z kolei w maju 2016 roku oddano do użytku nowy terminal cargo o powierzchni 12 tys. m² wraz z płytą postojową dla dwóch maszyn o maksymalnej wielkości Boeinga 757-200. Obecnie MPL Katowice jest w trakcie drugiego etapu procesu inwestycyjnego, którego zakończenie planowane jest na 2025 rok, polegającego m.in. na rozbudowie płyt cargo na zachód i wschód o kolejne stanowiska na niemal 100 tys. m² nowej nawierzchni dla samolotów wielkości Airbus A320 / Boeing 737 o rozpiętości skrzydeł do 36m⁷².

Dostępność transportowa Portu Lotniczego zapewniona jest przede wszystkim przez zjazd z drogi ekspresowej S1 w bezpośrednim sąsiedztwie autostrady A1. Czas przejazdu z centrum Katowic waha się od 30 minut do 1 godziny, w zależności od natężenia ruchu. Dużym mankamentem jest natomiast brak połączenia kolejowego z MPL do miast Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii.

4.4 Infrastruktura wodna

Jeśli chodzi o transport śródlądowy wodny, to na terenie województwa śląskiego funkcjonuje obecnie tylko kilka krótkich odcinków dróg wodnych. Są one częścią Odrzańskiej Drogi Wodnej. Należą do niej:

- Kanał Gliwicki (droga wodna III klasy, która umożliwia połączenie województwa śląskiego z Europą Zachodnią przez Wrocław, Szczecin i kanały śródlądowe Niemiec);
- rzeka Odra (km 51,2 – 98,6; fragment rzeki zlokalizowany na terenie województwa śląskiego to droga wodna klasy Ia);
- Port Gliwice (stanowi on początek Odrzańskiej Drogi Wodnej i Kanału Gliwickiego)⁷³.

Niedostateczne zagospodarowanie dróg żeglownych w Polsce, zarówno pod względem charakteru (rzeki skanalizowane, swobodnie płynące, kanały), jak i parametrów żeglugowych (wymiary śluz, głębokość i szerokość szlaku, wysokości mostów) wpływa na specyfikę żeglugi śródlądowej i powoduje, że nie odgrywa ona znaczącej roli w polskim systemie transportowym. Niekorzystne warunki nawigacyjne determinują z kolei podstawowe parametry konstrukcyjne taboru, tj. stosunkowo małą ładowność barek. Przekłada się to bezpośrednio na wolumen przewożonych ładunków. Wielkość ładunków przewiezionych przez polskich armatorów żegluga śródlądową ulega systematycznemu zmniejszeniu w skali roku⁷⁴.

⁷² Dane portalu rynek-lotniczy.pl.

⁷³ Dane Ministerstwa Infrastruktury.

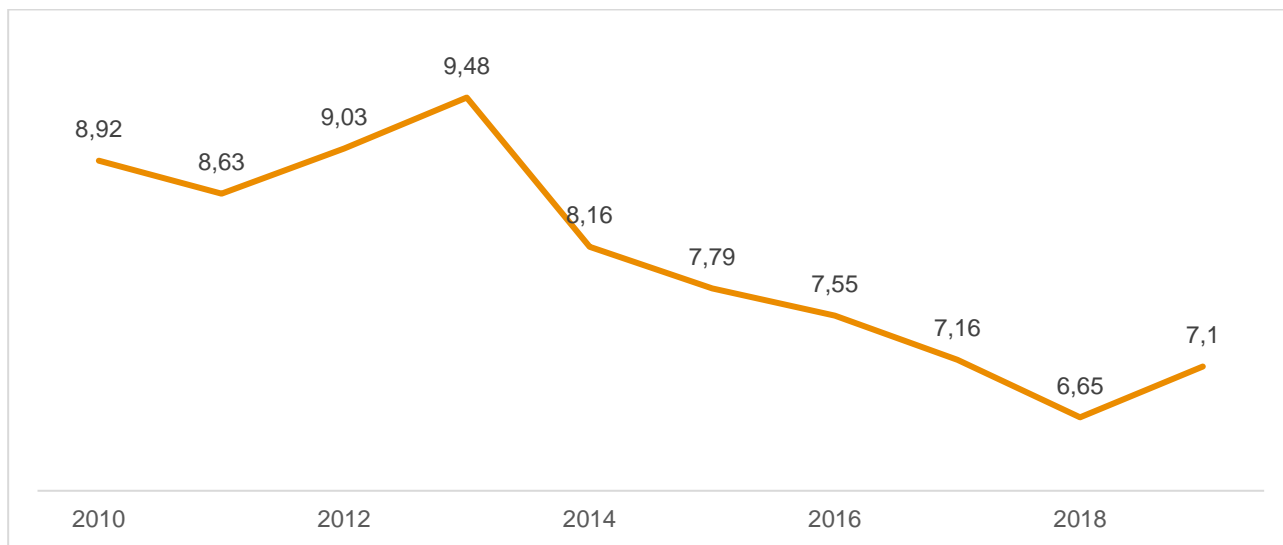
⁷⁴ Raport GUS „Transport wodny śródlądowy w Polsce w 2020 r.”

5 Infrastruktura energetyczna

5.1 Sektor energetyczny województwa śląskiego

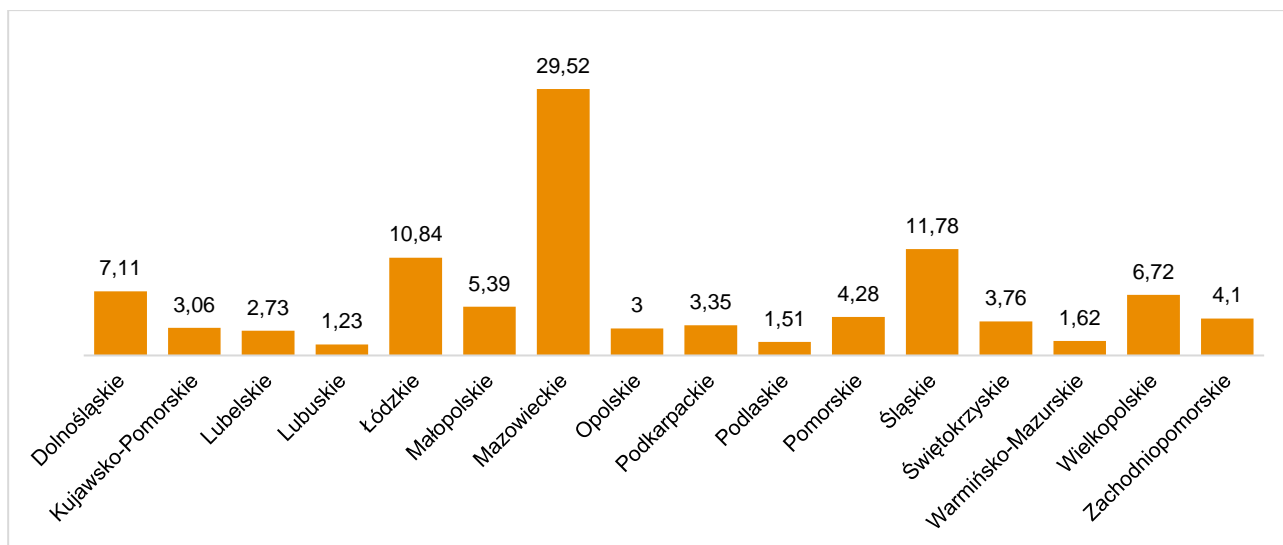
W 2019 roku sektor energetyczny (sekcja D według Polskiej Klasyfikacji Działalności) w województwie śląskim odpowiadał za 7,1% Wartości Dodanej Brutto w przemyśle ogółem. Była to jedna z najniższych wartości w latach 2010-2019. Oznacza to występującą tendencję spadkową udziału energetyki w Wartości Dodanej Brutto przemysłu. Jednocześnie udział województwa śląskiego w Wartości Dodanej Brutto sektora energetycznego ogółem w kraju wyniósł 11,8%. Wyższą wartość zarejestrowano tylko dla województwa mazowieckiego (29,5%).

Wykres 36. Udział Wartości Dodanej Brutto sektora energetycznego (sekcja D PKD) w Wartości Dodanej Brutto w przemyśle ogółem dla województwa śląskiego (w %).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS (dostęp: 20.01.2022 r.).

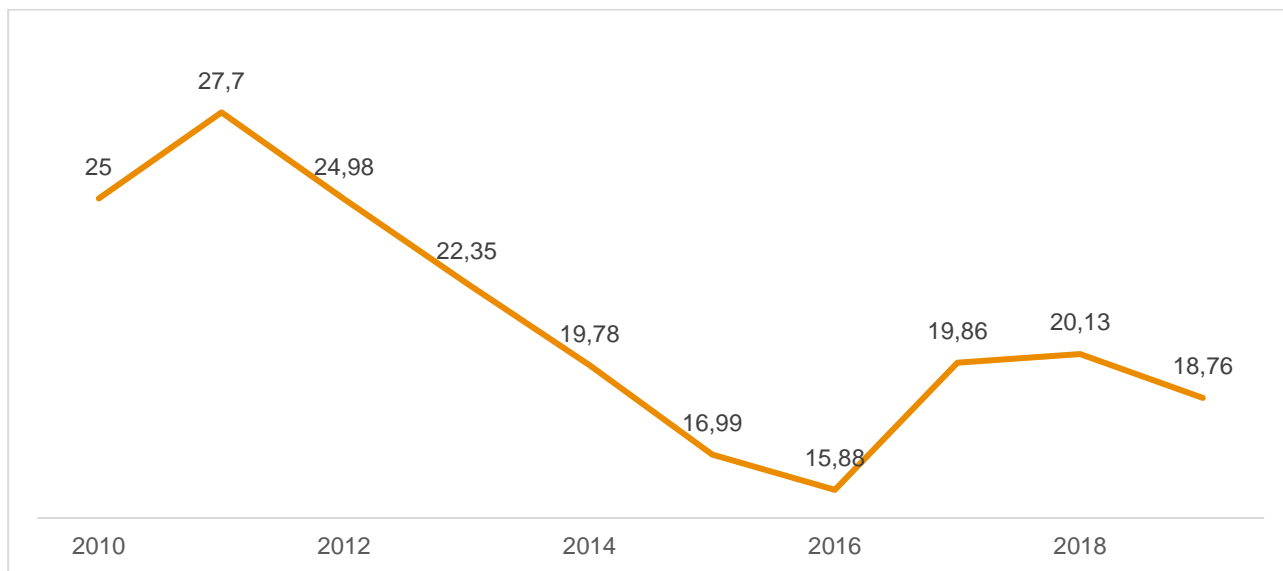
Wykres 37. Udział Wartości Dodanej Brutto sektora energetycznego poszczególnych województw (sekcja D PKD) w Wartości Dodanej Brutto sektora energetycznego ogółem dla Polski w 2019 roku (w %).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS (dostęp: 20.01.2022 r.).

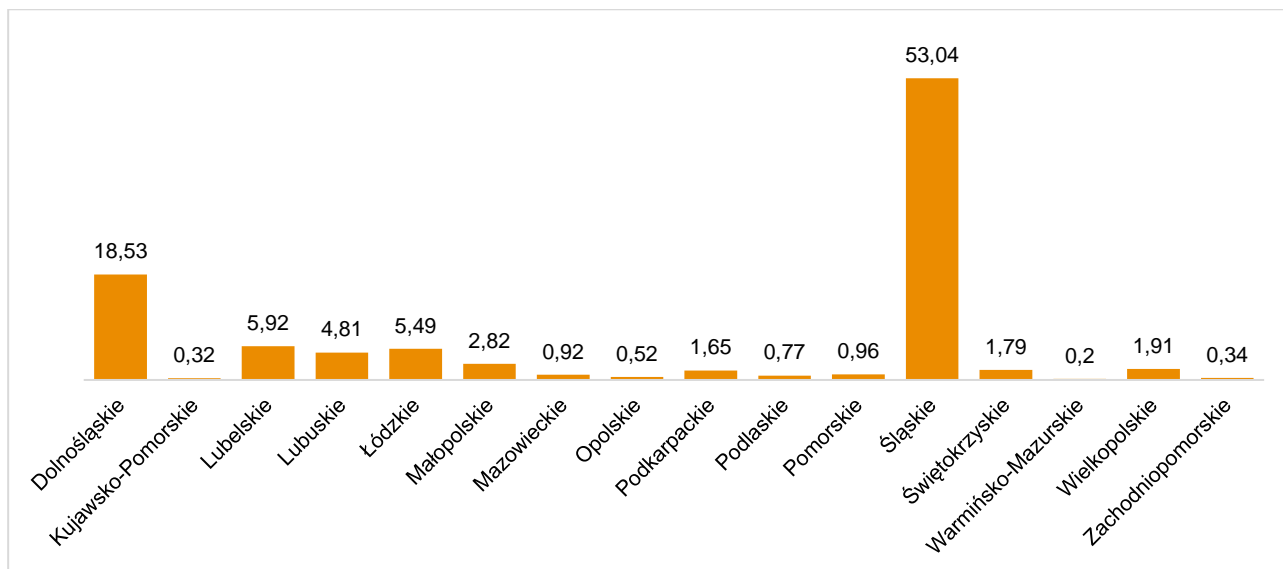
Przemysł energetyczny województwa śląskiego jest ściśle związany z sektorem górnictwem z uwagi na dominację węgla kamiennego jako głównego surowca energetycznego wykorzystywanego w regionie. Jednak udział sektora wydobywczego (górnictwa) w Wartości Dodanej Brutto śląskiego przemysłu stopniowo maleje. Na przestrzeni lat 2010-2019 udział ten zmniejszył się z 25,0% do 18,8%. Mimo to województwo śląskie jest zdecydowanym liderem jeśli chodzi o udział Wartości Dodanej Brutto w sektorze górnictwem ogółem dla Polski z udziałem wynoszącym ponad 53%.

Wykres 38. Udział Wartości Dodanej Brutto sektora górnictwa (sekcja B PKD) w Wartości Dodanej Brutto w przemyśle ogółem dla województwa śląskiego (w %).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS (dostęp: 20.01.2022 r.).

Wykres 39. Udział Wartości Dodanej Brutto sektora górnictwa poszczególnych województw (sekcja D PKD) w Wartości Dodanej Brutto sektora górnictwa ogółem dla Polski w 2019 roku (w %).

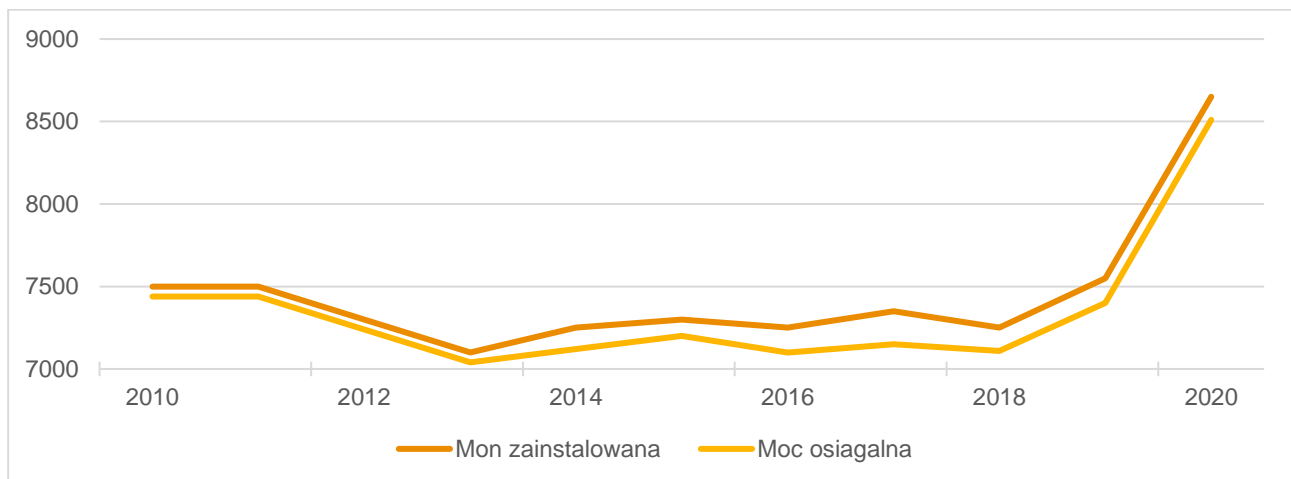
Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS (dostęp: 20.01.2022 r.).

Na terenie województwa śląskiego znajdują się złoża energetyczne o znaczeniu strategicznym w skali kraju. Są to przede wszystkim wspomniane wcześniej pokłady węgla kamiennego, a także gazu ziemnego i węgla koksowego. To one w dużej mierze zadecydowały o tak znacznym rozwoju gospodarczym regionu.

Województwo śląskie charakteryzuje się dobrze rozbudowaną infrastrukturą energetyczną. Obejmuje ona 6 elektrowni, wśród których znajdują się trzy elektrownie należące do spółki Tauron Wytwarzanie S.A. (Oddział Elektrownia Jaworzno III, Oddział Elektrownia Łagisza Będzin i Oddział Elektrownia Łaziska Górne); należąca do PGE Polska Grupa Energetyczna S.A. Elektrownia w Rybniku⁷⁵; Elektrownia Wodna Żar należąca do grupy PGE Energia Odnawialna S.A. i zlokalizowana w powiecie żywieckim (subregion południowy)⁷⁶ a także oddana do użytku w ostatnim kwartale 2021 roku farma wiatrowa zlokalizowana w powiecie gliwickim (gmina Wielowieś). Ta ostatnia inwestycja została zrealizowana przez francuską firmę AKUO⁷⁷.

Pod względem mocy zainstalowanej w elektrowniach, województwo śląskie zajmowało w latach 2010-2020 pozycję lidera w kraju. Wyjątek stanowią lata 2018-2019, kiedy na prowadzenie wysunęło się województwo mazowieckie. W roku 2020, w porównaniu do roku poprzedniego, nastąpił największy w analizowanym okresie (2010-2020) wzrost mocy zainstalowanej w śląskich elektrowniach - z 7 550,2 MW do 8 693,5 MW, co stanowi 16,8% krajowej mocy zainstalowanej. Analogiczny odsetek notowany jest dla mocy osiągalnych w elektrowniach zlokalizowanych w województwie śląskim. W 2020 roku była to wartość 8 543 MW, czyli 17,2% mocy osiągalnych w skali kraju.

Wykres 40. Wartość mocy zainstalowanej i mocy osiągalnej w elektrowniach zlokalizowanych w województwie śląskim w latach 2010-2020 (MW).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS (dostęp: 20.01.2022 r.).

Sektor energetyczny obejmuje nie tylko produkcję energii elektrycznej, ale również ciepła. Na terenie województwa śląskiego w 2018 roku znajdowało się 2 718 kotłowni do produkcji ciepła, co stanowi 11,4% wszystkich kotłowni w kraju. Był to drugi najwyższy wynik po województwie wielkopolskim (12,1%).

Co więcej, w 2018 roku 56,1% ciepła wytworzonego w województwie śląskim zostało wytworzone w kogeneracji z produkcją energii elektrycznej. Jest to wynik mniejszy niż wskaźnik dla wszystkich województw ogółem, który w 2018 roku wyniósł 63,5%⁷⁸.

Nie tylko produkcja energii elektrycznej, ale również i zużycie energii elektrycznej w województwie śląskim jest na stosunkowo wysokim poziomie w skali kraju. Według danych GUS⁷⁹, w 2020 roku wyniosło ono 24 477 GWh (15,6% krajowego zużycia) i było to drugie największe zużycie w kraju po województwie mazowieckim (26 440 GWh, czyli 16,8% krajowego zużycia).

Największe zużycie (33,0%) dotyczy sektora przemysłowego i budownictwa, co może wynikać z faktu, że województwo śląskie jest najbardziej uprzemysłowionym regionem w Polsce. Można jednak przypuszczać, że w kolejnych latach sytuacja będzie ulegać zmianie w związku z transformacją energetyczną regionu. Jednym

⁷⁵ Polityka gospodarki niskoemisyjnej dla województwa śląskiego. Regionalna polityka energetyczna do roku 2030.

⁷⁶ Wykaz obiektów PGE Energia Odnawialna S.A., dostępny na stronie <https://pgeeo.pl/Nasze-objekty/Elektrownie-wodne/Zar> (dostęp: 25.01.2022 r.).

⁷⁷ Urząd Gminy Wielowieś, 2021. "Farma wiatrowa oficjalnie otwarta w obecności ambasadora Francji" [online], dostępne na: <https://wielowies.pl/317/farma-wiatrowa-oficjalnie-otwarta-w-obecnosci-ambasadora-francji.html> (dostęp: 25.01.2022 r.).

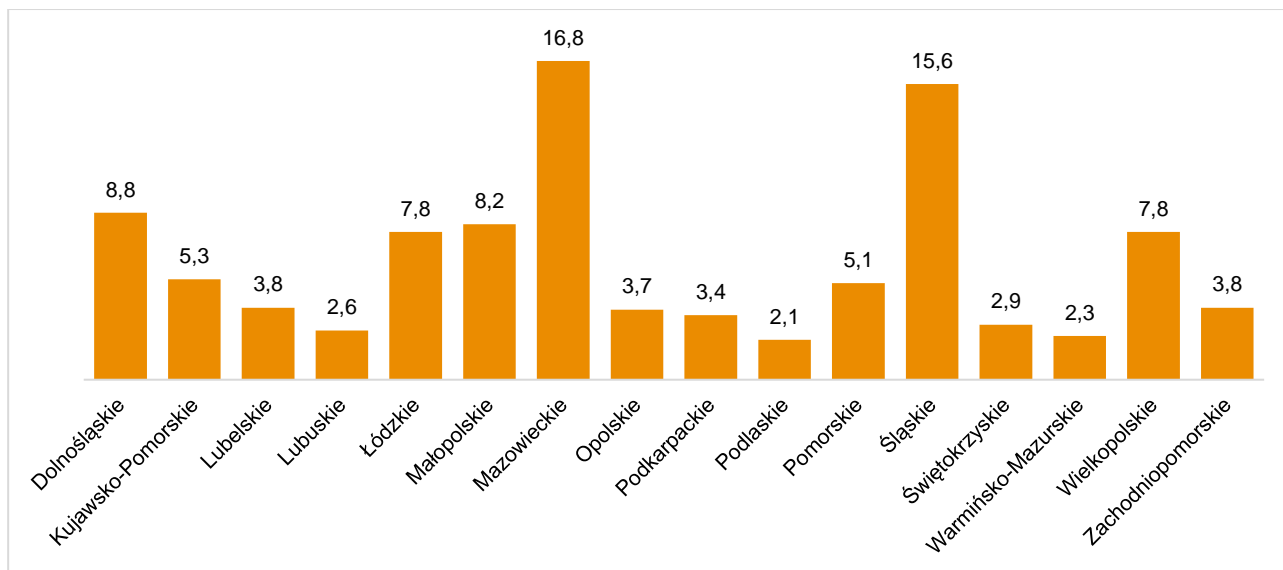
⁷⁸ Polityka gospodarki niskoemisyjnej dla województwa śląskiego. Regionalna polityka energetyczna do roku 2030.

⁷⁹ GUS, Zużycie paliw i nośników energii w 2020 roku (dostęp 14.01.2022 r.).

z celów zawartych w Terytorialnym Planie Sprawiedliwej Transformacji jest rozwój zasobooszczędnej i energooszczędnej gospodarki m.in. poprzez wspieranie działań zmierzających do zmniejszenia zużycia energii w produkcji. Na tworzenie zdywersyfikowanej, zasobooszczędnej i energooszczędnej gospodarki zostanie przeznaczony łącznie 440 mln euro z Funduszu Sprawiedliwej Transformacji⁸⁰.

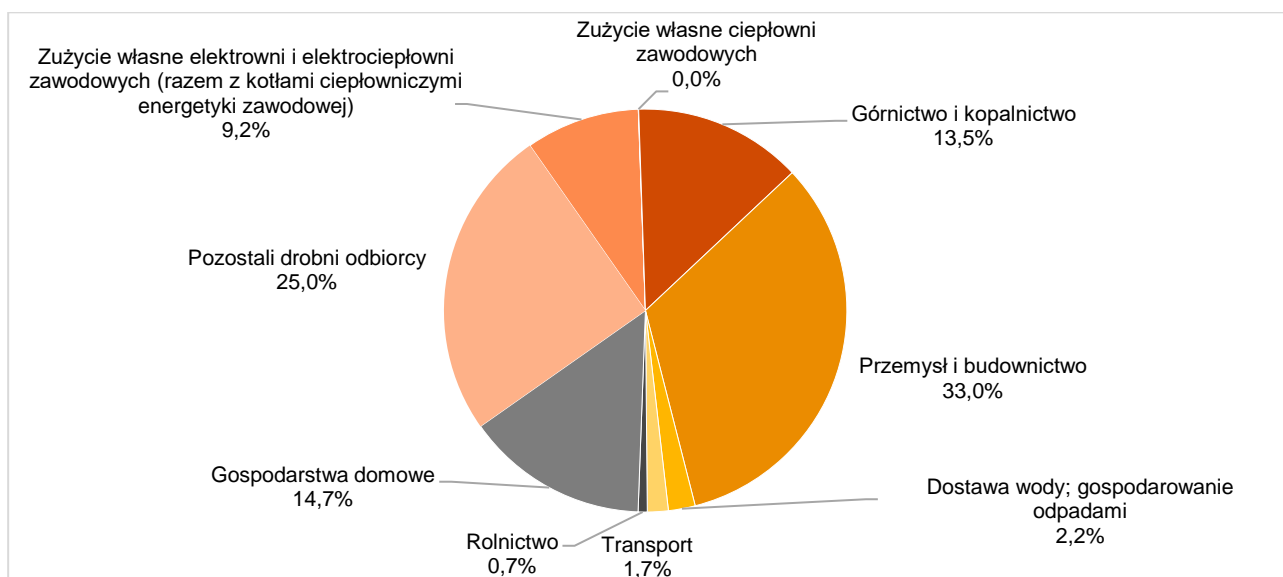
Stosunkowo duży udział w zużyciu energii elektrycznej mają także gospodarstwa domowe (14,7%) oraz górnictwo i kopalnictwo (13,5%). W przypadku tej pierwszej grupy odbiorców duże znaczenie może mieć rozwój klastrów energii. W województwie śląskim znajduje się 6 klastrów energii, którym przyznano certyfikat Ministerstwa Energii⁸¹. Natomiast w przypadku górnictwa planowane jest stopniowe ograniczanie działalności wydobywczej, co także może przełożyć się na ograniczenie zużycia energii elektrycznej przez ten sektor.

Wykres 41. Udział poszczególnych województw w zużyciu energii elektrycznej w 2020 roku (w %).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS Zużycie paliw i nośników energii w 2020 roku (dostęp: 14.01.2022 r.).

Wykres 42. Struktura zużycia energii elektrycznej w województwie śląskim w 2020 roku (w %).

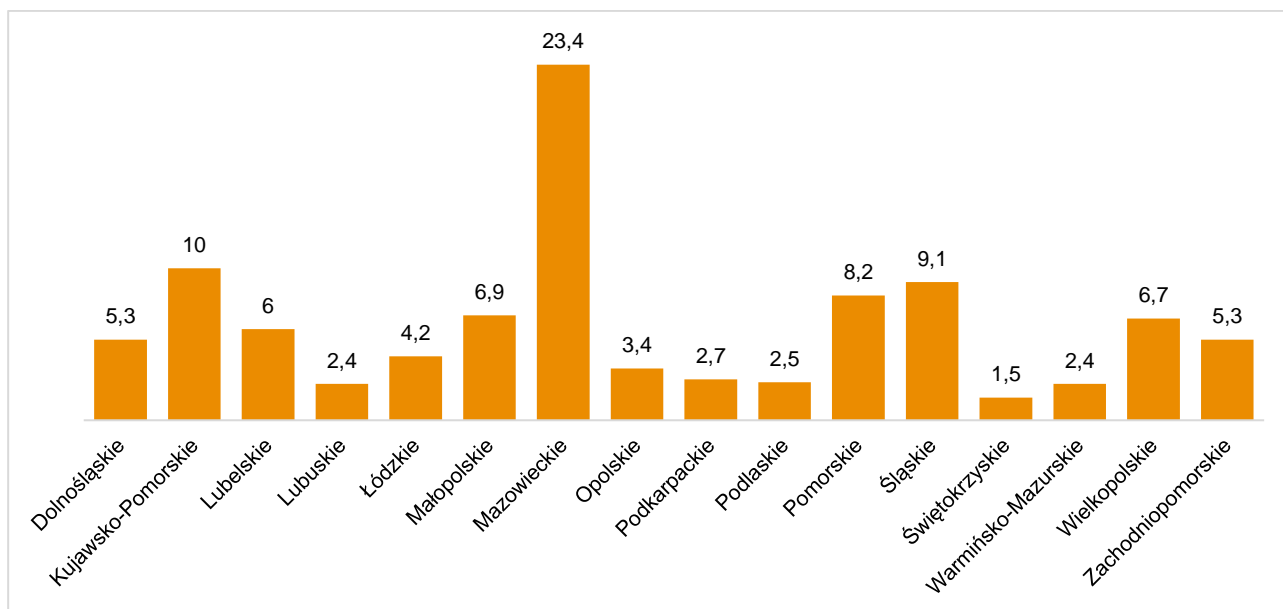
Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS Zużycie paliw i nośników energii w 2020 roku (dostęp: 14.01.2022 r.).

⁸⁰ Terytorialny Plan Sprawiedliwej Transformacji Województwa Śląskiego (wersja z marca 2021 r.).

⁸¹ Polityka gospodarki niskoemisyjnej dla województwa śląskiego. Regionalna polityka energetyczna do roku 2030.

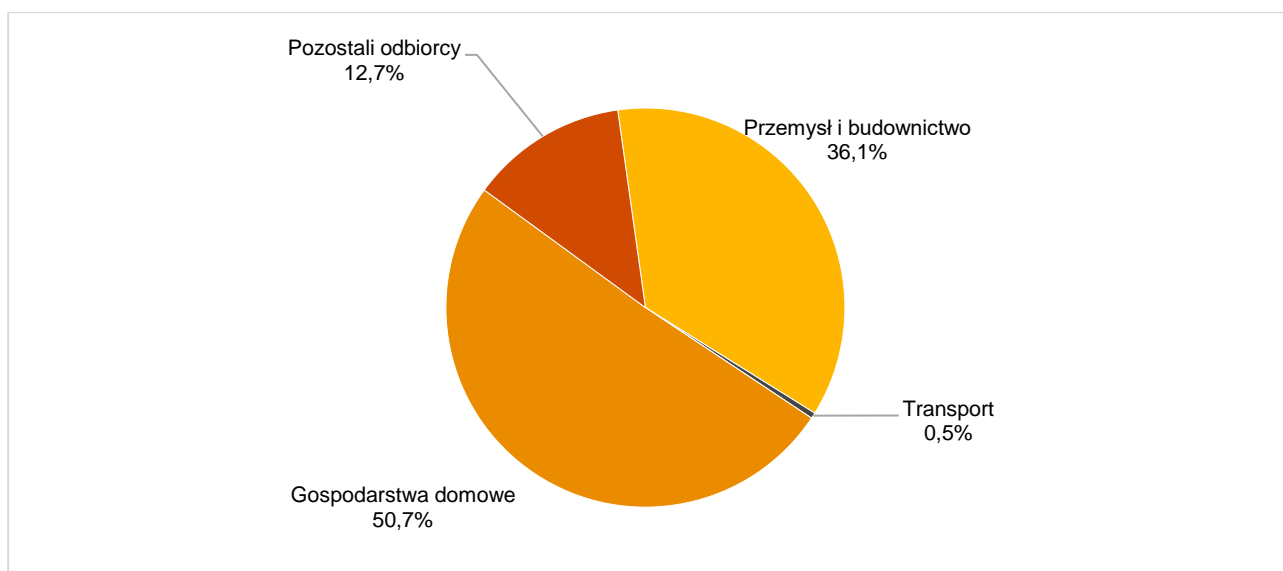
Całkowite zużycie ciepła w województwie śląskim w 2020 roku wyniosło 40 126 TJ. Było to trzecie największe zużycie w Polsce, po województwie mazowieckim (103 167 TJ, czyli 23,4% krajowego zużycia) i kujawsko-pomorskim (43 923 TJ, czyli 10,0% krajowego zużycia). Największe zużycie ciepła w województwie śląskim przypada na gospodarstwa domowe (50,7%). Drugie największe zużycie dotyczy przemysłu i budownictwa (36,1%).

Wykres 43. Udział poszczególnych województw w zużyciu ciepła w 2020 roku (w %).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS Zużycie paliw i nośników energii w 2020 roku (dostęp: 14.01.2022 r.).

Wykres 44. Struktura zużycia ciepła w województwie śląskim w 2020 roku (w %).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS Zużycie paliw i nośników energii w 2020 roku (dostęp: 14.01.2022 r.).

5.2 Transformacja energetyczna

Sektor energetyczny wymaga gruntownej przebudowy, gdyż w znacznej większości jest oparty na węglu kamiennym. W 2020 roku zużycie węgla kamiennego na poziomie ponad 15 193 tys. ton odpowiadało za prawie jedną czwartą (24,3%) całkowitego zużycia tego surowca w Polsce, z czego ponad połowa (54,1%) przypada na śląskie elektrownie i elektrociepłownie (zużycie na poziomie 8 218 tys. ton). Drugim największym zużyciem (na poziomie 4 981 tys. ton, czyli 32,8% wykorzystania węgla kamiennego w regionie) przypada na sektor przemysłowy i budownictwo⁸².

Silna zależność województwa śląskiego od węgla kamiennego przekłada się na ogromne wyzwania gospodarcze, społeczne i środowiskowe, których skala jest największa w Polsce, ale także i w całej Unii Europejskiej. W związku z nową polityką klimatyczną Unii Europejskiej węgiel kamienny będzie stopniowo ustępował miejsca innym, alternatywnym źródłom energii w ramach procesu transformacji energetycznej. Unia Europejska przeznaczyła środki na ten cel w ramach trzech filarów Mechanizmu Sprawiedliwej Transformacji (MST). W ramach I filaru MST finansowane będą działania mające przeciwdziałać skutkom gospodarczym, społecznym i środowiskowym stopniowej redukcji wydobycia i wykorzystania węgla kamiennego. II filar MST (InvestEU), w ramach którego będą oferowane pożyczki na specjalnych, preferencyjnych warunkach, ma stanowić zachętę inwestycyjną dla podmiotów realizujących inwestycje na obszarze transformacji. Zgodnie z TPST, w przypadku energetyki chodzi o "projekty w zakresie infrastruktury energetycznej i transportowej, w tym infrastruktury gazowej i systemów ciepłowniczych, a także kompleksowe projekty na rzecz dekarbonizacji (OZE, efektywność energetyczna)"⁸³. Środki z III filaru MST zostaną przeznaczone na⁸⁴:

- "działania ułatwiające przejście na neutralność klimatyczną (kompleksowe projekty w zakresie infrastruktury energetycznej i transportowej),
- rozwój infrastruktury energetycznej w oparciu o alternatywne źródła, w tym pozyskiwanie energii z odpadów, wykorzystania wód kopalnianych itp.,
- wsparcie rozwoju systemów ciepłowniczych, w szczególności na obszarach metropolitalnych,
- kompleksowe działania na rzecz efektywności energetycznej, w tym renowacji budynków."

Środki będą dostępne na projekty realizowane w gminach położonych na obszarze transformacji, który obejmuje siedem podregionów NUTS3 wchodzących w skład subregionu centralnego, południowego i zachodniego.

Tabela 38. Podregiony województwa śląskiego, na terenie których położone są gminy wchodzące w skład obszaru transformacji energetycznej (tzw. Obszary Strategicznej Interwencji).

Podregion NUTS3	Subregion
bielski	Południowy
bytomski	Centralny
gliwicki	Centralny
katowicki	Centralny
rybnicki	Zachodni
sosnowiecki	Centralny
tyski	Centralny

Źródło: Opracowanie własne na podstawie TPST województwa śląskiego.

Województwo śląskie ma stosunkowo duży udział w krajowej produkcji energii elektrycznej. Z drugiej strony, udział energii odnawialnej w łącznej produkcji energii elektrycznej jest jednym z najmniejszych w kraju. Istnieje

⁸² Bank Danych Lokalnych GUS (dostęp: 20.01.2022 r.).

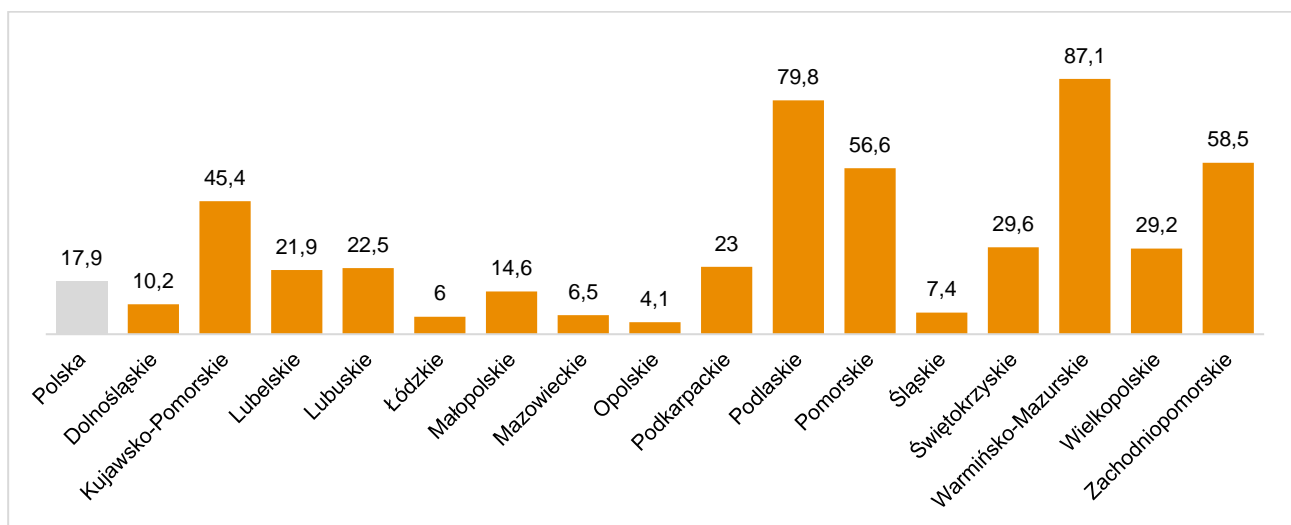
⁸³ Terytorialny Plan Sprawiedliwej Transformacji Województwa Śląskiego (wersja z marca 2021 r.), s. 39.

⁸⁴ Terytorialny Plan Sprawiedliwej Transformacji Województwa Śląskiego (wersja z marca 2021 r.), s. 40.

więc ryzyko, że w związku z polityką odchodzenia od węgla, pozycja województwa śląskiego na tle pozostałych województw może stopniowo spadać. Dlatego tak ważny dla województwa może okazać się rozwój sektora odnawialnych źródeł energii. W Terytorialnym Planie Sprawiedliwej Transformacji wskazano, że inwestycje w OZE będą pełnić kluczową rolę w dążeniach do dywersyfikacji źródeł wytwarzania energii. Zarówno energetyka, jak i zielona gospodarka znajdują się także na liście Inteligentnych Specjalizacji Regionu.

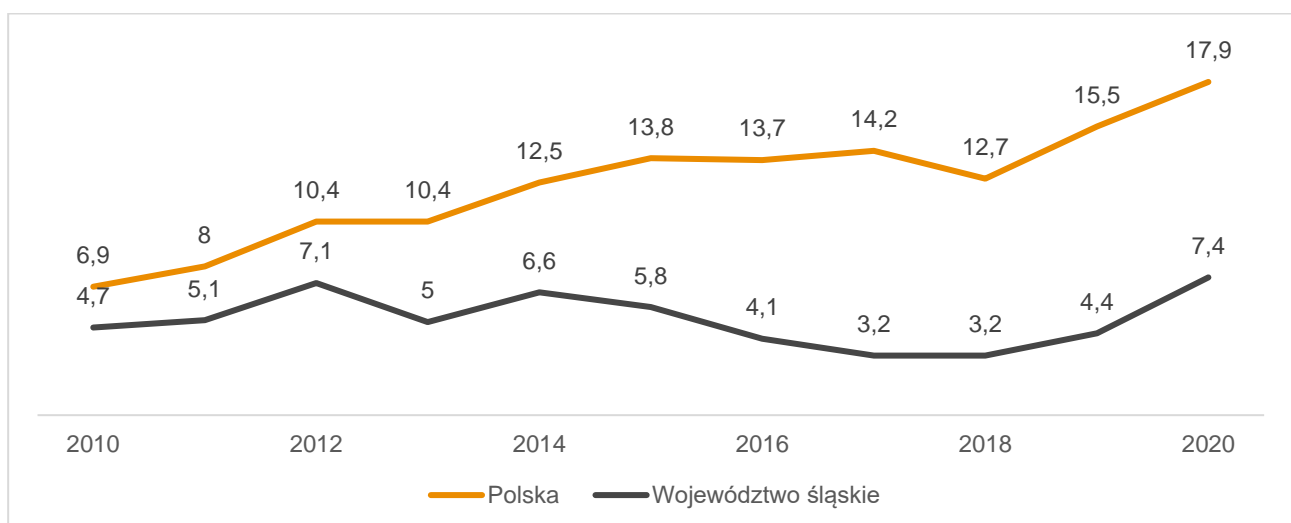
Udział energii ze źródeł odnawialnych w łącznej produkcji energii w województwie śląskim wyniósł w 2020 roku 7,4%. Była to czwarta najmniejsza wartość w kraju, po województwach, kolejno: opolskim (4,1%), łódzkim (6,0%) i mazowieckim (6,5%). Choć rok 2020 przyniósł poprawę względem lat poprzednich (2015-2019) kiedy to udział energii odnawialnej w produkcji energii ogółem w województwie śląskim był najniższy lub drugi najniższy w Polsce, to jednak na podstawie danych za lata 2010-2020 można stwierdzić, że województwo śląskie zalicza się raczej do województw o bardzo niskim udziale OZE w produkcji energii elektrycznej. Dopiero w latach 2018-2020 obserwowany jest trend rosnący, zgodny z trendem ogólnopolskim.

Wykres 45. Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem w poszczególnych województwach w 2020 roku (w %).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS (dostęp 20.01.2022 r.).

Wykres 46. Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem w województwie śląskim i w Polsce ogółem w latach 2010-2020 (w %).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS (dostęp 20.01.2022 r.).

- W przypadku biomasy – w północno-wschodniej części województwa, w powiatach: myszkowskim, będzińskim i zawierciańskim;
- W przypadku wód kopalnianych – w północno-wschodniej, południowo-wschodniej i południowo-zachodniej części województwa, czyli w powiatach: myszkowskim, będzińskim, zawierciańskim, bieruńsko-lędzińskim, pszczyńskim, bielskim, raciborskim, rybnickim, wodzisławskim i mikołowskim;
- W przypadku biogazu – w całej południowej części województwa, obejmującej 9 powiatów: bieruńsko-lędziński, pszczyński, bielski, raciborski, rybnicki, wodzisławski, mikołowski, cieszyński i żywiecki.

W przypadku pozostałych źródeł energii (słońca, geotermii i wody) warunki są raczej na średnim lub niskim poziomie.

5.3 Prognozy rozwoju sektora energetycznego

Negatywny wpływ wydobycia i wykorzystania węgla kamiennego na środowisko naturalne i jakość życia mieszkańców (przede wszystkim poprzez wpływ na jakość powietrza), a także nowa polityka unijna zmierzająca do ograniczenia skutków zmian klimatycznych związanych z wykorzystaniem surowców nieodnawialnych wymuszają zmiany miksu energetycznego województwa śląskiego.

Prognozy eksperckie⁹⁰ wskazują na coraz większe wykorzystanie w produkcji energii elektrycznej przede wszystkim biomasy (wzrost 3,1% w 2017 roku do 4,7% do 2030 roku), energii słonecznej (wzrost w analogicznym okresie od 9,2% do 20,8%), wiatru (wzrost od 0,1% do 0,6%) i pomp ciepła (0,04% do 0,2%), a także rozpoczęcie produkcji energii z odpadów komunalnych, których udział w miksie energetycznym w 2030 roku jest prognozowany na poziomie 0,03%. Jednocześnie wykorzystanie węgla spadnie z 85,2% do 62,8%.

W zależności od przyjętego scenariusza rozwoju, prognozy zmian produkcji energii, udziału OZE i stanu bilansu energetycznego (czyli stopnia pokrycia zapotrzebowania na energię w województwie śląskim produkcją własną województwa) do roku 2030 przedstawiają się następująco:

1. Przy założeniu niezmienności dotychczasowych trendów w sektorze energetycznym: Spadek produkcji energii elektrycznej z węgla kamiennego do 2030 roku w stosunku do 2017 roku o 23,1%; odnawialne źródła energii będą stanowić 6,8% miksu energetycznego do 2030 roku (rozwój będzie dotyczyć głównie biomasy i fotowoltaiki), a bilans energii wyniesie 79,7%.
2. Przy uwzględnieniu założeń dokumentów programowych na poziomie regionalnym i krajowym: wzrost produkcji energii o 17,4% do 2030 roku w stosunku do 2017 roku; odnawialne źródła energii, które będą podlegać największemu rozwojowi to fotowoltaika i biogaz, a bilans energii wyniesie w 2030 roku 95,5%.
3. Przy założeniu wpływu trendów globalnych (przede wszystkim dekarbonizacji) i nowych inwestycji spółek energetycznych nakierowanych na zmniejszenie emisyjności produkcji energii: Spadek produkcji energii z węgla o 30,8%; wzrost produkcji energii z wykorzystaniem fotowoltaiki, biomasy i odpadów komunalnych; bilans energetyczny jest prognozowany na poziomie 82,3%.
4. Przy założeniu maksymalnego możliwego wykorzystania potencjału OZE: spadek ilości energii produkowanej z węgla kamiennego, przy jednoczesnym znacznym wzroście energii produkowanej z wykorzystaniem energii słonecznej, wiatru i biomasy; bilans energetyczny według prognoz wyniesie w 2030 roku 87,5%.

W przypadku analogicznych scenariuszy dla produkcji energii cieplnej, przewidywany bilans energii w 2030 roku kształtuje się odpowiednio na poziomie: 88%, 97,7%, 102,5% i 108,2%.

⁹⁰ Bilans energii dla Województwa Śląskiego, Pomorska Grupa Konsultingowa S.A., Bydgoszcz 2018, za: Polityka gospodarki niskoemisyjnej dla województwa śląskiego - Regionalna polityka energetyczna do roku 2030.

6 Rynek nieruchomości województwa śląskiego

6.1 Nieruchomości mieszkaniowe

W roku 2020 na terenie województwa śląskiego znajdowało się **1,804 mln mieszkań** przy 15,015 mln mieszkań w całej Polsce (12%). Średnia powierzchnia mieszkania wyniosła **71,8 m²** przy średniej krajowej wynoszącej 74,5 m². Do użytku oddano **18,3 tys. nowych mieszkań** o średniej powierzchni 95,9 m² (dla Polski było to odpowiednio 220,8 tys. mieszkań i 88,7 m²)⁹¹. Jeśli spojrzeć na liczbę oddanych mieszkań na 1000 mieszkańców, wskaźnik dla województwa śląskiego (4,1) jest wyższy jedynie od trzech województw (świętokrzyskiego, opolskiego i lubelskiego).

Rok 2021 na rynku nieruchomości mieszkaniowych był jednym z najlepszych w historii. Według danych GUS, w okresie od stycznia do października 2021 roku do użytkowania oddano prawie 185 tys. mieszkań, tj. o 4% więcej niż przed rokiem⁹². W tym samym okresie wydano pozwolenia lub dokonano zgłoszenia budowy 283,4 tys. mieszkań, co stanowi wzrost o ponad 29% w stosunku do analogicznego okresu 2020 roku. W województwie śląskim w tym okresie oddano do użytkowania 14 tys. mieszkań oraz wydano pozwolenia lub dokonano zgłoszenia budowy 25 tys. mieszkań.

Utrudnienia związane z pandemią koronawirusa wydłużyły proces inwestycyjny, co w połączeniu z wysokim popytem klientów instytucjonalnych i indywidualnych na mieszkania przyczyniło się do wzrostu cen nieruchomości. Przewiduje się, iż w najbliższym okresie rynek mieszkaniowy ulegnie lekkiemu spowolnieniu. Obniży się popyt na mieszkania, których ceny będą rosły szybciej od realnych wzrostów wynagrodzeń potencjalnych klientów. Na kształtowanie się cen nowych mieszkań wpływ będą mieć rosnące koszty gruntów, materiałów budowlanych oraz kosztów pracy. Wzrost stóp procentowych i zaostrzenie polityki kredytowej banków zmniejszy popyt na kredyty hipoteczne, co także będzie mieć negatywny wpływ na popyt na mieszkania ze strony klientów indywidualnych.

6.2 Nieruchomości magazynowe

Rok 2021 był rekordowy w branży, która najmniej spośród sektorów nieruchomościowych odczuła skutki pandemii koronawirusa. Przystoje w przemyśle, w przeciwieństwie do handlu, były ograniczone. Praca zdalna, która odbiła się na kondycji sektora nieruchomości biurowych, także nie wpłynęła negatywnie na rynek nieruchomości magazynowych. Dodatkowo trendy rynkowe wzmocnione sytuacją pandemiczną napędzały rozwój rynku.

W roku 2021 w budowie było ponad 3,6 mln² powierzchni, a całkowite zasoby nowoczesnych powierzchni magazynowych na koniec III kwartału wyniosły według danych firmy Colliers 21,35 mln m². Prawie 20% tych powierzchni – **4,14 mln m²** przypadło na region śląski, co daje drugie miejsce w Polsce po regionie warszawskim (24%). Śląski rynek powierzchni magazynowych rozwija się dynamicznie – przewiduje się, że w roku 2021 zwiększy się on o **prawie 680 tys. m²**, co jest największym wzrostem spośród 12 rynków monitorowanych przez Polską Izbę Nieruchomości Komercyjnych⁹³. Dla porównania szacowany wzrost powierzchni magazynowych na rynku warszawskim to niecałe 420 tys. m². Pomimo tak dużego wzrostu powierzchni, wskaźnik pustostanów w regionie śląskim obniżył się r/r o prawie 2,5 punktu procentowego do **8%** na koniec III kwartału 2021 roku. Efektywny miesięczny czynsz na Górnym Śląsku nie zmienił się przez ostatni rok i wyniósł **2,8 EUR/m²**.

Na terenie województwa zainwestowały zarówno duże firmy międzynarodowe, takiej jak Panattoni, Hillwood, Logicor, Prologis, GLP, MLP Group czy Segro, jak również polskie firmy – 7R SA, BIK oraz DL Invest. Do największych inwestycji magazynowych na terenie województwa śląskiego należą Prologis Park w Chorzowie

⁹¹ „Regiony Polski 2021”, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2021.

⁹² „Budownictwo mieszkaniowe w okresie I-X 2021”, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2021.

⁹³ „Rynek nieruchomości komercyjnych: sektor przeżywa bezprecedensowy boom”, PKO Bank Polski, 27 grudnia 2021.

(251 tys. m² – największy obiekt magazynowy na terenie całej Polski), Segro Logistics Park Gliwice (170 tys. m²), Panattoni Park w Mysłowicach (160 tys. m²), Prologis Park Dąbrowa (144 tys. m²), Panattoni BPS Amazon w Sosnowcu (135 tys. m²), Prologis Park Ruda Śląska (124 tys. m²), GLP Park Łęziny (111 tys. m²) czy DL Investment Park w Siewierzu (107 tys. m²).

Ogromny popyt na powierzchnie magazynowe wynikał w dużej mierze z dynamicznego rozwoju sektora e-commerce⁹⁴. Drugim czynnikiem wpływającym na zwiększony popyt na powierzchnie magazynowe jest będące efektem pandemii i zaburzeń w procesie zaopatrzenia skracanie łańcucha dostaw przez europejskie firmy, które zakłady produkcyjne oraz magazyny lokują bliżej swoich centrów (*nearshoring*). Z tą tendencją powiązany jest także trzeci czynnik – odchodzenia od produkcji *just in time*, która ze względu na perturbacje w funkcjonowaniu wielu łańcuchów dostaw jest powoli zastępowana przez model gromadzenia zapasów, tak aby możliwe było zachowanie ciągłości produkcji w przypadku problemów z zaopatrzeniem. Również rynek szybkich dostaw w branży e-commerce wymaga tworzenia dużych zapasów w celu szybkiego dostarczenia towarów do klientów.

Eksperti Colliers przewidują, że już w połowie 2022 roku przekroczony zostanie próg 25 mln m² zasobów magazynowych. Wielkość powierzchni powinna zwiększać się w kolejnych kwartałach, gdyż w związku z opisanymi powyżej trendami w całej Europie brakuje magazynów i należy spodziewać się dużych inwestycji w tej branży. Dodatkowo nasycenie powierzchnią magazynową w porównaniu z krajami Europy Zachodniej jest dość niskie. Województwo śląskie, ze względu na swe położenie, silną koncentrację firm, w tym dużych firm zagranicznych oraz ciągle relatywnie niskie koszty, może stać się jednym z ważniejszych miejsc inwestycji magazynowych dla rynku Europy Środkowej.

6.3 Nieruchomości biurowe

Na koniec III kwartału 2021 roku na dziewięciu największych regionalnych rynkach biurowych (Warszawa, Katowice, Lublin, Trójmiasto, Szczecin, Poznań, Wrocław, Łódź i Kraków) dostępnych było ponad 12 mln m² powierzchni biurowych, z czego w Katowicach ponad 600 tys. m² (szósty pod względem wielkości rynek w Polsce). W budowie znajdowało się 600 tys. m² nowych biur, z czego dwa największe projekty zlokalizowane były w Katowicach – Global Office Park A1 i A2 budowany przez firmę Cavatina (55 tys. m²) oraz KTW II wznoszony przez DI Estate (42 tys. m²)⁹⁵. Łącznie na koniec III kwartału w budowie znajdowało się w Katowicach ponad 160 tys. m² nowych powierzchni biurowych.

Dla porównania, całkowita powierzchnia biurowa na rynku warszawskim wyniosła na koniec pierwszego półrocza 2021 roku ponad 6 mln m². Warto jednakże zauważyć, że w najbliższych latach należy spodziewać się stopniowego spadku udziału Warszawy w rynku powierzchni biurowej ze względu na niewielką ilość nowych projektów zlokalizowanych w stolicy oraz wysokie nasycenie powierzchniami biurowymi⁹⁶.

Miesięczne czynsze wywoławcze na rynku powierzchni biurowych były w ciągu ostatniego roku stabilne i wynosiły w Katowicach **15,5 EUR za 1 m²** (wobec 13,5 EUR w Lublinie i 24,5 EUR w Warszawie)⁹⁷.

Nową tendencją na rynku nieruchomości biurowych, która ma szansę na jeszcze bardziej dynamiczny rozwój w okresie popandemicznym, są powierzchnie co-workingowe (elastyczne powierzchnie biurowe). Pod pojęciem tym kryje się krótkoterminowy wynajem powierzchni biurowych, w których w ramach czynszu zapewniony jest dostęp do podstawowych usług biurowych. O ile do niedawna z powierzchni co-workingowej korzystały głównie start-upy oraz freelancerzy, wiele wskazuje, że w najbliższych latach do klientów takich firm mogą także dołączyć większe przedsiębiorstwa, w ten sposób dostosowując swoje potrzeby biurowe do realiów pracy hybrydowej.

W województwie śląskim zdecydowanym liderem rynku powierzchni co-workingowych są Katowice. Na stronie internetowej firmy Spacing, która specjalizuje się w wyszukiwaniu i prezentacji przestrzeni coworkingowych z terenu całej Polski, figuruje 25 ofert z Katowic oraz 3 z Bielska-Białej⁹⁸. Dla porównania, na tej samej stronie

⁹⁴ „Najważniejsze wydarzenia na rynku magazynowym 2021 & trendy 2022”, Colliers, grudzień 2021.

⁹⁵ „Regional office market in Poland, Q3 2021”, BNP Paribas Real Estate, 31 października 2021.

⁹⁶ „Nieruchomości komercyjne”, PKO Bank Polski, 1 października 2021.

⁹⁷ Tamże.

⁹⁸ www.spacing.pl, dane z dnia 7 stycznia 2022 roku.

znajdują się 123 oferty z Warszawy, 46 z Krakowa, 30 z Wrocławia, 17 z Łodzi oraz 16 z Poznania. Do danych tych trzeba podchodzić z pewną ostrożnością, gdyż nie ma na tej stronie internetowej na przykład ciekawych ofert powierzchni coworkingowych z Bielska-Białej (Farbiarnia Space⁹⁹), Gliwic (Technopark Gliwice¹⁰⁰) czy Częstochowy (Biznes Zone¹⁰¹).

Prognozy na najbliższe lata dotyczące rozwoju rynku nowoczesnych powierzchni biurowych nie są jednoznaczne ze względu na dużą niepewność związaną z wpływem epidemii koronawirusa na przyszłość pracy biurowej, niemniej dominuje lekki optymizm dotyczący rozwoju tego segmentu rynku nieruchomości. Co prawda popyt na powierzchnię biurową może się zmniejszyć ze względu na rosnącą popularność pracy hybrydowej, z drugiej strony powierzchnie biurowe będą dostosowywać się do tego zjawiska poprzez zwiększanie powierzchni biurowej przeznaczonej do pracy grupowej, podnoszenie komfortu pracy poprzez wzrost powierzchni przypadającej na 1 pracownika czy powszechniejsze stosowanie coworkingu. Eksperti zakładają także dalszy, dynamiczny rozwój sektora usług biznesowych (centra usługowe wewnątrz firm (SSC – ang. *shared services centres*) oraz outsourcing niektórych czynności biznesowych poza firmę (BPO – ang. *business process outsourcing*)), który będzie generować popyt na nowoczesne powierzchnie biurowe.

6.4 Tereny inwestycyjne typu greenfield oraz brownfield

Województwa śląskie dysponuje licznymi terenami inwestycyjnymi zarówno do tej pory niezabudowanymi (greenfield), jak i bazującymi na funkcjonującej infrastrukturze przemysłowej (brownfield). Oferty inwestycyjne można znaleźć na stronach internetowych instytucji odpowiedzialnych za promocję gospodarczą (m.in. Katowickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej, Polskiej Agencji Inwestycji i Handlu, urzędów gmin), jak również na stronach podmiotów profesjonalnie zajmujących się obrotem nieruchomościami. Niedawno uruchomiona została na stronie internetowej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego (invest-in-silesia.pl) nowa baza ofert inwestycyjnych województwa przygotowywanych według standardu opracowanego przez Polską Agencję Inwestycji i Handlu i aktualizowana we współpracy z urzędami gmin z terenu województwa.

6.5 Największe strefy aktywności gospodarczej w regionie

Na terenie województwa śląskiego znajduje się wiele gminnych stref działalności gospodarczej, w których skoncentrowana jest lokalna przedsiębiorczość. Ze względu na trwającą transformację gospodarczą regionu związaną z odchodzeniem od produkcji wysokoemisyjnej, można spodziewać się w najbliższych latach wielu inicjatyw zmierzających do nadania nowych funkcji gospodarczych obszarom wykorzystywanym do tej pory przez tradycyjne sektory gospodarki. Poniżej omówiono kilka działających stref aktywności gospodarczej, które powstały przy wsparciu Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego oraz środków unijnych. Przedstawiono także dwa nowe projekty z Jaworzna oraz Bytomia, które są przykładem praktycznego podejścia do transformacji energetycznej regionu:

- Jasienicka Niskoemisyjna Strefa Ekonomiczna¹⁰²

Strefa położona jest w subregionie południowym, pomiędzy Bielsko-Białą a Cieszynem i działa od 2015 roku. W jej skład wchodzi 70 ha w pełni uzbrojonych terenów inwestycyjnych podzielonych na 23 działki o przeznaczeniu przemysłowym. Do tej pory na terenie strefy sprzedano 13 działek. Na mocy porozumienia z roku 2019, Jasienicka Niskoemisyjna Strefa Ekonomiczna jest częścią Katowickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej.

- Zawierciański Park Przemysłowo-Technologiczny¹⁰³

Zawierciański Park Przemysłowo-Technologiczny stanowi centrum lokalnej Strefy Aktywności Gospodarczej. W budynku Parku znajdują się biura, pomieszczenia produkcyjne, laboratoryjne oraz szkoleniowe. Na terenie Parku swą siedzibę ma także Agencja Rozwoju Zawiercia, która zajmuje się

⁹⁹ <https://farbiarniaspace.com/>

¹⁰⁰ <http://technopark.gliwice.pl/wsparcie-start-up/coworking/>

¹⁰¹ <https://biznes-zone.com/>

¹⁰² <https://strefa.jasienica.pl/>

¹⁰³ <https://www.park.zawiercie.eu/>

promocją inwestycyjną. Obecnie w Strefie Aktywności Gospodarczej działa 6 firm. W dalszym ciągu dostępne są tereny inwestycyjne przeznaczone na działalność przemysłową i mieszkaniową.

- Strefa Aktywności Gospodarczej SOŚNICOWICE¹⁰⁴

Strefa położona jest na terenie powiatu gliwickiego i obejmuje 13 ha uzbrojonych terenów inwestycyjnych stanowiących własność gminną, położonych w pobliżu węzła autostrady A4. Obecnie na terenie strefy działalność prowadzi 12 przedsiębiorstw.

- Tereny inwestycyjne w Tucznowie oraz w Kazdębju w Dąbrowie Górniczej¹⁰⁵

Na terenie miasta Dąbrowa Górnicza zlokalizowane są dwie strefy inwestycyjne. Ponad 250 ha terenów inwestycyjnych w Tucznowie przeznaczonych jest dla dużych przedsiębiorstw; 6 zagranicznych inwestorów stworzyło tam 3000 miejsc pracy. Położone 6 km na południe od Tucznowy tereny inwestycyjne w Kazdębju zostały przygotowane z myślą o podwykonawcach dużych firm działających na terenie miasta. Dla tych przedsiębiorstw przygotowano 12 działek o powierzchni od 0,5 do 1,2 ha.

- Wschodnia Strefa Ekonomiczna w Czeladzi

Miasto Czeladź oferuje 207 ha terenów inwestycyjnych przeznaczonych na działalność produkcyjną, usługowo-handlową, logistyczną i transportową. Jedną z największych inwestycji zlokalizowanych w strefie jest centrum dystrybucyjne firmy Panattoni.

- Jaworznicki Obszar Gospodarczy¹⁰⁶

Jedną z najnowszych inicjatyw gospodarczych w regionie, Jaworznicki Obszar Gospodarczy powstał w roku 2021 na podstawie umowy pomiędzy miastem Jaworzno a Katowicką Specjalną Strefą Ekonomiczną. W ramach Obszaru przygotowanych zostanie 300 ha terenów inwestycyjnych dla branży elektromobilności, technologii wodorowych oraz sektora motoryzacyjnego. Na terenie strefy powstać ma pierwsza fabryka polskich samochodów elektrycznych spółki ElectroMobility Poland.

- Strefa Rozwoju Inwestycji i Aktywizacji Zawodowej w Bytomiu¹⁰⁷

W roku 2021 nowa inicjatywa gospodarcza została zainicjowana także w Bytomiu. Na terenach dawnej Huty Bobrek ma zostać zagospodarowanych, a następnie sprzedanych inwestorom około 150 tys. m² gruntów należących do miasta oraz firmy MMG. Atutem strefy ma być dostęp do taniej energii dostarczanej ze zmodernizowanej koksowni oraz bocznicy kolejowej.

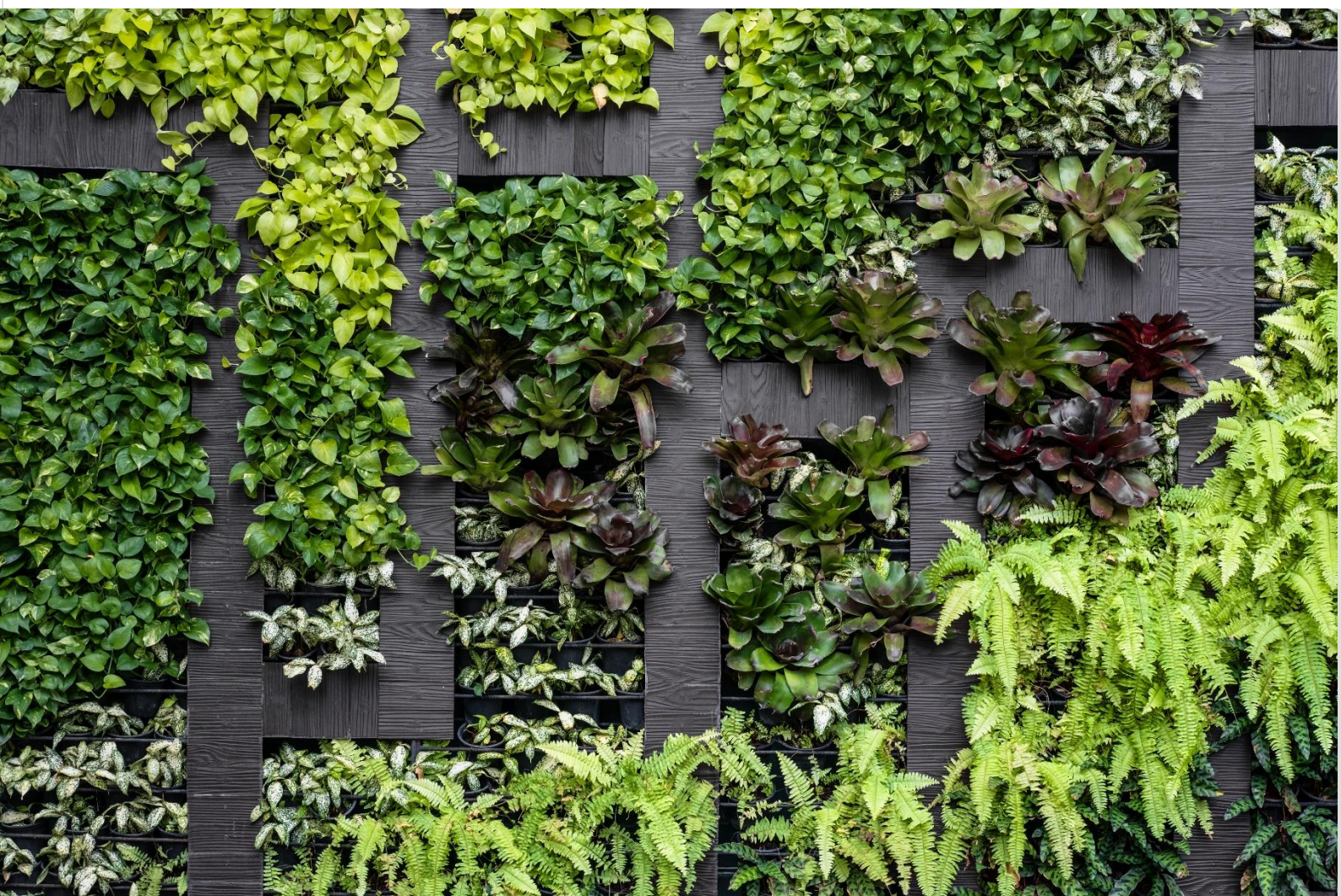
¹⁰⁴ <http://www.sag.sosnicowice.pl/>

¹⁰⁵ <https://www.dabrowa-gornicza.com/tereny-inwestycyjne/>

¹⁰⁶ <https://jaworzno.naszemiasto.pl/powstanie-jaworznicki-obszar-gospodarczy-w-katowickiej/ar/c1-8554873>

¹⁰⁷ <https://bytom.naszemiasto.pl/w-bytomiu-powstanie-strefa-rozwoju-inwestycji-i-aktywizacji/ar/c1-8350274>

Śląskie – ekosystem współpracy

7 Instrumenty wsparcia w ramach polityki inwestycyjnej

W ramach niniejszego rozdziału przedstawione zostaną informacje o roli instytucji centralnych i samorządowych w kształtowaniu polityki inwestycyjnej, wsparciu dla inwestorów dostępnym z poziomu krajowego oraz regionalnego, oraz o zachętach inwestycyjnych przyczyniających się do zwiększania atrakcyjności inwestycyjnej. Ponadto opisane zostaną procedury związane z zatrudnianiem cudzoziemców wraz ze wskazaniem instytucji udzielających wsparcia w tym zakresie.

Rozwój gospodarczy jest jednym z kluczowych założeń jakie przyświecają podmiotom administracji publicznej (zarówno na szczeblu krajowym, jak i regionalnym), w ramach realizowanych przez nich polityk publicznych. Obok działań związanych z bezpośrednim wspieraniem przedsiębiorstw poprzez wdrażanie instrumentów finansowych, jednostki administracji wspierają takie obszary jak: innowacyjność i konkurencyjność gospodarek, rynek pracy czy też handel zagraniczny. Niezwykle istotnym zadaniem jest także budowanie pozytywnego klimatu do rozwoju biznesu, czy to w kraju, czy na szczeblu województwa, powiatu lub gminy. Elementem realizującym ostatnie jest w głównej mierze podejmowanie działań zmierzających do podnoszenia poziomu atrakcyjności inwestycyjnej danego obszaru. Dzieje się to poprzez eksponowanie ich potencjału i przewag konkurencyjnych.

Jak rozumieć atrakcyjność inwestycyjną? Na potrzeby niniejszego opracowania należy przyjąć, że jest to zbiór uwarunkowań o charakterze:

- Społeczno-gospodarczym, prawnym, kulturowym, infrastrukturalnym itp., kształtowanych przez organy zarządzające na poziomie krajowym i regionalnym, a także wynikających z działalności podmiotów społecznych, operujących na danym terenie;
- Ekonomicznym, związanych z koniunkturą gospodarczą, rynkami zbytu i podaży pracy;
- Środowiskowym i geograficznym, związanych z zasobami naturalnymi oraz położeniem geograficznym, które łącznie tworzą przewagi w zakresie lokowania inwestycji względem innego obszaru.

7.1 Rola instytucji krajowych i regionalnych w systemie wsparcia inwestorów

Wspieraniem budowania atrakcyjności inwestycyjnej kraju było przede wszystkim uchwalenie ustawy z dnia 10 maja 2018 r. o wspieraniu nowych inwestycji. Utworzenie na jej mocy Polskiej Strefy Inwestycji (PSI) stało się milowym krokiem w procesie funkcjonowania Specjalnych Stref Ekonomicznych (SSE) w Polsce. Przytaczany przepis reguluje kwestie związane ze wsparciem o charakterze fiskalnym, jakie może otrzymać przedsiębiorca podejmujący się wdrażania nowych inwestycji. Przyjmuje ono postać zwolnienia od podatku dochodowego i jest przyznawane niezależnie od położenia w ramach SSE.

Rolę krajowych instytucji w zakresie wspierania inwestycji na terenie kraju można podzielić na 2 grupy:

- Działania wewnętrzne;
- Działanie zewnętrzne.

Pierwsza z ww. grup odnosi się przede wszystkim do tworzenia przyjaznych warunków do lokalizowania inwestycji na terenie kraju. Odbywa się to głównie za sprawą tworzenia regulacji prawnych, ułatwiających podejmowanie decyzji o inwestycji (np. ustawa o wspieraniu nowych inwestycji). Druga skupia się z kolei na prowadzeniu działań na rynkach zagranicznych przedstawiających w sposób kompleksowy walory Polski jako państwa, w ramach którego warto prowadzić swoją działalność. Realizacją działań w tym obszarze zajmuje się przede wszystkim Polska Agencja Inwestycji i Handlu (PAIH), wykorzystując do tego celu Zagraniczne Biura Handlu.

Koordinacją polityki inwestycyjnej na poziomie krajowym zajmuje się Ministerstwo Rozwoju i Technologii. Z jednej strony jest ono inicjatorem zmian w zakresie prawa, które mają za zadanie zwiększać popyt na podejmowanie nowych inwestycji, a z drugiej strony koordynuje działania wszystkich SSE. Rolą takiego podmiotu powinno być więc wypracowywanie i wdrażanie wszelkich standardów związanych z obsługą inwestorów prowadzonych w ramach podległych Stref.

Obok wspomnianych wyżej Specjalnych Stref Ekonomicznych rolę wykonawczą w zakresie wspierania inwestorów realizuje również PAIH. Agencja odpowiedzialna jest za promowanie potencjału inwestycyjnego Polski na arenie międzynarodowej, a także prowadzenie działań doradczych związanych z prowadzeniem konkretnych inwestycji. Dzięki działalności Zagranicznych Biur Handlu niejednokrotnie Polska Agencja Handlu i Inwestycji stanowi pierwszy kontakt dla przedsiębiorcy planującego uruchomić działalność na terenie Polski. Firma taka może uzyskać w PAIH pomoc w postaci znalezienia odpowiedniej lokalizacji do inwestycji, wsparcie prawne i proceduralne, a także pomoc w znalezieniu kooperantów na terenie kraju. PAIH od niedawna pełni również integracyjną rolę w zakresie udostępniania informacji o dostępnych w kraju terenach inwestycyjnych. Dzieje się tak za sprawą bazy terenów inwestycyjnych, która w chwili obecnej jest największym tego typu zbiorem danych o miejscach gotowych do inwestowania.

Rolę pomocniczą w procesach inwestycyjnych odgrywa jeszcze jeden organ administracji rządowej – Wojewoda. To w jego gestii leży wdrażanie możliwie najbardziej przejrzystych i najszybszych procedur związanych w pozyskiwaniem do firmy pracowników spoza Polski.

O ile wymienione wyżej podmioty skupiają się po prostu na pozyskiwaniu inwestorów do Polski oraz na zwiększaniu liczby inwestycji realizowanych przez polskie firmy, o tyle lokowanie ich w konkretnych województwach jest głównie rolą jednostek administracji działających na szczeblu wojewódzkim, powiatowym i gminnym.

Koordinacja polityki inwestycyjnej jest zadaniem, które powinno być realizowane przez władze województwa. Tylko ten organ ma wystarczające struktury organizacyjne, środki oraz kompetencje do pełnienia funkcji lidera w zakresie przyciągania inwestorów do regionu. Realizacją działań w imieniu władz województwa zajmuje się Urząd Marszałkowski, w którego strukturach funkcjonuje specjalnie wydzielona komórka, zajmująca się obsługą inwestorów.

Rolą województwa jest przede wszystkim prowadzenie kompleksowej promocji gospodarczej, która poprawia wizerunek regionu w kraju i zagranicą, a także przedstawia informacje o walorach regionu, dzięki którym warto w nim inwestować. W przypadku województwa śląskiego narzędziem, które służy realizacji tego celu jest przede wszystkim projekt „Promocja gospodarcza regionu oraz działania związane z tworzeniem przyjaznych warunków do inwestowania i eksportowania”. Projekt jest realizowany z funduszy Unii Europejskiej. W ramach projektu przedsiębiorcy mogą otrzymać pożyczki (płynnościowe, inwestycyjne, obrotowe i na rozpoczęcie działalności) oraz dotacje i wsparcie w rozwoju MŚP.¹⁰⁸

Kolejnym istotnym zadaniem władz regionu jest podejmowanie działań strategicznych, mających odzwierciedlenie w tworzeniu dokumentów o charakterze gospodarczym, nakierowanych na wzmocnienie konkurencyjności i innowacyjności firm działających w regionie. Aktywność władz regionalnych w zakresie udzielanego wsparcia, a także kierunki tej pomocy są jednym z czynników, które biorą pod uwagę zagraniczne firmy w procesie planowania inwestycji.

Samorząd województwa wreszcie odpowiedzialny powinien być za określanie standardów obsługi inwestora realizowanych na poziomie gminnym, a także podnoszenie kompetencji pracowników zajmujących się obsługą inwestorów w gminach. Niejednokrotnie konieczne jest także podejmowanie działań od podstaw, związanych z budowaniem świadomości w gminach o znaczeniu istnienia tego typu komórek (lub wydzielonych osób), które stanowiłyby punkt pierwszego kontaktu dla potencjalnych inwestorów.

Na tworzenie pozytywnego klimatu do inwestowania wpływa również podejmowanie działań integrujących regionalne środowisko gospodarcze oraz rozwijanie oferty edukacyjnej regionu. Województwo w tym obszarze może pełnić rolę animatora w procesie tworzenia powiązań kooperacyjnych, a także łącznika między światami

¹⁰⁸ <https://www.fgsa.pl/finansowanie/>

nauki i biznesu. W drugim aspekcie może z kolei wpływać na podnoszenie poziomu oraz promocję szkolnictwa zawodowego.

Rola jednostek samorządu terytorialnego w pozyskiwaniu inwestorów skupia się przede wszystkim na kwestiach związanych z kapitałem ludzkim. Powiatowe Urzędy Pracy działające pod egidą starosty biorą udział w procedurze zatrudniania pracowników pochodzących z innych krajów niż Polska i państwa członkowskie Unii Europejskiej. PUP w województwie śląskim działają jako pośrednictwa pracy, wspierają w wyborze kandydatów do pracy, a także pomagają w rozwoju zawodowym pracowników (poprzez poradnictwo zawodowe). Powiatowe Urzędy Pracy udzielają również wsparcia finansowego w takich obszarach jak:

- Staże i bony stażowe,
- Zatrudnianie młodocianych pracowników,
- Szkolenia (finansowane z Krajowego Funduszu Szkoleniowego),
- Przygotowanie zawodowe dorosłych (np. dla osób na urlopie górniczym lub pobierających górniczy zasiłek socjalny),
- Tworzenie nowych stanowisk pracy.

Niezwykle istotną rolę w procesie pozyskiwania inwestorów, w tym głównie poprzez tworzenie atrakcyjnych warunków do podejmowania inwestycji odgrywają samorządy na poziomie gminnym. Ich udział w systemie wsparcia rozpoczyna się od tworzenia przyjaznych warunków do podejmowania działalności na ich terenie, głównie za sprawą regulacji podatkowych. Wysokość podatków od nieruchomości czy transportu może stanowić jedną z kluczowych zachęt dla potencjalnie zainteresowanych realizacją projektu w gminie. Na pozytywny klimat do inwestowania wpływa także system edukacji przedszkolnej, za który odpowiada gmina. Ma on wpływ na zwiększanie lub ograniczanie możliwości zatrudniania nowych pracowników przez danego przedsiębiorcę.

Istotne z punktu widzenia możliwości pozyskania inwestorów są również działania planistyczne wójtów, burmistrzów i prezydentów miast polegające na sporządzaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, zawierających zasady gospodarowania przestrzenią, w tym wyznaczania stref ochronnych oraz stref aktywności gospodarczej, umożliwiających dostosowanie tych terenów do działalności inwestycyjnej.

Kolejnym ważnym obszarem działania gmin są ich aktywności związane z rozwojem infrastruktury, przekładające się na poprawę mobilności i zwiększenie dostępności komunikacyjnej regionu. Działania infrastrukturalne mogą obejmować rozbudowę sieci technicznych, uzbrojenie terenów inwestycyjnych itp.

Podsumowując, należy stwierdzić, iż jednostki samorządu terytorialnego (województwa, powiaty oraz gminy) posiadają narzędzia oraz kompetencje, które umożliwiają im kształtowanie własnej atrakcyjności inwestycyjnej. Rezultatem tego typu działań może być skłonienie inwestorów do podjęcia działalności w konkretnym miejscu oraz stymulowanie już istniejących podmiotów gospodarczych do rozwoju i dalszych inwestycji.

7.2 Rodzaje zachęt inwestycyjnych:

Realizacja zadań związanych z prowadzeniem polityki inwestycyjnej oraz kształtowaniem atrakcyjności inwestycyjnej kraju lub regionu wiąże się z realizacją działań bezpośrednio wspierających przedsiębiorców. Działania takie można podzielić na pięć grup:

- Działania o charakterze fiskalnym;
- Działania o charakterze finansowym;
- Działania o charakterze doradczym;
- Działania o charakterze informacyjnym;
- Działania o charakterze promocyjnym.

Działania o charakterze fiskalnym:

W ramach tej grupy zachęć wyróżnić można stosowanie preferencyjnych stawek podatków (lub nawet zwolnienie z całości podatku) w takich obszarach jak podatki od nieruchomości i transportu.

Możliwe jest także całkowite zaniechanie (czasowe lub bezterminowe) poboru podatków w przypadku złej sytuacji finansowej przedsiębiorstwa.

Przykłady działań o charakterze fiskalnym w województwie śląskim to przede wszystkim wsparcie udzielane przez Katowicką Specjalną Strefę Ekonomiczną. Wsparcie tego typu jest również dostępne w poszczególnych gminach województwa. Informacje w zakresie podatków i opłat lokalnych zawarte zostały w dalszej części dokumentu.

Działania o charakterze finansowym:

Wsparcie finansowe udzielane może być w formie dotacji lub instrumentów zwrotnych (pożyczki). Narzędzia wchodzące w skład tej grupy to w pierwszej kolejności środki, które jednostka samorządu terytorialnego lub przedsiębiorca mogą pozyskać w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego. Dzięki takiemu finansowaniu możliwe jest zarówno przygotowanie terenów pod inwestycje, jak również zakup gruntów, nieruchomości, wyposażenie inwestycji, czy budowa centrum badawczo-rozwojowego.

Wsparcie dotacyjne udzielane może być również na cele związane z pozyskiwaniem pracowników lub rozwojem ich kompetencji.

Wśród instrumentów zwrotnych dużym zainteresowaniem cieszą się pożyczki inwestycyjne, które można pozyskać na rozwój działalności lub realizację inwestycji na danym terenie.

Przykłady działań o charakterze finansowym w województwie śląskim: dotacje z RPO w ramach III Osi Priorytetowej, wsparcie finansowe Powiatowych Urzędów Pracy, pożyczki Funduszu Górnośląskiego (z Funduszu Pożyczkowego SILESIA 2020 i Regionalnego Funduszu Pożyczkowego).

Działania o charakterze doradczym:

W ramach tej grupy działań wyróżnić można przede wszystkim wsparcie w zakresie wyszukiwania terenów inwestycyjnych oraz wsparcie prawne i proceduralne w zakresie realizacji procesów inwestycyjnych.

Ponadto w zestawieniu mieści się wsparcie w zakresie pozyskiwania pracowników, czy też obsługa poinwestycyjna. Do grona działań doradczych można również zaliczyć pomoc w pozyskiwaniu kontaktów biznesowych (poszukiwanie dla firmy kontrahentów lub dostawców).

Przykłady działań o charakterze doradczym w województwie śląskim: działalność referatu Śląskie Centrum Obsługi Inwestora i Eksportera w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Śląskiego, doradztwo proinwestycyjne (np. Centrum Obsługi Inwestora w Częstochowie), doradztwo analityczne (Główny Instytut Górnictwa), kompleksowa usługa inwestorska (Górnośląski Akcelerator Przedsiębiorczości Rynkowej).

Działania o charakterze informacyjnym:

Kluczowym aspektem w ramach tej grupy działań jest przekazywanie informacji o dostępnej ofercie wsparcia – zarówno na poziomie regionalnym, jak i krajowym. Ponadto interesujące dla przedsiębiorców jest otrzymywanie informacji o planowanych wydarzeniach (konferencje, fora gospodarcze, biznes mixery). Potrzebne jest także prowadzenie działań związanych z informowaniem o zmianach w legislacji, które to zmiany mogą wpływać na prowadzoną przez firmy działalność.

Takie przekazywanie informacji może odbywać się za pośrednictwem newslettera, lub poprzez punkty informacyjne czy systemy doradców działających w ramach jednostek samorządu terytorialnego i Instytucji Otoczenia Biznesu.

Przykłady działań o charakterze informacyjnym w województwie śląskim: działalność portalu InSilesia, newsletter Funduszu Górnośląskiego.

Działania o charakterze promocyjnym:

W ramach tej grupy wyróżnić należy działania związane z realizacją kampanii (krajowych i międzynarodowych) promujących atrakcyjność gospodarczą regionu. Dodatkowo w ten obszar wchodzi organizacja międzynarodowych wydarzeń o charakterze biznesowym, takich jak: targi, wystawy, fora gospodarcze, biznes mixery. Istotnym elementem takich wydarzeń jest zapewnienie uczestnikom narzędzi ułatwiających wymianę kontaktów, poznawanie się.

Skuteczna promocja wymaga również wypracowywania katalogów promujących walory danego obszaru pod kątem inwestowania. Istotny jest również wspólny brand, pod jakim działają podmioty pomagające inwestorom, tak, aby ich funkcjonowanie świadczyło o tym, że stanowią część większego systemu wsparcia.

Przykłady działań o charakterze informacyjnym w województwie śląskim to realizacja – wspólnie z Funduszem Górnośląskim S.A. – projektów „Global Silesia” oraz „InterSilesia”, finansowanych ze środków Unii Europejskiej, które wpisują się w założenia tego obszaru wsparcia. Oba projekty skupiają się na wspieraniu procesów internacjonalizacji, a także budowaniu na arenie międzynarodowej marki regionu przyjaznego inwestorom.

7.3 Instytucje krajowe wspierające inwestycje

7.3.1 Polska Strefa Inwestycji

Głównym mechanizmem regulującym wsparcie inwestycji zagranicznych na terenie Polski jest ustawa z dnia 10 maja 2018 r. o wspieraniu nowych inwestycji (Dz. U. z 2020 r. poz. 1752, z 2021 r. poz. 2105.). Akt ten określa podmiot właściwy w zakresie wspierania nowych inwestycji, a także jakie działania w tym celu mogą być podejmowane oraz na jakich zasadach udzielane jest wsparcie. Ustawa zrewolucjonizowała przede wszystkim funkcjonowanie Specjalnych Stref Ekonomicznych tworząc na terenie całego kraju Polską Strefę Inwestycji (PSI). Organem, któremu powierzone zostało wspieranie nowych inwestycji został Minister właściwy ds. gospodarki. Obecnie funkcję taką dzierży Minister Rozwoju i Technologii. Realizacja wsparcia inwestorów zagranicznych odbywa się za pośrednictwem 11 Specjalnych Stref Ekonomicznych oraz Krakowskiego Parku Technologicznego.

Od początku stycznia 2021 r. do końca grudnia 2021 r. w ramach PSI wydanych zostało 713 decyzji o wsparciu inwestycji, opiewających na łączną kwotę ponad 37 mld PLN. W ich ramach zadeklarowane zostało ponadto zatrudnienie 16 831 nowych pracowników. Niezwykle istotne jest to, że z roku na rok zwiększa się udział firm MŚP w statystykach dotyczących inwestycji w ramach PSI. W 2021 r. firmy z tego sektora uzyskały 427 decyzji o wsparciu przy planowanych nakładach na poziomie 5,3 mld PLN. W porównaniu z rokiem 2020 ich udział w liczbie inwestycji wzrósł o 77%, a o 100% pod względem ich wartości.

72% wszystkich projektów w ramach PSI to inwestycje, za którymi stoi polski kapitał. Udział polskich inwestycji w wartość kapitału wynosi 37%, a w tworzenie nowych miejsc pracy 35%. Jak więc widać podmioty z kapitałem zagranicznym, pomimo mniejszej liczby inwestycji, odgrywają dominującą rolę w ramach zwiększania zatrudnienia i podnoszenia wartości tych inwestycji w całej PSI.

Zaznaczyć również należy, że poza terenem PSI w roku 2021 zrealizowane zostały 453 inwestycje.¹⁰⁹

7.3.2 Katowicka Specjalna Strefa Ekonomiczna

Województwo śląskie podlega pod obszar działania Katowickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej. KSSE w latach 2015-2017 oraz w roku 2019 wybrana została najlepszą strefą w Europie i drugą najlepszą na świecie przez FDI Business Financial Times. Poza województwem śląskim Strefa działa również na obszarze 6 powiatów województwa opolskiego. Tereny KSSE obejmują łącznie 2 749 ha powierzchni pod inwestycje.

¹⁰⁹ <https://www.gov.pl/web/rozwoj-technologie/rekordowy-rok-w-polskiej-strefie-inwestycji>

Według danych na styczeń 2022 r. na terenach należących do Strefy swoje siedziby uruchomiło 540 firm, zatrudniających w sumie ponad 90 tys. pracowników. Łączna wartość inwestycji poczynionych przez firmy zlokalizowane w Strefie wynosi ok. 44 mld PLN.

Wsparcie dla inwestorów udzielane przez Katowicką Specjalną Strefę Ekonomiczną opiera się na:

- Zwolnieniu podatkowym naliczanym w oparciu o koszty inwestycyjne:
 - Duże firmy mogą otrzymać ulgę do 25%,
 - Średnie firmy mogą otrzymać ulgę do 35%,
 - Małe firmy mogą otrzymać ulgę do 45%.
- Zwolnieniu podatkowym związanym z tworzeniem nowych miejsc pracy:
 - Duże firmy mogą otrzymać ulgę do 25% liczonych od sumy dwuletnich kosztów zatrudnienia na nowo utworzonych miejscach pracy w Strefie,
 - Średnie firmy mogą otrzymać ulgę do 35% liczonych od sumy dwuletnich kosztów zatrudnienia na nowo utworzonych miejscach pracy w Strefie,
 - Małe firmy mogą otrzymać ulgę do 45% liczonych od sumy dwuletnich kosztów zatrudnienia na nowo utworzonych miejscach pracy w Strefie.

Z oferty KSSE skorzystać mogą firmy z sektora tradycyjnego przemysłu (z wyłączeniem producentów wyrobów tytoniowych, alkoholu, stali, energii elektrycznej i gazu), a także część firm działających w sektorze usługowym w obszarach takich jak: IT, badania i rozwój, nauki przyrodnicze i techniczne, finanse i rachunkowość, badania i analizy techniczne, centra telefoniczne oraz architektoniczne i inżynierskie.

Inwestycje jakie podlegają wsparciu można podzielić na:

1. Utworzenie nowego zakładu;
2. Zwiększenie zdolności produkcyjnej;
3. Wprowadzenie nowych produktów;
4. Zmiana procesu produkcyjnego;
5. Nabycie aktywów należących do zakładu, który został zamknięty lub zostałby zamknięty gdyby taki zakup nie nastąpił.

Poza wpisywaniem się przedmiotowo we wsparcie, firma zainteresowana inwestycją na terenie KSSE musi spełnić dodatkowo kryteria ilościowe i jakościowe. Kryterium ilościowe dotyczy wielkości nakładów inwestycyjnych. Różni się ono w zależności od wielkości przedsiębiorstwa. W przypadku dużych firm nakłady te powinny mieścić się w przedziale od 10 mln PLN do 100 mln PLN. Dla średnich firm limit ten wynosi między 1 mln PLN a 10 mln PLN, a dla małych przedsiębiorstw oraz firm z sektora BPO jest to 500 tys. PLN – 5 mln PLN. Wymagania dotyczące nakładów dla mikroprzedsiębiorców to od 200 tys. PLN do 2 mln PLN.¹¹⁰ W ramach kryteriów jakościowych firma musi uzyskać min. 6 pkt. (w województwie opolskim 5) spośród poniższych:

- Kryterium zrównoważonego rozwoju gospodarczego (maksymalnie 8 punktów dla firm przemysłowych i 7 pkt. dla usługowych)
 - Inwestycja w ramach jednego z wymienionych sektorów – żywność wysokiej jakości, środki transportu, profesjonalne urządzenia elektryczne i elektroniczne, lotniczo-kosmiczny, produkty higieniczne, leki i wyroby medyczne, przemysł maszynowy, odzysk materiałowy surowców i nowoczesnych tworzyw, ekobudownictwo, usługi specjalistyczne, usługi teleinformatyczne oraz zgodne z regionalnymi specjalizacjami województwa śląskiego (w przypadku projektów dotyczących inwestycji na terenie województwa śląskiego);

¹¹⁰ Wymagany poziom nakładów inwestycyjnych różni się w zależności od obszaru. W średnich miastach tracących funkcje społeczno-gospodarcze oraz w gminach graniczących z takimi miastami, minimalne nakłady inwestycyjne wynoszą odpowiednio: w przypadku dużej firmy - 10 mln PLN, w przypadku średniej firmy - 1 mln PLN, w przypadku małej firmy - 500 000 PLN a w przypadku mikroprzedsiębiorstwa - 200 000 PLN.

- Prowadzenie działalności B+R;
- Wykorzystanie potencjału zasobów ludzkich opierające się na aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych oraz osób powracających do pracy po urodzeniu dziecka;
- Tworzenie powiązań regionalnych poprzez współpracę z dostawcami i podwykonawcami w wyniku planowanej inwestycji;
- Robotyzacja i automatyzacja procesów w ramach nowej inwestycji poprzez zakup środków trwałych wpływających na ulepszenie procesów istniejących w firmie;
- Przynależność do krajowego klastra kluczowego (wymóg nie dotyczy firm usługowych);
- Inwestycja w OZE;
- Posiadanie statusu MŚP;
- Kryterium zrównoważonego rozwoju społecznego (maksymalnie 5 punktów)
 - Tworzenie miejsc pracy (w przypadku firm przemysłowych mają to być stanowiska wyspecjalizowane, a w przypadku usługowych wysokopłatne) i warunków stabilnego zatrudnienia;
 - Prowadzenie działalności o niskim negatywnym stopniu oddziaływania na środowisko;
 - Prowadzenie inwestycji w miejscach tracących funkcje społeczno-gospodarcze oraz w ich sąsiedztwie;
 - Podnoszenie kwalifikacji pracowników oraz współpraca ze szkołami zawodowymi;
 - Realizacja działań związanych z opieką nad pracownikiem.

Zespół Katowickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej działa łącznie w 5 miastach. Poza główną siedzibą w Katowicach pracownicy Strefy funkcjonują również w Gliwicach, Sosnowcu, Żorach i Tychach.

7.3.3 Polska Agencja Inwestycji i Handlu

Głównym celem działania Polskiej Agencji Inwestycji i Handlu jest zwiększenie napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych. Cel ten realizowany jest w kraju za pośrednictwem Agencji oraz poza Polską poprzez Zagraniczne Biura Handlowe (ZBH).

Informacje ogólne	
 Nazwa instytucji	Polska Agencja Inwestycji i Handlu S.A. Grupa PFR
 Rodzaj Instytucji (np. Agencja Rozwoju, Izba Gospodarcza, Park Technologiczny, Agenda Rządowa, etc.)	Spółka akcyjna należąca do Skarbu Państwa
 Struktura właścicielska / Zależność instytucjonalna	Skarb Państwa – nadzór sprawuje prezes Rady Ministrów (od 2020 roku)
 Cel funkcjonowania	Zwiększenie napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych do kraju oraz zasięgu i dynamiki umiędzynarodowienia polskich przedsiębiorstw. Działa zarówno w Polsce, jak i poprzez Zagraniczne Biura Handlowe (ZBH) na całym świecie.
 Zasięg działania	Krajowy i międzynarodowy (głównie obszary działania ZBH).

Informacje szczegółowe dotyczące oferty wsparcia eksportu

Działanie 1

	Nazwa działania	Przygotowanie pakietów informacyjnych
	Krótki opis działania	Działanie polega na dostarczeniu materiału informacyjnego pomocnego w podjęciu decyzji inwestycyjnej, a także na doradztwie (np. prawnym) przy wykorzystaniu ekspertów rynkowych i sektorowych.
	Grupa docelowa działania/Beneficjenci	<ul style="list-style-type: none"> • MŚP • duże firmy • inwestorzy w Polsce i za granicą

Działanie 2

	Nazwa działania	Opracowanie informacji o zachętach inwestycyjnych
	Krótki opis działania	Wsparcie udzielane przez PAIH polega przede wszystkim na analizie projektu inwestycyjnego pod kątem możliwości ubiegania się o korzyści płynące z lokowania go w ramach Polskiej Strefy Inwestycji. Ponadto wsparcie obejmuje doradztwo w zakresie pomocy publicznej (w tym m.in. przygotowanie informacji o zasadach korzystania z tej pomocy).
	Grupa docelowa działania/Beneficjenci	<ul style="list-style-type: none"> • MŚP • duże firmy • jednostki samorządu terytorialnego • inwestorzy zagraniczni

Działanie 3

	Nazwa działania	Przygotowanie ofert nieruchomości inwestycyjnych oraz prowadzenie audytów nieruchomości
	Krótki opis działania	<p>Wsparcie w ramach niniejszego komponentu dotyczy przygotowania oferty na podstawie analizy dostępnych terenów inwestycyjnych w Polsce oraz doradztwie eksperckim.</p> <p>W ramach działań związanych z audytem nieruchomości działania Agencji związane są z analizą stopnia przygotowania nieruchomości pod inwestycje, w tym głównie w kwestiach prawnych, infrastrukturalnych i planistycznych.</p>
	Grupa docelowa działania/Beneficjenci	<ul style="list-style-type: none"> • jednostki samorządu terytorialnego • MŚP • duże firmy • inwestorzy w Polsce i za granicą

Działanie 4

	Nazwa działania	Konsulting ofert inwestycyjnych
	Krótki opis działania	<p>Pomoc PAIH obejmuje prawidłowe przeprowadzenie procesu inwestycyjnego i wyborze najlepszej ścieżki inwestycyjnej. Wybór odpowiedniej lokalizacji ułatwia inwestorom Generator Ofert Inwestycyjnych, zawierający niemal 1200 ogłoszeń o dostępnych terenach pod inwestycje (w tym informacje m.in. o lokalizacji, powierzchni, uzbrojeniu, czy statusie prawnym).</p> <p>Dodatkowo PAIH w ramach działania przeprowadza wizyty lokalizacyjne z udziałem jednostek samorządu terytorialnego oraz podmiotów odpowiedzialnych za dostawę mediów.</p>
	Grupa docelowa działania/Beneficjenci	<ul style="list-style-type: none"> • MŚP • duże firmy • inwestorzy w Polsce i za granicą

Działanie 5	
Nazwa działania	Granty rządowe w ramach „Programu wspierania inwestycji o istotnym znaczeniu dla gospodarki”
Krótki opis działania	<p>Program dedykowany został wspieraniu projektów inwestycyjnych, ukierunkowanych na podnoszenie poziomu innowacyjności i konkurencyjności polskiej gospodarki. W ramach tego działania inwestor może pozyskać środki na realizację tylko takiego projektu, który posiada istotne znaczenie dla rodzimej gospodarki.</p> <p>W ramach programu możliwe jest otrzymanie środków na realizację dużych projektów strategicznych lub średniej wielkości projektów innowacyjnych. Dodatkowo punktowane podczas oceny są projekty, które przewidują współpracę ze sferą nauki oraz takie, w ramach których dochodzi do implementacji nowoczesnych technologii lub prowadzenia prac z obszaru B+R. W ramach programu udzielane jest wsparcie w postaci dotacji udzielanej przez ministra właściwego ds. gospodarki. Program finansowany jest z budżetu państwa.</p> <p>Typy inwestycji kwalifikujące się do programu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Inwestycja produkcyjna (o charakterze strategicznym) – min. wartość inwestycji – 160 mln. PLN., min. liczba nowych miejsc pracy – 100. • Inwestycja produkcyjna (o charakterze innowacyjnym), której rezultatem jest innowacja w skali kraju – min. wartość inwestycji – 7 mln. PLN, min. liczba nowych miejsc prac – 20. • Inwestycja w sektorze nowoczesnych usług biznesowych, w obszarze B+R, prowadzenia badań naukowych lub prac rozwojowych – min. wartość inwestycji – 1 mln PLN., min. liczba nowych miejsc pracy – 10. • Inwestycja w średniozaawansowane procesy w obszarze nowoczesnych usług biznesowych - min. wartość inwestycji – 1,5 mln. PLN. (lub 300 tys. PLN. na obszarach zagrożonych wykluczeniem) min. liczba nowych miejsc prac – 250 (lub 50 na obszarach zagrożonych wykluczeniem). • Inwestycja w zaawansowane lub wysokozaawansowane procesy w obszarze nowoczesnych usług biznesowych – min. wartość inwestycji – 1,5 mln. PLN. (lub 300 tys. PLN. na obszarach zagrożonych wykluczeniem) min. liczba nowych miejsc prac – 150 (lub 50 na obszarach zagrożonych wykluczeniem).¹¹¹ <p>Program przewiduje również udzielanie grantów na szkolenia pracowników. O granty takie można ubiegać się:</p> <ul style="list-style-type: none"> • w miastach średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze i na obszarze powiatów lub miast na prawach powiatu, w których stopa bezrobocia wynosi co najmniej 160% przeciętnej stopy bezrobocia w kraju w 5 województwach Polski Wschodniej (warmińsko-mazurskim, podlaskim, lubelskim, świętokrzyskim, podkarpackim) <p>Wsparcie dedykowane jest wyłącznie osobom z wyższym wykształceniem.</p>
Grupa docelowa działania/Beneficjenci	<ul style="list-style-type: none"> • MŚP, • duże firmy. • Inwestorzy w Polsce i za granicą

¹¹¹ <https://www.gov.pl/web/rozwoj-technologiea/program-wspierania-inwestycji-o-istotnym-znaczeniu-dla-gospodarki-polskiej-na-lata-2011-2030>

Działanie 6	
Nazwa działania	„Grunt na medal”
Krótki opis działania	To ogólnopolski projekt, w ramach którego co 2 lata wybierane są najlepsze tereny inwestycyjne dostępne w kraju. W ramach konkursu dochodzi do identyfikacji atrakcyjnych lokalizacji inwestycyjnych w ramach poszczególnych gmin. Zwycięzca konkursu w ramach nagrody otrzymuje pierwszeństwo w prezentowaniu swojej oferty przed poszczególnymi inwestorami. Dodatkowo w każdym materiale promocyjnym laureat ma możliwość używania logo „Grunt na medal”.
Grupa docelowa działania/Beneficjenci	<ul style="list-style-type: none"> • jednostki samorządu terytorialnego

7.3.4 Pozostałe formy wsparcia

W ramach narzędzi funkcjonujących na poziomie krajowym, dedykowanych wspieraniu pozyskiwania inwestorów warto wskazać również na inicjatywę, którą w latach 2016-2019 zapoczątkowało Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji. 1 sierpnia 2016 r. Ministerstwo zapoczątkowało pilotażowy projekt pn. „Standardy obsługi inwestora w samorządzie”, finansowany ze środków pochodzących z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój (POWER). Partnerami projektu zostały: Polska Agencja Inwestycji i Handlu oraz Warmińsko-Mazurska Agencja Rozwoju Regionalnego. Założeniem projektu było wypracowanie swobodnego przewodnika po obsłudze inwestora, dedykowanego dla pracowników urzędów gmin. Ponadto 45 gmin, które zostały zakwalifikowane do projektu, zdobyło wiedzę przekazywaną poprzez szkolenia w zakresie obsługi inwestora. Założeniem projektu było również wzmocnienie gmin, poprzez wsparcie w zakresie tworzenia struktur dedykowanych tematowi na stronach należących do tych urzędów. Pozytywny odbiór projektu przyczynił się do realizacji podobnych działań – finansowanych z programu POWER – na terenie całej Polski. Jeden z takich projektów realizowany jest przez Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego. W ramach dwóch etapów projektu przewidziane są następujące działania skierowane do jednostek samorządu terytorialnego z województwa śląskiego: szkolenia dla kadry kierowniczej oraz szkolenia specjalistyczne dla pracowników, organizacja wizyt studyjnych, świadczenie doradztwa indywidualnego, realizacja filmu promującego aktywność inwestycyjną poszczególnych jednostek, zapewnienie zestawu narzędzi umożliwiających obsługę inwestorów w trybie on-line, uzyskanie certyfikatu wdrożenia krajowych standardów obsługi inwestora, a także opracowanie analizy potencjału gospodarczo-inwestycyjnego jednostek samorządu terytorialnego. Wszystkie zaplanowane zadania i aktywności, z uwagi na kompleksowość i szeroki zakres działań, przyczyniają się nie tylko do osiągnięcia celu projektu, którym jest zaangażowanie kadry kierowniczej i pracowników gmin w tematykę inwestycyjną, podniesienie poziomu ich wiedzy oraz jakości obsługi inwestora w regionie, ale wpływają również korzystnie na atrakcyjność inwestycyjną województwa śląskiego, bowiem ich efekty stanowią istotne przewagi konkurencyjne.

7.4 Wsparcie na poziomie regionalnym

7.4.1 Działania i projekty realizowane przez Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego

Dostępny w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Śląskiego potencjał organizacyjny i finansowy, a także pełnienie funkcji zarządczej wobec wybranych instytucji w regionie sprawia, że to właśnie Urząd odgrywa kluczową rolę w procesie tworzenia optymalnych warunków do pozyskiwania i obsługi inwestorów zagranicznych. Podmiotem realizującym działania związane ze wsparciem inwestorów zagranicznych na terenie województwa śląskiego jest Departament Gospodarki i Współpracy Międzynarodowej.

Zgodnie z zapisami Regulaminu Organizacyjnego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego w strukturze Departamentu Gospodarki i Współpracy Międzynarodowej funkcjonuje Referat Śląskie Centrum Obsługi Inwestora i Eksportera. Do kluczowych zadań, podejmowanych przez tę komórkę należą:

- Obsługa inwestorów zainteresowanych podjęciem działalności gospodarczej na terenie województwa;
- Prowadzenie bazy ofert inwestycyjnych;

- Opracowywanie dokumentów i innych materiałów dotyczących atrakcyjności inwestycyjnej regionu;
- Podejmowanie działań zmierzających do pozyskiwania inwestorów krajowych i zagranicznych
- Koordynowanie działania portalu informacyjnego dla inwestorów – invest-in-silesia;
- Obsługa przedsiębiorców zainteresowanych rozpoczęciem lub poszerzeniem działalności eksportowej, poprzez przygotowywanie informacji w odpowiedzi na zapytania inwestorów, informowanie o dostępnym w kraju i w regionie wsparciu, wyszukiwania kooperantów dla potencjalnego inwestora oraz organizowanie spotkań między inwestorem a innymi podmiotami (jednostkami samorządu terytorialnego, firmami, instytucjami otoczenia biznesu).

Departament Gospodarki i Współpracy Międzynarodowej od 2019 r. odpowiedzialny jest również za realizację projektu dotyczącego wdrożenia standardów obsługi inwestora w gminach na obszarze województwa śląskiego. Celem projektu jest zwiększenie kompetencji w zakresie obsługi inwestora u pracowników i osób decyzyjnych w 45 urzędach gmin zlokalizowanych na terenie województwa śląskiego. W ramach projektu realizowany był audyt, pokazujący jak wygląda obecna sytuacja w ramach gmin zakwalifikowanych do projektu. Następnym krokiem będzie przeprowadzenie serii szkoleń, a także przygotowanie wzorcowych ofert inwestycyjnych, które wyznaczą standardy do wdrożenia wśród uczestników projektu. Część szkoleń realizowanych będzie przy udziale ekspertów (w tym z PAIH). Projekt ma przyczynić się również do wypracowania platformy do współpracy i wymiany informacji w zakresie obsługi inwestorów.

Kolejnym istotnym działaniem realizowanym przez Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego za pośrednictwem Departamentu Gospodarki i Współpracy Międzynarodowej jest projekt „Promocja gospodarcza regionu oraz działania związane z tworzeniem przyjaznych warunków do inwestowania i eksportowania” (szerzej znany pod nazwą „Global Silesia”). W ramach projektu podejmowane są zarówno działania związane ze wsparciem eksportu, jak i przyciąganiem inwestorów zagranicznych do regionu i budowaniem atrakcyjności inwestycyjnej województwa śląskiego na arenie międzynarodowej. Partnerem działania jest Fundusz Górnośląski S.A.

Promocja gospodarcza regionu oraz działania związane z tworzeniem przyjaznych warunków do inwestowania i eksportowania	
 Institucja realizująca projekt	Województwo Śląskie (lider) Fundusz Górnośląski S.A. (partner)
 Budżet projektu	25 471 430,00 PLN
 Okres realizacji	1.09.2019 – 30.06.2023
 Opis projektu	Głównym celem projektu jest wzmocnienie atrakcyjności inwestycyjnej regionu, wzrost świadomości MŚP w zakresie internacjonalizacji, a także wzrost eksportu wśród firm z województwa śląskiego. Założenia projektu opierają się na realizacji działań w ramach 3 komponentów wspierających: <ul style="list-style-type: none"> • Udział przedsiębiorców w misjach i targach zagranicznych; • Podnoszenie wiedzy i świadomości firm eksportujących (oraz takich, które dopiero planują rozpocząć działalność na tym polu) w ramach Akademii Internacjonalizacji; • Organizację spotkań informacyjnych dla przedsiębiorców, w ramach których przekazywane będą informacje o występujących obecnie w regionie i w kraju narzędziach ułatwiających eksport.

7.4.2 Śląskie Centrum Przedsiębiorczości i wykorzystanie środków unijnych

Kolejnym istotnym podmiotem w procesie wspierania atrakcyjności inwestycyjnej regionu jest – zarządzane przez władze regionalne – Śląskie Centrum Przedsiębiorczości. Jednostka ta pełni funkcję Instytucji Pośredniczącej w procesie udostępniania beneficjentom środków z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego 2014-2020. W ramach zakończonego w 2021 roku sześcioletniego okresu, w którym ogłaszane były konkursy na nabór wniosków o dofinansowanie projektów część z nich wykorzystana mogła zostać na realizację zadań związanych z podnoszeniem atrakcyjności inwestycyjnej regionu lub przyciąganiem inwestorów zagranicznych:

- W ramach poddziałań 3.1.1 oraz 3.1.2 możliwe było pozyskanie środków na kompleksowe przygotowanie terenów inwestycyjnych typu brownfield. Beneficjentami takich konkursów mogły być przede wszystkim jednostki samorządu terytorialnego z województwa śląskiego. Dofinansowanie takich projektów sięgało 85% sumy wydatków kwalifikowalnych w projekcie.
- W ramach poddziałania 3.5.1 możliwe było pozyskanie środków na realizację projektów, które w sposób systemowy wspierają rozwój regionu w obszarze internacjonalizacji, w tym podnoszenie jego atrakcyjności inwestycyjnej. To właśnie w ramach naboru z tego poddziałania województwo śląskie pozyskało środki na realizację projektu „Promocja gospodarcza regionu oraz działania związane z tworzeniem przyjaznych warunków do inwestowania i eksportowania”.

Poza powyższymi konkursami, które wprost dedykowane były działaniom wpływającym na poziom inwestycji w regionie dla potencjalnych i już obecnych w regionie inwestorów, dostępne były również środki w ramach osi I, związanej z działalnością badawczo-rozwojową, a także w ramach innych niż wymienione wcześniej poddziałań z osi III, które pozwalały na ubieganie się o dofinansowanie m.in. podnoszenia konkurencyjności MŚP czy wdrażania w nich innowacji.

Wskazując na istotne działania wpływające na pozyskiwanie inwestorów zagranicznych należy wspomnieć również o projekcie „InterSilesia – modelowanie działalności eksportowej przedsiębiorstw z sektora MŚP działających na terenie województwa śląskiego”, realizowanym przez Fundusz Górnośląski S.A. (lider projektu) we współpracy z województwem śląskim (partner). Mimo, że działanie dedykowane jest w głównej mierze wsparciu eksportu firm z terenu województwa śląskiego, to w ramach kluczowych elementów projektu widnieje jeden, który zwiększa szanse na pozyskiwanie inwestorów zagranicznych. Projekt przewiduje uruchomienie na wybranych rynkach zagranicznych grupy doradców, których zadaniem będzie pośredniczenie w kontaktach handlowych między przedsiębiorcami z województwa śląskiego a firmami z terenów, na których będą operować. Ponadto doradcy ci odpowiadać będą za promocję potencjału inwestycyjnego regionu, a niejednokrotnie mogą stanowić pierwsze źródło kontaktu dla zainteresowanego regionem inwestora.

7.4.3 Działania lokalne

Niezwykle istotne jest również prowadzenie działań związanych z obsługą inwestora w gminach województwa śląskiego. To właśnie tam może w pierwszej kolejności trafić firma zainteresowana uruchomieniem działalności w regionie. Jak już wcześniej wspomniano, województwo śląskie realizuje obecnie projekt, w ramach którego wypracowywane są standardy obsługi inwestora oraz podnoszone są kompetencje pracowników gmin z regionu w tej tematyce. Niezależnie od powyższego są gminy, w których takie wyodrębnione jednostki już funkcjonują, a ich działalność uznawana jest za skuteczną.

Przykładem jest tutaj Częstochowskie Centrum Obsługi Inwestora działające w ramach Urzędu Miasta Częstochowy. Do podstawowych zadań Centrum w przedmiocie wspierania procesów inwestycyjnych należą:

- Obsługa inwestorów i procesów inwestycyjnych;
- Współpraca z KSSE w zakresie pozyskiwania i obsługi inwestorów;
- Budowanie i promocja oferty inwestycyjnej Częstochowy;
- Analiza możliwości współpracy z potencjalnymi inwestorami krajowymi i zagranicznymi oraz nawiązywanie z nimi kontaktów;
- Obsługa poinwestycyjna przedsiębiorców;

- Wsparcie w zakresie pozyskiwania pracowników i podnoszenia przez nich kompetencji.

Wydzielone jednostki zajmujące się obsługą inwestora są także m.in. w Dąbrowie Górniczej (zespół zajmujący się inwestycjami składa się z 5 osób) czy Zabrze.

7.4.4 Inne instytucje regionalne

Poniżej scharakteryzowano główne spośród pozostałych podmiotów wspierających inwestycje w województwie śląskim.

Lp.	Nazwa instytucji lub grupy instytucji	Wybrane kluczowe działania
1.	 Fundusz Górnośląski S.A.	<ul style="list-style-type: none"> • InterSilesia; • Pożyczki inwestycyjne (do 4 mln. PLN. m.in. na realizację inwestycji na terenie województwa śląskiego); • Regionalne Centrum Obsługi Inwestora.
2.	 Górnos Śląski Akcelerator Przedsiębiorczości Rynkowej Sp. z o.o.	<ul style="list-style-type: none"> • Obsługa terenów inwestycyjnych; • Doradztwo w zakresie przygotowania projektu inwestycyjnego; • Pełnienie funkcji Inwestora Zastępczego; • Pełnienie funkcji Inspektora Nadzoru Inwestorskiego; • Organizowanie spotkań B2B; • Doradztwo w zakresie pozyskania środków UE;
3.	 Główny Instytut Górnictwa	<ul style="list-style-type: none"> • Analizy i oceny efektywności ekonomicznej i ekologicznej inwestycji (m.in. analizy finansowe, CBA, MCA, DGC); • Kompleksowa obsługa inwestycji w zakresie pozyskiwania decyzji administracyjnych obejmująca opracowanie niezbędnych dokumentów oraz przeprowadzenie konsultacji instytucjonalnych i społecznych; • Badania, analizy, ekspertyzy (w tym m.in. audyty energetyczne, oceny oddziaływania na środowisko, przydatność budowlana terenów i inne); • Wynajem powierzchni biurowych.
4.	 Agencja Rozwoju Regionalnego w Częstochowie S.A.	<ul style="list-style-type: none"> • Obsługa inwestorów krajowych i zagranicznych w ramach Centrum Obsługi Inwestora; • Udzielanie informacji o warunkach inwestowania w Częstochowie (w tym dane o mieście, terenach, zachętach inwestycyjnych); • Organizacja spotkań w temacie promocji inwestycji; • Serwis poinwestycyjny (współpraca z kluczowymi inwestorami, którzy już są ulokowani na terenie regionu).
5.	 Agencja Rozwoju Regionalnego w Bielsku-Białej	<ul style="list-style-type: none"> • Zarządzanie terenami inwestycyjnymi (powierzchnie biurowe, hale magazynowe); • Doradztwo inwestycyjne.
6.	66 Parki Przemysłowo-Technologiczne	Na terenie województwa śląskiego działa zdecydowanie największa (względem innych województw) liczba parków technologicznych. Według danych PAIH ¹¹² w województwie śląskim działa 17 tego typu instytucji, co stanowi ponad 22% wszystkich parków technologicznych w Polsce. Częściowo ich

¹¹² PAIH, Parki Przemysłowe i Technologiczne, dostępne na: https://www.paih.gov.pl/strefa_inwestora/parki_przemyslowe_i_tehnologiczne# (dostęp 07.03.2022 r.)

Lp.	Nazwa instytucji lub grupy instytucji	Wybrane kluczowe działania
		<p>oferta w każdym przypadku kształtuje się w podobny sposób i obejmuje:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zarządzanie terenami inwestycyjnymi (powierzchnie biurowe, hale magazynowe); • Doradztwo inwestycyjne; • Wsparcie w zakresie pozyskiwania kooperantów. <p>Niektóre parki posiadają jednak w swojej ofercie dodatkowe działania, skupiające się na konkretnych obszarach (lub branżach). Wyróżnić w tym miejscu należy:</p> <p>Euro-Centrum Park Naukowo Technologiczny – świadczy usługi w obszarze Odnawialnych Źródeł Energii i efektywności energetycznej (analizy, ekspertyzy). Ponadto w ramach Parku funkcjonuje unikalny w Polsce Stacjonarny Symulator Promieniowania Słonecznego. Firmy mogą w nim również korzystać z usług laboratorium procesów w budownictwie pasywnym.</p> <p>Bielski Park Technologiczny Lotnictwa, Przedsiębiorczości i Innowacji – skupiający w swoich przestrzeniach głównie firmy z branży automotive oraz przemysłu lotniczego. W ramach infrastruktury Parku na uwagę zasługuje posiadanie pasa startowego, hangarów, drogi kołowania i budynek kontroli lotów.</p> <p>IT LoftPark Tychy – specjalizuje się w branży IT, a także we wspieraniu startupów. Poza udostępnianiem powierzchni biurowych Park zarządza przestrzenią coworkingową, a także laboratoriami ze specjalistycznym sprzętem i oprogramowaniem wykorzystywanymi przy projektach z obszaru IT.</p>

Poza powyższymi w procesy związane ze wsparciem inwestorów zaangażowane są również: Wojewódzki Urząd Pracy i Powiatowe Urzędy Pracy, biura pośrednictwa pracy, regionalne uczelnie wyższe i szkoły zawodowe. Każdy z tych podmiotów jest pomocny w zakresie pozyskiwania pracowników dla inwestorów lokujących swoją działalność na terenie województwa śląskiego.

8 Działalność badawczo-rozwojowa w województwie śląskim

Jednym z kluczowych czynników determinujących tempo i poziom rozwoju gospodarczego regionu jest wykorzystanie wiedzy oraz innowacyjność. Wpływ na dynamikę innowacyjnej gospodarki województwa śląskiego, generowania podaży nowych rozwiązań produktowych, procesowych, organizacyjnych ma natomiast działalność badawczo-rozwojowa, szeroki dostęp do pionierskich rozwiązań naukowo-badawczych, usług technologicznych, doradztwa i edukacji. Województwo śląskie stanowi jeden z najważniejszych ośrodków badawczo-rozwojowych w Polsce, czego potwierdzeniem są dane statystyczne z zakresu działalności badawczo-rozwojowej, ale także zapisy – cele i kierunki związane z rozwojem naukowo-technologicznym określone w dokumentach strategicznych Województwa Śląskiego.

Na wysoki potencjał gospodarczy i naukowy regionu mają wpływ m.in. koncentracja przedsiębiorstw różnych sektorów gospodarki z grupy wysokich i średniowysokich technologii, a także ośrodków naukowych o zróżnicowanych kompetencjach badawczo-rozwojowych.

Budowanie silnej i konkurencyjnej gospodarki regionu śląskiego w oparciu m.in. o jego potencjał badawczo-rozwojowy (który stanowi również zachętę inwestycyjną), został uwzględniony w „Strategii Rozwoju

Województwa Śląskiego Śląskie 2030". Wizja rozwoju województwa śląskiego ujęta w Strategii zakłada m.in. iż województwo śląskie będzie regionem, w którym nowoczesna, innowacyjna i zdywersyfikowana gospodarka, medycyna, kultura i edukacja zapewniają utrzymanie pozycji jednego z kilku centrów rozwoju cywilizacyjnego Polski i Europy, a także umożliwiającym rozwój wiedzy i kompetencji w silnych jednostkach naukowo-badawczych. Ponadto koncentracja działań w ramach jednego z czterech celów strategicznych przedstawionych w Strategii skupi się m.in. na:

- Dywersyfikacji struktury gospodarczej i rozwoju gospodarki 4.0, w tym wsparciu procesów automatyzacji, uelastycznienia i digitalizacji produkcji przedsiębiorstw oraz wzmocnieniu kompetencji aktualnych i przyszłych kadr przemysłu;
- Rozwoju infrastruktury ułatwiającej lokowanie i prowadzenie działalności gospodarczej, w tym stref aktywności gospodarczej, Polskiej Strefy Inwestycji, parków technologicznych, przemysłowych oraz klastrów ze szczególnym uwzględnieniem klastrów ze statusem Krajowego Klastra Kluczowego;
- Wsparciu sektorów tradycyjnych w zakresie podnoszenia ich konkurencyjności m.in. poprzez unowocześnienie procesów technologicznych, poprawę bezpieczeństwa pracy, ograniczenie negatywnego wpływu na środowisko oraz rozwój zasobów ludzkich;
- Wsparciu zdolności firm do generowania i wdrażania innowacji oraz nowoczesnych rozwiązań technologicznych, w tym tworzenie i implementacja usług i technologii medycznych;
- Wsparciu szkół wyższych, instytucji i organizacji badawczych, w tym rozwój potencjału kadrowego w zakresie tworzenia rozwiązań innowacyjnych i kreatywnych, w tym patentów oraz ich komercjalizacji we współpracy z sektorem gospodarczym;
- Wsparciu uczestnictwa regionalnych podmiotów, zwłaszcza uczelni, w europejskiej i globalnej przestrzeni badawczej;
- Wsparciu tworzenia nowych i rozwoju istniejących firm, w tym start-upów, opartych na potencjałach regionu oraz wykorzystujących technologie rozwijane w regionie, w szczególności w obszarach regionalnych i inteligentnych specjalizacji oraz przemysłów kreatywnych;
- Wsparciu umiędzynarodowiania, usieciowienia podmiotów regionalnych w procesie kreowania innowacji oraz współpracy interdyscyplinarnej.

Opracowano również zestaw kategorii projektów, zadań i aktywności samorządu województwa, które zapewnią realizację ww. działań oraz założonych w Strategii celów ukierunkowanych na wykorzystanie potencjału badawczo-rozwojowego. Poniżej niektóre z nich:

- Inwestycje w zakresie wysokospecjalistycznych, zintegrowanych centrów przemysłowych i badawczych (parki technologiczne w obszarze inteligentnych specjalizacji – sieć regionalna, uczelnie i centra badawcze szkół wyższych, centra B+R, jednostki naukowo-badawcze, instytuty badawcze);
- Wsparcie rozwoju i współpracy firm działających w obszarach inteligentnych specjalizacji;
- Wsparcie klastrów jako narzędzia do rozwoju współpracy pomiędzy firmami, uczelniami, instytutami badawczymi;
- Rozwój instrumentów finansowych oraz organizacyjnych w zakresie kreowania i wsparcia firm wdrażających nowe technologie oraz firm wysokiego ryzyka;
- Rozwój i kompleksowe wsparcie procesu patentowego i wdrożeń.

Również „Strategia Rozwoju Technologii Województwa Śląskiego na lata 2019-2030” wskazuje na wartość i znaczenie działalności badawczo-rozwojowej w regionie. Strategia określa jako priorytet innowacyjnego rozwoju województwa śląskiego – wykorzystanie zróżnicowanych potencjałów i synergii pomiędzy aktorami ekosystemu innowacji w tworzeniu korzystnych warunków życia w oparciu o dostęp do usług publicznych o wysokim standardzie oraz nowoczesnej i zaawansowanej technologicznie gospodarce.

8.1 Podmioty B+R

Jednym z atutów regionu, czyli czynników mogących pozytywnie wpływać na rozwój działalności badawczo-rozwojowej jest struktura wiekowa województwa śląskiego, na którą w 2020 r. składała się: ludność w wieku przedprodukcyjnym w liczbie 772 524 osób, w wieku produkcyjnym – 2 653 110 osób, w wieku nieprodukcyjnym – 1 066 696 osób¹¹³. Największy udział stanowią osoby w wieku produkcyjnym (ponad 50%), co niewątpliwie jest szansą na rozwój gospodarczy i naukowy.

Dodatkowy potencjał dla rozwoju działalności badawczo-rozwojowej w regionie stanowią uczelnie wyższe (ogółem 30 uczelni wyższych w roku szkolnym 2020/2021, w tym 21 uczelni wyspecjalizowanych badawczo), a także kapitał ludzki w postaci ponad 100 tys. studentów (114 349 w roku szkolnym 2020/2021¹¹⁴).

Województwo śląskie wyróżnia się pod względem udziału w krajowej produkcji sprzedanej w przemyśle, co potwierdza wysoka 2. pozycja w skali kraju względem innych województw (wartość 227 724,3 mln PLN w 2020 r.¹¹⁵). Warto o tym wspomnieć, gdyż przewaga przemysłu również determinuje rozwój technologiczny województwa, a co za tym idzie rozwój badawczo-rozwojowy.

Region śląski zajmuje 3. miejsce w skali kraju pod względem liczby podmiotów prowadzących działalność badawczo-rozwojową¹¹⁶ (na 1. miejscu znajduje się województwo mazowieckie z liczbą 1 445 podmiotów, na 2. miejscu – województwo małopolskie – 708 podmiotów, natomiast w znajdującym się na 3. miejscu województwie śląskim zarejestrowane są 702 podmioty)¹¹⁷. Od 2010 roku widzimy rosnącą tendencję w tym zakresie. Warto w tym miejscu zaznaczyć, iż w regionie działa kilkanaście uczelni oraz instytutów prowadzących działalność badawczo-rozwojową.

Tabela 39. Podmioty w działalności badawczej rozwojowej.

Wyszczególnienie	2010	2015	2019	2020
OGÓŁEM	234	493	662	702
w tym podmioty wyspecjalizowane badawczo	73	67	79	83
Instytuty	20	15	14	14
Uczelnie		24	20	21
Pozostałe		28	45	48
Przemysł		289	351	352
w tym przetwórstwo przemysłowe	120	264	323	330
Budownictwo		12		20
Usługi	103	192	290	328

Źródło: Rocznik Statystyczny Województwa Śląskiego 2021 – dane GUS.

¹¹³ Rocznik Statystyczny Województwa Śląskiego 2021 – dane GUS.

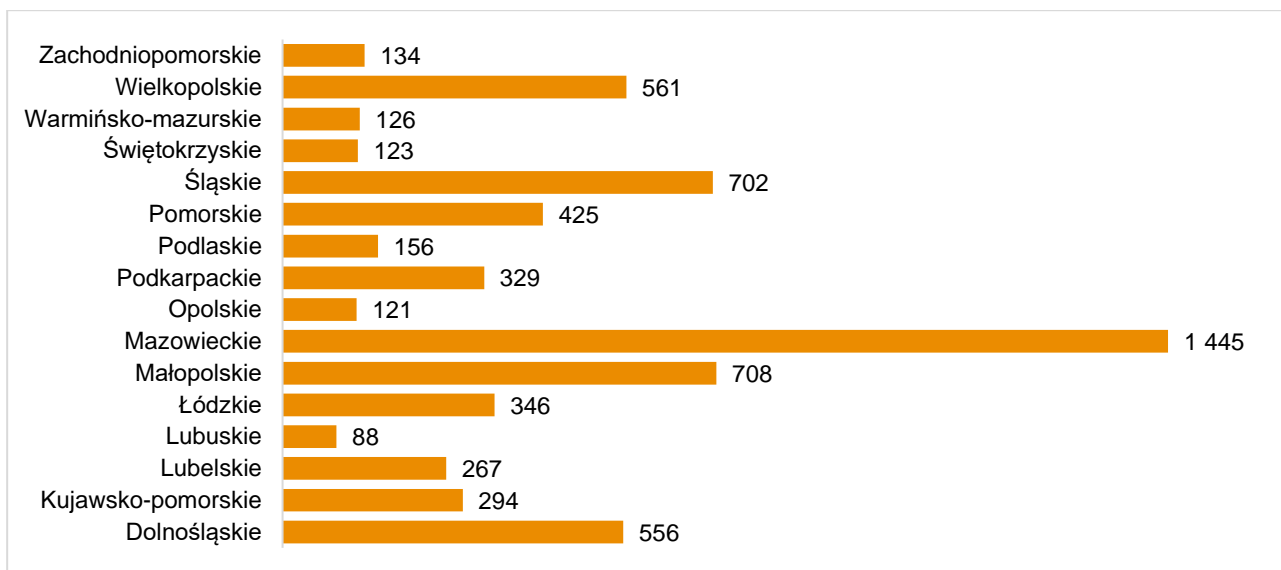
¹¹⁴ Bank Danych Lokalnych – dane GUS.

¹¹⁵ Rocznik Statystyczny Województwa Śląskiego 2021 – dane GUS.

¹¹⁶ Zgodnie z definicją Rocznika statystycznego - podmioty wyspecjalizowane badawczo, tj. podmioty, których głównym (statutowym) celem działalności jest prowadzenie badań naukowych i prac rozwojowych bądź ich bezpośrednie wsparcie; są to: a) instytuty, do których zalicza się instytuty naukowe Polskiej Akademii Nauk, działające na podstawie ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o Polskiej Akademii Nauk (Dz.U. z 2020 r. poz. 1796, z późn. zm.), instytuty badawcze, działające na podstawie ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o instytutach badawczych (Dz. U. z 2020 r. poz. 1383) oraz instytuty działające w ramach Sieci Badawczej Łukasiewicz, działającej na podstawie ustawy z dnia 21 lutego 2019 r. o Sieci Badawczej Łukasiewicz (Dz.U. z 2020 r. poz. 2098, z późn. zm.), b) uczelnie, działające zgodnie z ustawą z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2020 r. poz. 85, z późn. zm.), c) pozostałe, tj. pozostałe podmioty zaklasyfikowane według PKD 2007 do działu 72 „Badania naukowe i prace rozwojowe” oraz inne powiązane z nimi instytucjonalnie jednostki pomocnicze lub nadzorujące, zaklasyfikowane bądź niezaklasyfikowane według PKD 2007 do działu 72 „Badania naukowe i prace rozwojowe”.

¹¹⁷ Rocznik Statystyczny Województw 2021 – dane GUS.

Wykres 47. Podmioty w działalności badawczej rozwojowej według województw w 2020 r.

Źródło: Bank Danych Lokalnych – dane GUS.

Do najważniejszych uczelni, instytutów oraz pozostałych jednostek prowadzących działalność badawczo-rozwojową w województwie śląskim należą:

- Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach;
- Politechnika Śląska w Gliwicach;
- Politechnika Częstochowska;
- Uniwersytet Śląski w Katowicach;
- Akademia Humanistyczno-Technologiczna w Bielsku-Białej;
- Śląskie Centrum Naukowo-Technologiczne Przemysłu Lotniczego Sp. z o. o.;
- Sieć Badawcza Łukasiewicz – Instytut Techniki i Aparatury Medycznej ITAM w Zabrze;
- Sieć Badawcza Łukasiewicz – Instytut Metalurgii Żelaza im. Stanisława Staszica w Gliwicach;
- Sieć Badawcza Łukasiewicz – Instytut Metali Nieżelaznych w Gliwicach;
- Sieć Badawcza Łukasiewicz – Instytut Spawalnictwa, Instytut Ceramiki i Materiałów; w Gliwicach;
- Sieć Badawcza Łukasiewicz. Instytut Technik Innowacyjnych EMAG w Katowicach;
- Sieć Badawcza Łukasiewicz – Instytut Ceramiki i Materiałów Budowlanych w Warszawie. Oddział Materiałów Ogniotrwałych w Gliwicach;
- Sieć Badawcza Łukasiewicz – Instytut Inżynierii Materiałów Polimerowych i Barwników. Oddział Zamiejscowy Farb i Tworzyw w Gliwicach;
- Sieć Badawcza Łukasiewicz – Instytut Napędów i Maszyn Elektrycznych KOMEL w Katowicach;
- Sieć Badawcza Łukasiewicz. Instytut Mechanizacji Budownictwa i Górnictwa Skalnego w Warszawie. Centrum Materiałów Budowlanych i Surowców Mineralnych w Katowicach;

- Sieć Badawcza Łukasiewicz. Instytut Nowych Syntez Chemicznych. Oddział Chemii Nieorganicznej „IChN” w Gliwicach;
- Główny Instytut Górnictwa w Katowicach;
- Instytut Badań i Rozwoju Motoryzacji BOSMAL Sp. z o.o. w Bielsku-Białej;
- Instytut Chemicznej Przeróbki Węgla w Zabrze;
- Instytut Techniki Górniczej KOMAG w Gliwicach;
- Ośrodek Badawczo-Rozwojowy Urządzeń Mechanicznych „OBRUM” Sp. z o.o. w Gliwicach.

8.2 Najistotniejsze z punktu widzenia działalności B+R instytuty i uczelnie

Politechnika Śląska – to najstarsza uczelnia techniczna na Górnym Śląsku i jedna z największych w kraju. Powstała w 1945 roku jako zaplecze naukowo-dydaktyczne dla najbardziej uprzemysłowionego okręgu w Polsce i jednocześnie jednego z bardziej zindustrializowanych obszarów w Europie – Górnego Śląska. Misją uczelni jest prowadzenie innowacyjnych badań naukowych i prac rozwojowych, kształcenie wysoko wykwalifikowanych kadr na rzecz społeczeństwa i gospodarki opartych na wiedzy, a także aktywne wpływanie na rozwój regionu i społeczności lokalnych. W tym miejscu warto również zaznaczyć, iż Politechnika Śląska jako jedyna uczelnia na Śląsku znalazła się w prestiżowym gronie 10 polskich szkół wyższych, laureatów konkursu „Inicjatywa Doskonałości – Uczelnia Badawcza” Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Uczelnia w perspektywie 2021–2026 będzie dążyć do osiągnięcia statusu uczelni badawczej i będzie konkurować z najlepszymi ośrodkami akademickimi w Europie i na świecie. Priorytetowe obszary w ramach ww. inicjatywy to: onkologia obliczeniowa i medycyna spersonalizowana, sztuczna inteligencja i przetwarzanie danych, materiały przyszłości, inteligentne miasta i mobilność przyszłości, automatyzacja procesów i przemysł 4.0., ochrona klimatu i środowiska, nowoczesna energetyka.

Uniwersytet Śląski – jedna z największych i najdynamiczniej rozwijających się polskich uczelni w kraju, oferuje nowatorskie rozwiązania w edukacji oraz przyjazną przestrzeń do realizowania działalności B+R. Wysoki poziom realizowanych badań naukowych, różnorodność podejmowanych inicjatyw oraz nowoczesna infrastruktura przekładają się na jakość kształcenia. Uczelnia systematycznie rozwija ofertę dydaktyczną. Rokrocznie uruchamiane są kierunki i specjalności odpowiadające najnowszym trendom nauki i oczekiwaniom rynku pracy. Jako priorytetowe obszary badań naukowych uczelnia wskazuje m.in.: nauki ścisłe i przyrodnicze, nauki medyczne i nauki o zdrowiu, nauki inżynierjno-techniczne i nauki społeczne.

Śląski Uniwersytet Medyczny – uczelnia powstała w 1948 roku. Uczelnia posiada pięć wydziałów zlokalizowanych w Katowicach, Ligocie, Zabrze, Bytomiu oraz Sosnowcu. Śląski Uniwersytet Medyczny jest organem założycielskim dla pięciu szpitali klinicznych oraz Akademickiego Centrum Stomatologii i Medycyny Specjalistycznej. Warto zaznaczyć, iż uczelnia należy do elitarnego grona podmiotów, które uzyskały prestiżowe logo HR Excellence i Research, przyznawane przez Komisję Europejską instytucjom prowadzącym działalność badawczo-rozwojową.

Sieć Badawcza Łukasiewicz – trzecia co do wielkości sieć badawcza w Europie, oferująca biznesowi rozwiązania w obszarach automatyki, chemii, biomedycyny, teleinformatyki, materiałów oraz zaawansowanego wytwarzania. Sieć wspiera firmy w rozwiązywaniu problemów technologicznych oraz prowadzeniu projektów badawczo-rozwojowych. Na terenie województwa śląskiego Sieć Badawcza zlokalizowana jest w Katowicach, Zabrze i Gliwicach.

Instytut Badań i Rozwoju Motoryzacji BOSMAL Sp. z o.o. – jednostka powstała w 1972 r., specjalizuje się w wykonywaniu prac badawczo-rozwojowych oraz produkcyjnych na zlecenia krajowych i zagranicznych firm, głównie motoryzacyjnych. Instytut realizuje kompleksowy zakres usług projektowych i badawczych, od pomysłu, przez realizację i wdrożenie. Oferta Instytutu obejmuje badania i pomiary drogowe, badania emisji spalin i zużycia paliwa, badania silników, badania układów napędowych, badania skrzyń biegów oraz innych części i zespołów, badania wymienników ciepła, badania materiałowe, badania wibracyjne, pomiary i badania

wibroakustyczne, badania właściwości materiałów elektroizolacyjnych, badania odporności na warunki klimatyczne, pomiary charakterystyk oraz próby trwałościowe dla elementów i zespołów wyposażenia elektrycznego i elektronicznego samochodów i innych urządzeń, pomiary fotometryczne i kolorymetryczne, a także pomiary geometryczne.

Ośrodek Badawczo-Rozwojowy Urządzeń Mechanicznych „OBRUM” Sp. z o. o – historia jednostki to ponad 50-letni okres działalności od 1968 r. Ośrodek zalicza się do najstarszych i najbardziej unikalnych placówek naukowych i badawczo-rozwojowych w kraju. „OBRUM”, tworzy produkty przeznaczone dla Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej. Głównym odbiorcą prac są wojska lądowe, w tym zmechanizowane, pancerne, radiolokacyjne oraz inżynieryjne. Prace nad nowymi rozwiązaniami realizowane są od koncepcji do produkcji seryjnej. Jednostka prowadzi kompleksowe prace naukowo-badawcze i badawczo-rozwojowe, których celem jest przygotowanie dokumentacji konstrukcyjnej, umożliwiającej podjęcie produkcji na skalę przemysłową nowych lub zmodernizowanych wyrobów przez zakłady produkcyjne.

Śląskie Centrum Naukowo-Technologiczne Przemysłu Lotniczego Sp. z o. o – Infrastruktura techniczna podmiotu składa się z dwóch jednostek: Zakładu Struktur Kompozytowych, który zajmuje się projektowaniem i wytwarzaniem kompletnych struktur kompozytowych lub ich elementów oraz Laboratorium Badań Materiałów, którego zakres prac badawczych obejmuje próby statyczne i zmęczeniowe kompletnych konstrukcji lub ich elementów. Oferta Centrum obejmuje prace od pomysłu, przez opracowanie i realizację, aż po wdrożenie.

Politechnika Częstochowska – uczelnia z ponad 70-letnią tradycją naukowo-edukacyjną i cieszy się renomą zarówno w Polsce, jak i na arenie międzynarodowej. Politechnika Częstochowska kładzie nacisk na współpracę z przedsiębiorcami regionalnymi, wpływając na oblicze Częstochowy, która stanowi ważny i prężny ośrodek nauki i przemysłu. Uczelnia kształci studentów z zakresu nauk ścisłych czy ekonomicznych. Większość kierunków posiada akredytację Federacji Europejskich Stowarzyszeń Inżynierskich (FEANI) w Brukseli, dzięki którym uczelnia stwarza absolwentom możliwość uzyskania tytułu inżyniera europejskiego. W oparciu o pozyskane fundusze uczelnia na bieżąco rozwija działalność dydaktyczną i naukowo-badawczą.

Akademia Humanistyczno-Technologiczna w Bielsku-Białej – uczelnia posiada różnorodną i bogatą ofertę edukacyjną dostosowaną do potrzeb regionu. Uczelnia powstała z przekształcenia filii Politechniki Łódzkiej. Akademia oferuje studia na 21 kierunkach w zakresie nauk inżynieryjno-technicznych, humanistycznych, społecznych oraz medycznych i nauk o zdrowiu na wszystkich poziomach kształcenia. Uczelnia szczyty się członkostwem w prestiżowych i najważniejszych konferencjach oraz stowarzyszeniach zrzeszających uczelnie polskie i europejskie, m.in. Konferencji Rektorów Akademickich Szkół Polskich, Konferencji Rektorów Polskich Uczelni Technicznych, Unii Uniwersytetów Europejskich, Regionalnej Konferencji Rektorów Uczelni Akademickich i Konferencji Rektorów Uczelni Krajów Bałtyckich.

Główny Instytut Górnictwa – jednostka badawcza związana z przemysłem wydobywczym oraz regionem Górnego Śląska od 1945 r. W skład Instytutu wchodzi Kopalnia Doświadczalna „Barbara” w Mikołowie. Misją Instytutu jest prowadzenie badań naukowych oraz działalności wdrożeniowej i usługowej dla kształtowania korzystnych relacji w układzie człowiek – przemysł – środowisko. Działalność Instytutu obejmuje górnictwo i geoinżynierię, bezpieczeństwo pracy w przemyśle, inżynierię środowiska. Jednostka prowadzi także działalność certyfikacyjną i edukacyjno-szkoleniową, świadczy usługi w postaci badań, ekspertyz, pomiarów i analiz dla wielu branż przemysłu, instytucji i urzędów administracji państwowej i samorządowej oraz partnerów zagranicznych. Instytut współpracuje z zagranicznymi przedsiębiorstwami i instytucjami w ramach wspólnie realizowanych projektów badawczych oraz eksportu usług i urządzeń. Jednostka prowadzi także projekty w ramach Programów Ramowych Unii Europejskiej, Programu Europejskiej Wspólnoty Węgla i Stali i wielu innych. Efekty badań prowadzonych w Instytucie mają charakter wdrożeniowy i użytkowy, czego dowodem jest ponad 50% przychód z komercjalizacji badań naukowych.

Instytut Chemicznej Przeróbki Węgla w Zabrze – jednostka powołana w 1955 r. Misją Instytutu jest dostarczanie wiedzy innowacyjnej dla wspomagania wzrostu konkurencyjności przedsiębiorstw działających w obszarze karbochemii, energetyki, górnictwa i przetwarzania odpadów pozwalającej efektywnie użytkować paliwa kopalne, odnawialne i alternatywne. W Instytucie prowadzone są badania m.in. nad efektywnym wykorzystaniem paliw kopalnych, odnawialnych i alternatywnych. Jednostka prowadząc prace badawczo-rozwojowe współpracuje z ponad 50. krajowymi i zagranicznymi ośrodkami naukowo-badawczymi. Do priorytetowych obszarów badawczych należą: technologie wykorzystania paliw stałych dla produkcji energii

elektrycznej, ciepła/chłodu i chemikaliów, efektywne ekonomicznie ogrzewnictwo indywidualne i ciepłownictwo komunalne wykorzystujące naturalne i przetworzone paliwa stałe, gospodarka odpadowa o obiegu zamkniętym, surowce i materiały dla nowoczesnego przemysłu i energetyki, magazynowanie energii z wykorzystaniem procesów i syntez chemicznych, efektywny i bezpieczny dla środowiska przemysł koksowniczy oraz przetwórstwa produktów węglpochodnych.

Instytut Techniki Górniczej KOMAG w Gliwicach – historia jednostki obejmuje ponad 70 lat działalności. Instytut prowadzi badania naukowe i prace rozwojowe m.in. w zakresie mechanizacji procesów wydobywczych i przerobczych w górnictwie, automatyzacji i robotyzacji procesów technologicznych w górnictwie, mechanizacji procesów produkcyjnych i transportowych, tworzenia technologii i urządzeń ochrony środowiska. Jednostka prowadzi także badania laboratoryjne i eksploatacyjne w aspekcie funkcjonalności, niezawodności, ergonomii i bezpieczeństwa pracy oraz ochrony środowiska.

8.3 Nakłady na działalność badawczo-rozwojową, rodzaje badań, aparatura, personel

Województwo Śląskie zajmuje 4. pozycję w kraju pod względem nakładów na działalność badawczą i rozwojową¹¹⁸ (z czego ponad połowa została ukierunkowana na prace w obszarze nauk inżynierskich i technicznych). Według danych za 2020 r. łączna wartość nakładów wewnętrznych poniesionych na prace B+R wykonane w jednostkach sprawozdawczych, niezależnie od źródła pochodzenia środków wyniosła w województwie śląskim 2 373,7 mln PLN. Województwo śląskie zajęło również wysoką 5. pozycję pod względem liczby innowacyjnych przedsiębiorstw w przemyśle w latach 2018-2020 (po województwie opolskim, podlaskim, podkarpackim i małopolskim)

Tabela 40. Nakłady na działalność badawczą i rozwojową według dziedzin B+R w 2020 r.

Województwa	Dziedziny B+R						
	Ogółem	Nauki przyrodnicze	Nauki inżynierskie i techniczne	Nauki medyczne i nauki o zdrowiu	Nauki rolnicze i weterynaryjne	Nauki społeczne	Nauki humanistyczne i sztuka
	[mln PLN]						
Polska	32402,1	7546,1	16099,2	4055,6	1328,0	2136,2	1237,0
Dolnośląskie	2522,0	495,9	1350,7	322,8	0,0	124,8	0,0
Kujawsko-pomorskie	893,2	126,5	492,5	0,0	25,2	72,1	0,0
Lubelskie	1023,0	153,5	284,1	0,0	210,2	118,9	0,0
Lubuskie	212,3	28,8	160,5	0,0	5,4	9,6	0,0
Łódzkie	1633,2	186,0	663,5	392,2	0,0	0,0	101,3
Małopolskie	4560,9	1238,9	2445,2	368,2	96,7	228,5	183,4
Mazowieckie	11783,4	3088,3	5953,5	1358,3	258,8	831,8	292,7
Opolskie	256,5	31,5	168,7	9,0	7,0	0,0	0,0
Podkarpackie	1154,9	97,2	813,1	0,0	29,8	41,1	0,0
Podlaskie	429,2	51,3	162,3	0,0	12,0	26,8	0,0

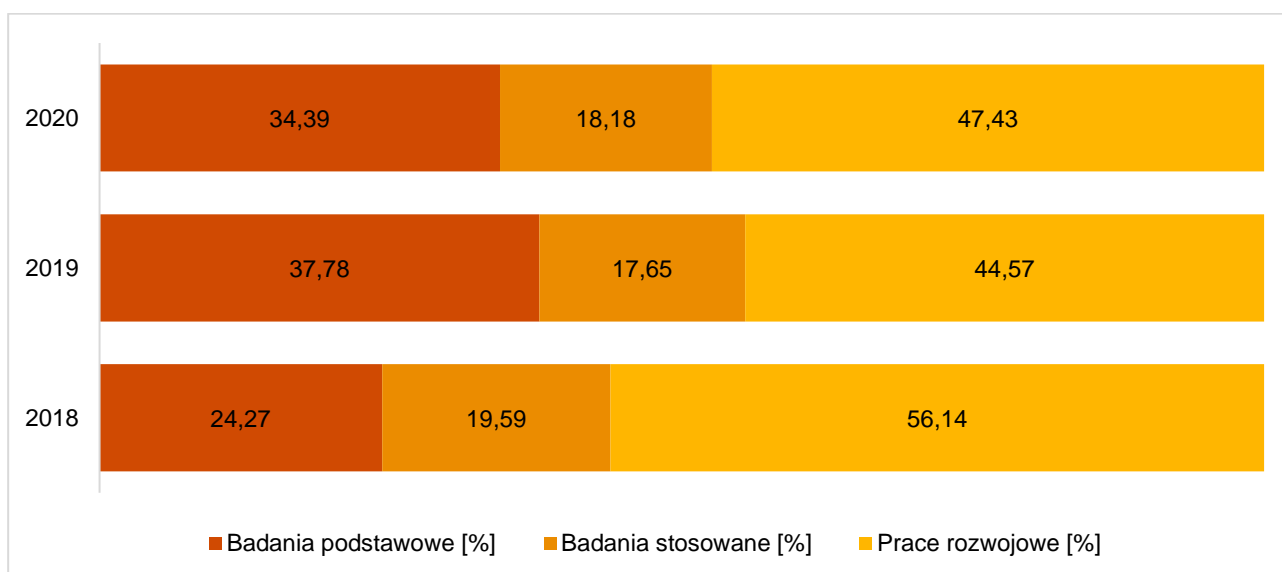
¹¹⁸ Nakłady dot. podmiotów wyspecjalizowanych badawczo tj. podmiotów, których głównym (statutowym) celem działalności jest prowadzenie badań naukowych i prac rozwojowych bądź ich bezpośrednie wsparcie, w tym: instytutów, uczelni, podmiotów gospodarczych niezaklasyfikowanych według PKD 2007 do działu 72 „Badania naukowe i prace rozwojowe”, które obok swojej podstawowej działalności prowadzą lub finansują prace badawczo-rozwojowe oraz pozostałych podmiotów zaklasyfikowanych zgodnie z PKD 2007 do działu 72 „Badania naukowe i prace rozwojowe”.

Województwa	Dziedziny B+R						
	Ogółem	Nauki przyrodnicze	Nauki inżynieryjne i techniczne	Nauki medyczne i nauki o zdrowiu	Nauki rolnicze i weterynaryjne	Nauki społeczne	Nauki humanistyczne i sztuka
	[mln PLN]						
Polska	32402,1	7546,1	16099,2	4055,6	1328,0	2136,2	1237,0
Pomorskie	2365,5	1136,4	598,3	432,7	22,2	114,0	61,9
Śląskie	2373,7	303,9	1584,5	240,0	13,0	111,7	120,6
Świętokrzyskie	273,4	16,1	214,7	11,8	3,7	15,9	11,3
Warmińsko-mazurskie	460,2	37,5	191,2	0,0	142,6	13,6	0,0
Wielkopolskie	2008,0	495,9	835,2	0,0	205,3	149,1	0,0
Zachodniopomorskie	452,8	58,4	181,1	0,0	20,5	64,5	0,0

Źródło: Rocznik statystyczny Województw 2021 – dane GUS.

Analizując działalność badawczą i rozwojową regionu, warto również wspomnieć o rodzaju badań, na które przeznaczone zostały największe nakłady finansowe. W województwie śląskim w 2020 r. największa część środków finansowych (ponad 45%) przeznaczona była na prace rozwojowe, obejmujące nabywanie, łączenie, kształtowanie i wykorzystywanie dostępnej aktualnie wiedzy i umiejętności do planowania produkcji oraz tworzenia i projektowania nowych, zmienionych lub ulepszonych produktów, procesów lub usług. badania podstawowe (prace eksperymentalne lub teoretyczne) stanowiły ponad 30% ogółu nakładów bieżących. W dalszej kolejności znaczną część nakładów przeznaczono na badania przemysłowe (stosowane), mające na celu opracowywanie nowych produktów, procesów i usług lub wprowadzenie znaczących ulepszeń do istniejących produktów, procesów lub usług – stanowiły one ponad 15% wszystkich nakładów. Porównując nakłady finansowe poszczególnych regionów w kraju, w 2020 r. województwo śląskie zajęło 3. miejsce pod względem środków finansowych przeznaczonych na badania podstawowe oraz stosowane, 4. miejsce pod względem wartości nakładów przeznaczonych na prace rozwojowe.

Wykres 48. Nakłady na działalność badawczą i rozwojową według rodzajów działalności B+R.

Źródło: Rocznik statystyczny Województw 2021 – dane GUS.

Tabela 41. Nakłady na działalność badawczą i rozwojową według rodzajów działalności B+R i województw w 2020 r.

Województwa	Nakłady przeznaczone na			
	Ogółem	Badania podstawowe	Badania stosowane	Prace rozwojowe
	[mln PLN]			
Polska	32402,1	10769,0	5102,3	16530,8
Dolnośląskie	2522,0	806,9	319,0	1396,1
Kujawsko-pomorskie	893,2			506,1
Lubelskie	1023,0	560,5	236,5	226,0
Lubuskie	212,3	48,8	53,9	109,6
Łódzkie	1633,2	772,7	165,6	694,9
Małopolskie	4560,9	2113,2	764,1	1683,7
Mazowieckie	11783,4	2944,0	2003,4	6836,0
Opolskie	256,5	88,4	57,4	110,7
Podkarpackie	1154,9	255,3	212,8	686,9
Podlaskie	429,2	257,9	50,2	121,1
Pomorskie	2365,5	558,8	290,9	1515,8
Śląskie	2373,7	816,4	431,5	1125,8
Świętokrzyskie	273,4	74,5	46,3	152,5
Warmińsko-mazurskie	460,2			173,4
Wielkopolskie	2008,0	699,9	275,9	1032,2
Zachodniopomorskie	452,8	211,0	81,8	160,1

Źródło: Działalność badawcza i rozwojowa w Polsce w 2020 r. – dane GUS.

W 2019 r., jednostki z województwa śląskiego – w liczbie 201 podmiotów – stanowiły drugą najliczniejszą grupą podmiotów posiadających aparaturę naukowo-badawczą (na 1. miejscu znalazło się województwo mazowieckie – 337 jednostek). Wartość brutto aparatury na koniec 2019 r. w województwie śląskim wynosiła 1 496,7 mln PLN, natomiast stopień jej zużycia – 80,9%.

Tabela 42. Aparatura naukowo-badawcza zaliczona do środków trwałych według województw w 2019 r.

Województwo	Liczba podmiotów	Wartość brutto (ceny bieżące) w mln PLN	Stopień zużycia w %
		Stan w dniu 31 grudnia	
Polska	1598	19640,50	81,0
Dolnośląskie	110	1904,1	81,8
Kujawsko-pomorskie	60		84,7
Lubelskie	72	1364,0	89,7
Lubuskie	26	61,8	58,7
Łódzkie	100	1046,7	85,7
Małopolskie	180	2355,0	78,2

Województwo	Liczba podmiotów	Wartość brutto (ceny bieżące) w mln PLN	Stopień zużycia w %
		Stan w dniu 31 grudnia	
Polska	1598	19640,50	81,0
Mazowieckie	337	6441,8	82,2
Opolskie	34	137,8	64,5
Podkarpackie	98	940,6	73,9
Podlaskie	41	381,5	74,7
Pomorskie	109	694,5	73,5
Śląskie	201	1496,7	80,9
Świętokrzyskie	29	226,7	80,3
Warmińsko-mazurskie	22		83,8
Wielkopolskie	144	1517,5	77,6
Zachodniopomorskie	35	326,0	83,6

Źródło: Działalność badawcza i rozwojowa w Polsce w 2020 r. – dane GUS.

W 2020 r. grupa zatrudnionych w działalności badawczo-rozwojowej w województwie śląskim liczyła 26 148 osób, co plasuje region na 3. pozycji w skali kraju. Uwzględniając tylko personel wewnętrzny ww. grupa liczyła w 2020 r. 19 639 osób (dla porównania w 2019 r. – 24 836 osoby, w tym 18 541 personel wewnętrzny, zapewniając tym również 3. pozycję względem pozostałych województw).

Tabela 43. Personel B+R według głównych grup, funkcji i województw w 2020 r.

Województwa	Personel B+R			
	Ogółem	Wewnętrzny		Zewnętrzny
		Razem	W tym badacze	
Polska	283431	226 131	158 184	57300
Dolnośląskie	24550	20 031	13 669	4519
Kujawsko-pomorskie	10350	7 512	5 640	2838
Lubelskie	12502	9 748	6 154	2754
Lubuskie	2106	1 886	1 331	220
Łódzkie	16245	12 673	7 677	3572
Małopolskie	38643	29 942	23 911	8701
Mazowieckie	84552	66 988	45 014	17564
Opolskie	2415	2 186	1 539	229
Podkarpackie	9732	8 681	5 887	1051
Podlaskie	5214	4 164	2 599	1050
Pomorskie	18348	14 744	11 363	3604
Śląskie	26148	19 639	14 904	6509

Województwa	Personel B+R			
	Ogółem	Wewnętrzny		Zewnętrzny
		Razem	W tym badacze	
		[Osoby]		
Świętokrzyskie	2936	2 488	1 812	448
Warmińsko-mazurskie	4515	3 983	2 551	532
Wielkopolskie	19343	16 574	10 542	2769
Zachodniopomorskie	5832	4 892	3 591	940

Źródło: Działalność badawcza i rozwojowa w Polsce w 2020 r. – dane GUS.

Tabela 44. Personel B+R według głównych grup, funkcji i województw w 2019 r.

Województwa	Personel B+R			
	Ogółem	Wewnętrzny		Zewnętrzny
		Razem	W tym badacze	
		[Osoby]		
Polska	271025	214 823	153 243	56202
Dolnośląskie	22043	18 097	13 354	3946
Kujawsko-pomorskie	10298	7 377	5 636	2921
Lubelskie	13021	9 783	6 272	3238
Lubuskie	2094	1 891	1 373	203
Łódzkie	13923	10 626	7 588	3297
Małopolskie	35214	27 955	22 641	7259
Mazowieckie	83221	64 400	43 023	18821
Opolskie	2755	2 483	1 763	272
Podkarpackie	8793	8 047	5 594	746
Podlaskie	5170	4 130	2 826	1040
Pomorskie	16950	13 481	10 540	3469
Śląskie	24836	18 541	14 161	6295
Świętokrzyskie	3177	2 502	1 853	675
Warmińsko-mazurskie	4296	3 720	2 394	576
Wielkopolskie	19146	16 690	10 548	2456
Zachodniopomorskie	6088	5 100	3 677	988

Źródło: Działalność badawcza i rozwojowa w Polsce w 2020 r. – dane GUS.

Analizując personel zatrudniony w działalności badawczo-rozwojowej, w celu ustalenia faktycznego zatrudnienia w tym obszarze, stosuje się jednostki przeliczeniowe ekwiwalenty pełnego czasu pracy (EPC). Miernik ten pozwala na uniknięcie przeszacowania liczby personelu B+R, wynikającego z faktu, że wiele osób

związanych z tą działalnością część swojego czasu pracy przeznaczają na zajęcia inne niż B+R. Jeden ekwiwalent pełnego czasu pracy oznacza jeden osoborok. W 2019 roku zatrudnienie w działalności B+R wyrażone w EPC kształtowało się na poziomie 14 164,9, plasując województwo śląskie na 4. pozycji, po województwie mazowieckim, małopolskim oraz dolnośląskim.

Tabela 45. Personel B+R (w EPC) według województw w 2019 r.

Województwa	Personal B+R		W tym badacze	
	ogółem	w tym kobiety	razem	w tym kobiety
	[EPC]			
Polska	164006,0	59390,8	120 780,3	42804,0
Dolnośląskie	14620,9	4978,1	10 914,3	3692,1
Kujawsko-pomorskie		2106,1	4 706,8	
Lubelskie	7289,4	3481,8		
Lubuskie	1193,3			
Łódzkie	8100,7	3756,2	6 014,4	2767,4
Małopolskie	21569,7	7092,3	17 485,4	5673,3
Mazowieckie	53325,9	19051,3	36 104,5	12515,8
Opolskie	1683,7	648,7		
Podkarpackie	5284,2	1328,2	3 796,0	980,3
Podlaskie	2756,2	1286,8	2 072,4	955,3
Pomorskie	10868,9	3416,7	8 880,7	2652,4
Śląskie	14164,9	4849,7	11 288,8	3887,2
Świętokrzyskie	1532,8		1 137,8	
Warmińsko-mazurskie				
Wielkopolskie	9862,9	3775,6	6 707,6	2391,8
Zachodniopomorskie	3376,2	1532,2	2 507,5	

Źródło: Działalność badawcza i rozwojowa w Polsce w 2020 r. – dane GUS.

Analizując strukturę osób zatrudnionych w działalności badawczo-rozwojowej województwa śląskiego według wykształcenia, można zaobserwować, iż w 2020 r. znaczną większość stanowiły osoby z wykształceniem wyższym (89,2%), w tym osoby ze stopniem naukowym doktora w liczbie ponad 4 tys. stanowiły 20,8% ogółu zatrudnionych, a doktora habilitowanego – w liczbie ponad 2 tys. osób – 10,9%. Osoby z tytułem profesora stanowiły natomiast 4,8% ogółu zatrudnionych. Podobna tendencja wystąpiła w 2019 r. Jest to o tyle istotne, iż wykwalifikowana kadra stanowi dla dużych międzynarodowych koncernów argument, który może zadecydować o przeniesieniu kluczowych innowacyjnych projektów danej firmy do Polski.

Tabela 46. Personel wewnętrzny w działalności B+R według poziomu wykształcenia w 2019 r. oraz 2020 r.

Wyszczególnienie	Z wykształceniem					
	Ogółem	wyższym				
		ze stopniem naukowym				pozostali
		z tytułem profesora	doktora habilitowanego	doktora	pozostałym	
2019	18541	915	2128	4258	9172	2068
2020	19639	951	2142	4089	10337	2120

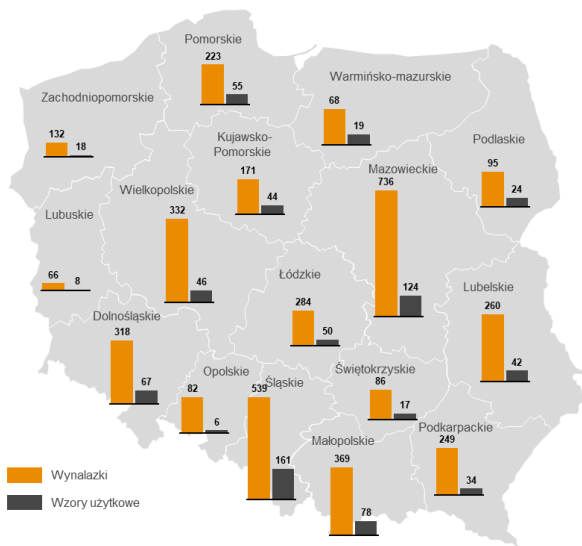
Źródło: Rocznik Statystyczny Województwa Śląskiego 2021 – dane GUS.

8.4 Ochrona własności intelektualnej oraz aktywność innowacyjna

Rozpatrując działalność badawczą i rozwojową, w szczególności budowanie pozycji rynkowej w oparciu o prowadzenie działań B+R, należy zwrócić uwagę na to, iż wymaga to zaangażowania nie tylko na poziomie finansowym, technologicznym, naukowym, czy też na poziomie zasobów ludzkich, ale także na poziomie zarządczym. Nowe produkty i usługi oraz ich rozwój mogą stanowić przewagę konkurencyjną regionu, ale należy pamiętać, że oprócz zespołu badawczego oraz niezbędnej infrastruktury, bardzo ważnym elementem jest również ochrona nowych rozwiązań. Odzwierciedlenie powyższego widać w statystykach dotyczących zgłoszeń patentowych.

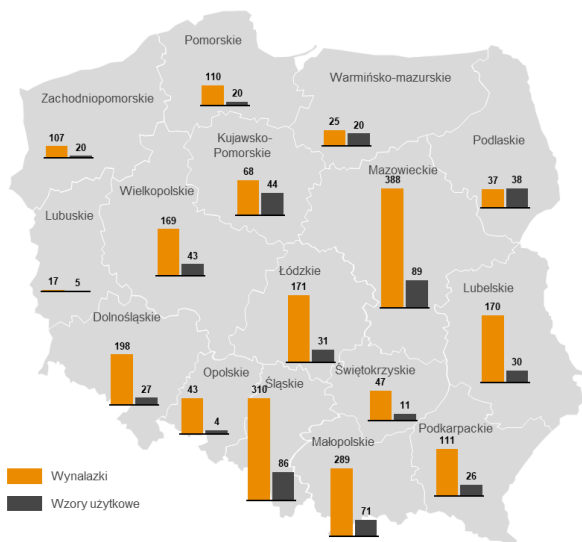
W 2020 r. z województwa śląskiego do Urzędu Patentowego Rzeczypospolitej Polskiej, w trybie krajowym i międzynarodowym wpłynęło 539 zgłoszeń wynalazków, co uplasowało region na pozycji 2. w skali kraju, a także 161 zgłoszeń wzorów użytkowych, co zapewniło województwu śląskiemu 1. miejsce względem pozostałych regionów. Województwo śląskie zajęło również wysoką 2. pozycję w skali kraju w 2020 r. pod względem liczby wpisów wynalazków oraz wzorów użytkowych do rejestru patentowego. W perspektywie czasowej 2016-2020 region zajmował wysokie pozycje – w czołówce w zakresie zgłoszeń wynalazków i wzorów użytkowych oraz przyznanych patentów dla wynalazków i wzorów użytkowych. Powyższe dane wskazują na wysoką aktywność innowacyjną województwa śląskiego względem innych regionów w kraju. W ocenie innowacyjności według raportu Regional Innovation Scoreboard 2021 województwo śląskie plasuje się na 9. miejscu wśród wszystkich regionów w Polsce i 210. pozycji wśród regionów Europy. W ramach oceny regionu śląskiego w odniesieniu do kraju, jako mocną stroną wskazano udział zatrudnionych w sektorach wiodących, liczbę przedsiębiorstw wprowadzających innowacje produktowe, odsetek osób w kształceniu ustawicznym, liczbę publikacji w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego. Do słabych stron regionu (w odniesieniu do kraju), zaliczono udział wydatków publicznych na B+R, liczbę zgłoszeń znaków towarowych, zatrudnienie w innowacyjnych przedsiębiorstwach. W odniesieniu do Unii Europejskiej jako mocne strony województwa śląskiego wskazano udział osób z wykształceniem wyższym, zgłoszenia wzorów przemysłowych oraz udział zatrudnionych w sektorach wiodących. Jako słabe strony wskazano liczbę przedsiębiorstw wprowadzających innowacje organizacyjne i marketingowe (biznesowe), zatrudnienie w przedsiębiorstwach innowacyjnych, udział wydatków publicznych na B+R oraz liczbę publikacji naukowych cytowanych na łamach wydawanych publikacji światowych.

Mapa 6. Krajowe zgłoszenia wynalazków dokonane w trybie krajowym i międzynarodowym według województw.

Źródło: Raport Roczny 2020 Urzędu Patentowego Rzeczypospolitej Polskiej.

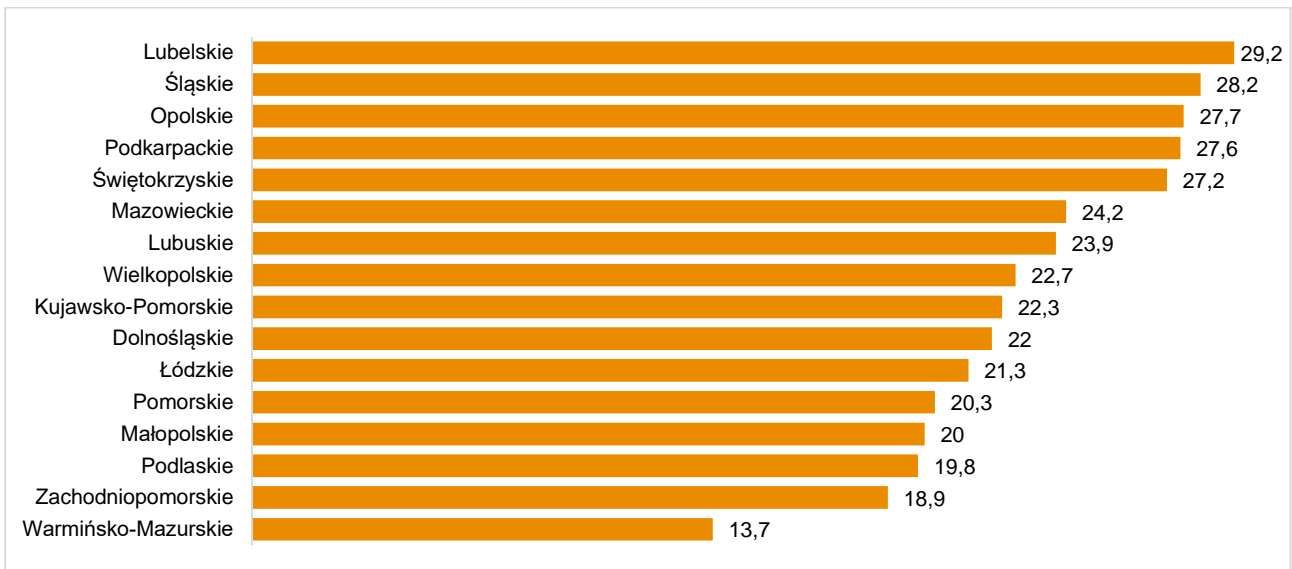
Mapa 7. Patenty na wynalazki i prawa ochronne na wzory użytkowe udzielone w 2020 roku podmiotom krajowym według województw.

Źródło: Raport Roczny 2020 Urzędu Patentowego Rzeczypospolitej Polskiej.

Analizując liczbę przedsiębiorstw przemysłowych aktywnych innowacyjnie, które w latach 2017–2019 współpracowały w zakresie działalności innowacyjnej, największy odsetek odnotowano na terenie województw lubelskiego (29,2%) i śląskiego (28,2%).

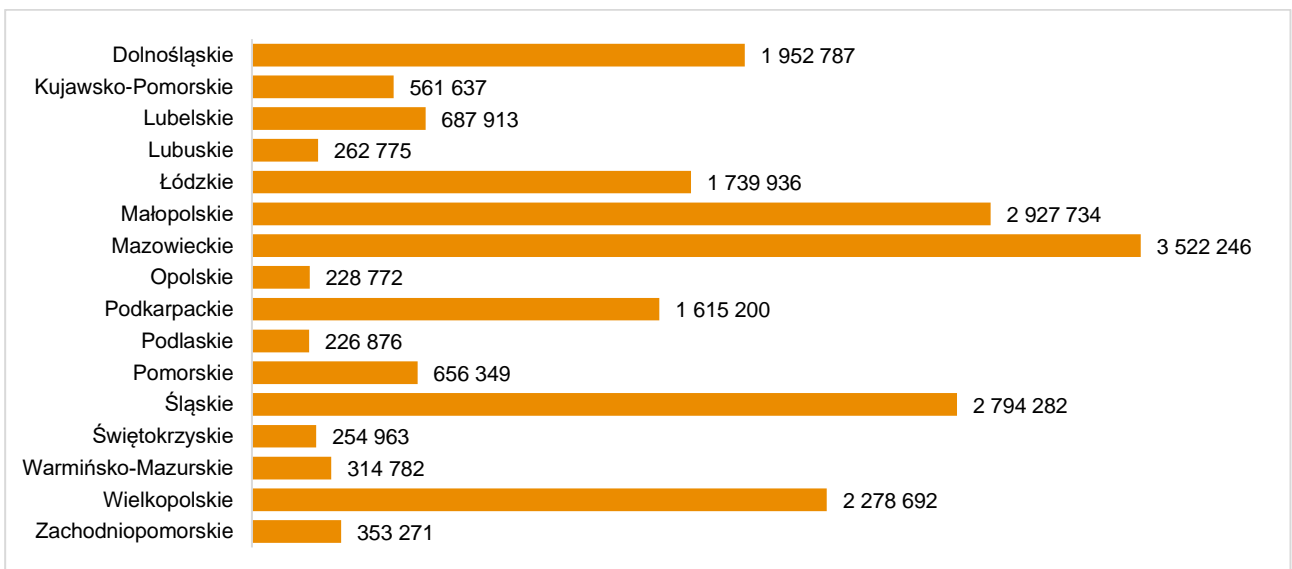
Wykres 49. Przedsiębiorstwa przemysłowe aktywne innowacyjnie, które współpracowały w zakresie działalności innowacyjnej w latach 2017-2019 według województw (w % przedsiębiorstw aktywnych innowacyjnie).

Źródło: Działalność Innowacyjna Przedsiębiorstw w latach 2017-2019 – dane GUS.

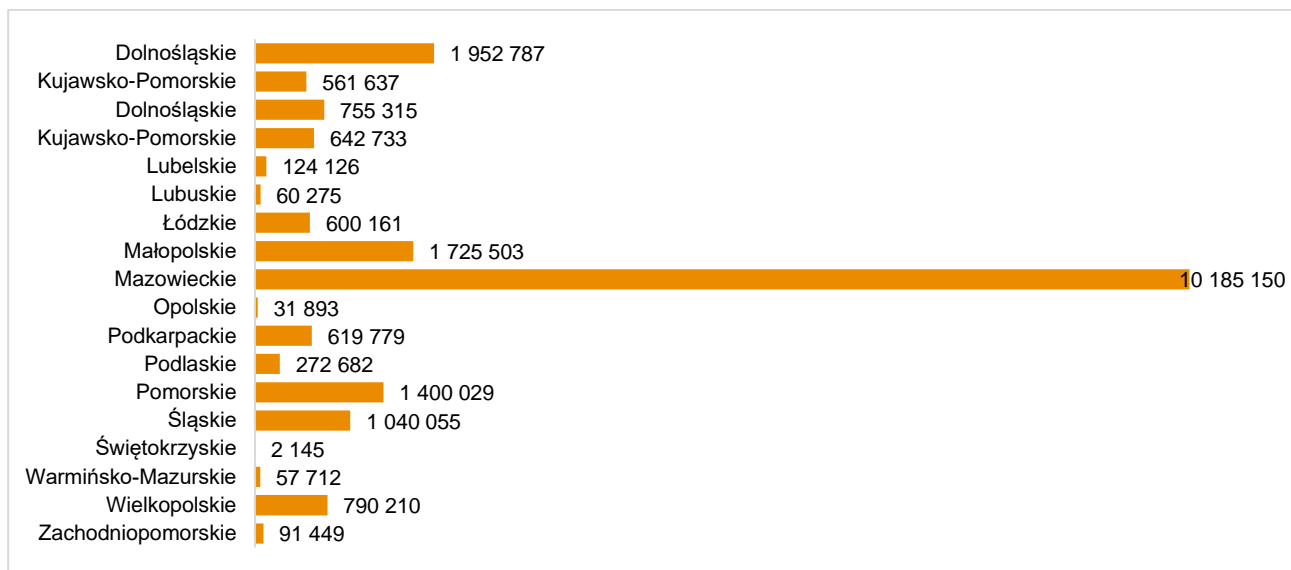
Analizując aktywność innowacyjną regionu warto odnotować również 3. pozycję województwa śląskiego w 2020 r. w skali kraju pod względem wartości nakładów na działalność innowacyjną w sektorze przedsiębiorstw przemysłowych oraz 4. pozycję w sektorze przedsiębiorstw usługowych.

Wykres 50. Nakłady na działalność innowacyjną w przedsiębiorstwach przemysłowych w 2020 r.

Źródło: Bank Danych Lokalnych – dane GUS.

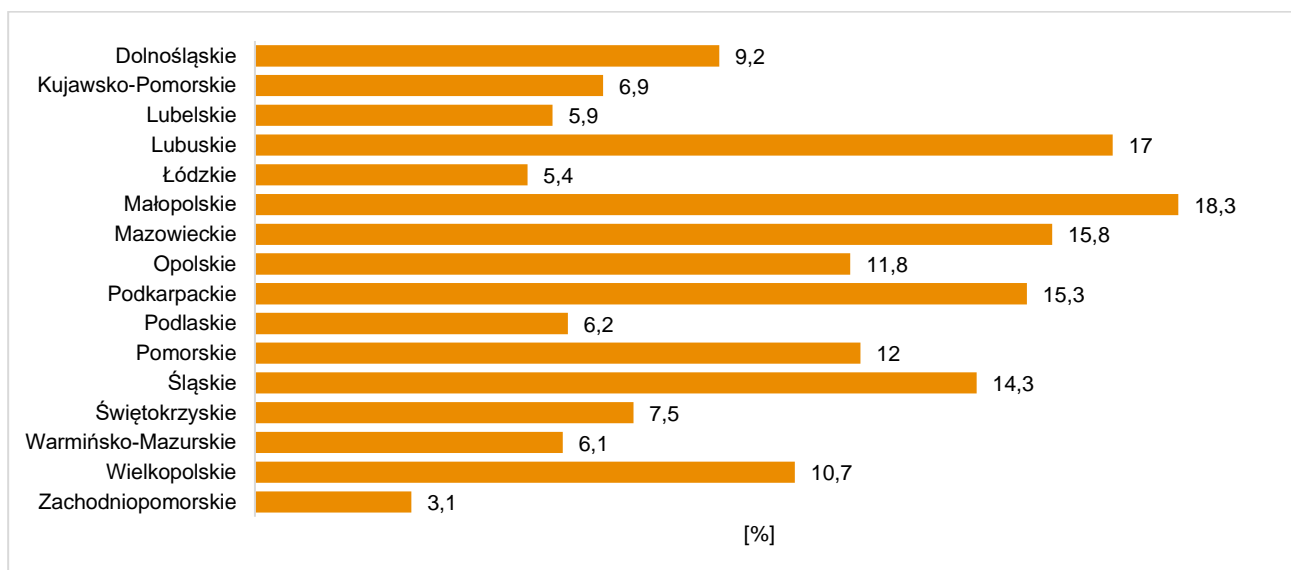
Wykres 51. Nakłady na działalność innowacyjną w przedsiębiorstwach usługowych w 2020 r.

Źródło: Bank Danych Lokalnych – dane GUS.

Największy udział przychodów ze sprzedaży produktów nowych lub istotnie ulepszonych w przychodach ze sprzedaży ogółem odnotowano (zarówno w przedsiębiorstwach przemysłowych, jak i usługowych) w województwach małopolskim, lubuskim, mazowieckim, podkarpackim i śląskim.

Wykres 52. Udział przychodów ze sprzedaży produktów nowych lub istotnie ulepszonych w przychodach ze sprzedaży ogółem według województw w 2020 r.

Źródło: Bank Danych Lokalnych – dane GUS.

W województwie śląskim największy udział przychodów ze sprzedaży produktów nowych lub istotnie ulepszonych w przychodach ze sprzedaży ogółem odnotowano w 2020 r. (zarówno w przedsiębiorstwach przemysłowych, jak i usługowych) w podmiotach o liczbie pracujących 10-49. Region śląski zajmuje pod tym względem 3. pozycje w kraju.

Tabela 47. Udział przychodów ze sprzedaży produktów nowych lub istotnie ulepszonych w przychodach ze sprzedaży ogółem według liczby pracujących według województw w 2020 r.

Nazwa	Ogółem	10 -49	50-249	250 i więcej
	2020	2020	2020	2020
	[%]			
Polska	12,0	4,5	6,4	15,3
Dolnośląskie	9,2	4,3	8,0	10,2
Kujawsko-Pomorskie	6,9	1,4	7,2	8,0
Lubelskie	5,9	6,8	6,7	5,4
Lubuskie	17,0	4,7	4,7	23,2
Łódzkie	5,4	4,1	7,1	5,0
Małopolskie	18,3	5,8	7,4	26,4
Mazowieckie	15,8	3,5	5,7	19,0
Opolskie	11,8	4,5	10,4	14,9
Podkarpackie	15,3	13,4	8,6	18,8
Podlaskie	6,2	5,1	5,2	6,8
Pomorskie	12,0	2,8	5,2	16,7
Śląskie	14,3	6,1	5,6	17,8
Świętokrzyskie	7,5	1,6	5,4	9,2
Warmińsko-Mazurskie	6,1	1,6	10,5	4,9
Wielkopolskie	10,7	4,4	5,0	14,5
Zachodniopomorskie	3,1	2,3	4,6	2,2

Źródło: Bank Danych Lokalnych – dane GUS.

8.5 Instytucje otoczenia biznesu

Zagadnienie rozwoju sfery badawczo-rozwojowej (B+R) w Polsce spotyka się obecnie z dużym zrozumieniem i dotyczy to również województwa śląskiego. Przedsiębiorcy, jednostki naukowe, instytucje otoczenia biznesu, ale także władze regionu rozumieją istotę i znaczenie prac badawczo-rozwojowych, przede wszystkim to, że prowadzą do komercjalizacji efektów badań naukowych, do wytwarzania i wdrażania unikatowych produktów i usług, a co za tym idzie osiągnięcia przewagi konkurencyjnej.

Dane statystyczne potwierdzają wysoki potencjał województwa śląskiego w obszarze działalności badawczo-rozwojowej, natomiast zapisy w dokumentach strategicznych regionu odzwierciedlają zmianę podejścia do działalności badawczo-rozwojowej w województwie śląskim zgodnie z aktualnymi tendencjami i zachodzącymi zmianami w gospodarce. Cele rozwoju regionu są dostosowane do zmieniającego się rynku, ale także ukierunkowane na wspieranie komercjalizacji i transferu wiedzy, kształceniem zasobów ludzkich na potrzeby regionu, pobudzanie współpracy pomiędzy jednostkami naukowo-badawczymi, biznesem i instytucjami otoczenia biznesu. Wszystkie wymienione działania sprzyjają dynamicznemu rozwojowi gospodarki oraz napływowi inwestorów, by w efekcie województwo śląskie stało się jednym z najbardziej innowacyjnych regionów w Europie.

Mówiąc o potencjale i dalszym rozwoju działalności badawczej i rozwojowej w województwie śląskim nie należy zapominać o istotnym wsparciu jakie stanowi dofinansowanie w ramach funduszy unijnych. Jest to szczególnie istotne z punktu widzenia realizacji i wdrażania prac naukowo-badawczych. Perspektywa unijna 2021-2027 będzie bez wątpienia stanowić istotny impuls rozwojowy dla firm w obszarze działalności B+R, dlatego województwo śląskie w programie regionalnym na lata 2021–2027 określiło jako jeden z przedmiotów interwencji inwestycje w działalność badawczo-rozwojową przedsiębiorstw. Często w przypadku podejmowania decyzji o rozpoczęciu działalności badawczo-rozwojowej w danej lokalizacji lub rozpoczęciu nowej inwestycji (np. otwarciu centrum badawczo-rozwojowego lub oddziału firmy B+R), oprócz dostępności wykwalifikowanej kadry oraz kosztów prowadzenia działalności, decydującym czynnikiem może być dofinansowanie inwestycji lub planowanej działalności. Dodatkowo możliwość skorzystania ze wsparcia finansowego sprawia, iż przedsiębiorstwo może przeznaczyć więcej środków na działalność B+R i realizować projekty o wyższym ryzyku – poszukiwać rozwiązań innowacyjnych zapewniających znaczącą przewagę konkurencyjną. Dlatego nowy program operacyjny województwa śląskiego może stanowić realną zachętę inwestycyjną.

Warto wspomnieć o jeszcze jednym istotnym elemencie mającym wpływ na rozwój działalności badawczo-rozwojowej w województwie śląskim, którym są instytucje otoczenia biznesu, łączące jednostki naukowo-badawcze z przedsiębiorcami. Współpraca ze światem nauki często może stanowić wyzwanie dla przedsiębiorców, dlatego instytucje otoczenia biznesu wspierają działania podejmowane przez przedsiębiorców w zakresie działalności badawczo-rozwojowej i wdrażania innowacyjnych rozwiązań. Do instytucji wspierających rozwój biznesu należą m.in.: parki technologiczne, inkubatory przedsiębiorczości, centra transferu technologii.

Do najważniejszych centrów transferu technologii tworzących ekosystem innowacji w regionie śląskim należą: Ośrodek Innowacji Naczelnej Organizacji Technicznej w Bielsku Białej, Ośrodek Innowacji Naczelnej Organizacji Technicznej w Gliwicach, Ośrodek Innowacji Naczelnej Organizacji Technicznej w Katowicach, Centrum Innowacji i Transferu Technologii Instytutu Metali Niezależnych, Centrum Transferu Technologii w Częstochowie, a także jednostki zarządzane przez uczelnie wyższe: Centrum Innowacji i Transferu Technologii Politechniki Śląskiej, Biuro Współpracy z Gospodarką Uniwersytetu Śląskiego, Centrum Transferu Technologii Politechniki Częstochowskiej oraz Centrum Innowacji i Transferu Technologii Akademii Techniczno-Humanistycznej w Bielsku-Białej. Wszystkie ww. instytucje wspierają proces komercjalizacji w kompleksowy sposób, tzn. począwszy od wsparcia przy tworzeniu prac rozwojowych, pomocy wyspecjalizowanych brokerów, pomocy w uzyskaniu patentu, wzoru użytkowego, opracowaniu danej technologii / rozwiązania technologicznego, aż po wdrożenie przez ostatecznego użytkownika.

Rozpatrując temat transferu technologii w regionie śląskim, należy również wymienić jedną szczególnie cenną inicjatywę, którą było stworzenie Doliny Medycyny i Nowych Technologii w Zabrze. Dzięki nieocenionemu wkładowi i zaangażowaniu wybitnego specjalisty prof. Zbigniewa Religi, polskim produktem stały się sztuczne protezy serca. Powołanie Śląskiego Parku Medycznego Kardio-Med Silesia w Zabrzu stworzyło nieograniczone możliwości współpracy ośrodków badawczych oraz prowadzenie innowacyjnych prac naukowo-badawczych na zaawansowanym poziomie, a także wdrożenia ich efektów. Jednostka realizuje szereg innowacyjnych projektów w obszarze medycyny, biotechnologii i Healthcare. Infrastruktura Śląskiego Parku Technologii Medycznych Kardio-Med Silesia stwarza korzystne warunki dla rozwoju nauki i innowacyjnych technologii, wspierania nowych inicjatyw służących wzrostowi przedsiębiorczości w województwie śląskim oraz kraju.

W 2017 r. Katowicka Specjalna Strefa Ekonomiczna powołała Klub Innowatora. Klub zrzesza kreatywnych młodych ludzi i jest platformą edukacyjno-treningową. Partnerami Klubu są Politechnika Śląska w Gliwicach, Akademia Wyższej Szkoły Biznesu w Dąbrowie Górniczej, klaster Silesia Automotive & Advanced Manufacturing oraz innowacyjne firmy z regionu. W ramach inicjatywy uczestnicy klubu wymieniają się doświadczeniami, mają także możliwość czerpania wiedzy poprzez success stories tzw. „klubowych gości” – autorytetów w dziedzinie innowacji. Inicjatywa zapewnia również korzyści dla regionu, zrzeszając przyszłych innowatorów, którzy będą kreować w najbliższej przyszłości gospodarkę województwa śląskiego i kraju.

9 Pozycja regionu w aktualnych rankingach atrakcyjności inwestycyjnej w Polsce i w Europie

Atrakcyjność inwestycyjna definiowana jest najczęściej jako zdolność skłonienia do inwestycji poprzez oferowanie zestawu korzyści danej lokalizacji możliwych do osiągnięcia w trakcie prowadzenia działalności gospodarczej. Regiony oferujące optymalną kompilację czynników korzyści i walorów lokalizacji stwarzają zatem najlepsze warunki dla funkcjonowania firmy i rozpoczęcia nowej działalności, czym przyciągają inwestorów. Niekiedy w ramach oceny atrakcyjności inwestycyjnej uwzględnia się saldo skumulowanych bezpośrednich inwestycji zagranicznych lub udział inwestycji zagranicznych w wartości aktywów danej lokalizacji. Można więc atrakcyjność inwestycyjną województwa określać jako zdolność do skłaniania inwestorów do wyboru regionu jako miejsca lokalizacji inwestycji.

Wśród czynników uniwersalnych, istotnych prawie dla każdego rodzaju inwestycji można wymienić m.in. koszty pracy, infrastrukturę transportową, liczbę i jakość zasobów ludzkich, potencjał działalności B+R, chłonność rynku zbytu, dynamikę rozwoju przemysłu, poziom rozwoju gospodarczego, posiadane zasoby naturalne, a także zachęty inwestycyjne (np. w postaci aktywnej działalności stref ekonomicznych). W tym miejscu warto zaznaczyć, iż nie wszystkie z elementów wpływających na atrakcyjność inwestycyjną regionu znajdują się w obszarze możliwego bezpośredniego oddziaływania władz regionalnych. Ocena atrakcyjności inwestycyjnej zawsze będzie subiektywna – odzwierciedlać musi bowiem specyficzne upodobania i preferencje konkretnego inwestora.

Na decyzję o rozpoczęciu inwestycji mogą mieć jednak wpływ strategiczne sektory określone dla danego regionu. W przemyśle województwa śląskiego zmniejsza się udział górnictwa i hutnictwa, wzrasta natomiast pozycja przemysłu elektromaszynowego, informatycznego, energetyki, przemysłu motoryzacyjnego i spożywczego. Do inteligentnych specjalizacji regionu śląskiego zaliczane są następujące branże: medycyna, technologie informacyjno-komunikacyjne, energetyka, zielona gospodarka, przemysły wschodzące (oparte na technologii, innowacjach i przemysłowej tradycji regionu).

9.1 Miejsce regionu w rankingach atrakcyjności inwestycyjnej

Jednym z kluczowych czynników kształtujących napływ inwestorów zagranicznych do poszczególnych regionów Polski są specjalne strefy ekonomiczne. W przypadku województwa śląskiego jest to Katowicka Specjalna Strefa Ekonomiczna, która w 2021, 2019 i 2017 r. została uznana przez fDi Magazine z grupy Financial Times za najlepszą strefę ekonomiczną w Europie w rankingu Global Free Zones. Ponadto w 2019 r. Katowicka Specjalna Strefa Ekonomiczna uplasowała się na 2. pozycji wśród najlepszych stref ekonomicznych na świecie, tuż za strefą ekonomiczną w Zjednoczonych Emiratach Arabskich. W 2021 r. Katowicka Specjalna Strefa Ekonomiczna w tym samym rankingu zajęła 5 miejsce. Warto odnotować również wyróżnienie w postaci 1. miejsca w Europie w kategorii stref ekonomicznych dla dużych firm.

Tabela 48. Ranking najlepszych stref ekonomicznych „Global Free Zones of the Year 2021” – fDi Magazine

BEST FREE ZONE OVERALL
DMCC, UAE
HIGHLY COMMENDED OVERALL
Mauritius Freeport, Mauritius

REGIONAL WINNERS
Winner - Africa
Mauritius Freeport, Mauritius
Highly Commended - Africa

Tabela 49. Ranking najlepszych stref ekonomicznych „Global Free Zones of the Year 2019” – fDi Magazine

OVERALL WINNERS
DMCC, UAE
Highly commended
Katowice Special Economic Zone, Poland

REGIONAL WINNERS
Winner - Africa
Tanger Med. Zones, Morocco
Highly commended - Africa

Lagos Free Zone, Nigeria

Winner - Asia - Pacific

Dalian Free Trade Zone, China

Highly Commended - Asia - Pacific

Waigaoqiao Free Trade Zone, China

Winner - Europe

Katowice Special Economic Zone, Poland

Highly Commended - Europe

Łódź Special Economic Zone, Poland

Winner - Americas

Coyol Free Zone, Costa Rica

Highly Commended - Americas

Cayman Enterprise City, Cayman Islands

Winner - Middle East

DMCC, UAE

Highly Commended Middle East

Ajman Free Zone, UAE

Djibouti International Free Trade Zone, Djibouti

Winner - Asia - Pacific

Subic Bay Freeport Zone, Philippines

Highly commended - Asia-Pacific

Mundra Special Economic Zone, India

Winner - Europe

Katowice Special Economic Zone, Poland

Highly commended - Europe

Łódź Special Economic Zone, Poland

Winner - Americas

Zona Franca de Bogota, Colombia

Highly commended - Americas

Panama Pacifico, Panama

Winner - Middle East

DMCC, UAE

Highly commended - Middle East

Jebel Ali Free Zone, UAE

Wśród największych atutów Katowickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej należy wymienić dobrze skomunikowaną sieć dróg, uzbrojone tereny inwestycyjne, odpowiednie otoczenie gospodarcze, przyjazne nastawienie oraz wsparcie pracowników Strefy i gmin województwa śląskiego na każdym etapie procesu inwestycyjnego, wsparcie w realizacji programów kształcenia dostosowanych do aktualnych wymagań i potrzeb rynku pracy, aktywnie działający klaster motoryzacyjny, tradycję przemysłową regionu. Autorzy Raportu FDI Business Financial Times 2021 wskazują nowych inwestorów pozyskanych przez Katowicką Specjalną Strefę Ekonomiczną, m.in. koreańskiego producenta akumulatorów do pojazdów elektrycznych. Firma SK Hi-Tech Battery Materials zapowiedziała inwestycję o wartości 860,8 mln EUR, w ramach której wybuduje swoją trzecią fabrykę do produkcji separatorów do litowo-jonowych baterii. Kolejny inwestor, włoski producent samochodów marki Fiat Chrysler Automobiles zaangażował 167,7 mln EUR na modernizację lokalnej bazy produkcyjnej. Warto również wspomnieć o inicjatywie „Silesia Smart Systems – Hub Innowacji Cyfrowych”, w ramach której Katowicka Specjalna Strefa Ekonomiczna wykorzystwała posiadane kontakty w ramach współpracy prowadzonej z międzynarodowymi firmami z sektora przemysłu. Silesia Smart Systems to platforma współpracy instytucji otoczenia biznesu, jednostek naukowych i uczelni, skupiającą się na wsparciu przedsiębiorstw przemysłowych w procesach transformacji cyfrowej. Realizowana inicjatywa wspiera przedsiębiorstwa przemysłowe, które chcą przejść transformację cyfrową lub rozważają zmianę modelu biznesowego i wdrożenie inteligentnych produktów z wykorzystaniem technologii cyfrowych.

Potencjał inwestycyjny województwa śląskiego został również doceniony przez grupę FDI Intelligence (grupa analityczna Financial Times) w rankingu przygotowanym w ramach raportu europejskich miast i regionów przyszłości pn. „European Cities and Regions of the Future”. Autorzy analizowali m.in. potencjał gospodarczy, kapitał ludzki, efektywność kosztową, jakość życia, infrastrukturę i przyjazność dla biznesu poszczególnych miast i regionów. W najbardziej aktualnym rankingu „European Cities and Regions of the Future 2022/23”, w kategorii dot. efektywności kosztowej, województwo śląskie zajęło 4. miejsce. Region śląski wyróżnił się również wśród najlepiej ocenionych pod względem strategii przyciągania bezpośrednich inwestycji zagranicznych, zajmując 6. pozycję.

Tabela 50. Ranking europejskich regionów przyszłości (dużych – powyżej 4 milionów ludzi).

„European Cities and Region of the Future 2022/23”,
kategoria efektywność kosztowa – fDi Magazine.

Rank	Region	Kraj
1.	Izmir	Turcja
2.	Ankara	Turcja
3.	Volga Federal District	Rosja
4.	Województwo śląskie	Polska
5.	Far Eastern Federal District	Rosja
6.	North-western Fed District	Rosja
7.	Central Federal District	Rosja
8.	Stambuł	Turcja
9.	Województwo mazowieckie	Polska
10.	Southern Federal District	Rosja

Tabela 52. Ranking europejskich regionów przyszłości (dużych – powyżej 4 milionów ludzi).

„European Cities and Region of the Future 2018/19”,
kategoria efektywność kosztowa – fDi Magazine.

Rank	Region	Kraj
1.	Southern Federal District	Rosja
2.	Volga Federal District	Rosja
3.	Województwo śląskie	Polska
4.	Siberian Federal District	Rosja
5.	Far Eastern Federal District	Rosja
6.	Ural Federal District	Rosja
7.	North-western Federal District	Rosja
8.	Central Federal District	Rosja
9.	Województwo mazowieckie	Polska
10.	Yorkshire and the Humber	UK

Tabela 51. Ranking europejskich regionów przyszłości (dużych – powyżej 4 milionów ludzi).

„European Cities and Region of the Future 2022/23”,
kategoria strategia przyciągania bezpośrednich
inwestycji zagranicznych – fDi Magazine.

Rank	Region	Kraj
1.	Katalonia	Hiszpania
2.	Nadrenia Północna Westfalia	Niemcy
3.	Flandria	Belgia
4.	Madryd	Hiszpania
5.	Region paryski	Francja
6.	Województwo śląskie	Polska
7.	Emilia-Romagna Lombardy Region	Włochy
8.	Frankfurt Rhein-Main	Niemcy

Tabela 53. Ranking europejskich regionów przyszłości (dużych – powyżej 4 milionów ludzi).

„European Cities and Region of the Future 2018/19”,
kategoria strategia przyciągania bezpośrednich inwestycji
zagranicznych – fDi Magazine.

Rank	Region	Kraj
1.	Katalonia	Hiszpania
2.	Nadrenia Północna Westfalia	Niemcy
3.	Szkocja	UK
4.	Lombardia	Włochy
5.	Emilia-Romagna	Włochy
6.	Madryd	Hiszpania
7.	Region paryski	Francja
8.	Województwo śląskie	Polska

Tabela 54. Ranking europejskich regionów przyszłości (dużych – powyżej 4 milionów ludzi).

„European Cities and Region of the Future 2020/21”, kategoria efektywność kosztowa – fDi Magazine.

Rank	Region	Country
1.	Southern Federal District	Rosja
2.	Volga Federal District	Rosja
3.	Ural Federal District	Rosja
4.	Siberian Federal District	Rosja
5.	North-western Fed District	Rosja
6.	Województwo śląskie	Poland
7.	Far Eastern Federal District	Rosja
8.	Izmir	Turkey
9.	Województwo mazowieckie	Poland
10.	Ankara	Turkey

Województwo śląskie zostało wyróżnione także w rankingu „European Cities and Regions of the Future 2020/21” w kategorii dot. efektywności kosztowej, zajmując 6. miejsce oraz w tej samej kategorii rankingu „European Cities and Regions of the Future 2018/19” plasując się na 3. pozycji.

Silna gospodarka regionu, dostępność transportowa, świetnie rozwinięta infrastruktura, bogata tradycja przemysłowa, wszystko to sprawia, że województwo śląskie przyciąga inwestorów. Wiele firm, polskich oraz tych z kapitałem zagranicznym, przekonało się, że województwo śląskie to idealna przestrzeń do rozwoju biznesu.

Atrakcyjność inwestycyjną regionu śląskiego potwierdza również raport Antal, Cushman & Wakefield, Vastint oraz TDJ Estate – „Potencjał inwestycyjny Katowic” w ramach „Business Environment Assessment Study”, który określa Aglomerację Katowicką liderem w przyciąganiu zagranicznych inwestorów. W ramach przeprowadzonego badania Katowice zaliczane są do pierwszej czwórki obszarów najkorzystniejszych pod inwestycje zagraniczne, plasując się na trzecim miejscu (ex aequo z Krakowem). Średnia uzyskana punktacja przez aglomerację katowicką wyniosła 6,7 punktu w dziesięciostopniowej skali. Biorąc pod uwagę fakt, iż stolica województwa śląskiego stanowi centrum Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii, tak wysoka pozycja Katowic w rankingu jest odzwierciedleniem wysokiej atrakcyjności inwestycyjnej nie tylko miasta, ale całego województwa śląskiego. W przeprowadzonym badaniu oceniano m.in. przestrzeń biurową, potencjał edukacyjny, infrastrukturę, rynek pracy oraz potencjał biznesowy. Punktację przyznano również w kryterium dot. wsparcia oferowanego przez administrację publiczną oraz znaczenie lokalizacji pod względem miejsca do życia. Badanie „Business Environment Assessment Study” zostało zrealizowane metodą CAWI (metoda zbierania danych i informacji, w której respondent wypełnia ankietę w formie elektronicznej) wśród szefów 809 firm w Polsce w IV kwartale 2020 r., dlatego stanowi istotne spojrzenie biznesu na potencjał inwestycyjny regionów.

Warto również wspomnieć o wysokiej pozycji województwa śląskiego w ostatnim raporcie pn. „Atrakcyjność Inwestycyjna Regionów 2017” opracowanym przez Szkołę Główną Handlową w Warszawie na zlecenie Polskiej Agencji Inwestycji i Handlu S.A. W przedmiotowym raporcie województwo śląskie zaliczane jest do trzech najbardziej atrakcyjnych inwestycyjnie regionów Polski obok województwa mazowieckiego i dolnośląskiego. W kolejnych latach województwo śląskie była klasyfikowane na 3. miejscu (2018), 4. miejscu (2019) oraz na 2. miejscu (2020)¹¹⁹.

¹¹⁹ Źródło: Atrakcyjność inwestycyjna regionów, badanie Kolegium Nauk o Przedsiębiorstwie SGH pod kierunkiem H.Godlewskiej-Majkowskiej, [wyniki niepublikowane]

Podczas przygotowywania raportu, w ramach zastosowanej metodyki pomiaru atrakcyjności inwestycyjnej oceniano potencjalną atrakcyjność inwestycyjną¹²⁰ oraz rzeczywistą atrakcyjność inwestycyjną¹²¹ każdego z województw Polski. Dodatkowo w raporcie wykorzystano ocenę rzeczywistej atrakcyjności inwestycyjnej nawiązującej do napływu kapitału inwestycyjnego oraz efektów inwestycji, rozpatrywanych z punktu widzenia produktywności i efektywności poniesionych nakładów. Wśród największych przewag konkurencyjnych województwa śląskiego wpływających na atrakcyjność inwestycyjną regionu wymieniono m.in. największy w Polsce zespół miejski w postaci Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii o ogromnym potencjale inwestycyjnym, bardzo dobre połączenia komunikacyjne, przemysłowy charakter województwa, działalność strefy ekonomicznej, kształcenie na kierunkach o właściwościach dopasowanych do charakteru gospodarki. Województwo posiada wysoki potencjał inwestycyjny, co potwierdzają bardzo wysokie oceny potencjalnej, jak i rzeczywistej atrakcyjności inwestycyjnej dla gospodarki narodowej, przemysłu kapitałochłonnego, pracochłonnego, handlu, turystyki, pośrednictwa finansowego, usług dla biznesu oraz edukacji.

O atrakcyjności inwestycyjnej województwa śląskiego decydują m.in.: dostępność wysoko wykwalifikowanej kadry, bogate tradycje przemysłowe regionu, duży rynek zbytu, aktywność instytucji otoczenia biznesu i działalność Katowickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej, bogata oferta turystyczna oraz rekreacyjna, czy bardzo dobrze rozwinięta infrastruktura drogowa.

Należy podkreślić, iż w rankingach raportu „European Cities and Regions of the Future” wyróżniane są najlepsze miejsca w Europie dla bezpośrednich inwestycji zagranicznych. W ramach opracowywania raportu oceniano odpowiednio 150 i 148 regionów europejskich w latach 2018/19 i 2020/21. Powyższe niewątpliwie stanowi o nieprzeciętnej atrakcyjności inwestycyjnej regionu śląskiego i stawia województwo śląskie w czołówce europejskich regionów przyszłości (w tym również w skali krajowej).

Region śląski wyróżnia się także na rynku bezpośrednich inwestycji zagranicznych. We wstępie rozdziału poświęconego atrakcyjności inwestycyjnej wspomniano o czynnikach wpływających na decyzję potencjalnego inwestora o rozpoczęciu inwestycji w danym regionie. Jednym z wymienionych czynników jest poziom rozwoju gospodarczego, który determinowany jest m.in. funkcjonowaniem na obszarze regionu dobrze prosperujących przedsiębiorstw, w tym również tych z kapitałem zagranicznym. Biorąc powyższe pod uwagę województwo śląskie jest liderem (tuż po województwie mazowieckim), pod względem liczby podmiotów z kapitałem zagranicznym oraz wartości kapitału zagranicznego. Wysoka liczba podmiotów z kapitałem zagranicznym w regionie może stanowić zachętę dla pozostałych inwestorów.

Odpowiednia infrastruktura oraz dostępność wykwalifikowanych zasobów ludzkich to jednak stanowczo za mało. Ważnym elementem brany pod uwagę podczas podejmowania decyzji o inwestycji jest tzw. klimat dla przedsiębiorczości, na który w największym stopniu wpływ mają lokalne władze. Przedsiębiorcy są skłonni inwestować w regionach, w których samorządy wykazują chęć dialogu i współpracy. Ważne są nie tylko ulgi i zachęty podatkowe, ale także sam sposób budowania i utrzymywania relacji z inwestorami, oraz otwartość urzędników. Przykładem inicjatywy budującej pozytywny klimat biznesowy w regionie jest ABSL Silesia Regional Chapter w Katowicach, służąca wymianie wiedzy i najlepszych praktyk. Firmy zrzeszone w śląskim oddziale ABSL aktywnie współpracują z przedstawicielami Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego oraz urzędami miejskimi, Górnośląsko-Zagłębiowską Metropolią, Katowicką Specjalną Strefą Ekonomiczną, Regionalną Izłą Gospodarczą w Katowicach oraz uczelniami.

Poziom rozwoju przedsiębiorczości ma wpływ na atrakcyjność inwestycyjną danego regionu, dlatego w tym miejscu warto wspomnieć również o tym, iż województwo śląskie zostało wybrane Europejskim Regionem Przedsiębiorczości (EER – European Entrepreneurial Region) na lata 2021–2022. Ten znak doskonałości Europejskiego Komitetu Regionów przyznawany jest regionom, wyróżniającym się wybitną i innowacyjną strategią przedsiębiorczości oraz inteligentną strategią wzrostu uwzględniającą szersze wyzwania społeczne. Połączona edycja nagrody na lata 2021–2022 skupia się wokół tematu „Przedsiębiorczość na rzecz zrównoważonej odbudowy”. Wyróżnienie otrzymało także pięć innych regionów Unii Europejskiej: gmina Castelo Branco w Portugalii, gmina Gabrowo w Bułgarii, region Madryt w Hiszpanii, Prowansja-Alpy-Lazurowe Wybrzeże we Francji i region Helsinki-Uusimaa w Finlandii. Apostolos Tzitzikostas – Przewodniczący

¹²⁰ Atrakcyjność inwestycyjna potencjalna – definiowana jest jako zespół regionalnych walorów lokalizacyjnych, które mają wpływ na osiągnięcie celów inwestora (np. w postaci kształtowania się kosztów prowadzonej działalności gospodarczej, przychodów ze sprzedaży, rentowności netto oraz konkurencyjności danej inwestycji).

¹²¹ Atrakcyjność inwestycyjna rzeczywista - zdolność regionu do wykreowania satysfakcji inwestora i wywołania absorpcji kapitału finansowego i rzeczowego w formie inwestycji. Można ją mierzyć za pomocą efektywności poniesionych nakładów kapitału.

Europejskiego Komitetu Regionów uzasadniając przyznanie nagrody dla regionu śląskiego, podkreślił, iż województwo śląskie otrzymało nagrodę za ambitną wizję przedsiębiorczości, która zmierza do radykalnej przemiany bazy przemysłowej. Strategia regionu wspiera firmy (szczególnie w dobie pandemii), a jej skuteczność i wdrożenie opiera się na partnerstwie i współpracy wszystkich interesariuszy lokalnych. Powyższe wyróżnienie stanowi potwierdzenie przyjaznego klimatu biznesowego, skuteczności prowadzonych działań służących rozwijaniu gospodarki i przedsiębiorczości w regionie, co z kolei może być pewnego rodzaju wizytówką województwa śląskiego wśród potencjalnych inwestorów.

Województwo śląskie wyodrębnia się i zajmuje wysoką pozycję w Rankingu Diamentów Forbesa w 2021 roku. Diamenty Forbesa to zestawienie najszybciej rozwijających się polskich firm. Wyróżnione przedsiębiorstwa są podzielone według województw. Region śląski – z 412 Diamentami – uplasował się na 3. miejscu wśród wszystkich województw, tuż po województwie mazowieckim i wielkopolskim. Ranking Diamentów Forbesa powstaje w oparciu o twarde dane, pod uwagę brane są zarówno wartość majątku firmy, jak i zyski z ostatnich lat. Wśród kluczowych kryteriów znalazły się m.in. historia płatnicza, wiarygodność płatnicza czy brak negatywnych zdarzeń prawnych. Wysoka pozycja województwa śląskiego w rankingu Forbesa może stanowić zachętę dla innych firm, które poszukują idealnego miejsca na rozpoczęcie działalności czy też rozważają, gdzie ulokować nową inwestycję. Duży odsetek firm w województwie śląskim, którym udało się odnieść sukces i które kształtują gospodarkę regionu, jest również zachętą dla innych przedsiębiorstw do prowadzenia działalności właśnie w tym miejscu.

Śląskie – miejsce rozwoju talentów

10 Demografia województwa śląskiego

10.1 Ludność województwa śląskiego

Atrakcyjność inwestycyjna stanowi wypadkową czynników potencjału rozwojowego regionu oraz korzyści dla potencjalnego inwestora wynikających z ulokowania inwestycji w konkretnej lokalizacji (kraj/region/gmina). Ekspertki wskazują, iż – szeroko pojęte - zasoby ludzkie, czy jakość życia na danym obszarze świadczą o jego potencjale rozwojowym i mogą stanowić komponenty towarzyszące decyzjom inwestycyjnym¹²² - wpływają zatem pośrednio na potencjał inwestycyjny badanego obszaru. Analiza procesów demograficznych, ruchów migracyjnych ludności, elementów polityki prorodzinnej, czy kwestii związanych z *silver economy*¹²³ występujących w województwie śląskim może stanowić tło decyzji inwestycyjnych – wskazując zarówno silne strony regionu, ale również wyzwania, przed którymi stoją zarówno władze województwa, jego populacja, ale i regionalna gospodarka.

Teren województwa podzielony jest na 19 powiatów grodzkich¹²⁴ oraz 17 powiatów ziemskich¹²⁵, z których aż trzy są najmniejszymi powiatami w Polsce (najmniejszy w Polsce to powiat bieruńsko-lędziński – 15 815 ha, drugi najmniejszy powiat to powiat rybnicki – 22 364 ha, a trzeci z kolei to powiat mikołowski – 23 310 ha¹²⁶). Województwo śląskie jest liderem ilościowym w statystykach miast o największej powierzchni w Polsce. W zestawieniu top 30¹²⁷ aż 8 miast to ośrodki zlokalizowane w województwie śląskim, w tym: Dąbrowa Górnicza, Katowice, Częstochowa, Jaworzno, Rybnik, Gliwice, Bielsko-Biała i Wiśla. Pomimo stosunkowo niewielkiego udziału powierzchni, jaką Śląsk posiada w całości terytorium Polski obszar ten jest drugim pod względem liczby mieszkańców spośród polskich regionów – 4 492 330 osób (na czele klasyfikacji jest województwo mazowieckie – 5 425 028 osób), co stanowi niemal 12% populacji kraju (11,74%). W klasyfikacji 30 polskich miast o największej liczbie ludności aż 9 zlokalizowane jest na terenie województwa śląskiego. Miastem o największej liczbie ludności są Katowice (290 553 os.), choć w klasyfikacji zajmują dopiero 11 miejsce. Innymi śląskimi miastami obecnymi w klasyfikacji są: Częstochowa, Sosnowiec, Gliwice, Zabrze, Bielsko-Biała, Bytom, Rybnik, Ruda Śląska i Tychy.

Tabela 55. Obszar, gęstość zaludnienia oraz liczba mieszkańców województwa śląskiego (w podziale na powiaty) 2020 r.

Nazwa	Obszar [km ²]	Gęstość zaludnienia w 2020 roku [os./km ²]	Liczba mieszkańców w 2020 roku [os.]
ŚLĄSKIE	12 333	364	4 492 330
Powiat będziński	364	404	147 259
Powiat bielski	459	363	166 348
Powiat cieszyński	730	243	177 536
Powiat częstochowski	1 521	88	134 106
Powiat gliwicki	664	174	115 416
Powiat kłobucki	889	95	84 330

¹²² Spektrum czynników, składających się razem na ogólny zasób potencjału rozwojowego, można podzielić na:

- 1) potencjał gospodarczy,
- 2) potencjał ludzki,
- 3) potencjał infrastrukturalny,
- 4) potencjał naukowo-badawczy,
- 5) potencjał jakości życia

[za:] Nazarczuk J.M., Potencjał rozwojowy a aktywność inwestycyjna województwa i podregionów Polski, Olsztyn, 2013

¹²³ Proces koordynacji działań ekonomiczno-gospodarczo-społecznych dedykowanych populacji 60+.

¹²⁴ Bielsko-Biała, Bytom, Chorzów, Częstochowa, Dąbrowa Górnicza, Gliwice, Jastrzębie-Zdrój, Jaworzno, Katowice, Mysłowice, Piekary Śląskie, Ruda Śląska, Rybnik, Siemianowice Śląskie, Sosnowiec, Świętochłowice, Tychy, Zabrze, Żory

¹²⁵ Będziński, bielski, bieruńsko-lędziński, cieszyński, częstochowski, gliwicki, kłobucki, lubliniecki, mikołowski, myszkowski, pszczyński, raciborski, rybnicki, tarnogórski, wodzisławski, zawierciański, żywiecki.

¹²⁶ Powiaty najmniejsze pod względem powierzchni; dane za 2020 rok;

<http://swaid.stat.gov.pl/Dashboards/Powiaty%20najmniejsze%20pod%20wzgl%20C4%99dem%20powierzchni.aspx>

¹²⁷ Miasta największe pod względem powierzchni; dane za 2020 rok;

<http://swaid.stat.gov.pl/Dashboards/Miasta%20najwi%20C4%99ksze%20pod%20wzgl%20C4%99dem%20powierzchni.aspx>

Nazwa	Obszar [km ²]	Gęstość zaludnienia w 2020 roku [os./km ²]	Liczba mieszkańców w 2020 roku [os.]
Powiat lubliniecki	822	93	76 109
Powiat mikołowski	233	426	99 202
Powiat myszkowski	479	147	70 486
Powiat pszczyński	471	237	111 814
Powiat raciborski	544	198	107 410
Powiat rybnicki	224	350	78 166
Powiat tarnogórski	644	219	140 780
Powiat bieruńsko -lędziński	158	378	59 823
Powiat zawierciański	287	546	156 579
Powiat wodzisławski	1 003	116	116 672
Powiat żywiecki	1 040	146	152 199
Powiat m. Bielsko-Biała	125	1 363	169 756
Powiat m. Bytom	69	2 351	163 255
Powiat m. Chorzów	33	3 214	106 846
Powiat m. Częstochowa	160	1 362	217 530
Powiat m. Dąbrowa Górnicza	189	627	118 285
Powiat m. Gliwice	134	1 322	177 049
Powiat m. Jastrzębie-Zdrój	85	1 032	88 038
Powiat m. Jaworzno	153	592	90 368
Powiat m. Katowice	165	1 765	290 553
Powiat m. Mysłowice	66	1 136	74 559
Powiat m. Piekary Śląskie	40	1 368	54 702
Powiat m. Ruda Śląska	78	1 755	136 423
Powiat m. Rybnik	148	924	137 128
Powiat m. Siemianowice Śląskie	25	2 599	66 270
Powiat m. Sosnowiec	91	2 170	197 586
Powiat m. Świętochłowice	13	3 690	49 108
Powiat m. Tychy	82	1 551	126 871
Powiat m. Zabrze	80	2 126	170 924
Powiat m. Żory	65	972	62 844

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Największymi pod względem powierzchni na terenie województwa śląskiego (powyżej 1000 m²) są powiaty: zawierciański, żywiecki oraz częstochowski. Nie oznacza to natomiast analogii w kategorii największej liczby ludności zamieszkującej dany obszar – tu liderem jest miasto Katowice (blisko 300 tys. mieszkańców). Najgęściej zaludnionym obszarem na terenie regionu jest miasto o najmniejszej powierzchni i liczbie mieszkańców – Świętochłowice.

Liczba ludności województwa śląskiego, jak i Polski, czy pozostałych województw, sukcesywnie maleje. W 2000 roku województwo śląskie zamieszkiwało 4 758 944 osób, w porównaniu do roku 2020 (4 492 330 os.) oznacza to spadek o 266 614 osób, czyli największy ubytek ludności w skali kraju w badanym okresie. Region śląski jest jednym z 10 regionów, które w ostatnich 20 latach odnotowały regres liczby ludności. Kolejnym z regionów, plasującym się na drugiej lokacie, jest województwo łódzkie. Dla porównania, województwo mazowieckie – lider klasyfikacji w zakresie liczby ludności - w badanej perspektywie czasu odnotowało przyrost na poziomie 310 018 os. Na wskazane zjawisko wpływ mogą mieć czynniki demograficzne, które zostaną poruszone w dalszej części dokumentu, w tym: ruch naturalny ludności i migracje.

Pod względem **przyrostu naturalnego ludności** na terenie województwa w przeciągu ostatniej dekady utrzymuje się tendencja spadkowa; wskaźnik ten wyłącznie w 2010 roku osiągnął wartość dodatnią.

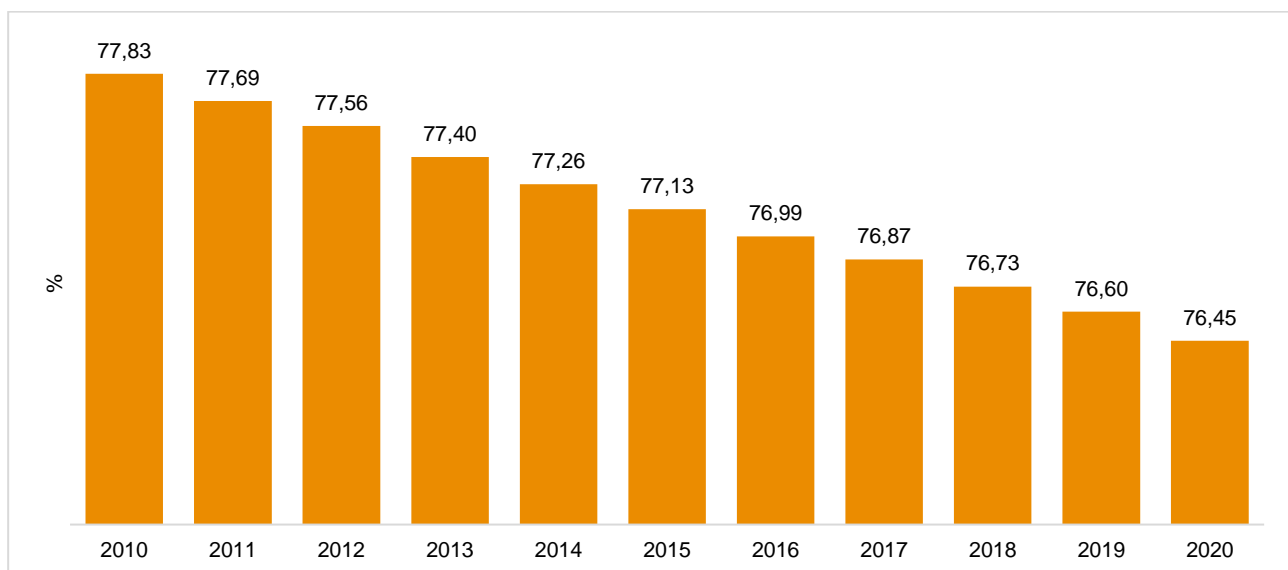
Tabela 56. Przyrost naturalny województwa śląskiego ogółem: 2010-2020.

Przyrost naturalny ogółem											
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Śląskie	95	-2 906	-4 463	-6 327	-5 111	-8 810	-6 216	-6 433	-9 563	-11 258	-21 903
w miastach	-817	-3 646	-4 702	-6 347	-5 580	-8 442	-6 136	-6 476	-8 828	-10 597	-18 581
na wsi	912	740	239	20	469	-368	-80	43	-735	-661	-3 322

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

W 2020 roku najwyższy spadek liczby ludności (w liczbach bezwzględnych) osiągnęły Częstochowa (-1 760 os., co stanowiło 0,8% populacji miasta) i Katowice (-1 793 os. – 0,61% populacji miasta). Jedynym powiatem, który odnotował dodatni przyrost naturalny w 2020 roku był powiat pszczyński. Powyższa tabela pokazuje również, iż statystycznie we wszystkich miastach województwa śląskiego na przestrzeni ostatniej dekady obserwuje się ujemny przyrost naturalny. Natomiast na wsiach, sytuacja jest nieco odmienna – w okresie 2010-2020 aż w 6 latach (2010-2014 oraz 2017) przyrost naturalny osiągał wartość dodatnią. Gminy wiejskie zwyczajowo charakteryzuje stosunkowo dobra jakość życia (brak występowania czynników wysoce szkodliwych dla stanu zdrowia charakterystycznych dla miast np. zdegenerowany stan środowiska naturalnego, smog, czy szybkie tempo życia), co może mieć wpływ na korzystniejszy stan zdrowia i długość życia, pomimo statystycznie bardziej ograniczonego dostępu do specjalistycznej służby zdrowia. Powyższą tezę może również potwierdzać sukcesywny spadek **udziału mieszkańców śląskich miast w latach 2010-2020 w liczbie ludności regionu ogółem**, co ilustruje poniższy wykres:

Wykres 53. Ludność w miastach jako % ogółu ludności województwa śląskiego w latach 2010-2020.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Analiza zmian liczby ludności na 1000 mieszkańców na terenie województwa śląskiego wskazuje, iż średni poziom zmiany liczby ludności na 1000 mieszkańców w okresie 2010-2020 kształtował się w regionie na poziomie -3,3 os. na 1000 mieszkańców (w każdym z badanych lat osiągając wartość ujemną, od -1,3 os. w 2010 roku do poziomu -5,3 w 2020). Przyrosty w badanym okresie odnotowały powiaty: bielski, cieszyński, częstochowski, gliwicki, mikołowski, pszczyński, rybnicki, tarnogórski, bieruńsko-lędziński, wodzisławski i żywiecki, z czego najwyższy przyrost osiągnął powiat mikołowski, a bilans o wartości 0 we wskazanej perspektywie wystąpił w powiecie częstochowskim. W 18 z 19 miast na prawach powiatu (oprócz Żor) dynamika zmian liczby ludności na 1000 mieszkańców również osiągnęła wartość ujemną, z czego najwyższy ubytek populacji w latach 2010-2020 odnotowały: Bytom (-11,2), Sosnowiec (-10,4) oraz Gliwice (-10,2).

Tabela 57. Zmiana liczby ludności na 1000 mieszkańców na terenie województwa śląskiego w okresie 2010-2020.

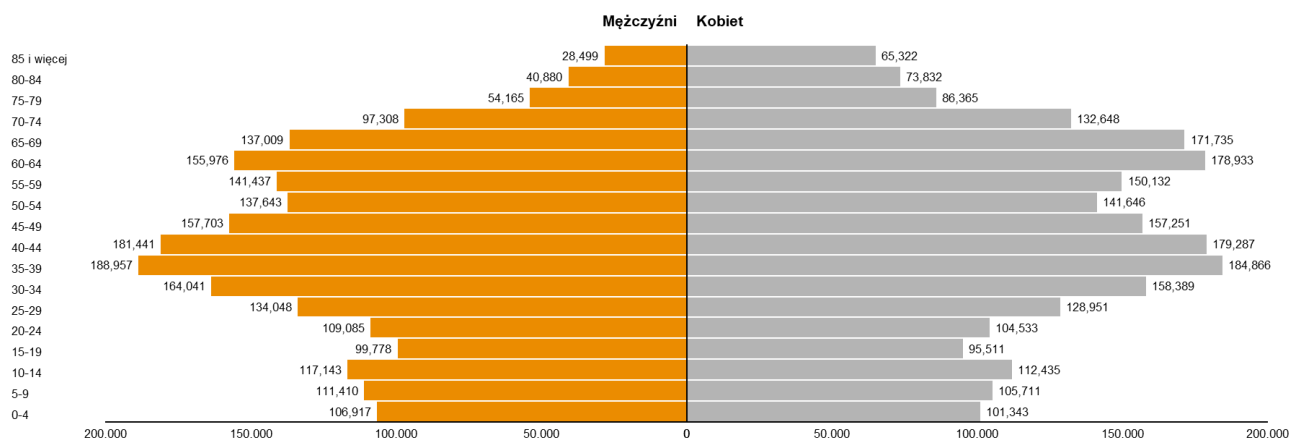
Nazwa	Zmiana liczby ludności na 1000 mieszkańców											Średni poziom zmiany liczby ludności na 1000 mieszkańców w okresie 2010-2020
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	
	[os.]											
ŚLĄSKIE	-1,3	-1,9	-2,3	-3,6	-2,9	-3,3	-2,6	-2,4	-3,2	-3,5	-5,6	-3,3
Powiat będziński	8,5	-0,6	-3,2	-3,2	-2,9	-4,2	-2,6	-2,7	-3,7	-4,5	-5,6	-2,5
Powiat bielski	10,0	6,9	6,5	7,3	6,0	4,8	4,9	6,6	6,1	5,8	2,3	6,7
Powiat cieszyński	18,3	3,5	3,0	2,0	1,3	-0,8	1,7	2,2	-0,6	0,3	-3,7	2,7
Powiat częstochowski	10,0	1,3	-1,7	1,1	1,6	-0,9	-0,2	-2,8	-2,3	-2,7	-3,3	0,0
Powiat gliwicki	7,9	2,0	0,6	-0,4	-1,1	0,4	1,6	2,5	-0,8	-0,3	-1,0	1,1
Powiat kłobucki	9,7	-0,2	-0,9	-1,9	-2,1	-1,6	-0,9	-1,0	-2,0	-3,9	-3,1	-0,8
Powiat lubliniecki	8,1	0,8	0,6	-1,8	-2,9	-0,4	-1,5	-0,9	-2,3	-1,9	-4,5	-0,7
Powiat mikołowski	15,6	6,0	5,9	5,8	3,5	3,6	6,0	6,7	7,0	6,3	2,1	6,9
Powiat myszkowski	8,6	-0,9	-1,5	1,2	-1,0	-2,7	-1,6	-3,8	-3,9	-3,4	-5,6	-1,5
Powiat pszczyński	12,7	4,9	3,8	2,3	4,6	4,1	3,3	3,7	5,2	3,0	2,5	5,0
Powiat raciborski	-2,0	-1,3	-1,4	-3,3	-1,8	-1,8	-0,5	-1,8	-3,7	-2,8	-7,4	-2,8
Powiat rybnicki	19,9	4,9	3,0	4,2	3,1	3,6	3,5	3,1	2,1	1,4	-0,6	4,8
Powiat tarnogórski	5,2	1,4	2,7	-3,0	1,1	2,4	1,7	1,6	3,8	4,9	1,9	2,4
Powiat bieruńsko - lędziński	16,0	5,9	2,5	6,8	3,7	2,7	3,1	6,7	3,5	0,3	0,8	5,2
Powiat zawierciański	4,9	-3,8	-3,5	-5,3	-5,5	-6,1	-4,3	-5,4	-5,6	-6,8	-8,1	-5,0
Powiat wodzisławski	14,5	1,1	-0,1	-3,9	1,5	-1,3	0,4	-0,8	-1,0	-3,4	-3,2	0,4
Powiat żywiecki	14,1	1,1	-0,2	-0,1	0,5	-0,9	1,0	-0,1	0,3	-3,1	-3,7	0,9
Powiat m. Bielsko- Biała	-3,7	-1,4	-0,8	-3,9	-4,0	-2,4	-3,3	-3,1	-1,4	-3,5	-5,3	-3,3
Powiat m. Bytom	-30,0	-6,6	-7,9	-7,4	-6,5	-9,0	-6,7	-7,2	-9,5	-9,2	-12,2	-11,2
Powiat m. Chorzów	-10,3	-2,7	-3,3	-3,7	-3,8	-5,3	-3,3	-3,5	-5,4	-5,8	-8,9	-5,6
Powiat m. Częstochowa	-8,8	-5,9	-5,6	-9,2	-9,5	-8,5	-8,6	-8,2	-9,3	-8,4	-13,2	-9,5

Nazwa	Zmiana liczby ludności na 1000 mieszkańców											Średni poziom zmiany liczby ludności na 1000 mieszkańców w okresie 2010-2020
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	
	[os.]											
Powiat m. Dąbrowa Górnicza	-12,6	-4,8	-6,2	-5,7	-5,0	-5,4	-7,4	-5,6	-7,1	-7,4	-9,1	-7,6
Powiat m. Gliwice	-42,5	-5,1	-3,5	-4,1	-5,6	-5,6	-6,7	-4,7	-8,3	-6,7	-8,7	-10,1
Powiat m. Jastrzębie-Zdrój	-3,9	-5,6	-4,2	-5,3	-4,8	-5,6	-4,4	-3,3	-5,2	-4,3	-7,9	-5,4
Powiat m. Jaworzno	-2,2	-2,7	-2,9	-6,3	-4,0	-5,2	-4,0	-4,1	-5,7	-4,9	-8,2	-5,0
Powiat m. Katowice	9,3	-6,8	-6,7	-9,3	-8,3	-6,4	-6,0	-6,2	-5,9	-5,9	-7,6	-6,0
Powiat m. Mysłowice	8,1	-1,0	-1,6	-2,3	-1,2	-2,5	-3,5	0,7	-0,8	0,4	-0,8	-0,4
Powiat m. Piekary Śląskie	-8,5	-4,8	-4,2	-6,2	-6,9	-6,7	-7,5	-5,4	-6,3	-4,9	-6,0	-6,7
Powiat m. Ruda Śląska	1,2	-3,8	-4,7	-5,8	-6,0	-5,9	-5,1	-3,9	-4,2	-4,6	-6,8	-5,0
Powiat m. Rybnik	-2,4	-0,7	-1,1	-4,4	-0,9	-3,3	-2,5	-0,9	-3,1	-4,3	-7,0	-3,1
Powiat m. Siemianowice Śląskie	-5,9	-4,3	-6,5	-10,0	-3,1	-5,9	-4,8	-5,6	-5,5	-4,7	-8,5	-6,5
Powiat m. Sosnowiec	-10,7	-7,9	-8,1	-10,5	-9,5	-9,1	-7,3	-9,0	-9,7	-10,2	-11,9	-10,4
Powiat m. Świętochłowice	-14,6	-9,3	-8,4	-10,5	-6,4	-10,2	-6,4	-5,1	-7,4	-9,1	-9,1	-9,6
Powiat m. Tychy	0,5	-1,4	-1,6	-2,4	-1,4	-1,4	-0,7	-1,1	-3,0	-1,9	-5,6	-2,0
Powiat m. Zabrze	-33,4	-5,9	-4,9	-6,1	-6,6	-4,9	-4,9	-6,3	-5,6	-5,9	-8,3	-9,3
Powiat m. Żory	1,9	-0,5	-0,9	-0,2	0,2	-1,7	1,1	3,7	3,4	0,3	6,0	1,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Istotnym wskaźnikiem ilustrującym stan populacji badanego obszaru jest **struktura ludności według płci i wieku**, której analiza pozwala zobrazować skalę potrzeb społecznych determinowanych wiekiem, zasoby rynku pracy, a pośrednio również może wpływać na decyzje administracyjne/inwestycyjne w zakresie procesów zagospodarowania przestrzennego dostosowanych do potrzeb ewoluującego społeczeństwa regionu.

Wykres 54. Piramida wieku ludności województwa śląskiego w 2020 roku.

Źródło: wygenerowano za pośrednictwem Platformy Analitycznej SWAId - Dziedziczne Bazy (GUS), www.swaid.stat.gov.pl ¹²⁸.

Na terenie województwa śląskiego najliczniejszą grupę wiekową stanowi ludność w wieku produkcyjnym tj. w wieku zdolności do pracy.¹²⁹ Wyraźna jest nadwyżka subpopulacji mężczyzn nad subpopulacją kobiet regionu (w kategoriach od narodzin do wieku 45-49 lat), co odpowiada tendencjom ogólnopolskim. W grupach wiekowych powyżej 50 roku życia dominuje subpopulacja kobiet, co jest spowodowane kwestiami biologicznymi, ale i behawioralnymi – innym spektrum chorób wieku dojrzałego, efektami tych dolegliwości i podejściem do leczenia. Kobiety chętniej podejmują diagnostykę i są bardziej skłonne do objęcia leczeniem, natomiast polscy mężczyźni postrzegają to jako „słabość” nieprzystającą kulturowemu stereotypowi mężczyzny, dużo częściej w ich przypadku diagnostyka następuje w bardziej zaawansowanym stadium rozwoju choroby, zmniejszając szanse na powrót do zdrowia. Co więcej, dolegliwości zdrowotne występujące u płci męskiej częściej prowadzą bezpośrednio do zgonu¹³⁰, natomiast kobiety przeżywają dłużej z obciążeniami czy dolegliwościami wywołanymi chorobami przewlekłymi, będąc dotkniętymi większym aniżeli płeć przeciwna ryzykiem niesprawności¹³¹. Piramida wieku ludności województwa śląskiego w 2020 roku posiada cechy piramidy regresywnej, co jest charakterystyczne dla społeczeństw starych.¹³²

Nadwyżka subpopulacji mężczyzn nad subpopulacją kobiet województwa śląskiego w 2020 roku dla każdej z grup wiekowych od wieku noworodkowego do 45-49 lat osiąga najwyższą wartość dla grupy wiekowej 5-9 lat (5 699 więcej mężczyzn aniżeli kobiet w badanej grupie wiekowej), natomiast najniższa nadwyżka występuje w grupie wiekowej 45-49 lat (452 więcej mężczyzn aniżeli kobiet). Największą różnicę pomiędzy liczbą kobiet i mężczyzn – na korzyść pań - obserwuje się w przedziale wiekowym 65-69 lat – 34 726 więcej kobiet aniżeli mężczyzn w danej grupie wiekowej. Różnica na poziomie ponad 30 tys. kobiet więcej aniżeli mężczyzn utrzymuje się dalej we wszystkich grupach wiekowych aż do poziomu „85 lat i więcej”. Pomimo nadwyżki populacji mężczyzn nad kobietami w grupach wiekowych 0-49 lat w województwie śląskim to populacja kobiet ogółem w 2020 roku (2 328 890 os.) była wyższa aniżeli populacja mężczyzn (2 163 440 os.) o ponad 160 tys. osób, oznacza to iż wskazana nadwyżka kumuluje się w populacji kobiet w wieku poprodukcyjnym.

Analiza piramidy wieku ludności wskazuje, iż **potencjał reprodukcyjny badanej populacji** jest widocznie ograniczony, niemniej należałoby zbadać czy zagwarantowana jest zastępowalność pokoleniowa populacji. Dla zagwarantowania prostej zastępowalności pokoleń wymagane jest kształtowanie się współczynnika dzietności¹³³ na poziomie 2,10-2,15, co oznacza, iż w danym roku na 1 kobietę w wieku 15-49 lat powinno

¹²⁸ http://swaid.stat.gov.pl/Demografia_dashboards/Raporty_predefiniowane/RAP_DBD_DEM_3.aspx, wygenerowano: 20.01.2022 r.

¹²⁹ za GUS: Ludność w wieku produkcyjnym to ludność w wieku zdolności do pracy. Dla mężczyzn przyjęto wiek 15-64 lata, dla kobiet - 15-59 lat. Wiek mobilny - grupa wieku produkcyjnego obejmująca ludność w wieku 18-44 lata, wiek niemobilny - grupa wieku produkcyjnego obejmująca ludność w wieku: mężczyźni - 45-64 lata, kobiety - 45-59 lat.

¹³⁰ Przykładowo: choroba wieńcowa z przebyłym zawałem. [za:] K. Wieczorowska-Tobis, Dlaczego mężczyźni żyją krócej?, Nowiny Lekarskie 2012

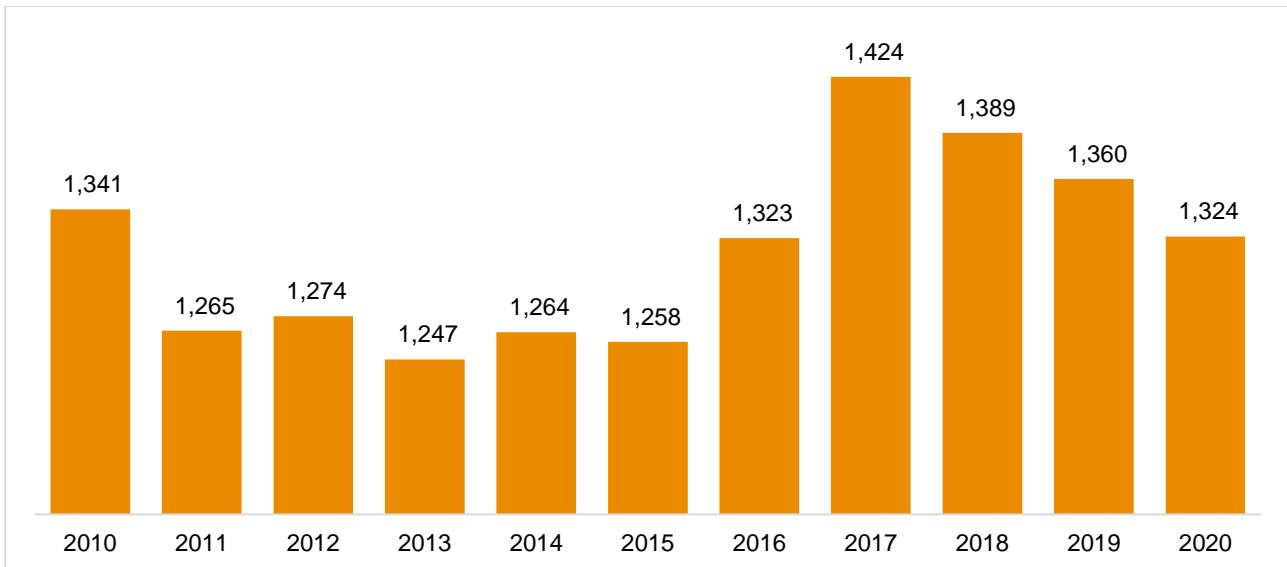
¹³¹ Jw.

¹³² „(...) typ regresywny, który cechuje ludność o zdecydowanie wyższej rocznej liczbie zgonów niż wynosi roczna liczba urodzeń. Taki typ właściwy jest dla tzw. społeczeństw starych, w których przy wysokich wartościach przeciętnego dalszego trwania życia występują generalnie niekorzystne relacje między liczbą ludności w tzw. wieku produkcyjnym oraz przed- i poprodukcyjnym. Utrzymywanie się przewagi liczby zgonów nad liczbą urodzeń prowadzi do pojawienia się zjawiska depopulacji”. [Za:] I. Roeske-Słomka; Piramidy wieku ludności państw Unii Europejskiej, Statystyka Międzynarodowa, 2009

¹³³ Za GUS: Współczynnik dzietności oznacza liczbę dzieci, które urodziłyby przeciętnie kobieta w ciągu całego okresu rozrodczego (15 - 49 lat) przy założeniu, że w poszczególnych fazach tego okresu rodziłyby z intensywnością obserwowaną w badanym roku.

przypadać średnio 2 dzieci¹³⁴. Współczynnik dzietności ogólnej w żadnym z polskich województw nie osiągnął takiego wskaźnika w okresie 2010-2020. W województwie śląskim w 2020 roku współczynnik wynosił 1,32, odnotowując tendencję spadkową od 2016 roku. W badanym okresie nie wystąpił wyższy wzrost wskaźnika aniżeli poziom 1,42 w 2017 roku; najniższy poziom dzietności odnotowano w roku 2013 (1,24) a zmiany opisanych powyżej tendencji ilustruje poniższy wykres:

Wykres 55. Współczynnik dzietności w województwie śląskim 2010-2020.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Powyższe dane wskazują, iż ludność województwa śląskiego starzeje się. Potwierdza to również inny wskaźnik – porównanie medialny wieku (wieku środkowego) populacji, która w 2010 roku wynosiła 39,7 lat a w 2020 już 43 lata. Proces starzenia się społeczeństwa opisują także takie wskaźniki demograficzne, jak współczynnik obciążenia demograficznego¹³⁵.

W 2020 roku na 100 osób w wieku produkcyjnym w Polsce przypadało 68 osób w wieku nieprodukcyjnym (na przestrzeni ostatniej dekady rosnąc od wartości 55,2 w roku 2010, przez wartość 60,1 w roku 2015). Dla województwa śląskiego wartość ta jest wyższa niż średnia dla Polski – 69,3 osób w 2020 roku (i taka prawidłowość obserwowana jest od 2016 roku). Województwo śląskie odnotowało znaczący wzrost współczynnika obciążenia demograficznego w perspektywie lat 2010-2020. W 2010 współczynnik plasował się na poziomie 53,4, w 2015 wyniósł 59,9, by wzrosnąć w kolejnych 5 latach o blisko 10 punktów). W 2020 roku województwo śląskie zajęło 3. lokatę wśród polskich województw w aspekcie wysokości badanego wskaźnika. Wyższą wartość odsetka osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym osiągnęły tylko województwo łódzkie (70,2) i województwo mazowieckie (69,6).

¹³⁴ P. Szukalski, Czy w Polsce nastąpi powrót do prostej zastępowalności pokoleń?, Uniwersytet Łódzki, 2009

¹³⁵ Za GUS: Współczynnik obciążenia demograficznego to stosunek liczby osób w wieku nieprodukcyjnym do liczby osób w wieku produkcyjnym, w przeliczeniu na 100 osób. Jako nieprodukcyjny przyjmuje się wiek 0—17 lat (wiek przedprodukcyjny) oraz 60 lat i więcej (wiek poprodukcyjny); wiek produkcyjny to 18—59/64 lat (18—59 lat dla kobiet i 18—64 lat dla mężczyzn)

Tabela 58. Współczynnik obciążenia demograficznego województwa śląskiego, z uwzględnieniem powiatów w latach 2010-2015-2020.

Nazwa	Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym			Odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem		
	2010	2015	2020	2010	2015	2020
	[osoba]					
ŚLĄSKIE	53,4	59,9	69,3	14,2	16,7	19,8
Powiat będziński	53,9	62,6	72,5	15,3	18,1	21,7
Powiat bielski	55,3	59,3	67,1	12,9	14,6	16,9
Powiat cieszyński	56,5	62,2	69,2	13,4	15,6	18,3
Powiat częstochowski	56,1	57,7	64,3	14,4	16,0	18,6
Powiat gliwicki	52,8	57,5	65,4	13,9	15,4	17,9
Powiat kłobucki	57,7	58,6	63,6	14,4	16,2	18,4
Powiat lubliniecki	53,9	56,6	63,0	13,4	15,0	17,0
Powiat mikołowski	53,5	58,5	67,8	13,2	14,6	16,9
Powiat myszkowski	55,4	60,8	68,9	14,7	17,0	20,0
Powiat pszczyński	51,3	54,8	62,7	10,6	12,0	14,3
Powiat raciborski	50,9	54,1	61,8	14,2	15,7	18,2
Powiat rybnicki	53,9	57,1	65,1	13,1	14,1	16,1
Powiat tarnogórski	53,6	59,6	68,4	14,8	16,7	19,4
Powiat bieruńsko-lęczyński	50,3	54,6	63,1	11,4	12,9	15,3
Powiat wodzisławski	55,7	60,0	67,0	14,3	16,1	18,4
Powiat zawierciański	55,9	62,5	71,3	15,5	18,3	21,7
Powiat żywiecki	58,3	59,7	64,2	13,6	15,3	17,1
Powiat m. Bielsko-Biała	55,7	65,9	77,2	15,0	18,3	22,0
Powiat m. Bytom	55,1	60,3	68,2	15,4	17,9	20,7
Powiat m. Chorzów	59,5	63,9	69,3	16,4	18,3	20,2
Powiat m. Częstochowa	53,5	63,3	76,0	15,5	18,8	23,2
Powiat m. Dąbrowa Górnicza	47,5	58,9	74,6	13,2	16,6	22,1
Powiat m. Gliwice	52,2	60,7	73,5	14,9	17,7	21,4
Powiat m. Jastrzębie-Zdrój	56,3	63,7	68,4	12,3	17,8	20,5
Powiat m. Jaworzno	50,9	56,3	65,9	14,1	16,3	19,1
Powiat m. Katowice	54,7	62,0	72,6	16,9	19,7	22,7
Powiat m. Mysłowice	49,8	56,3	66,6	12,8	15,0	17,6
Powiat m. Piekary Śląskie	53,0	59,3	70,0	15,0	16,9	20,1
Powiat m. Ruda Śląska	52,8	59,0	68,5	13,7	15,8	18,6
Powiat m. Rybnik	51,4	58,2	68,4	12,8	15,1	18,4

Nazwa	Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym			Odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem		
	2010	2015	2020	2010	2015	2020
	[osoba]					
Powiat m. Siemianowice Śląskie	52,9	60,5	71,9	14,9	17,6	20,9
Powiat m. Sosnowiec	49,6	61,4	75,8	14,6	18,6	23,9
Powiat m. Świętochłowice	53,8	60,7	70,6	14,3	16,8	20,4
Powiat m. Tychy	46,7	58,6	73,9	12,2	15,4	20,2
Powiat m. Zabrze	52,0	57,1	66,7	14,8	17,1	20,1
Powiat m. Żory	44,7	58,3	72,3	8,3	12,8	18,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

W 2020 roku 20 z 36 śląskich powiatów osiągnęło wartość wskaźnika ludności w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym poniżej średniej wojewódzkiej (poniżej 69,3 osób). Najniższą wartość odnotował powiat raciborski (61,8 osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym), natomiast najwyższą – Bielsko-Biała (77,2 osoby). **Współczynnik obciążenia demograficznego** bywa również nazywany współczynnikiem obciążenia ekonomicznego, co wskazuje na stopień obciążenia populacji badanego obszaru kosztami utrzymania osób nieaktywnych zawodowo. Powyższe dane ilustrują wysoki poziom tego rodzaju obciążenia na terenie województwa śląskiego. W perspektywie lat 2010-2020 wzrasta również odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w populacji regionu ogółem. W 2020 roku populacja 65+ stanowiła blisko 20% populacji województwa ogółem, odnotowując wzrost o ok. 5 punktów procentowych względem roku 2010. Powiatami województwa śląskiego o najwyższym odsetku osób starszych w 2020 r. są: Częstochowa (23,2 % populacji 65+) i Zabrze (23,9 % populacji 65+), o najmniejszym natomiast powiaty: pszczyński (14,2% populacji 65+) i bieruńsko-lędziński (15,3 % populacji 65+).

Analizie procesów demograficznych towarzyszy również **badanie prognozowanego dalszego trwania życia populacji**. Jako perspektywę analityczną przyjęto lata 2000, 2010 oraz 2020, co pozwoli na zaobserwowanie trendu. Analizie poddano dwie skrajne grupy wiekowe – populację osób nowonarodzonych oraz osób w wieku 65 lat, w podziale na kobiety i mężczyzn oraz obszar zamieszkiwania – miasto i wieś.

Tabela 59. Przeciętne dalsze trwanie życia populacji województwa śląskiego w latach 2000, 2010 i 2020 (populacja kobiet i mężczyzn, w wieku noworodkowym i 65 lat, w podziale na miasto i wieś).

Nazwa obszaru	Mężczyźni																	
	Ogółem						W miastach						Na wsi					
	0 lat (noworodki)			65 lat			0 (noworodki)			65 lat			0 (noworodki)			65 lat		
	2000	2010	2020	2000	2010	2020	2000	2010	2020	2000	2010	2020	2000	2010	2020	2000	2010	2020
POLSKA	69,7	72,1	72,6	13,6	15,1	14,6	70,0	72,6	72,9	13,7	15,4	14,9	69,4	71,4	72,1	13,6	14,6	14,1
Śląskie	69,6	71,6	72,3	13,4	14,9	14,5	69,4	71,5	72,1	13,4	15,0	14,6	70,1	72,0	73,1	13,6	14,6	14,3

Nazwa obszaru	Kobiety																	
	Ogółem						W miastach						Na wsi					
	0 (noworodki)			65 lat			0 (noworodki)			65 lat			0 (noworodki)			65 lat		
	2000	2010	2020	2000	2010	2020	2000	2010	2020	2000	2010	2020	2000	2010	2020	2000	2010	2020
POLSKA	78,0	80,6	80,7	17,5	19,4	19,1	77,8	80,6	80,8	17,3	19,5	19,3	78,4	80,7	80,6	17,6	19,3	18,9
Śląskie	77,2	79,7	80,0	17,0	18,8	18,7	77,0	79,5	79,8	16,9	18,8	18,8	77,9	80,5	80,3	17,3	19,0	18,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

W przypadku kobiet statystyczne dalsze trwanie życia jest dłuższe niż u mężczyzn, ale też w perspektywie lat 2000, 2010 oraz 2020 uległo większemu wydłużeniu aniżeli u płci przeciwnej – dla nowonarodzonej w województwie śląskim dziewczynki o niemal 3 lata pomiędzy 2000 a 2020 rokiem (w 2000 – statystyczne dalsze trwanie życia wynosiło 77,2 lata, a w 2020 roku – 80 lat). Dla chłopca noworodka to: 69,6 lat, 71,6 lat oraz 72,3 lata – odpowiednio w latach 2000, 2010 i 2020 (wydłużenie o ponad 1 rok życia na przestrzeni dekady). Wyraźnemu wydłużeniu ulega statystyczne dalsze trwanie życia. Również dla populacji mężczyzn i kobiet w wieku 65 lat statystyczne dalsze trwanie życia ulegało wydłużeniu: o 1 rok dla mężczyzn, a o blisko 2 lata u kobiet przy porównaniu wartości z 2000 roku z 2020 roku. Porównując wartości dla obszarów miejskich i wiejskich zarówno populacja mężczyzn jak i kobiet przeżyje statystycznie o 1 rok więcej w miastach, aniżeli osoby zamieszkujące na wsi (co może być efektem zwiększonej dostępności do specjalistycznej opieki zdrowotnej występującej w miastach).

Z perspektywy ekonomicznej, czy usług społecznych i zdrowotnych projektowanych dla danego obszaru geograficznego warto powyższe analizy uzupełnić o dodatkowy wskaźnik – **oczekiwane trwanie życia w zdrowiu**. W 2010 roku szacunki GUS dla województwa śląskiego wskazywały, iż noworodek płci męskiej przeżyje w zdrowiu 58,4 lat swojego życia. Dla roku 2020 ta wartość wzrosła nieznacznie – do 58,6 lat. W przypadku nowonarodzonych kobiet prognozowano w 2010 roku 62,1 lat, a w 2020 roku 62,7 dalszych lat życia w zdrowiu. Dla populacji w wieku 65 + statystyki wskazywały na 6,8 lat życia w zdrowiu dla mężczyzn i wartość ta nie uległa zmianie w perspektywie roku 2020. Natomiast u kobiet 65+ prognoza dalszego życia w zdrowiu wzrosła z 7,7 lat w 2010 roku do 8,2 w 2020.

Wnioski z powyższego warto analizować poprzez zestawienie dwóch zbadanych parametrów – przeciętnego dalszego trwania życia oraz oczekiwanego trwania życia w zdrowiu. Przy założeniu, iż statystyczny chłopiec urodzony w 2020 roku w województwie śląskim przeżyje 72,3 lata okres życia w dobrym zdrowiu ograniczy się u niego do 58,6 lat życia. Dziewczynka urodzona w tym samym roku przeżyje 80 lat, z czego w zdrowiu – 62,7 lata w 2009 roku i 7,3 lat w 2019 roku, a w przypadku kobiet: 7,2 lat w 2009 i 8,2 lat w 2019. Populacja męska musi liczyć się z 13 latami życia naznaczonymi pogorszeniem sprawności, pojawieniem lub pogłębieniem dolegliwości zdrowotnych, w tym chorób przewlekłych, natomiast kobiety czeka – statystycznie – 17 lat życia w pogorszonym zdrowiu i kondycji.

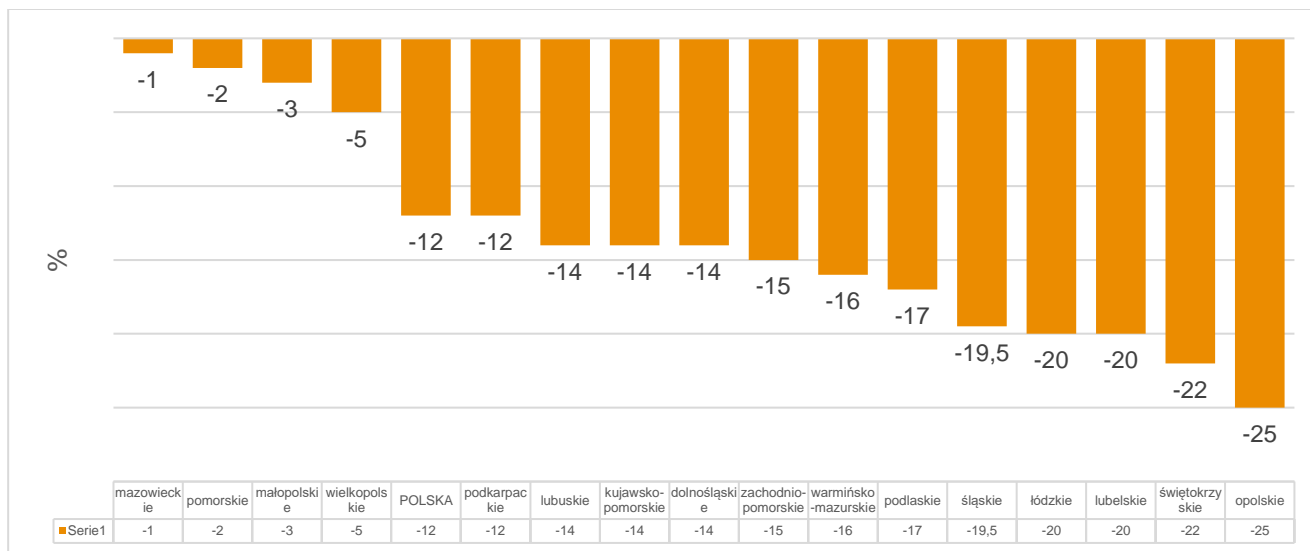
Analiza przytoczonych kategorii danych zwiększa legitymację dla działań systemowych dedykowanych tzw. „srebrnej generacji”¹³⁶ np. zwiększenie czasookresu aktywności i „użyteczności społecznej” populacji starzejącej się, programowanie działań edukacyjnych, profilaktycznych, aktywizujących i włączających, ale również zachęcających do pozostania na rynku pracy, co – poza wymiarem korzyści dla jednostki – przynosiłoby również szeroki profit ekonomiczny dla badanego obszaru charakteryzującego się wysokim udziałem populacji osób 60+ oraz występującym zjawiskiem starzenia się społeczeństwa, a takim niewątpliwie jest województwo śląskie. Kluczowe w ramach analizy demograficznej w kontekście starzenia się społeczeństwa staje się pojęcie „srebrnej gospodarki” (ang. *silver economy*), czyli procesu koordynacji działań ekonomiczno-gospodarczo-społecznych dedykowanych populacji 60+, która zaczyna dominować pod względem liczebności nie tylko w krajach europejskich, ale również w krajach rozwiniętych sensu largo. Stanowi to impuls i wyzwanie prorozwojowe: w rozwoju technologii, usług, produktów i innowacji lub adaptacji dotychczasowych rozwiązań do potrzeb rosnącej grupy konsumentów i uczestników życia publicznego –

¹³⁶ Populacja w wieku 60+, populacja seniorów.

seniorów, co nie wyklucza zmniejszenia atrakcyjności inwestycyjnej badanego obszaru, lecz oznacza dodatkowy rynek zbytu dedykowanych produktów i usług¹³⁷.

Z demograficznej prognozy GUS do roku 2050¹³⁸ wynika, iż w całej Polsce obserwowany będzie systematyczny spadek liczby ludności. Z jednej strony uwarunkowany będzie ujemnym przyrostem naturalnym, ale także zmianami w strukturze wiekowej ludności. Populacja Polski uszczupli się w badanym okresie o 12% (o ponad 4,5 mln os.), a o blisko 900 tys. zmniejszy się liczba mieszkańców województwa śląskiego (19,5%).

Tabela 60. Zmiana liczby ludności w Polsce i poszczególnych województwach do 2050 roku – wg prognozy GUS.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

W 2050 r. przyrost naturalny województwa śląskiego będzie najniższy w skali kraju (spadek z - 6,3 tys. os do - 23,4 tys. os w 2050 r.)¹³⁹. W miastach województwa śląskiego najbardziej zmniejszy się liczba osób w wieku 30-34 lata (o 55,6%) oraz w wieku 25-29 lat (o 55,1%), a na wsi w wieku 25-29 lat (o 39,8%) oraz w wieku 22-24 lat (o 37,3%). Mieszkańców miast (względem roku 2013) ubędzie o 25,0%, natomiast wsi o 2,8 %. Oznacza to zmniejszenie współczynnika urbanizacji województwa o ok. 5 punktów procentowych (z 77,4% w 2013 r. do 72,5% w 2050 r). Prognoza dla roku 2050 przewiduje wzrost populacji w wieku 65 lat i więcej o 75,6% do 1249,6 tys. osób. Liczba ludności w wieku 80 lat i powyżej zwiększy się natomiast o 151,4% do 413,4 tys. osób w 2050 r., natomiast największy wzrost liczby ludności (zarówno w miastach, jak i na wsi) wystąpi w grupie wiekowej 85 lat i więcej (o blisko 273% i ponad 280%)¹⁴⁰, co oznacza występowanie zjawiska podwójnego starzenia się społeczeństwa. „Srebrna generacja” w 2050 roku (osoby w wieku 60+) stanowić będą 33,9% populacji województwa śląskiego.

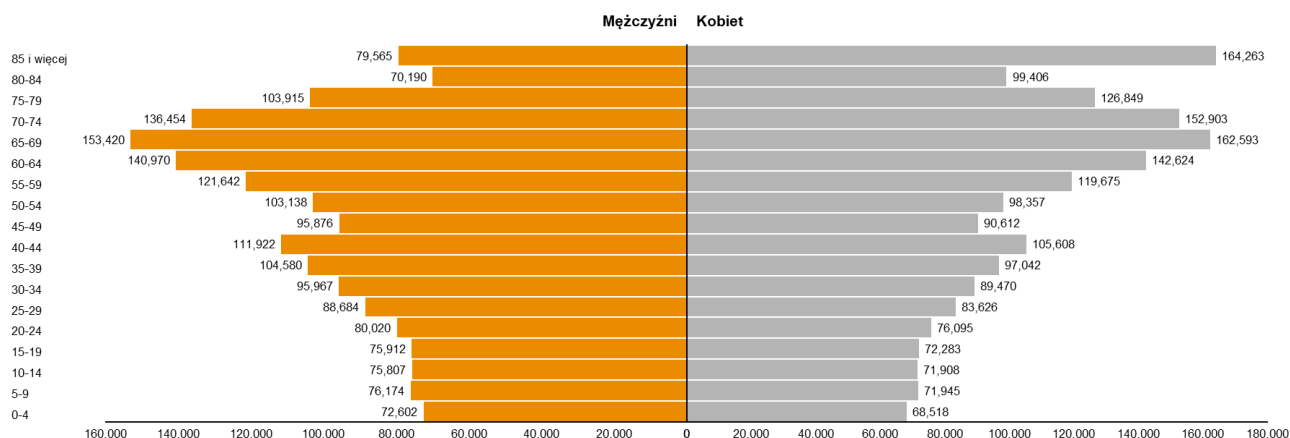
¹³⁷ Raport Komisji Europejskiej „The Silver Economy” <https://op.europa.eu/pl/publication-detail/-/publication/a9efa929-3ec7-11e8-b5fe-01aa75ed71a1>

¹³⁸ Prognoza ludności opracowana przez GUS w 2014 roku na lata 2014-2050.

¹³⁹ D. Szałtys - Zmiany demograficzne w Polsce do 2050 roku; Depopulacja. Uwarunkowania i konsekwencje; Biblioteka Wiadomości Statystycznych, Tom 68; Warszawa 2020

¹⁴⁰ Prognoza demograficzna na lata 2014-2050 dla województwa śląskiego; Opracowanie: Jolanta Pasek, Renata Włodarska, Andrzej Marks; Urząd Statystyczny w Katowicach, wrzesień 2015 r.

Wykres 56. Piramida wieku ludności województwa śląskiego w 2050 roku – prognoza.

Źródło: SWAiD/DBW - Prognoza ludności dla roku 2050 (opracowana w 2014 r.) - ludność według płci i wieku¹⁴¹.

W strukturze wiekowej mieszkańców w 2050 r. zauważa się wyraźnie wyż demograficzny w rocznikach, które w 2050 roku osiągną wiek 60-74 lat (są to obecnie osoby w wieku 30-40 lat). Widoczny jest również niewielki wzrost liczby ludności w wieku 35-44 lat, natomiast nie zarysowuje się kolejny, tak widoczny wyż jak w przypadku populacji 60+¹⁴². W 2050 r. mediana wieku (wiek środkowy) populacji województwa śląskiego będzie wynosiła 53,4 lata i będzie wyższa o blisko 1 rok niż dla Polski ogółem oraz wyższa o 10 lat względem mediany wieku populacji w 2020 roku (43 lata). Struktura piramidy potwierdza zatem charakter województwa śląskiego jako regionu o starzejącym się społeczeństwie.

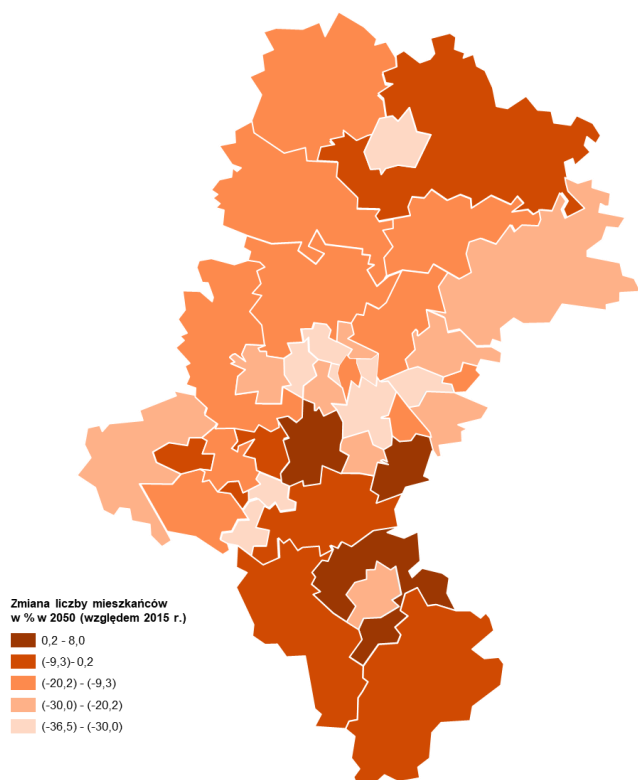
Opracowanie „Śląskie. Wyzwania demograficzne Koncepcja polityki przeciwdziałania negatywnym zmianom demograficznym, depopulacji i starzeniu się społeczeństwa w województwie śląskim” przyjęte przez Zarząd Województwa Śląskiego w 2017 r. wskazuje na pewne zmienne różnicujące poszczególne obszary regionu w kontekście prognozy demograficznej na 2050 rok gmin. Największy prognozowany procentowy spadek liczby ludności dotyczy Sosnowca (o 36,4%); spadek na poziomie powyżej 30% dotknie również Bytomia, Częstochowy, Jastrzębia-Zdroju, Dąbrowy Górniczej, Siemianowic Śląskich, Świętochłowic, Zabrze oraz Katowic (przy czym Katowice odnotują największy spadek wyrażony w liczbach bezwzględnych – o ponad 91 tys. os.). Depopulacja dotyczyć będzie w głównej mierze powiatów grodzkich, gdzie średni spadek liczby ludności wyniesie 27,2%. Powiaty ziemskie odnotują średni spadek liczby mieszkańców na poziomie ok. 8,7%. Warty wskazania jest obecność w prognozie obszarów, które charakteryzować się będą wzrostem liczby ludności – będą to powiaty bieruńsko-lędziński, bielski i mikołowski.¹⁴³

¹⁴¹ http://swaid.stat.gov.pl/Demografia_dashboards/Raporty_predefiniowane/RAP_DBD_DEM_18.aspx, wygenerowano: 20.01.2022 r.

¹⁴² D. Szałtys - Zmiany demograficzne w Polsce do 2050 roku; Depopulacja. Uwarunkowania i konsekwencje; Biblioteka Wiadomości Statystycznych, Tom 68; Warszawa 2020

¹⁴³ Śląskie. Wyzwania demograficzne Koncepcja polityki przeciwdziałania negatywnym zmianom demograficznym, depopulacji i starzeniu się społeczeństwa w województwie śląskim; Załącznik nr 1 do Uchwały Zarządu Województwa Śląskiego nr 1893/217/V/2017 z dnia 19.09.2017 r.

Mapa 8. Zmiany liczby ludności na terenie województwa śląskiego do 2050 roku.

Źródło grafiki: Śląskie. Wyzwania demograficzne. Koncepcja polityki przeciwdziałania negatywnym zmianom demograficznym, depopulacji i starzeniu się społeczeństwa w województwie śląskim; Załącznik nr 1 do Uchwały Zarządu Województwa Śląskiego nr 1893/217/V/2017 z dnia 19.09.2017.

Zmiany przewidziane w prognozie możliwe są do zniwelowania dzięki koordynacji działań międzysektorowych na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w szczególności usług publicznych – poprzez dostosowanie ich do struktury odbiorców. Takie działania Województwo śląskie zaprogramowało w dokumentach strategicznych wytyczając **priorytety działania instytucjonalnego na rzecz populacji 60+**.

W aspekcie zdrowego i aktywnego starzenia się jednym ze wskaźników ilustrujących prosenioralny charakter regionu jest dostęp do opieki geriatrycznej. Zgodnie z danymi NFZ na dzień 20.01.2022 r. w województwie śląskim jest 11 oddziałów geriatrycznych udzielających świadczeń na NFZ. Średni czas oczekiwania to 65 dni, a u świadczeniodawcy z najdłuższą kolejką najbliższy wolny termin jest za 347 dni¹⁴⁴. Śląsk dysponował pierwszym specjalistycznym szpitalem geriatrycznym w Polsce, którym jest utworzony w 1961 roku Szpital Geriatryczny im. Jana Pawła II w Katowicach, prowadzący największy w kraju (liczący 40 łóżek) oddział geriatryczny finansowany ze środków NFZ. Zgodnie z danymi GUS liczba oddziałów geriatrycznych w województwie śląskim w perspektywie lat 2010-2020 wzrosła blisko 2-krotnie (z 7 oddziałów w 2010 roku do 13 w 2020 roku). Województwo śląskie jest regionem z najwyższą liczbą oddziałów geriatrycznych w Polsce (dysponującymi w sumie 298 łózkami geriatrycznymi), 2. miejsce zajmuje województwo mazowieckie (8 oddziałów w 2020 roku), a 3. lokatę – dolnośląskie (5 oddziałów w 2020 roku).

Z perspektywy seniora ważny jest również **dostęp do podstawowej opieki zdrowotnej**, a taką zapewniają przychodnie zlokalizowane na terenie całego regionu. W 2020 na terenie województwa śląskiego było 2 711 przychodni ogółem (o 274 więcej aniżeli w 2010 roku). W liczbach bezwzględnych najwięcej przychodni zlokalizowane jest w Katowicach (302), najmniej (28) w powiecie bieruńsko-lędzińskim. Faktyczną dostępność do opieki zdrowotnej w przychodniach pozwala przeanalizować statystyczna liczba pacjentów (populacji powiatu) przypadająca na zlokalizowane na terenie powiatów placówki. W najlepszej sytuacji są mieszkańcy Katowic (962 pacjentów na placówkę), w najbardziej niekorzystnej – osoby zamieszkujące powiat rybnicki (2695 os.). Średnia dostępność placówek w województwie śląskim kształtuje się na poziomie 1657 pacjentów na placówkę – stanowi to również jeden z czynników wpływających na ocenę jakości życia badanego obszaru

¹⁴⁴ Oddziały Geriatryczne Śląsk (wg danych NFZ) - <https://swiatprzychodni.pl/swiadczenia/oddzial-geriatryczny/slaskie/>, dostęp 29.11.2021 r.

przez jego mieszkańców, a co za tym idzie poziom atrakcyjności regionu (również pod względem inwestycyjnym – w rozumieniu miejsca).

Wzrost populacji seniorów z jednej strony oznacza wyzwanie dla regionalnych, czy krajowych gospodarek, z drugiej jednak strony stanowi rosnącą grupę konsumentów określonych dóbr i usług o relatywnie dużym potencjale ekonomicznym, nieobojętną dla rynku usług finansowych, medycznych i prozdrowotnych, turystycznych i edukacyjnych. Populacja seniorów, w kontekście zjawiska podwójnie starzejącego się społeczeństwa, przestanie być postrzegana w sposób jednorodny¹⁴⁵. Jedną grupę odbiorców stanowi populacja 55-65 lat – aktywna zawodowo, realizująca potrzeby konsumpcyjne w relatywnie dobrym zdrowiu, ucząca się, podróżująca, inną: populacja 65-75 lat – mniej mobilna, w pogorszonym stanie zdrowia, aczkolwiek wciąż aktywna konsumentcko i decyzyjnie, oraz grupa 75+ – najczęściej niesamodzielna w zakresie decyzji zakupowych, niemobilna, w złym stanie zdrowia, aczkolwiek wciąż stanowiąca ważną grupę odbiorców dóbr konsumpcyjnych i usług mających na celu poprawę komfortu ich codziennego funkcjonowania, w tym usług i produktów o innowacyjnym charakterze. Dla zobrazowania przykładowych możliwości prorozwojowych w tym zakresie można wskazać, że Polska znalazła się w czołówce rankingu inwestycyjnego Savills Senior Housing Opportunity Index (5. miejsce po krajach takich jak Niemcy, Francja, Wielka Brytania, Włochy) w obszarze atrakcyjności inwestycyjnej opieki senioralnej (domy seniora)¹⁴⁶. Powodem tego są trendy i prognozy demograficzne, ale również dojrzałość rynków mieszkaniowych i wzrastający poziom zamożności osób starszych.

Populację seniorów, w kontekście atrakcyjności inwestycyjnej regionu, należy zatem postrzegać nie w kategorii potencjalnych zasobów siły roboczej, lecz dynamicznie rosnącego rynku zbytu towarów i usług o stabilnym źródle dochodów (emerytura, oszczędności, dodatkowa praca zarobkowa).

Na kondycję demograficzną populacji regionu, w tym dostęp do zasobów kadrowych, wpływają także procesy migracji. Niezależnie od zamieszkiwanej czy wybranej docelowo destynacji u podstaw decyzji migracyjnych najczęściej stoi chęć poprawy warunków życia oraz możliwość rozwoju osobistego. Wśród czynników skłaniających do zmiany obecnego miejsca zamieszkania występują m.in.: zdobycie wykształcenia, poprawa wysokości wynagrodzenia, zdobycie nowych kwalifikacji zawodowych i poprawa standardu życia. W przypadku migracji rodzin z dziećmi na decyzje migracyjne ma również wpływ dostęp do infrastruktury społecznej i edukacyjnej, w tym świadczeń socjalnych, czy opieki nad małymi dziećmi¹⁴⁷.

Ruchy migracyjne ludności podzielić można na wewnętrzne (w tym międzywojewódzkie i wewnątrzwojewódzkie) oraz zagraniczne.

10.2 Migracje wewnętrzne

Skalę ilościową migracji wewnętrznych danego obszaru najprecyzyjniej ilustruje wskaźnik salda migracji wewnętrznych, zmieniający się w województwie śląskim na przestrzeni dwóch dekad z wartości -1 652 os. w 2000 roku do -3 342 os. w 2020 roku.

Tabela 61. Saldo migracji wewnętrznych dla województwa śląskiego w latach 2000, 2010 oraz 2020.

Nazwa	Saldo migracji wewnętrznych		
	Ogółem		
	2000	2010	2020
	[osoba]		
ŚLĄSKIE	-1 652	-3 194	-3 342

¹⁴⁵ Osoby starsze na rynku usług finansowych. Analiza i zalecenia.; Biuletyn Rzecznika Praw Obywatelskich 2013, nr 4

¹⁴⁶ A. Roguski, Srebrne budownictwo ma moc, <https://www.rp.pl/nieruchomosci/art19017381-srebrne-budownictwo-ma-moc>, dostęp: 25.01.2022 r.

¹⁴⁷ Dr E. Roszko-Wójtowicz, Migracje międzywojewódzkie w Polsce w latach 2010 – 2016 a jakość życia, Ekspertyzy i opracowania, NIST, 2018

Nazwa	Saldo migracji wewnętrznych		
	Ogółem		
	2000	2010	2020
	[osoba]		
Powiat będziński	1	378	333
Powiat bielski	725	974	578
Powiat cieszyński	401	494	120
Powiat częstochowski	283	587	204
Powiat gliwicki	-172	309	153
Powiat kłobucki	11	68	-40
Powiat lubliniecki	211	114	53
Powiat mikołowski	165	516	355
Powiat myszkowski	117	103	-36
Powiat pszczyński	149	125	72
Powiat raciborski	40	111	-51
Powiat rybnicki	114	204	138
Powiat tarnogórski	147	542	721
Powiat bieruńsko-lędziński	180	141	86
Powiat wodzisławski	44	179	-75
Powiat zawierciański	26	-4	-106
Powiat żywiecki	152	220	-20
Powiat m. Bielsko-Biała	-184	-542	-355
Powiat m. Bytom	-232	-725	-662
Powiat m. Chorzów	280	-31	-215
Powiat m. Częstochowa	-366	-720	-774
Powiat m. Dąbrowa Górnicza	26	-200	-328
Powiat m. Gliwice	-369	-617	-241
Powiat m. Jastrzębie-Zdrój	-746	-674	-450
Powiat m. Jaworzno	-98	-175	-188
Powiat m. Katowice	-784	-947	-440
Powiat m. Mysłowice	35	-91	138
Powiat m. Piekary Śląskie	40	-91	-71
Powiat m. Ruda Śląska	-237	-237	-148
Powiat m. Rybnik	-172	-354	-511
Powiat m. Siemianowice Śląskie	-65	-173	-142
Powiat m. Sosnowiec	-607	-935	-744

Nazwa	Saldo migracji wewnętrznych		
	Ogółem		
	2000	2010	2020
	[osoba]		
Powiat m. Świętochłowice	28	-174	-147
Powiat m. Tychy	-324	-417	-183
Powiat m. Zabrze	65	-718	-706
Powiat m. Żory	-536	-434	340

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Wszystkie miasta na prawach powiatu odnotowały w 2020 roku ujemne saldo migracji wewnętrznych, z czego największe wartości odpływu ludności – Częstochowa (-774 os.) oraz Sosnowiec (-744 os.). Spośród miast na prawach powiatu najniższe ujemne saldo migracji odnotowały Piekary Śląskie (-71 os.). Dodatkowo saldo migracji wewnętrznych na najwyższym poziomie odnotowały powiaty: bielski (578 os.) i tarnogórski (721 os.).

Uzupełnieniem powyższego wskaźnika jest badanie preferencji w zakresie miejsca zamieszkania (miasto/wieś) poprzez ilustrację skali zameldowań i wymeldowań z tych obszarów. Na podobnym poziomie ilościowym plasują się wymeldowania z miast i zameldowania do nich (24 548 zameldowań i 23 134 wymeldowań w 2020 roku). Nieco inaczej wygląda tendencja dot. obszarów wiejskich – poziom zameldowań ze wsi jest niemal o 50% niższy niż wymeldowań na wieś. Trend obserwowany jest zarówno w 2010, jak i w 2020 roku (ponad 7 tys. zameldowań w 2010 roku a ponad 13 tys. wymeldowań; w 2020: blisko 7 tys. zameldowań i ponad 11 tys. wymeldowań na wieś).

Wykres 57. Wartości zameldowań i wymeldowań z miast i wsi w latach 2000, 2010 oraz 2020 (dane dla województwa śląskiego ogółem).

Nazwa	Zameldowania z miast			Zameldowania ze wsi			Wymeldowania do miast			Wymeldowania na wieś		
	Ogółem			Ogółem			Ogółem			Ogółem		
	2000	2010	2020	2000	2010	2020	2000	2010	2020	2000	2010	2020
	[osoba]											
ŚLĄSKIE	26 713	29 904	24 548	8 779	7 181	6 707	25 045	26 869	23 134	12 099	13 410	11 463

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Dla pokazania, jakie obszary (gminy, miasta) osiągały najwyższe i najniższe wartości w poszczególnych kategoriach dokonano analizy wszystkich ww. parametrów na terenie województwa śląskiego dla 2020 roku:

- **zameldowania z miast** – najwięcej: Katowice (2 100 osób), najmniej: Koszarawa (3 osoby);
- **zameldowania ze wsi** – najwięcej: Bielsko-Biała (596 osób), najmniej: Chełm Śląski (4 osoby);
- **wymeldowania do miast** – najwięcej: Katowice (2357 osób), najmniej: Wilamowice – miasto (4 osoby);
- **wymeldowania na wieś** – najwięcej: Częstochowa (1 043 osób), najmniej: Starcza (5 osób).

Liderem zameldowań z innych miast są Katowice, ale co ciekawe, ośrodek nie zajmuje pozycji lidera w odpływie na wieś, co oznacza, iż jako stolica regionu oceniana jest przez mieszkańców jako miejsce przyjazne do życia – a przynajmniej spełniające oczekiwania ludności napływowej. Częstochowa jest liderem wyludniania się. Zdaniem ekspertów¹⁴⁸ o depopulacji tego ośrodka zdecydowała przestarzała baza

¹⁴⁸ P. Szukalski, Rozwój demograficzny dawnych i obecnych stolic województw, Demografia i Gerontologia Społeczna - Biuletyn Informacyjny 2018, Nr 7

ekonomiczna, a także suburbanizacja, czyli wyludnianie się centrum i rozwój strefy podmiejskiej. Szacuje się, że do 2024 roku Częstochowa przestanie być miastem 200-tysięcznym. Ów przykład ilustruje pewną prawidłowość: „Proces depopulacji pogarsza strukturę demograficzną. Wyjeżdżają głównie ludzie młodzi, więc lokalne społeczności starzeją się. Taki region przestaje być atrakcyjny dla przedsiębiorców. Ciężko bowiem znaleźć w nim osoby chętne do pracy, zaś popyt na produkowane towary i oferowane usługi jest niski. Tworzy się błędne koło: depopulacja wynikająca z niekorzystnej struktury gospodarczej prowadzi do pogłębiania się zapaści infrastruktury, tym samym prowadząc do dalszego wyludniania.”¹⁴⁹

Migracje międzywojewódzkie

Największy **odpływ ludności województwa śląskiego do innych regionów** odnotowywano w kierunku Małopolski, Mazowsza i Dolnego Śląska. Tendencja względem wymienionych kierunków utrzymuje się stabilnie od 2 dekad. Zestawieniu poddano lata 2000, 2010 oraz 2020, celem zachowania reprezentatywnej perspektywy analitycznej. Liderem absorbowania mieszkańców województwa śląskiego jest Małopolska: 2 875 osób w 2000 roku, 3 002 os. w 2010 oraz 2 706 os. w 2020 roku. Mazowsze w latach 2000 i 2010 utrzymywało drugą pozycję jako najpopularniejsza destynacja migracyjna dla populacji województwa śląskiego, natomiast w 2020 roku jego popularność plasowała się na równi z województwem dolnośląskim; Mazowsze, jako nowe miejsce pracy i życia, wybrało 1267 mieszkańców województwa śląskiego, a Dolny Śląsk – 1246 osób.

Tabela 62. Międzywojewódzkie migracje ludności na pobyt stały z województwa śląskiego do innych województw dla lat 2000, 2010 oraz 2020.

Odpływ ludności do innych województw	Ogółem			Dolnośląskie			Kujawsko-pomorskie			Lubelskie		
	2000	2010	2020	2000	2010	2020	2000	2010	2020	2000	2010	2020
ŚLĄSKIE	12 021	11 418	9 846	1 063	1 179	1 246	417	341	235	502	394	270
	[Osoba]											
Odpływ ludności do innych województw	Łódzkie			Małopolskie			Mazowieckie			Opolskie		
	2000	2010	2020	2000	2010	2020	2000	2010	2020	2000	2010	2020
ŚLĄSKIE	1 036	751	650	2 875	3 002	2 706	1 379	1 534	1 267	1 005	978	862
	[Osoba]											
Odpływ ludności do innych województw	Podkarpackie			Podlaskie			Pomorskie			Lubuskie		
	2000	2010	2020	2000	2010	2020	2000	2010	2020	2000	2010	2020
ŚLĄSKIE	546	574	380	209	127	105	410	442	494	266	204	145
	[Osoba]											
Odpływ ludności do innych województw	Świętokrzyskie			Warmińsko-mazurskie			Wielkopolskie			Zachodniopomorskie		
	2000	2010	2020	2000	2010	2020	2000	2010	2020	2000	2010	2020
ŚLĄSKIE	791	646	526	428	321	184	565	581	417	529	344	359
	[Osoba]											

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Rok 2020 był rokiem specyficznym gospodarczo, ale i demograficznie z uwagi na pandemię SARS-CoV-2. W związku z tym przyczyn migracji należałoby upatrywać w nastrojach społecznych spowodowanych pandemią (czasowe „zamrażanie” niektórych sektorów gospodarki, likwidacja miejsc pracy, potrzeba/konieczność przebywania bliżej rodziny). Najmniej popularnymi destynacjami migracji międzywojewódzkich cieszyły się województwa lubuskie i podlaskie. Do województwa lubuskiego w 2020 roku przeniosło się z województwa

¹⁴⁹ Jw.

śląskiego 145 osób, a na Podlasie ok. 100 osób (niska popularność ww. kierunków – nie przekraczająca 300 osób migrujących rocznie – utrzymywała się w latach 2000, 2010 oraz 2020).

Tabela 63. Międzywojewódzkie migracje ludności na pobyt stały do województwa śląskiego dla lat 2000, 2010 oraz 2020.

Województwa, z których odbywał się napływ ludności na Śląsk (jako region osiedlenia)	2000	2010	2020
	[Osoba]		
Dolnośląskie	800	670	540
Kujawsko-Pomorskie	362	248	172
Lubelskie	575	399	343
Lubuskie	170	186	114
Łódzkie	1 082	767	584
Małopolskie	2 275	2 023	1 829
Mazowieckie	728	610	491
Opolskie	1 010	919	723
Podkarpackie	688	508	387
Podlaskie	193	122	96
Pomorskie	218	249	177
Świętokrzyskie	1 171	664	448
Warmińsko-Mazurskie	353	234	163
Wielkopolskie	404	334	269
Zachodniopomorskie	340	291	168

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

W badanym okresie liderami destynacji migracyjnych na teren regionu śląskiego pozostają 3 województwa – świętokrzyskie, łódzkie i małopolskie. W kolejnych dekadach wskaźniki migracyjne z ww. województw zmniejszają się (o ok 200 osób w analizowanych przedziałach). Największy spadek w gronie liderów odnotowała Małopolska (spadek o 446 osób przesiedlających się na obszar województwa śląskiego pomiędzy rokiem 2000 a 2020), choć ów spadek nie deklasuje jej z pozycji lidera – z liczbą 1829 osób w 2020 roku. Najmniejszą popularnością jako destynacja docelowa województwo śląskie cieszy się wśród mieszkańców województwa podlaskiego (w 2020 roku 96 osób) oraz lubuskiego (114 osób w 2020 roku) i niniejsza tendencja utrzymuje się na przestrzeni ostatniego 20-lecia (choć również w ich przypadku odnotowano spadki – ok 50% wartości względem 2000 roku).

10.3 Migracje zagraniczne

Podobnie jak w przypadku salda migracji wewnętrznych, również saldo transgranicznego ruchu ludności – emigracja i imigracja – osiąga w województwie śląskim ujemne wartości w perspektywie lat 2000, 2010 oraz 2020. Jednak w badanym okresie wartości zmniejszają się z -10 557 os. w 2000 roku, do -1 744 os. w 2010 i do -189 os. w 2020 r.

Tabela 64. Saldo migracji zagranicznych dla województwa śląskiego w latach 2000, 2010 oraz 2020.

Nazwa	Saldo migracji zagranicznych		
	Ogółem		
	2000	2010	2020
	[Osoba]		
ŚLĄSKIE	-10 557	-1 744	-189
Powiat będziński	-23	0	11
Powiat bielski	9	4	12
Powiat cieszyński	-111	-19	38
Powiat częstochowski	-2	3	18
Powiat gliwicki	-479	-107	0
Powiat kłobucki	-9	-1	10
Powiat lubliniecki	-183	-43	-43
Powiat mikołowski	-87	-60	-2
Powiat myszkowski	-9	12	14
Powiat pszczyński	-129	-31	5
Powiat raciborski	-794	-60	-78
Powiat rybnicki	-57	-26	1
Powiat tarnogórski	-762	-268	-41
Powiat bieruńsko-lędziński	-138	-15	-16
Powiat wodzisławski	-333	-24	2
Powiat zawierciański	9	-4	15
Powiat żywiecki	6	-12	-12
Powiat m. Bielsko-Biała	-42	92	24
Powiat m. Bytom	-1 254	-144	22
Powiat m. Chorzów	-462	-38	12
Powiat m. Częstochowa	-90	-11	28
Powiat m. Dąbrowa Górnicza	-23	-37	-3
Powiat m. Gliwice	-413	13	-99
Powiat m. Jastrzębie-Zdrój	-90	-128	-75
Powiat m. Jaworzno	-7	2	-1
Powiat m. Katowice	-512	-131	75
Powiat m. Mysłowice	-44	-15	2
Powiat m. Piekary Śląskie	-258	-122	-39
Powiat m. Ruda Śląska	-2 082	-168	-128
Powiat m. Rybnik	-209	-40	4
Powiat m. Siemianowice Śląskie	-219	-104	3

Nazwa	Saldo migracji zagranicznych		
	Ogółem		
	2000	2010	2020
	[Osoba]		
Powiat m. Sosnowiec	-97	-41	1
Powiat m. Świętochłowice	-263	-43	-6
Powiat m. Tychy	-135	-15	27
Powiat m. Zabrze	-1 213	-180	5
Powiat m. Żory	-52	17	25

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Najniższe, ujemne saldo migracji zagranicznych w 2020 roku osiągnęła Ruda Śląska – 128 os. (w roku 2000 i w 2010 był to powiat tarnogórski). Najwyższe saldo w 2020 roku wypracowały Katowice (75 os.) – czego nie obserwowano w latach 2000 (liderem były powiaty zawierciański i bielski – 9 os.) i 2010 (liderem była Bielsko-Biała z saldem 92 os.).

Tabela 65. Skala migracji zagranicznych dla województwa śląskiego w latach 2000, 2010 oraz 2020 – zameldowania z zagranicy oraz wymeldowania zagranicę ogółem.

Nazwa	Zameldowania z zagranicy			Wymeldowania za granicę		
	Ogółem			Ogółem		
	2000	2010	2020	2000	2010	2020
	[Osoba]					
ŚLĄSKIE	904	2 214	1 226	11 461	3 958	1 415
Powiat będziński	10	33	20	33	33	9
Powiat bielski	18	46	48	9	42	36
Powiat cieszyński	52	107	74	163	126	36
Powiat częstochowski	9	12	27	11	9	9
Powiat gliwicki	39	70	35	518	177	35
Powiat kłobucki	6	12	18	15	13	8
Powiat lubliniecki	33	91	44	216	134	87
Powiat mikołowski	37	31	30	124	91	32
Powiat myszkowski	1	19	15	10	7	1
Powiat pszczyński	37	62	31	166	93	26
Powiat raciborski	122	97	25	916	157	103
Powiat rybnicki	6	15	17	63	41	16
Powiat tarnogórski	45	68	26	807	336	67
Powiat bieruńsko-lędziński	8	13	5	146	28	21
Powiat wodzisławski	26	72	30	359	96	28
Powiat zawierciański	12	9	26	3	13	11

Nazwa	Zameldowania z zagranicy			Wymeldowania za granicę		
	Ogółem			Ogółem		
	2000	2010	2020	2000	2010	2020
	[Osoba]					
Powiat żywiecki	20	43	44	14	55	56
Powiat m. Bielsko-Biała	64	213	56	106	121	32
Powiat m. Bytom	15	53	44	1 269	197	22
Powiat m. Chorzów	21	44	33	483	82	21
Powiat m. Częstochowa	20	119	49	110	130	21
Powiat m. Dąbrowa Górnicza	9	46	29	32	83	32
Powiat m. Gliwice	35	196	51	448	183	150
Powiat m. Jastrzębie-Zdrój	18	57	19	108	185	94
Powiat m. Jaworzno	11	38	18	18	36	19
Powiat m. Katowice	60	118	136	572	249	61
Powiat m. Mysłowice	19	63	26	63	78	24
Powiat m. Piekary Śląskie	11	44	18	269	166	57
Powiat m. Ruda Śląska	22	53	30	2 104	221	158
Powiat m. Rybnik	9	111	35	218	151	31
Powiat m. Siemianowice Śląskie	19	22	13	238	126	10
Powiat m. Sosnowiec	11	36	33	108	77	32
Powiat m. Świętochłowice	3	19	6	266	62	12
Powiat m. Tychy	32	55	47	167	70	20
Powiat m. Zabrze	37	60	42	1 250	240	37
Powiat m. Żory	7	67	26	59	50	1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

10.3.1 Wymeldowania za granicę

Skala emigracji zagranicznej mieszkańców Śląska w ostatnim 20-leciu maleje, z 11 461 emigrantów 2000 roku, przez blisko 4 tys. w 2010 do 1 415 w 2020 roku. Udział emigracji z województwa śląskiego w wartości ogólnopolskiej migracji ogółem również się zmniejsza – z 42% w 2000 roku, do 16% w 2020 r., niemniej województwo śląskie utrzymuje pozycję lidera w zakresie wielkości emigracji spośród polskich województw. Głównymi kierunkami emigracji zagranicznej mieszkańców Śląska (ale i całego kraju) są destynacje europejskie, co wskazuje, iż główną determinantę decyzji emigracyjnych może stanowić odległość od kraju pochodzenia (choć jest to jeden z wielu czynników atrakcyjności emigracyjnej jakiejś destynacji). W przypadku Ślązaków ww. teza znajduje potwierdzenie w zestawieniu danych wymeldowań zagranicznych ogółem w latach 2000.2010 oraz 2020 w odniesieniu do kierunku emigracji.

Tabela 66. Wymeldowania zagraniczne mieszkańców województwa śląskiego w latach 2000, 2010 oraz 2020 – wg kierunków emigracji ogółem.

Nazwa	Europa			Azja			Afryka			Ameryka Pn. i Śr.			Ameryka Południowa			Oceania		
	2000	2010	2020	2000	2010	2020	2000	2010	2020	2000	2010	2020	2000	2010	2020	2000	2010	2020
ŚLĄSKIE	11 113	3 684	1 360	3	11	6	5	1	1	323	236	42	-	2	0	16	24	6

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Preferowane kraje emigracyjne, w oparciu o dane GUS, można wskazać wyłącznie w ujęciu ogólnopolskim, niemniej ilustrują one preferencje emigracyjne Polaków (w tym mieszkańców województwa śląskiego) w omawianych okresach. Najpopularniejszymi kierunkami emigracyjnymi Polaków w 2010 roku były Niemcy (bliskość geograficzna) oraz Stany Zjednoczone (sieci migracyjne i społeczności polonijne obecne na terenie Stanów Zjednoczonych). Wielka Brytania zajęła dopiero 9. lokatę popularności emigracyjnej.¹⁵⁰ Tendencja ta uległa zmianie w kolejnych latach – z uwagi na przystąpienie Polski do Unii Europejskiej oraz „otwarcie” wspólnotowych rynków pracy wzrosło znaczenie destynacji europejskich¹⁵¹. Najpopularniejszymi destynacjami w 2019 były: Niemcy, 2. lokatę zajęła Wielka Brytania (pomimo nadchodzącego Brexitu), a 3. miejsce przypadło Holandii. Stany Zjednoczone zostały zdeklasowane na 4. lokatę.

Jedno z podstawowych praw migracyjnych sformułowanych przez Ernesta Ravensteina¹⁵² stanowi, że odpływ emigracyjny wywołuje kompensujący go napływ imigracyjny. Odpływ ludności z Polski w trakcie minionych dekad był równoległe odpowiedzią na zwiększony popyt na zagraniczną siłę roboczą rynków zachodnich, w których segmentacja rynku pracy stworzyła korzystne warunki do napływu cudzoziemców. Rosnąca emigracja Polaków przyczyniła się do wzrostu udziału cudzoziemców w krajowym rynku pracy. „Wzmożona emigracja Polaków do krajów UE, a także wzrost zatrudnia w kraju doprowadziły do powstania luki na rynku pracy, zwłaszcza w takich sektorach jak budownictwo, rolnictwo, sadownictwo. Przyczyniło się to między innymi do rozpoczęcia dyskusji na temat szerszego otwarcia polskiego rynku pracy na cudzoziemców i konieczności dokonania zmian prowadzonej polityki w tym zakresie.”¹⁵³

10.3.2 Zameldowania z zagranicy – dane dot. cudzoziemców

Udział imigracji do województwa śląskiego w ogólnopolskiej wartości imigracji w perspektywie badanych lat zwiększał się – z 904 imigrantów w 2000 roku (12% migracji na teren Polski ogółem) do 2 214 imigrantów w 2010 roku (14% migracji na teren Polski ogółem). W 2020 roku wartość imigracji do województwa śląskiego i jej udział w wartościach ogólnopolskich uległy zmniejszeniu do 1 226 imigrantów, co stanowiło 9% migracji na teren Polski ogółem.

¹⁵⁰ GUS: Migracje zagraniczne ludności na pobyt stały według kierunków oraz płci i obywatelstwa migrantów, 2020

¹⁵¹ „Otwieranie się kolejnych rynków pracy zachęcało Polaków do podejmowania pracy za granicą. Od początku naszego członkostwa w Unii dla Polaków były otwarte trzy rynki pracy: w Wielkiej Brytanii, Irlandii oraz w Szwecji. Kolejne rynki pracy otworzyły: Hiszpania, Portugalia, Finlandia oraz Grecja (od 1-go maja 2006 r.), od 31 lipca 2006 r. – Włochy oraz od 1-go maja 2007 r. – Holandia. Luksemburg udostępnił swój rynek pracy dla obywateli polskich 1 listopada 2007 roku, w tym samym okresie niemieckie władze bez żadnych ograniczeń otworzyły rynek pracy dla polskich inżynierów – specjalistów od budowy maszyn i pojazdów oraz elektrotechników, jak również wprowadziły ułatwienia dla zagranicznych absolwentów niemieckich uczelni przy poszukiwaniu pracy po uzyskaniu dyplomu. Z dniem 1 lipca 2008 roku zostały zniesione również wszystkie ograniczenia w dostępie do rynku pracy dla Polaków we Francji, a od 1 maja 2009 r. Polacy mogą – bez potrzeby uzyskiwania pozwolenia – pracować w Belgii i Danii. Pełne otwarcie rynków Niemiec i Austrii nastąpiło dopiero w maju 2011 r. Wcześniej kraje te wprowadzały tylko pewne ułatwienia w niektórych sektorach”. Za: GUS: Migracje zagraniczne ludności na pobyt stały według kierunków oraz płci i obywatelstwa migrantów, 2020

¹⁵² Niemiecki badacz, który pod koniec XIX w. sformułował prawa migracyjne, które weszły do kanonu badań nad migracjami. [za:] Dr E. Roszko-Wójtowicz, Migracje międzywojewódzkie w Polsce w latach 2010 – 2016 a jakość życia, Ekspertyzy i opracowania, NIST, 2018

¹⁵³ M. Matkowska, Imigranci na polskim rynku pracy, Studia i Prace Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania nr 25, 2010

Tabela 67. Zameldowania z zagranicy na teren Śląska wg kierunków w latach 2000, 2010 oraz 2020.

Nazwa	Ogółem			Europa			Azja			Afryka			Ameryka Pn. i Śr.			Ameryka Południowa			Oceania		
	Ogółem			Ogółem			Ogółem			Ogółem			Ogółem			Ogółem			Ogółem		
	2000	2010	2020	2000	2010	2020	2000	2010	2020	2000	2010	2020	2000	2010	2020	2000	2010	2020	2000	2010	2020
	[Osoba]																				
ŚLĄSKIE	904	2 214	1 226	751	1 937	1 135	54	94	34	11	40	19	65	118	29	bd	3	6	17	22	3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Analiza powyższej tabeli wskazuje, iż najczęściej województwo śląskie, jako przyszłe miejsce do życia, wybierają mieszkańcy krajów europejskich, co również potwierdza tezę, iż ważną determinantę decyzji emigracyjnych stanowi odległość od kraju pochodzenia.

Bardziej szczegółowe dane dotyczące cudzoziemców agreguje m.in. Urząd do Spraw Cudzoziemców (dane dotyczące osób z państw trzecich, które posiadają ważny dokument pobytowy lub złożyły wniosek w sprawie legalizacji pobytu lub ochrony międzynarodowej oraz wydane na temat rozstrzygnięcia), w oparciu o zasoby informacji Urzędów Wojewódzkich, właściwych do obsługi obcokrajowców na terenach poszczególnych regionów.

W województwie śląskim w 2010 roku 4 652 osoby posiadały dokumenty legalizujące ich pobyt na terenie województwa, co stanowi 5,7% ogółu osób uprawnionych do pobytu w kraju (podsumowanie danych zagregowanych ze wszystkich organów w Polsce wskazuje na zbiorczą wartość 80 752 osób uprawnionych do pobytu w kraju w 2010 roku). W 2020 roku wartość dla województwa śląskiego wzrosła do 26 363 osób na 426 107 osób uprawnionych do pobytu w kraju we wskazanym roku, co stanowiło 6,1% ogółu. W okresie 2010-2020 w województwie śląskim odnotowano wzrost o 21 711 obcokrajowców posiadających aktualnie ważne dokumenty uprawniające do pobytu w Polsce. Główne narodowości (zarówno w 2010, jak i w 2020 r.) to Ukraińcy, Niemcy, Włosi i Białorusini. Wzrost dokumentów pobytowych dla Ukraińców w perspektywie ostatniej dekady wzrósł najbardziej – z 640 os. w 2010 roku do 15 820 os. w 2020 roku (wzrost o ponad 2000%).

Pod względem kraju pochodzenia wnioskodawców, na potrzeby niniejszego opracowania wyselekcjonowano listę top-10 krajów występujących w statystykach Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego w 2019 i 2020 roku. Liderem klasyfikacji są obywatele Ukrainy – 77% wniosków w 2020 roku i 79% w 2019. Zajmują pozycję lidera również na poziomie ogólnopolskim – w 2019 roku organy państwowe wydały 625 tys. zezwoleń na podjęcie pracy dla obywateli Ukrainy (z 724 tys. wydanych zezwoleń pobytowych ogółem)¹⁵⁴. Gruzini uplasowali się na drugim miejscu – 3% wniosków w 2020 roku i 2,46% w 2019 roku, a ostatnią narodowością na podium wnioskujących są Białorusini z udziałem procentowym na poziomie 2,32% (2020 r.) i 2,17% (2019 r.).

Tabela 68. Ranking pochodzenia cudzoziemców – wnioskodawców (województwo śląskie).

Kraj pochodzenia wnioskodawcy	Rok składania wniosku	
	2019	2020
	[Osoba]	
Ukraina	9446	9169
Gruzja	304	370
Białoruś	258	275
Indie	151	182
Korea Południowa	174	163
Rosja	120	136

¹⁵⁴ Informacja o zatrudnieniu cudzoziemców w Polsce, Ministerstwo Rozwoju, Pracy i Technologii, Departament Rynku Pracy, Warszawa, luty 2021 r.

Kraj pochodzenia wnioskodawcy	Rok składania wniosku	
	2019	2020
Filipiny	17	132
Turcja	78	111
Uzbekistan	49	83
Chiny	97	82

Źródło: opracowanie własne na podstawie statystyk wnioskujących cudzoziemców – rozróżnienie pod względem kraju pochodzenia (Śląski Urząd Wojewódzki), 2019 i 2020.

Co ciekawe, w pierwszej dziesiątce krajów pochodzenia imigrantów ubiegających się o pobyt na terytorium województwa śląskiego przeważają destynacje pozaeuropejskie (60%) – Korea Południowa, Chiny, Indie, Turcja, Filipiny, czy Uzbekistan (choć udział ilościowy wnioskodawców z tych destynacji jest stosunkowo niewielki w porównaniu z Ukraińcami, Gruzinami, czy Białorusinami). Największy wzrost rok do roku widoczny jest w liczbie wnioskodawców z Filipin – o ponad 700% i jest to zgodne z trendem ogólnopolskim.

Filipińczyków – w przeciwieństwie do obywateli Białorusi czy Ukrainy - charakteryzuje chęć związania/współpracy z jednym pracodawcą na długi czas, czego nie można powiedzieć o Ukraińcach, czy Białorusinach. Statystyczny kontrakt Filipińczyka to rok z przedłużeniem na kolejne 3 lata, co potwierdza tezę o pozyskaniu długoletniego pracownika przez polskiego pracodawcę¹⁵⁵. Co więcej, z perspektywy pracodawcy koszt szkolenia obywateli Filipin w kontekście ich długoterminowej perspektywy zatrudnienia jest bardziej opłacalny do poniesienia aniżeli pracowników z Ukrainy czy Białorusi, którzy są bardziej skłonni do zmiany pracy i pracodawcy. Spadek – jedyny na liście top 10 krajów – widoczny jest natomiast w kategorii wnioskodawców pochodzących z Chin (o ok. 15%).

W zakresie liczby wnioskujących, którzy faktycznie otrzymali pozwolenie na pobyt na terytorium województwa śląskiego Wojewoda Śląski wydał w 2020 roku 10 162 decyzje pozytywne (o 313 mniej niż w 2019 roku), nieco ponad 1 000 negatywnych, umorzenia – w stosunku rok do roku – pozostały na podobnym poziomie (617 w 2019 roku i 515 w 2020 roku).

Istotną kwestią pozycjonującą cudzoziemców na polskim, czy regionalnym rynku pracy są statystyki sektorów ich zatrudnienia – obcokrajowcy, którzy otrzymali w 2020 roku zezwolenie na pracę najczęściej znajdowali zatrudnienie w sektorze budowlanym (23%), przetwórstwie przemysłowym (22%) oraz usługach związanych z transportem i magazynowaniem (18%) i związane były z wykonywaniem prostych prac, zadań operatorów maszyn, monterów, czy robotników przemysłowych. W zakresie statusu zatrudnienia główną formą w 2020 roku deklarowaną przez pracodawców były umowy zlecenie (52%); na umowę o pracę zatrudniono 44% obcokrajowców¹⁵⁶.

Powyższe dane wpisują się w tezę postawioną przez analityków rynku pracy na podstawie danych Eurostat, iż od kilku lat Polska jest w czołówce krajów europejskich jako destynacja emigracji zarobkowej cudzoziemców¹⁵⁷. Pomimo wybuchu pandemii COVID-19 Ministerstwo Rozwoju, Pracy i Technologii (obecnie Ministerstwo Rozwoju i Technologii) oceniło, iż zapotrzebowanie pracodawców na pracowników z zagranicy pozostało na niezmiennym poziomie. MRPiT wskazało również, iż „zapotrzebowanie na pracę cudzoziemców w Polsce ma charakter strukturalny, stąd zakładamy dalszy wzrost napływu cudzoziemców w kolejnych latach. Zarządzanie migracjami będzie miało istotny wpływ na skalę migracji zarobkowej”¹⁵⁸.

¹⁵⁵ Coraz więcej Filipińczyków. Są wśród najchętniej zatrudnianych obcokrajowców w Polsce; źródło: <https://www.money.pl/gospodarka/cenny-jak-filipinczyk-polscy-pracodawcy-szukaja-znajduja-pracownikow-nawet-w-azji-6629484461120096a.html>, dostęp: 19.11.2021 r.

¹⁵⁶ Dane wyłącznie na poziomie ogólnopolskim. [za:] Informacja o zatrudnieniu cudzoziemców w Polsce, Ministerstwo Rozwoju, Pracy i Technologii, Departament Rynku Pracy, Warszawa, luty 2021 r.

¹⁵⁷ A. Bartman, Jak do pracy, to do Polski. Najwięcej imigrantów spoza UE wybiera nasz kraj, www.bankier.pl/wiadomosc/Eurostat-najwiecej-imigrantow-spoza-UE-wybiera-Polske-8203516, dostęp: 15.01.2022 r.

¹⁵⁸ Informacja o zatrudnieniu cudzoziemców w Polsce, Ministerstwo Rozwoju, Pracy i Technologii, Departament Rynku Pracy, Warszawa, luty 2021 r.

Powyższe rozważania wskazują jednoznacznie, iż zjawisko migracji należy rozpatrywać w kontekście społeczno-gospodarczym, zarówno jeśli chodzi o podstawy decyzji migracyjnych, jak i ich skutki. Odpowiednie zarządzanie migracjami może pomóc złagodzić negatywne trendy demograficzne.

10.4 Zatrudnianie cudzoziemców

Na terenie Rzeczypospolitej Polskiej wszelkie kwestie związane z zatrudnianiem cudzoziemców określone zostały w ramach Ustawy o cudzoziemcach z dnia 12 grudnia 2013 r. (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 2354) oraz Ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy z dnia 20 kwietnia 2004 r. (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1100, 1162, 1621, 2270, 2317).

Art. 1 ustawy o cudzoziemcach wskazuje, że „Ustawa określa zasady i warunki wjazdu cudzoziemców na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, ich przejazdu przez to terytorium, pobytu na nim i wyjazdu z niego, tryb postępowania oraz organy właściwe w tych sprawach”. Ustawy nie stosuje się do obywateli państw członkowskich Unii Europejskiej.

Zarówno na terenie województwa śląskiego oraz w pozostałych województwach kwestie związane z zatrudnianiem cudzoziemców podlegają pod kompetencje Urzędu Wojewódzkiego.

Prowadzenie sprawy, w ramach której może dojść do uzyskania przez cudzoziemca zgody na wykonywanie pracy na terenie Polski może odbywać się za pośrednictwem samego zainteresowanego, jak również przez pracodawcę lub agencję zatrudnienia.

Zgodnie z zapisami Ustawy zezwolenia na pobyt czasowy i pracę udziela się w przypadku, gdy obecność cudzoziemca na terenie kraju wiąże się z wykonywaniem przez niego pracy. Żeby takie zezwolenie mogło zostać udzielone muszą dodatkowo być spełnione łącznie przesłanki wskazane w art. 114 ust. 1 ustawy:

1. Cudzoziemiec posiada:
 - a. ubezpieczenie zdrowotne w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych lub potwierdzenie pokrycia przez ubezpieczyciela kosztów leczenia na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej,
 - b. źródło stabilnego i regularnego dochodu wystarczającego na pokrycie kosztów utrzymania siebie i członków rodziny pozostających na jego utrzymaniu,
2. Cudzoziemiec ma zapewnione na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej miejsce zamieszkania;
3. Podmiot powierzający wykonywanie pracy nie ma możliwości zaspokojenia potrzeb kadrowych na lokalnym rynku pracy;
4. Wynagrodzenie, które jest wskazane przez podmiot powierzający wykonywanie pracy w załączniku do wniosku o udzielenie zezwolenia, o którym mowa w art. 106 ust. 1a, nie jest niższe niż wynagrodzenie pracowników wykonujących w tym samym wymiarze czasu pracy pracę porównywalnego rodzaju lub na porównywalnym stanowisku;
5. Wysokość miesięcznego wynagrodzenia, o którym mowa w pkt 4, nie jest niższa niż wysokość minimalnego wynagrodzenia za pracę.

Istnieje również możliwość zatrudnienia cudzoziemca w sytuacji, w której ma on wykonywać pracę w zawodzie pożądanym dla polskiej gospodarki. W takiej sytuacji spełnione muszą zostać przesłanki z punktów 1-2 oraz 4-5.

Wymogu opisanego w punkcie 3 nie trzeba spełnić również w sytuacji, w której do zatrudnienia ma dojść w ramach pracy znajdującej się w wykazie zawodów, w ramach których wojewoda może wydać zezwolenie na pracę bez konieczności uzyskania informacji starosty. Od 1 lipca 2018 r. wykaz tych zawodów obejmuje: inżynierów ds. przemysłu i produkcji, inżynierów technologii betonów, inżynierów technologii szkła, inżynierów

elektryków, lekarzy specjalistów (posiadających specjalizację II stopnia lub tytuł specjalisty), pielęgniarek bez specjalizacji lub w trakcie specjalizacji, pielęgniarek z tytułem specjalisty, analityków systemów komputerowych, specjalistów ds. rozwoju systemów informatycznych, projektantów aplikacji sieciowych i multimedii, programistów aplikacji, analityków systemów komputerowych i programistów gdzie indziej nie sklasyfikowanych, projektantów i administratorów baz danych, administratorów systemów komputerowych, specjalistów ds. sieci komputerowych, specjalistów ds. baz danych i sieci komputerowych gdzie indziej niesklasyfikowanych, techników budownictwa, techników elektryków, techników elektroników i pokrewnych, asystentów osób niepełnosprawnych, opiekunów osób starszych, opiekunów w domu pomocy społecznej, murarzy i pokrewnych, betoniarzy i zbrojarzy, cieśli i stolarzy budowlanych, robotników budowy dróg, dekarzy, posadzkarzy, parkieciarzy i glazurników, tynkarzy i pokrewnych, monterów izolacji, malarzy budowlanych i pokrewnych, spawaczy i pokrewnych, ślusarzy i pokrewnych, elektryków budowlanych i pokrewnych, kierowców autobusów, kierowców samochodów ciężarowych, operatorów sprzętu do robót ziemnych i urządzeń pokrewnych, maszynistów i operatorów maszyn i urządzeń dźwigowo-transportowych i pokrewnych.

Pierwszy krok w zatrudnieniu cudzoziemca stanowi wystąpienie pracodawcy do starosty właściwego z uwagi na miejsce wykonywania pracy z wnioskiem o wydanie dokumentów pn. informacja starosty¹⁵⁹. Informacja taka wskazuje na brak możliwości zaspokojenia potrzeb kadrowych pracodawcy w oparciu o rejestry bezrobotnych i poszukujących pracy lub o negatywnym wyniku rekrutacji organizowanej dla pracodawcy, sporządzoną z uwzględnieniem pierwszeństwa dostępu do rynku pracy dla obywateli polskich oraz cudzoziemców.¹⁶⁰ Informacja taka jest ważna co do zasady przez okres 180 dni, a w przypadkach uzasadnionych przez starostę przez 90 dni. W przypadku gdy okres ważności dokumentu dobiegł końca konieczne jest ponowne wystąpienie przez pracodawcę o wydanie informacji starosty.

Następnym etapem w procesie jest wystąpienie do Wojewody z wnioskiem o zezwolenie na pracę. Wnioski o zezwolenie na pracę dzielą się na 4 kategorie:

- Zezwolenie typu A – dotyczy sytuacji, w której cudzoziemiec wykonywać będzie pracę na terytorium Polski na podstawie umowy z podmiotem, który ma siedzibę lub oddział (w którym będzie funkcjonował cudzoziemiec) na terytorium Polski;
- Zezwolenie typu B – wydawane jest cudzoziemcom, którzy będą wykonywać pracę polegającą na pełnieniu funkcji w zarządzie osoby prawnej wpisanej do rejestru przedsiębiorców lub będącej spółką kapitałową w organizacji albo w związku z prowadzeniem spraw spółki komandytowej lub komandytowo-akcyjnej jako komplementariusz, albo w związku z udzieleniem mu prokury przez okres przekraczający łącznie 6 miesięcy w ciągu kolejnych 12 miesięcy;
- Zezwolenie typu C – wydawane jest osobom, które wykonują pracę u pracodawcy zagranicznego i są delegowane do Polski na okres przekraczający 30 dni w roku kalendarzowym do oddziału lub zakładu podmiotu zagranicznego albo podmiotu powiązanego, w rozumieniu ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych z pracodawcą zagranicznym;
- Zezwolenie typu D – dotyczy osób, które wykonują pracę u pracodawcy zagranicznego nieposiadającego oddziału, zakładu lub innej formy zorganizowanej działalności na terytorium Polski i są delegowane na terytorium Polski w celu realizacji usługi o charakterze tymczasowym i okazjonalnym (usługa eksportowa);
- Zezwolenie typu E – dotyczy cudzoziemców którzy wykonują pracę u pracodawcy zagranicznego i są delegowani na terytorium Polski na okres przekraczający 30 dni w ciągu kolejnych 6 miesięcy w innym celu niż wskazany w zezwoleniach typu B, C, D.

Do uzyskania zezwolenia na pracę konieczny jest już udział cudzoziemca, którego pracodawca planuje zatrudnić. Osoba taka zobowiązana jest do podpisania wymaganych dokumentów, które składane są razem z wnioskiem o zezwolenie na pracę. Poza wnioskiem i informacją starosty (o ile dotyczy), dołączyć do sprawy należy:

¹⁵⁹ Tak jak wskazano wcześniej, informacja starosty nie jest wymagana w przypadku zawodów znajdujących się w wykazie z dnia 1.07.2018 r.

¹⁶⁰ Art. 88c ust. 1 pkt 2 ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.

- Oświadczenie o niekaralności cudzoziemca, którego sprawa dotyczy;
- Kserokopie dokumentów w postaci:
 - Ważnego dowodu osobistego lub ważnego dokumentu podróży lub inny ważny dokument potwierdzający tożsamość,
 - Kopii dokumentu podróży cudzoziemca,
 - Umowy spółki w przypadku gdy pracodawcą ma być spółka z ograniczoną odpowiedzialnością lub spółka cywilna; w przypadku spółek akcyjnych wymagane jest dostarczenie aktu notarialnego o zawiązaniu spółki,
 - Dokumentu sporządzonego przez pracodawcę, potwierdzającego informacje o skierowaniu cudzoziemca do pracy przez agencję pracy tymczasowej (w sytuacji gdy agencja pracy tymczasowej będzie podmiotem powierzającym pracę),
 - Dowodu poniesienia opłaty za wniosek,
 - Dokumentów potwierdzających kwalifikacje cudzoziemca do wykonywania pracy. zgodnych z wymaganiami na to stanowisko określonymi w ramach informacji starosty,
 - Dokumentów potwierdzających posiadania przez cudzoziemca kwalifikacji w sytuacji, gdy praca powierzana mu należy do zawodów regulowanych,
 - Dokumentu z właściwego rejestru, który potwierdza status prawny i formę działalności pracodawcy zagranicznego (przy zezwoleniach typu C, D i E),
 - Kopii zeznania o wysokości dochodu lub straty pracodawcy w roku podatkowym poprzedzającym rok wystąpienia z wnioskiem (przy zezwoleniach typu B),
 - Dokumentu zawierającego informację o stanie zatrudnienia u pracodawcy na moment poprzedzający złożenie wniosku (przy zezwoleniach typu B),
 - Umowę, na podstawie której świadczona będzie usługa (przy zezwoleniach typu D),
 - Informacji o zaistnieniu przesłanek takich jak: ukończenie przez cudzoziemca, którego sprawa dotyczy studiów na terytorium Polski, UE lub Szwajcarii w okresie 3 lat poprzedzających złożenie wniosku lub jest doktorantem w szkole mającej siedzibę na terytorium Polski lub przez 3 lata poprzedzające złożenie wniosku cudzoziemiec przebywał legalnie na terytorium Polski, a jego pobyt był nieprzerwany.

W przypadku pozytywnej decyzji w sprawie takiego wniosku pracodawca otrzymuje możliwość zatrudnienia cudzoziemca.

Zezwolenie na pracę nie jest procesem, który wymagany jest w każdej sytuacji. Polskie prawodawstwo przewiduje odstępstwo od powyższych procedur w przypadku cudzoziemców pochodzących z 6 krajów – Armenii, Białorusi, Gruzji, Mołdawii, Rosji i Ukrainy. W przypadku obywateli tych państw zatrudnienie ich może odbyć się na podstawie oświadczenia o zamiarze powierzenia pracy cudzoziemcowi. W tym przypadku praca mogła być wykonywana przez okres nieprzekraczający 6 miesięcy i nie mogła dotyczyć prac sezonowych. Oświadczenie takie sprawia, że powiatowy urząd pracy nie dokonuje testu rynku pracy w takim przypadku, czyli nie bada czy potrzeby kadrowe pracodawcy mogą zostać zaspokojone przez regionalny rynek. Ponadto nie wymagane jest w tym przypadku występowanie o zezwolenie na pracę.

Oświadczenie takie można złożyć w formie online na portalu praca.gov.pl lub we właściwym (z uwagi na miejsce wykonywania pracy) powiatowym urzędzie pracy.¹⁶¹

¹⁶¹ Niektóre urzędy mogą wymagać jedynie elektronicznej formy złożenia wniosku.

Od dnia 29 stycznia 2022 r. oświadczenie o powierzeniu wykonywania pracy cudzoziemcowi umożliwia zatrudnienie go na okres do 24 miesięcy, a nie 6 miesięcy jak do tej pory.

Jeśli chodzi o zatrudnienie cudzoziemca będącego obywatelem kraju członkowskiego Unii Europejskiej lub Szwajcarii, to procedura w tym przypadku jest taka sama jak w przypadku obywatela Polski. Zatrudniany pracownik ma jednak obowiązek zgłoszenia takiego zatrudnienia w Urzędzie Wojewódzkim, jeżeli jego pobyt w Polsce przekroczy okres 3 miesięcy.

Proces zatrudniania cudzoziemców niejednorodnie jest długotrwały i wymaga śledzenia zmian w przepisach wydawanych w tym zakresie. Pracodawcy korzystają więc z pomocy wyspecjalizowanych w zatrudnianiu cudzoziemców firm lub agencji zatrudnienia. Wsparcie w tym zakresie udzielane jest również przez Urząd Wojewódzki w Katowicach oraz Powiatowe Urzędy Pracy, które przeprowadzają szkolenia i spotkania informacyjne dla pracodawców, podczas których przekazywana jest wiedza na temat obowiązujących procedur.

10.5 Potencjał demograficzny regionu

Potencjał demograficzny regionu to wyzwania i możliwości wynikające z posiadanych zasobów ludzkich. Województwo śląskie, podobnie jak reszta Polski i UE, jest obszarem starzejącym się (wzrasta liczba ludności w wieku nieprodukcyjnym, spada przyrost naturalny a niezagwarantowana jest prosta zastępowalność pokoleń). Poważnym wyzwaniem dla województwa śląskiego jest skuteczne wdrażanie polityk zapobiegających postępującej w regionie depopulacji¹⁶². Depopulacja natomiast jest ściśle powiązana ze zmianami przestrzennymi (np. zjawiskiem suburbanizacji – wyludniania centrów miast i przenoszeniu się ludności na obszary podmiejskie), czy społeczno-ekonomicznymi (kondycja rynku pracy, regionalnych przedsiębiorstw, ochrona zdrowia czy też rynek ubezpieczeń społecznych i wszelkiego rodzaju przychody i koszty z nimi związane). Zmiana w strukturze wiekowej populacji może skutkować spadkiem dochodów administracji poziomu samorządowego, co następnie implikować będzie trudności z utrzymaniem lokalnej/regionalnej infrastruktury technicznej, czy społecznej – czyli obniżenie skali zaspokojenia potrzeb mieszkańców obszaru. Niekorzystne warunki rozwojowe prowadzą do poszukiwania atrakcyjniejszego miejsca do pracy i życia mobilnych mieszkańców w wieku produkcyjnym, co – poprzez nasilenie skali emigracji – dodatkowo osłabiłoby gospodarkę regionu, a co za tym idzie – atrakcyjność inwestycyjną. Wykorzystywanie bieżących przewag rozwojowych oraz przyciąganie kapitału zagranicznego i krajowego ma szansę przyczynić się do zahamowania tendencji depopulacyjnych (aczkolwiek wymaga skoordynowanych instrumentów polityki rozwoju lokalnego, regionalnego oraz interdyscyplinarnego spojrzenia na wszelkie aspekty towarzyszące wdrażaniu tych polityk). Nie ulega wątpliwości, iż potencjał demograficzny ściśle interferuje z poziomem rozwoju gospodarczego, a co za tym idzie poziomem zadowolenia z życia mieszkańców. Odpowiednio spójronowana polityka regionalna – polityka wykorzystanych szans i zniwelowanych zagrożeń, w przypadku województwa śląskiego – zniweluje ryzyka podejmowania decyzji inwestycyjnych i lokalizacji działalności biznesowej na terenie województwa wśród potencjalnych inwestorów, a to dla regionu stanowi niewątpliwą okoliczność sprzyjającą długofalowemu rozwojowi.

¹⁶² „Demograficznym skutkiem depopulacji jest systematyczny i trwały ubytek ludności w określonym czasie i przestrzeni, który prowadzi (może prowadzić) do głębokich zmian ilościowych i jakościowych w strukturze demograficznej i społecznej mieszkańców zarówno wyludniającego się terytorium (jednostki administracyjnej), jak i miejsca nowego osiedlenia osób zmieniających miejsce realizacji swoich interesów życiowych. Na zmiany notowane w poziomie zaludnienia jednostki terytorialnej wpływają liczby urodzeń i zgonów oraz saldo migracji (różnica między odpływem i napływem ludności).” [za:] Depopulacja. Uwarunkowania i konsekwencje, pod red. J. Hryniewicz, G. Ślusarz, GUS 2020

11 Szkolnictwo

11.1 Szkoły podstawowe

Na terenie województwa śląskiego zlokalizowanych jest 1415 szkół podstawowych, 748 szkół ponadpodstawowych oraz 172 szkoły policealne – łącznie ponad 2,3 tys. szkół różnego typu. W szkołach tych kształcą się łącznie ponad pół miliona uczniów¹⁶³.

Obszary najlepszej dostępności do szkół podstawowych obejmują duże aglomeracje miejskie i ich otoczenie, natomiast obszary najłabszej dostępności występują na południowym skraju województwa, zwłaszcza na terenach górskich. Niemniej jednak, jako że rozkład dostępności przestrzennej z miejsca zamieszkania do najbliższej szkoły podstawowej częściowo wynika z rozmieszczenia tych placówek, to województwo śląskie charakteryzuje się najgęstszą siecią szkół oraz ich najlepszą dostępnością w skali całego kraju – w odległości do 3 km od szkoły mieszka 98% dzieci w wieku 7–12 lat.

Ponadto w przeciętnej klasie na terenie województwa śląskiego uczy się 17,3 uczniów, która to wartość jest zbliżona do liczby 16 uczniów w klasie, wskazywanej w literaturze jako optymalna dla procesu pedagogicznego¹⁶⁴.

Jeśli chodzi o wyniki egzaminu ósmoklasisty, to w skali całej Polski w 2021 roku z egzaminu z języka polskiego uczniowie uzyskali średnio 60% punktów możliwych do zdobycia, z matematyki – 47%, z języka angielskiego – 66%. W przypadku województwa śląskiego średnie te przedstawiały się odpowiednio na następujących poziomach: 60,1%, 46,7% oraz 67%, a zatem były zbliżone (odchylenie do 1 punkt procentowego) do wartości krajowych¹⁶⁵.

Szczegółowe dane dotyczące systemu oświatowego w regionie przedstawiono w poniższej tabeli:

Tabela 69. Struktura szkolnictwa w województwie śląskim w roku szkolnym 2020/2021.

	Liczba placówek	Liczba uczniów
Podstawowe	1415	348342
Średnie	748	165162
Specjalne przysposabiające do pracy	48	1340
Branżowe I stopnia	180	21629
Branżowe II stopnia	18	361
Licea ogólnokształcące	255	65841
Technika	222	73321
Ogólnokształcące artystyczne	25	2670
Policealne	172	25326
Razem	2335	538830

11.2 Szkoły ponadpodstawowe

Wśród szkół ponadpodstawowych w roku szkolnym 2020/2021 dominowały licea ogólnokształcące, które stanowiły 34,1% wszystkich placówek ponadpodstawowych; gromadziły one 39,9% uczniów. Natomiast

¹⁶³ Rocznik Statystyczny Województwa Śląskiego 2021, Urząd Statystyczny w Katowicach

¹⁶⁴ prof. John Hattie "Widoczne uczenie się uczniów dla nauczycieli"

¹⁶⁵ Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Jaworznie

w mniej licznych technikach (29,7% szkół) uczyło się aż 44,4% dzieci. Zwraca uwagę stosunkowo mniejsza popularność szkół branżowych I stopnia, czyli dawnych zasadniczych szkół zawodowych¹⁶⁶: przy dość dużej liczbie placówek (180, czyli 24,1% ogółu) kształcą się w nich jedynie 13,1% uczniów. Głównymi ośrodkami szkolnictwa ponadpodstawowego regionu pozostają największe centra miejskie.

Dominacja nauczania ogólnokształcącego szczególnie widoczna jest w największych miastach województwa: w liceach uczy się tam ok. 55% ogółu uczniów tego typu szkół, a także ponad połowa uczniów wszystkich techników regionu. Natomiast szkoły branżowe I i II stopnia odgrywają większą rolę w mniejszych ośrodkach miejskich województwa i na terenach wiejskich. Zmniejszenie roli tego typu kształcenia (obserwowane m.in. przez pryzmat struktury absolwentów – absolwenci szkół branżowych I stopnia stanowili 8,3% ogółu absolwentów w roku szkolnym 2019/2020) powodować może brak dostatecznej liczby fachowców i rosnące niedopasowanie systemu szkolnego do potrzeb rynku pracy. Sytuację tę uwypukliła pandemia COVID-19 i wywołane przez nią przyspieszenie cyfryzacji w przemyśle. Przedsiębiorcy wskazują na brak rąk do pracy, bo dostępni na rynku kandydaci nie posiadają odpowiednich kwalifikacji, zwłaszcza w zakresie operowania zaawansowanymi technologicznie maszynami, sterowanymi przez komputery. Jest to pokłosie zarówno nadpodaży absolwentów uczelni wyższych wszelkiego rodzaju, jak i niedopasowanego do potrzeb współczesnej gospodarki sprofilowania kształcenia zawodowego, przez co jest ono odbierane jako mało atrakcyjne i dające nisko płatne posady¹⁶⁷.

Pomimo tego, pod względem odsetka osób deklarujących posiadanie wykształcenia na poziomie co najmniej zawodowym, województwo śląskie jest klasyfikowane na pierwszym miejscu w skali kraju (53,3%). Natomiast wartość regionalnego współczynnika skolaryzacji netto¹⁶⁸ w szkołach technicznych i branżowych pozwala klasyfikować województwo śląskie w górnej części rankingu regionalnego – 7. pozycja na mapie kraju.

Jeśli chodzi o popularność poszczególnych obszarów kształcenia zawodowego (na podstawie danych MEN oraz Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego), to w województwie śląskim niemal jedna trzecia (30,5%) uczniów kształci się w obrębie administracyjno-usługowym. Drugie miejsce w hierarchii preferencji uczniów przypadło obszarowi elektryczno-elektronicznemu (17,8%); dalej sklasyfikowano segment medyczno-społeczny oraz turystyczno-gastronomiczny. Szczegółowe dane przedstawiono poniżej¹⁶⁹:

Tabela 70. Najważniejsze obszary kształcenia zawodowego w województwie śląskim.

Obszar kształcenia	Odsetek uczniów
Administracyjno-usługowy	30,50%
Elektryczno-elektroniczny	17,80%
Medyczno-społeczny	12,40%
Turystyczno-gastronomiczny	12%
Mechaniczny i górniczo-hutniczy	9%
Artystyczny	8,60%
Budowlany	5,30%
Rolniczo-leśny z ochroną środowiska	4,40%

¹⁶⁶ Zasadnicze szkoły zawodowe zostały na podstawie reformy systemu oświaty z 2017 roku zlikwidowane z dniem 31 sierpnia 2019 roku.

¹⁶⁷ Dane m.in. Trenkwald Polska oraz "Wyników badania Bilans Kapitału Ludzkiego", opr. Anna Szczucka, Anna Strzebońska, Barbara Worek

¹⁶⁸ Relacja liczby osób (w danej grupie wieku) uczących się (stan na początku roku szkolnego) na danym poziomie kształcenia do liczby ludności (stan w dniu 31 XII) w grupie wieku określonej jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania

¹⁶⁹ Obszary kształcenia zawodowego wynikające z Polskiej Klasyfikacji Działalności względem liczby uczniów i absolwentów podlegających kształceniu zawodowemu w województwie śląskim na podstawie: Diagnoza sytuacji na rynku edukacyjnym w województwie śląskim, raport desk research, Katowice 2019

Przechodząc na poziom konkretnych zawodów wybieranych w szkolnictwie zawodowym i technicznym, to podkreślić trzeba, iż od połowy ubiegłej dekady dominuje informatyka. Szczegółowe zestawienie priorytetowych zawodów wybieranych przez uczniów w województwie śląskim przedstawiono w kolejnej tabeli¹⁷⁰:

Tabela 71. Priorytetowe zawody wybierane przez uczniów kształcenia zawodowego w województwie śląskim w roku szkolnym 2018/2019.

1	Technik informatyk
2	Muzyk
3	Technik administracji
4	Technik żywienia i usług gastronomicznych
5	Technik logistyki
6	Technik usług kosmetycznych
7	Technik bezpieczeństwa i higieny pracy
8	Technik ekonomista
9	Technik mechatronik
10	Technik hotelarstwa
11	Technik masażysta
12	Technik budownictwa

Do najczęściej wskazywanych problemów w zakresie infrastruktury edukacyjnej, zgłaszanych przez dyrektorów publicznych szkół kształcących w zawodzie oraz Centrów Kształcenia Praktycznego, należą¹⁷¹:

- brak zaplecza i specjalistycznego wyposażenia,
- niewykorzystany potencjał: pomimo posiadania zaplecza technicznego nie prowadzenie w wyposażonych pracowniach nauki w zawodach,
- fragmentaryczna współpraca międzynarodowa w ramach edukacyjnych programów lub projektów międzynarodowych.

Analizując szkolnictwo średniego szczebla kończące się egzaminem maturalnym, to zauważyć należy, iż województwo śląskie plasuje się bardzo blisko krajowej średniej zdawalności: w 2019 roku, tj. ostatnim pełnym roku nauki stacjonarnej przed pandemią COVID-19 w regionie egzamin dojrzałości zdało 79,8% uczniów, podczas gdy w skali całego kraju ten odsetek wyniósł 80,5%. Z kolei w latach 2020 i 2021 obserwowano spadek współczynnika zdawalności zarówno w kraju (odpowiednio 74,9% i 74,5%), jak i w województwie śląskim (71,1% i 73%¹⁷²), jakkolwiek ogólnokrajowy regres powszechnie przypisywany jest negatywnym skutkom trwającej wiele miesięcy nauki zdalnej¹⁷³.

W rankingu portalu edukacyjnego „Perspektywy” za rok 2021¹⁷⁴, wśród stu najlepszych liceów w Polsce znalazło się dziewięć z województwa śląskiego, w tym cztery z podregionu południowego (Bielsko-Biała, Cieszyn). Są to:

- Miejsce 19 – III LO im. Adama Mickiewicza (Katowice), 72.59 pkt;
- Miejsce 21 – V LO (Bielsko-Biała), 70.9 pkt;
- Miejsce 55 – LO Katolickiego Towarzystwa Kulturalnego (Bielsko-Biała), 63.49 pkt;

¹⁷⁰ Jeśli chodzi o kształcenie zawodowe w następujących placówkach: dawne ZSZ i szkoły branżowe, technika, szkoły policealne oraz szkoły artystyczne. Dane na podstawie: na podstawie: Diagnoza sytuacji na rynku edukacyjnym w województwie śląskim, raport desk research, Katowice 2019

¹⁷¹ Dane Krajowego Ośrodka Wspierania Edukacji Zawodowej i Ustawicznej i Ministerstwa Edukacji Narodowej

¹⁷² Dane Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Jaworznie oraz Centralnej Komisji Egzaminacyjnej

¹⁷³ M.in. analizy prof. Krzysztofa Biedrzyckiego z Instytutu Badań Edukacyjnych

¹⁷⁴ <https://licea.perspektywy.pl/2021/rankings>, dostęp 08.01.2022

- Miejsce 57 – II LO z Oddziałami Dwujęzycznymi im. A. Frycza Modrzewskiego (Rybnik), 63.03 pkt;
- Miejsce 61 – VIII LO z Oddziałami Dwujęzycznymi im. Marii Skłodowskiej-Curie (Katowice), 62.56 pkt;
- Miejsce 70 – I LO im. Mikołaja Kopernika (Bielsko-Biała), 60.76 pkt;
- Miejsce 73 – LO Towarzystwa Ewangelickiego (Cieszyn), 60.44 pkt;
- Miejsce 75 – IV LO z Oddziałami Dwujęzycznymi im. Stanisława Staszica (Sosnowiec), 60.23 pkt;
- Miejsce 90 – I LO Dwujęzyczne im. Edwarda Dembowskiego (Gliwice), 58.62 pkt.

Metodologia tworzenia rankingu zakłada, że licea ogólnokształcące zostały ocenione za pomocą trzech kryteriów. Są to: sukcesy szkoły w olimpiadach, wyniki matury z przedmiotów obowiązkowych oraz wyniki matury z przedmiotów dodatkowych. Do sporządzenia rankingu wykorzystano dane ze źródeł zewnętrznych wobec ocenianych szkół. Źródłem danych były protokoły komitetów głównych olimpiad, zestawienia okręgowych komisji egzaminacyjnych (OKE) z wynikami matur z przedmiotów obowiązkowych i przedmiotów dodatkowych oraz dane Systemu Informacji Oświatowej.

Natomiast jeśli chodzi o technika, to w analogicznym rankingu portalu edukacyjnego „Perspektywy” za rok 2021, wśród stu najlepszych techników w Polsce figuruje 13 placówek z województwa śląskiego. Warto ponownie zwrócić uwagę na nadreprezentację placówek z podregionu południowego¹⁷⁵:

- Miejsce 9 – Technikum nr 4 (ZS nr 6), Jastrzębie-Zdrój, 74.10 pkt;,,
- Miejsce 17 – Technikum nr 17 (ŚTZN) w Katowicach, 68.64 pkt;
- Miejsce 28 – Technikum nr 1 (ZST-I) w Gliwicach, 65.60 pkt;
- Miejsce 30 – Technikum – Szkoła Organizacji i Zarządzania, Cieszyn, 65.15 pkt;
- Miejsce 39 – Technikum nr 4 (ZSE im. M. Kaleckiego), Bielsko-Biała, 63.13 pkt;
- Miejsce 42 – Technikum nr 1 (BSP), Bielsko-Biała, 62.42 pkt;
- Miejsce 44 – Technikum nr 1 (ZS im. Wł. Szybińskiego), Cieszyn, 62.32 pkt;
- Miejsce 64 – Technikum nr 5 (CKZiU), Jaworzno, 59.91 pkt;
- Miejsce 66 – Technikum nr 2 (ZSO-T) Lubliniec, 59.55 pkt;
- Miejsce 81 – Technikum nr 3 z Oddziałami Integracyjnymi (ZSEEiM), Bielsko-Biała, 58.04 pkt;
- Miejsce 83 – Technikum nr 1 im. Stanisława Staszica, Rybnik, 57.87 pkt;
- Miejsce 92 - Technikum nr 11 (ZS im. J. Tuwima), Bielsko-Biała, 57.10 pkt;
- Miejsce 100 – Technikum nr 6 im. króla Jana III Sobieskiego (CKZiU), Jaworzno, 56.58 pkt.

11.3 Szkolnictwo wyższe

Województwo śląskie należy również do największych ośrodków szkolnictwa wyższego w Polsce, blisko współpracującym z przemysłem dzięki wielowiekowym tradycjom industrialnym regionu. Funkcje akademickie są bardzo ważnym czynnikiem rozwoju regionalnego, determinującym możliwości przyciągania inwestycji¹⁷⁶. Uczelnie wyższe wytwarzają specyficzną atmosferę fermentu intelektualnego i kulturalnego. Środowisko naukowe wraz ze środowiskiem studenckim stają się źródłem nowatorskich, innowacyjnych rozwiązań.

Według raportu Polskiego Instytutu Ekonomicznego (PIE) „Akademickość polskich miast” „akademickość”¹⁷⁷ w niemal 80% wpływa na rozwój społeczno-gospodarczy miast, a co za tym idzie i regionów. W raporcie PIE

¹⁷⁵ <https://2021.technika.perspektywy.pl/rankings/ranking-glowny-technikow> dostęp 08.01.2022

¹⁷⁶ m.in. raport Amerykańskiej Izby Handlowej w Polsce "Zagraniczne inwestycje bezpośrednie w Polsce", Warszawa, grudzień 2020

¹⁷⁷ jak piszą autorzy Raportu PIE "brakuje jednolitej definicji samego określenia „akademickość”. Z jednej strony, akademickość to swoista cecha charakteryzująca jakieś środowisko, miejsce lub wytwory, z drugiej, w wielu podejściach badawczych analizujących szkolnictwo wyższe, a zwłaszcza w perspektywie zagadnienia związanego z kapitałem ludzkim, eksponuje się akademickość jako unikalny zasób"

wyróżniono 26 najbardziej akademickich miast w Polsce, których uczelnie brały udział w rankingu „Perspektyw”. Bazując na siedmiu kryteriach: prestiż, sytuacja absolwentów na rynku pracy, innowacyjność, potencjał naukowy, efektywność naukowa, warunki studiowania oraz umiędzynarodowienie uczelni utworzono rankingi Top26 Akademickości miast we wszystkich kryteriach. W zestawieniu Top26 Akademickości można wyodrębnić cztery charakterystyczne grupy miast. Zdecydowanym prowadzącym jest Warszawa z pozycją lidera, dalej znajdują się: Kraków, Poznań i Wrocław – goniący lidera, następnie: Białystok, Gdańsk, Katowice, Lublin, Łódź, Szczecin i Rzeszów – grupa pościgowa oraz Peleton, który tworzą pozostałe miasta: Bielsko-Biała, Bydgoszcz, Częstochowa, Dąbrowa Górnicza, Gdynia, Gliwice, Kielce, Koszalin, Olsztyn, Opole, Radom, Siedlce, Słupsk, Toruń, Zielona Góra. Ogółem w rankingu Top26 znalazło się zatem 5 miast województwa śląskiego: 3 z podregionu centralnego i po 1 z podregionów północnego i południowego.

Należy podkreślić, iż to właśnie podregion centralny (czyli obszar Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii) jest dominującym obszarem edukacji wyższej w województwie śląskim, reprezentując 18 z 30 uczelni tam akredytowanych i ponad trzy czwarte studentów i absolwentów¹⁷⁸.

Łącznie w regionie w roku akademickim 2020/2021 studiowało 114 349 osób, w tym na studiach stacjonarnych 71 239. Szkoły wyższe ukończyło 26 124 absolwentów wszystkich kierunków. Województwo śląskie znajduje się na piątym miejscu pod względem liczby osób studiujących. Na terenie województwa działają następujące szkoły wyższe:

- Akademia Muzyczna im. Karola Szymanowskiego w Katowicach;
- Akademia Sztuk Pięknych w Katowicach;
- Akademia Wychowania Fizycznego im. Jerzego Kukuczki w Katowicach;
- Górnośląska Wyższa Szkoła Handlowa im. Wojciecha Korfańskiego w Katowicach;
- Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach;
- Uniwersytet Śląski w Katowicach;
- Wyższa Szkoła Techniczna w Katowicach;
- Wyższa Szkoła Technologii Informatycznych w Katowicach;
- Wyższa Szkoła Zarządzania Ochroną Pracy w Katowicach;
- Śląska Wyższa Szkoła Medyczna w Katowicach;
- Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach;
- Wyższa Szkoła Humanitas w Sosnowcu;
- Wyższa Szkoła Medyczna w Sosnowcu;
- Politechnika Śląska w Gliwicach;
- Wyższa Szkoła Biznesu w Dąbrowie Górniczej;
- Wyższa Szkoła Planowania Strategicznego w Dąbrowie Górniczej;
- Górnośląska Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości im. Karola Goduli w Chorzowie;
- Wyższa Szkoła Nauk Stosowanych w Rudzie Śląskiej;
- Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Raciborzu;
- Politechnika Częstochowska;
- Akademia Polonijna w Częstochowie;
- Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy im. Jana Długosza w Częstochowie;
- Wyższa Szkoła Lingwistyczna w Częstochowie;

¹⁷⁸ GUS „Statystyczne Vademecum Samorządowca 2020”

- Wyższa Szkoła Zarządzania w Częstochowie;
- Akademia Techniczno-Humanistyczna w Bielsku-Białej;
- Bielska Wyższa Szkoła im. Józefa Tyszkiewicza;
- Wyższa Szkoła Administracji w Bielsku-Białej;
- Wyższa Szkoła Humanistyczno-Ekonomiczna w Bielsku-Białej;
- Wyższa Szkoła Finansów i Prawa w Bielsku-Białej;
- Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania.

Pod względem liczby uczelni wyższych, Katowice znajdują się na pierwszym miejscu w regionie. Jest tam zlokalizowanych 11 spośród wszystkich 30 uczelni; są to zarówno duże uczelnie publiczne, jak i mniejsze uczelnie prywatne, o bardziej sprofilowanym obszarze aktywności akademickiej. Spośród pozostałych miast regionu największe znaczenie mają ośrodki subregionalne: Częstochowa i Bielsko-Biała, a także Gliwice jako siedziba Politechniki Śląskiej¹⁷⁹:

Tabela 72. Liczba studentów i uczelni wyższych na obszarze województwa śląskiego.

	Liczba uczelni	Liczba studentów ¹⁸⁰
Katowice	11	51958
Bielsko-Biała	6	6425
Częstochowa	5	12415
Dąbrowa Górnicza	2	8281
Sosnowiec	2	2956
Gliwice	1	18518
Chorzów	1	6808
Racibórz	1	4200
Ruda Śląska	1	327

Rok akademicki 2020/2021 przyniósł odwrócenie trendu spadkowego, dotyczącego liczby studentów, trwającego nieprzerwanie od roku 2006 do roku 2019. Należy jednak podkreślić, iż tendencja ta jest spójna z sytuacją ogólnopolską, odzwierciedlającą z jednej strony zjawiska demograficzne, a z drugiej malejącą atrakcyjność humanistycznych form kształcenia, oferowanych przez klasyczne uniwersytety i uczelnie prywatne¹⁸¹. Na kolejnym wykresie przedstawiono dane dla lat 2015-2019 zestawione z danymi ogólnopolskimi, a także dla województwa mazowieckiego i małopolskiego. W tym czasie liczba studentów w województwie śląskim spadła o niemal 11 punktów procentowych, a liczba uczelni z 38 do 30¹⁸²:

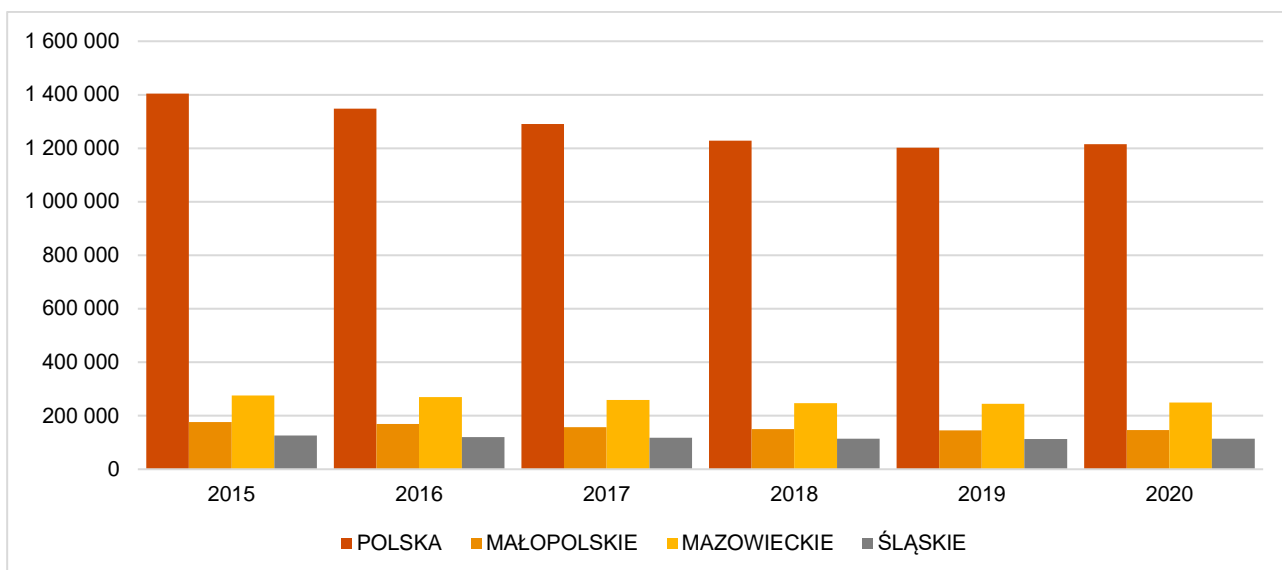
¹⁷⁹ GUS „Szkolnictwo wyższe w roku akademickim 2019/2020”

¹⁸⁰ Dane za rok akademicki 2019/2020

¹⁸¹ Dane Min. Edukacji i Nauki

¹⁸² Na podstawie: BDL GUS oraz Rocznika Statystycznego Województwa Śląskiego 2021

Wykres 58. Liczba studentów

Na obszarze województwa uczy się 5 560 obcokrajowców, co stanowi 4,8% ogółu studentów, czyli proporcjonalnie mniej niż w skali ogólnopolskiej (średnia krajowa na poziomie 6,9%)¹⁸³. Należy jednak podkreślić, iż umiędzynarodowienie śląskich uczelni postępuje dynamicznie i w tempie szybszym niż średnia dla Polski. W roku 2015 w województwie śląskim studiowało 1,3 tys. obcokrajowców¹⁸⁴, co oznacza ponad 4-krotny wzrost w analizowanym okresie. W tym samym czasie na wszystkich polskich uczelniach liczba studentów zagranicznych wzrosła z 55 tys. do 82 tys., czyli o 49%¹⁸⁵.

Jeśli chodzi o preferowane kierunki studiów oraz profil absolwentów, to w obu kategoriach zaobserwować można znaczny udział kierunków humanistycznych, takich jak biznes, prawo, administracja, nauki społeczne czy dziennikarstwo. Z uwagi na wysoki stopień uprzemysłowienia regionu, a także specjalizację w dziedzinie nauk medycznych, dużą rolę odgrywają także kierunki techniczne i medycyna (odsetek studentów w tych obszarach przewyższa średnią ogólnopolską o 2 punkty procentowe)¹⁸⁶.

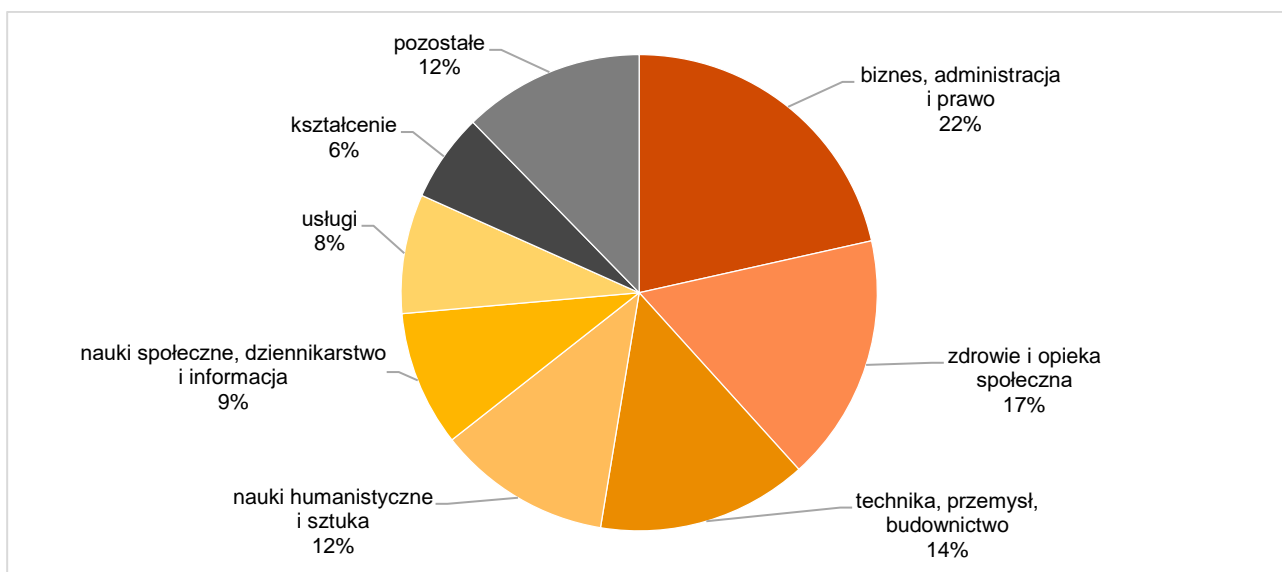
¹⁸³ GUS „Szkolnictwo wyższe w roku akademickim 2020/2021 (wyniki wstępne)”

¹⁸⁴ Raport „Siła i zasięg oddziaływania ośrodków akademickich województwa śląskiego”, Katowice 2017

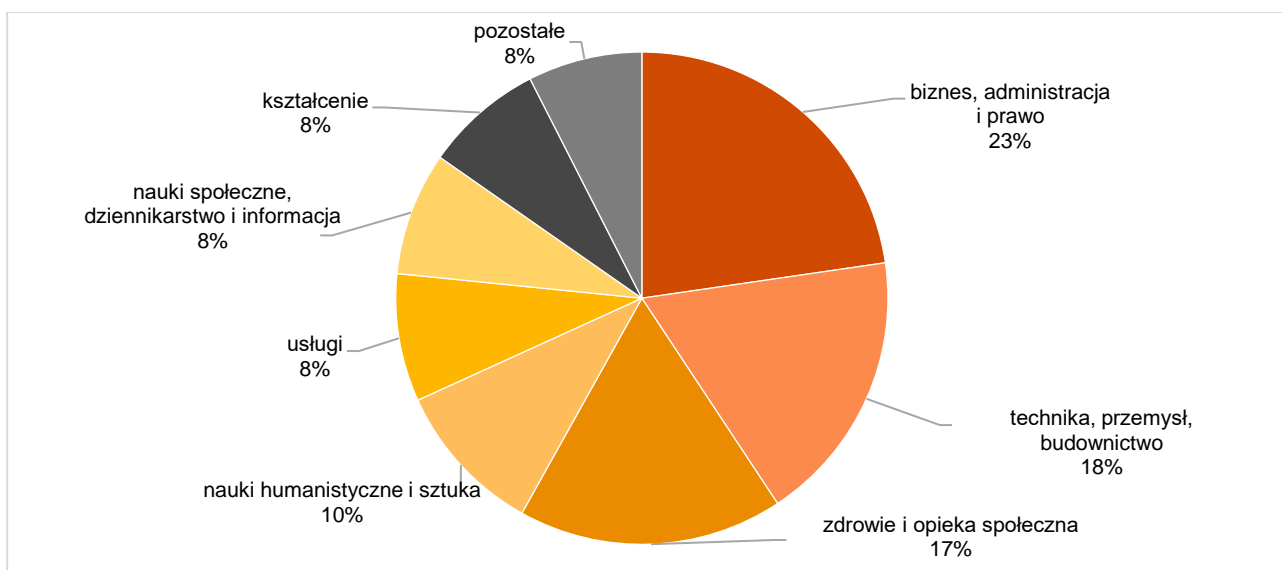
¹⁸⁵ Raport Najwyższej Izby Kontroli „Kształcenie cudzoziemców na polskich uczelniach”

¹⁸⁶ GUS „Statystyczne Vademecum Samorządowca 2020”

Wykres 59. Struktura studentów uczelni województwa śląskiego w roku akademickim 2019/2020.

Wykres 60. Struktura absolwentów uczelni województwa śląskiego w roku akademickim 2018/2019.

Biorąc pod uwagę jakość kształcenia, w pierwszej dziesiątce Rankingu Uczelni Akademickich Perspektywy 2021 nie znalazła się żadna uczelnia z województwa śląskiego. Najwyższej sklasyfikowana jest Politechnika Śląska, która zajęła 13. miejsce ex aequo z trzema innymi uczelniami (Uniwersytetem Wrocławskim, Akademią Leona Koźmińskiego w Warszawie i Pomorskim Uniwersytetem Medycznym w Szczecinie). W stosunku do zeszłego roku podwyższyła także o dwa miejsca swoją pozycję. W Rankingu znalazły się też następujące inne uczelnie z regionu (łącznie 11 spośród 100 sklasyfikowanych)¹⁸⁷:

- 29. Uniwersytet Śląski w Katowicach (57.5 pkt);
- 31. Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach (55.1 pkt);
- 35. Akademia WSB w Dąbrowie Górniczej (54.2 pkt);
- 36. Akademia Wychowania Fizycznego im. Jerzego Kukuczki w Katowicach (53.9 pkt);
- 38. Politechnika Częstochowska (52.3 pkt);

¹⁸⁷ <https://ranking.perspektywy.pl/2021/ranking/ranking-uczelni-akademickich>, dostęp 09.01.2022

- 52-60. Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach;
- 71-80. UH-E im. Jana Długosza w Częstochowie;
- 80+ Górnośląska Wyższa Szkoła Handlowa im. Wojciecha Korfańtego w Katowicach;
- 80+ Wyższa Szkoła Humanitas w Sosnowcu;
- 80+ AT-E w Bielsku-Białej.

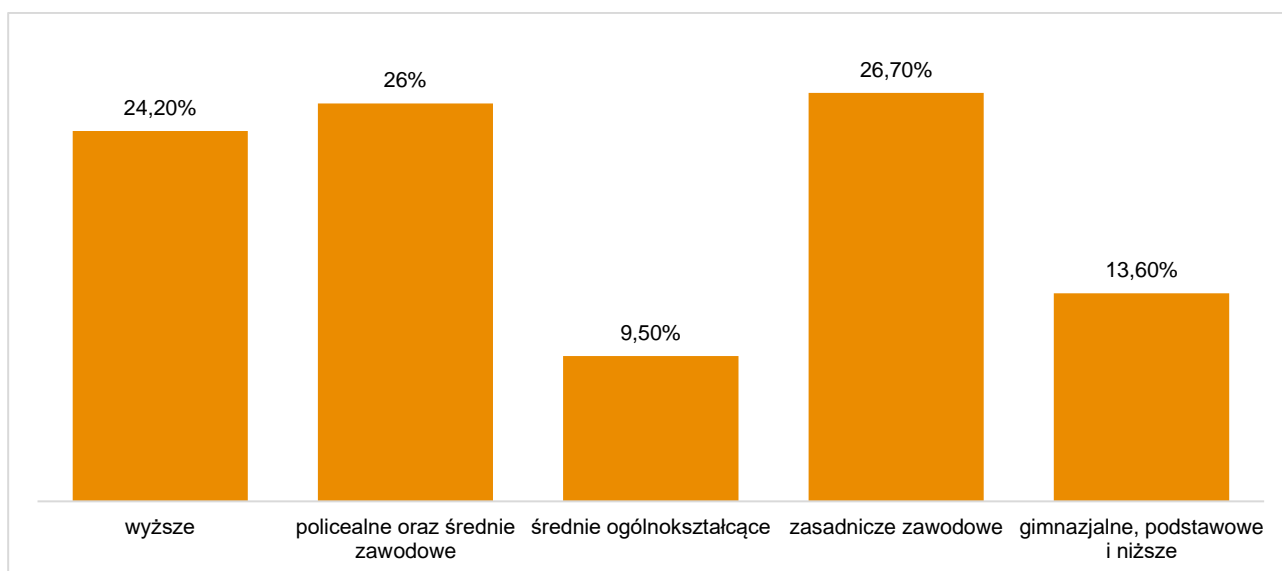
Natomiast w Rankingu Uczelni Niepublicznych 2021 szkoły wyższe z województwa śląskiego uplasowały się na następujących miejscach (5 spośród 50 sklasyfikowanych):

- 3. Akademia WSB w Dąbrowie Górniczej (68.5 pkt);
- 15. Wyższa Szkoła Humanitas w Sosnowcu (49.6 pkt);
- 19. WSHE w Bielsku-Białej (43.7 pkt);
- 29. Górnośląska Wyższa Szkoła Handlowa im. Wojciecha Korfańtego w Katowicach (38.7 pkt);
- 33. Wyższa Szkoła Techniczna w Katowicach (36.9 pkt).

Ranking Uczelni Akademickich obejmuje uczelnie akademickie (publiczne oraz niepubliczne), które posiadają co najmniej jedno uprawnienie do nadawania stopnia doktora oraz posiadają min. 200 studentów studiów stacjonarnych. W Rankingu uwzględniono uczelnie, które miały minimum dwa roczniki absolwentów. Uczelnie w rankingu oceniane są wg następujących kryteriów: prestiż (waga 12%), absolwenci na rynku pracy (waga 12%), innowacyjność (waga 8%), potencjał naukowy (waga 15%), efektywność naukowa (waga 28%), warunki kształcenia (waga 10%), umiędzynarodowienie (waga 15%).

Jeśli chodzi o rezultaty kształcenia, to w 2019 roku według badania Eurostatu wyższe wykształcenie posiadało 24,2% mieszkańców województwa. Wartość ta przekracza średnią krajową (22%) i systematycznie rośnie. W stosunku do roku 2010 można zauważyć wzrastającą liczbę osób z wykształceniem wyższym (o 28,5%) oraz policealnym i średnim zawodowym (3,1%) przy wyraźnym spadku liczby osób z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym i niższym (-28,5%) oraz zasadniczym zawodowym (-10,2%)¹⁸⁸. Należy zauważyć, iż według badań OECD w Polsce średnia płaca osób w wieku 25–64 lata z wyższym wykształceniem wynosi ok. 160% średniej płacy w stosunku do osób z wykształceniem średnim¹⁸⁹.

Wykres 61. Struktura ludności według poziomu wykształcenia w 2019 r. (według BAEL).

¹⁸⁸ Dane GUS na podstawie Eurostat

¹⁸⁹ K. Goraus-Tańska, Z. Osika, "Stopnie wyższego wykształcenia a zarobki w Polsce i innych krajach OECD", czasopismo "Ekonomista", grudzień 2020

Śląskie – zielone miejsce do życia

12 Zasoby naturalne regionu

Województwo śląskie jest regionem w Polsce, które jest najbardziej rozpoznawalne ze względu na wieloletnie tradycje górnicze związane z wydobyciem węgla kamiennego. W województwie śląskim nie ma rodziny, w której nie znalazłoby się osoby związanej z pracą w kopalni lub firmie związanej z kopalnią. To właśnie węgiel kamienny zwany kiedyś „czarnym złotem” rozświetlił województwo śląskie i pozwolił zbudować jego znaczenie. To z wydobyciem węgla związany był rozwój gospodarczy regionu.

Region ten posiada na swoim terenie także wiele innych zasobów naturalnych.

Zasoby naturalne, znajdujące się na terenie województwa śląskiego można podzielić na kilka grup takich jak:

- Surowce mineralne;
- Leśnictwo i łowiectwo;
- Rolnictwo;
- Przyroda;
- Energia wód płynących;
- Energia wody, wiatru oraz słońca.

12.1 Surowce mineralne

Wśród dostępnych zasobów naturalnych w regionie należy wziąć pod uwagę surowce mineralne, które są niezbędne do przemysłu.

Surowce mineralne to wydobyte ze złoża kopaliny użyteczne, mające zastosowanie w gospodarce. Województwo śląskie odgrywa bardzo ważną rolę w ogólnej produkcji surowców mineralnych Polski. Występujące na terenie województwa śląskiego surowce mineralne można zaliczyć do pięciu zasadniczych grup. Są to:

1. Surowce energetyczne:

Na terenie województwa znajdują się strategiczne, z punktu widzenia państwa, zasoby energetyczne, w tym pokłady węgla kamiennego i gazu ziemnego oraz najbogatsze w Unii Europejskiej zasoby węgla koksowego – niezbędnego surowca do produkcji stali.

Na terenie województwa śląskiego występują bogate złoża węgla kamiennego, które stanowią 80% udokumentowanych zasobów bilansowych kraju. Prawie wszystkie czynne kopalnie węgla kamiennego w Polsce zlokalizowane są w województwie śląskim. Powierzchnia zagłębia w Polsce szacowana jest w przybliżeniu na około 5 600 km². W pokładach węgla kamiennego znajdują się także udokumentowane złoża metanu (65 złóż o zasobności 102 021 mln m³)¹⁹⁰.

Surowce energetyczne zlokalizowane na terenie województwa śląskiego to:

- **Złoża węgla kamiennego.** Z uwagi na politykę Państwa polegającą na odchodzeniu od węgla, złoża węgla brunatnego nie mają znaczenia dla potencjalnych inwestorów.
- **Złoża węgla brunatnego.** Z uwagi na politykę Państwa polegającą na odchodzeniu od węgla, złoża węgla brunatnego nie mają znaczenia dla potencjalnych inwestorów.

¹⁹⁰ Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030” Zielone Śląskie, Katowice, Październik 2020

- **Gaz ziemny.** Znaczenie przemysłowe ma gaz ziemny (metan pokładów węgla – MPW) występujący w utworach węglonośnych. Udokumentowane zasoby MPW występują w 51 złożach znajdujących się na obszarze Górnośląskiego Zagłębia Węglowego.
- **Torf.** Torf jest użytkowany jako gleba (torfowe gleby) i jako kopalina — w rolnictwie, np. do produkcji nawozów organicznych (torfowe nawozy), ściółki torfowej, używanej także w ogrodnictwie, do wyrobu doniczek torfowo-ziemnych, w przemyśle, np. do produkcji półkoku torfowego, wosku torfowego i torfu opałowego, oraz w medycynie (borowina)¹⁹¹.

Na obszarze województwa śląskiego występuje niewielka liczba torfowisk. Borowinę (torf leczniczy) eksploatuje się w Ustroniu, w okolicach Czechowic-Dziedzic, Goczałkowic-Zdroju i w Zabłociu¹⁹².

2. Surowce chemiczne:

- **Sól kamienna.** Zasoby bilansowe soli kamiennej szacowane są na około 2 098 mln ton (Szuflicki i in., 2013). Oprócz soli kamiennej w złożu występują wkładki gipsu, anhydrytu i skał ilasto-siarczanowych o zawartości 15 – 85% NaCl (Gabzyl i Gorol 2008)¹⁹³.
- **Gips.** Złóża były eksploatowane do 1961 roku w Czernicy k/Rydułtów. Pozostawione zasoby surowca siarczanowego dla przemysłu cementowego szacuje się na 38 tys. ton (Gabzyl i Gorol 2008)¹⁹⁴.
- **Siarka.** Złóża siarki rodzimej występują w zachodniej części zapadliska przedkarpackiego, na obszarze Pszów-Kokoszyce-Rogów. Łączne zasoby siarki na tym obszarze szacuje się na około 5 mln ton (Gabzyl i Gorol 2008).

3. Rudy metali:

- **Złóża rud cynku i ołowiu.** Obszarem występowania **złóż rud cynku i ołowiu** o znaczeniu przemysłowym jest północne i północno-wschodnie obrzeżenie Górnośląskiego Zagłębia Węglowego. Znaczenie przemysłowe mają głównie rudy występujące w rejonie Bytomia i Zawiercia. Złóża rejonu zawierciańskiego nie były dotychczas eksploatowane (to największe w kraju udokumentowane zasoby tych rud¹⁹⁵), który przy zastosowaniu nowoczesnych technologii może być w przyszłości kluczowy dla rozwoju regionu. Rudy molibdenowo-wolframowo-miedziowe. Złoża rud **molibdenowo-wolframowych z miedzią** w Myszkowie występuje w północnowschodnim obrzeżeniu Górnośląskiego Zagłębia Węglowego. Jak dotychczas złoża rudy Myszków nie były przedmiotem eksploatacji. Rudy żelaza. **Rudy żelaza** występują w okolicach Tarnowskich Gór i Bytomia.

4. Surowce skalne:

- **Piaskowce.** Największe znaczenie gospodarcze mają **piaskowce** występujące na obszarze niecki górnośląskiej oraz piaskowce Karpat zewnętrznych. Piaskowce beskidzkie wykorzystywane są głównie do produkcji kruszyw drogowych i kolejowych, rzadziej jako kamień budowlany¹⁹⁶.
- **Wapienie, dolomity, margle.** Skały te występują na obszarze o szerokości około 15 km, ciągnącym się na długości ponad 100 km od Krapkowic na zachodzie przez Tarnowskie Góry aż po Olkusz i Chrzanów na wschodzie (Gabzyl i Gorol 2008). Na obszarze województwa śląskiego dolomity przeznaczone dla hutnictwa i przemysłu materiałów ogniotrwałych występują w 10 złożach: Bobrowniki-Błachówka, Brudzowice, Chruszczobród, Chruszczobród 1 i 2, Gródek k/Szczakowej, Gadlin, Jaworzno-Ciężkowice oraz Ząbkowice Będzińskie I i II. Geologiczne zasoby bilansowe występujących w nich dolomitów w 2012 roku szacowane były na 301 mln ton (Szuflicki i in., 2013). Dolomity do produkcji kruszywa eksploatowane są m.in. w Imielinie, Nowej Wiosce i Podleśnej. Dolomity przemysłowe mają zastosowanie w hutnictwie (jako topniki), przemyśle szklarskim (tzw. mączki dolomitowe), ceramicznym, materiałów ogniotrwałych (dolomit prażony) oraz rolnictwie.
- **Piaski i żwiry.** Najbogatsze złoża żwirów znajdują się w dolinie Odry, pomiędzy Zabełkowem a Raciborzem. Średnia grubość złóż w dolinie Odry wynosi 3 – 9 metrów. Ważniejsze złoża, gdzie wydobywa się kruszywo naturalne to: Kotłarnia pole północne, Racibórz-Roszków, Godów, Racibórz

¹⁹¹ Encyklopedia.pwn.pl

¹⁹² Encyklopedia Województwa Śląskiego TOM 1 (2014) autor dr hab. Jolanta Burda

¹⁹³ Encyklopedia Województwa Śląskiego TOM 1 (2014) autor dr hab. Jolanta Burda

¹⁹⁴ Encyklopedia Województwa Śląskiego TOM 1 (2014) autor dr hab. Jolanta Burda

¹⁹⁵ Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030” Zielone Śląskie, Katowice, Październik 2020

¹⁹⁶ Encyklopedia Województwa Śląskiego TOM 1 (2014) autor dr hab. Jolanta Burda

Zbiornik Górny, Gardawice, Kończyce Wielkie, Kaniów i Kaniów III (Gabzdyl i Gorol 2008). Do uzdatniania i oczyszczania wód stosowane są żwirki filtracyjne. Największe złoża żwirków filtracyjnych (rozpoznane zasoby bilansowe wielkości 172 tys. t), występuje w Panoszowie (Szuflicki i in., 2013). Ze żwirami współwystępują piaski, tworzące także samodzielne złoża. Na obszarze województwa śląskiego wydobywane są piaski podsadzkowe, formierskie i budowlane. Piaski podsadzkowe stosowane są w górnictwie podziemnym do wypełniania wyrobisk. Największe złoża to: złożo Pustyni Błędowskiej, Kotłarnia-Solarnia, Kotłarnia pole północne, Ochojec, Boguszowice, Nędza i Pyskowice. Zasoby piasków podsadzkowych w województwie śląskim stanowią ponad 32% zasobów krajowych.

Wody lecznicze, Do bogactw naturalnych wpływających na atrakcyjność turystyczną należą złoża wód leczniczych (Dębowiec, Ustroń, Goczałkowice Zdrój, Zabłocie), a także torfu leczniczego, czyli borowiny (Goczałkowice Zdrój, Bronów, Zabłocie). Zasoby te mają duże znaczenie z uwagi na potencjał do rozwoju turystyki uzdrowiskowej. Warunki lecznicze umożliwiły rozwój ośrodków sanatoryjnych w Ustroniu oraz w Goczałkowicach-Zdroju. Obie miejscowości posiadają rozbudowaną infrastrukturę uzdrowiskową oferującą szeroki wachlarz usług medycznych. Na koniec 2018 roku działalność leczniczą prowadziło 16 zakładów, w tym 2 szpitale uzdrowiskowe i 14 sanatoriów.¹⁹⁷

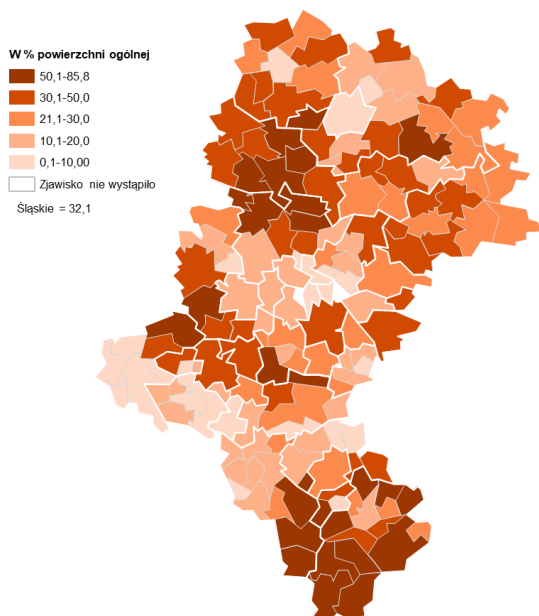
12.2 Leśnictwo i łowiectwo

Województwo śląskie, w porównaniu do pozostałych regionów w kraju, charakteryzuje się wysokim stopniem pokrycia terenu lasami. Łączna powierzchnia lasów w 2018 roku wynosiła 3 947,73 km², stanowiąc aż 32% powierzchni województwa.

W strukturze własności wyraźnie dominowały lasy publiczne (80%), wśród których przeważały lasy Skarbu Państwa, zarządzane przez Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe¹⁹⁸.

Występowanie lasów na obszarze województwa śląskiego w zależności od lesistości przedstawia poniższa mapa.

Mapa 9. Lesistość w województwie śląskim w 2020r.¹⁹⁹

¹⁹⁷ Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030” Zielone Śląskie, Katowice, Październik 2020

¹⁹⁸ Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030” Zielone Śląskie, Katowice, Październik 2020

¹⁹⁹ Rocznik Statystyczny Województwa Śląskiego, Urząd Statystyczny Województwa Śląskiego, Katowice 2021

12.2.1 Rolnictwo

Jednym z podstawowych zasobów naturalnych każdego województwa, w tym województwa śląskiego, są użytki rolne, czyli grunty, które można przeznaczyć na rolnictwo.

Poniższa tabela pokazuje powierzchnię użytków rolnych województwa śląskiego wg stanu w poszczególnych latach.

Tabela 73. Powierzchnia użytków rolnych według rodzajów użytków.

Wyszczególnienie	Ogółem	W tym gospodarstwa indywidualne
		[tys. ha]
2010	391,2	362,9
2015	356,7	330,4
2019	362,3	338,6
2020	387,3	359,3
W dobrej kulturze rolnej	387,3	351
Pod zasiewami	272,6	251,7
Grunty ugorowane	12	10,2
Uprawy trwałe	2,8	2,8
Ogrody przydomowe	0,6	0,6
Łąki trwałe	82,5	78,8
Pastwiska trwałe	7,7	6,9
Pozostałe	9	8,3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Rocznika Statystycznego Województwa Śląskiego, Urząd Statystyczny Województwa Śląskiego, Katowice 2021.

W 2018 r. w regionie funkcjonowało 148 ekologicznych gospodarstw rolnych, w których powierzchnia użytków rolnych ogółem wynosiła 2 951 ha (odpowiednio 15. i 16. miejsce w kraju). Ekologicznych gospodarstw rolnych z certyfikatem było natomiast 118, a powierzchnia ich użytków rolnych wynosiła 2 301 ha (pozycja w krajowym rankingu jak dla gospodarstw ekologicznych bez certyfikatu).

12.2.2 Przyroda

Dzięki walorom przyrodniczym województwa śląskiego, część zasobów może być wykorzystywanych na działania związane z turystyką. Na terenie województwa położonych jest 8 parków krajobrazowych, 65 rezerwatów przyrody, 15 obszarów chronionego krajobrazu, 45 obszarów Natura 2000, 1 427 pomników przyrody, 12 stanowisk dokumentacyjnych, 84 użytków ekologicznych, oraz 24 zespoły przyrodniczo-krajobrazowe. Każda z tych form ochrony przyrody charakteryzuje się innymi zasadami ochrony oraz zakresem ograniczeń w użytkowaniu.

Na terenie województwa śląskiego wśród obszarów chronionych przeważają parki krajobrazowe, które zajmowały powierzchnię 2 296,69 km² (18% powierzchni województwa i 84% obszarów chronionych). Są to: Cysterskie Kompozycje Krajobrazowe Rud Wielkich, Załęczański Park Krajobrazowy, Park Krajobrazowy Lasy Nad Górną Liswartą, Park Krajobrazowy Orlich Gniazd, Park Krajobrazowy Stawki, Park Krajobrazowy Beskidu Małego, Żywiecki Park Krajobrazowy oraz Park Krajobrazowy Beskidu Śląskiego²⁰⁰.

²⁰⁰ Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030” Zielone Śląskie, Katowice, Październik 2020

W regionie wyznaczone są liczne szlaki turystyki pieszej, których łączna długość wynosi 4 647,3 km, co stanowi ponad 9% długości szlaków w kraju. Najbardziej znanym górnym szlakiem województwa śląskiego jest Główny Szlak Beskidzki zaczynający się w Ustroniu i prowadzący aż w Bieszczady, jednakże poza nim szlaki występują praktycznie w całym województwie – m.in. na Jurze Krakowsko-Częstochowskiej (Szlak Orlich Gniazd). Turyści mają również do dyspozycji szlaki tematyczne, z których najbardziej znany to Szlak Zabytków Techniki Województwa Śląskiego (m.in. z Kopalnią rud srebra, ołowiu i cynku wraz z systemem gospodarowania wodami podziemnymi w Tarnowskich Górach wpisana na listę światowego dziedzictwa UNESCO). W górskiej części regionu panują dobre warunki naturalne dla narciarstwa, zwłaszcza zjazdowego. W Beskidach znajduje się ponad 150 wyciągów narciarskich. Narciarstwo zjazdowe można uprawiać również, ale w mniejszym stopniu, na terenie Jury Krakowsko-Częstochowskiej oraz na sztucznych stokach w Katowicach, Sosnowcu i Bytomiu.

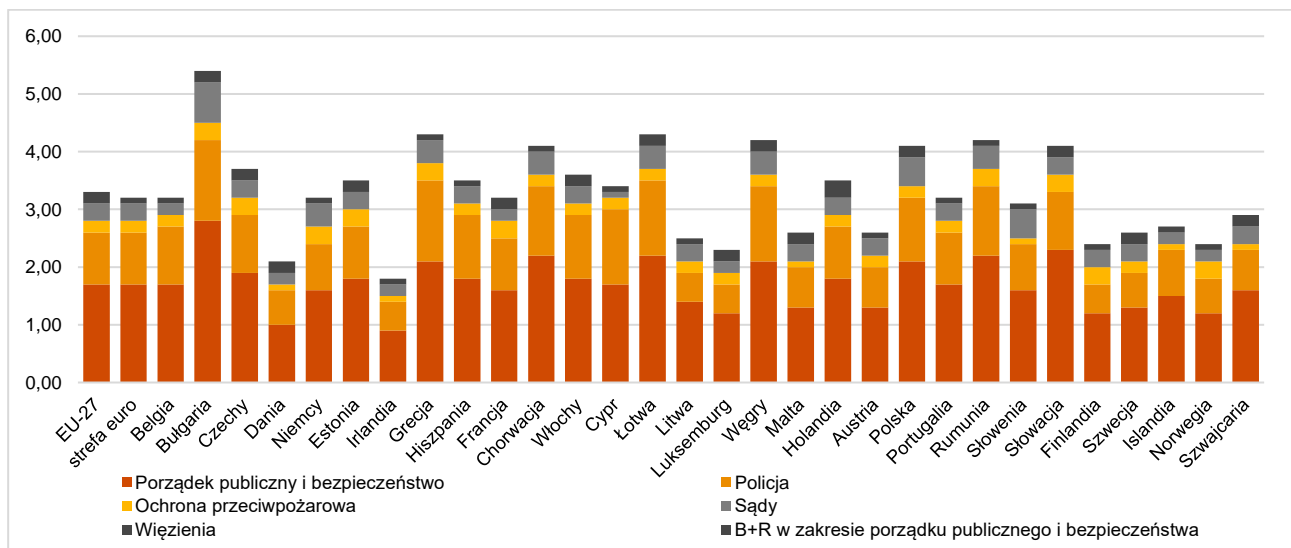
Miejscem wykorzystywanym do uprawiania wspinaczki skałkowej oraz penetracji jaskiń jest – zbudowana ze skał węglanowych – Wyżyna Krakowsko-Częstochowska. Na terenie województwa śląskiego występują także liczne rzeki oraz zbiorniki wodne, użytkowane w celach rekreacyjnych oraz ukształtowane przez człowieka tereny o charakterze edukacyjno-rekreacyjnym, do których zalicza się Śląski Ogród Botaniczny w Mikołowie czy Arboretum Bramy Morawskiej w Raciborzu.

13 Bezpieczeństwo i porządek publiczny

13.1 Wydatki publiczne na utrzymanie porządku publicznego i bezpieczeństwa

W skali całego kraju wydatki publiczne na utrzymanie bezpieczeństwa i porządku publicznego wykazywały tendencję spadkową – o 2,3% PKB w 2011 roku do 2,1% PKB w 2019 roku. Mimo spadku, Polska znajduje się w czołówce krajów Unii Europejskiej pod względem wysokości udziału tych wydatków w PKB. Średnia unijna wynosi 1,7%²⁰¹.

Wykres 62. Łączna wartość wydatków rządowych na zapewnienie porządku publicznego i bezpieczeństwa w krajach Unii Europejskiej w 2019 roku (jako % PKB).

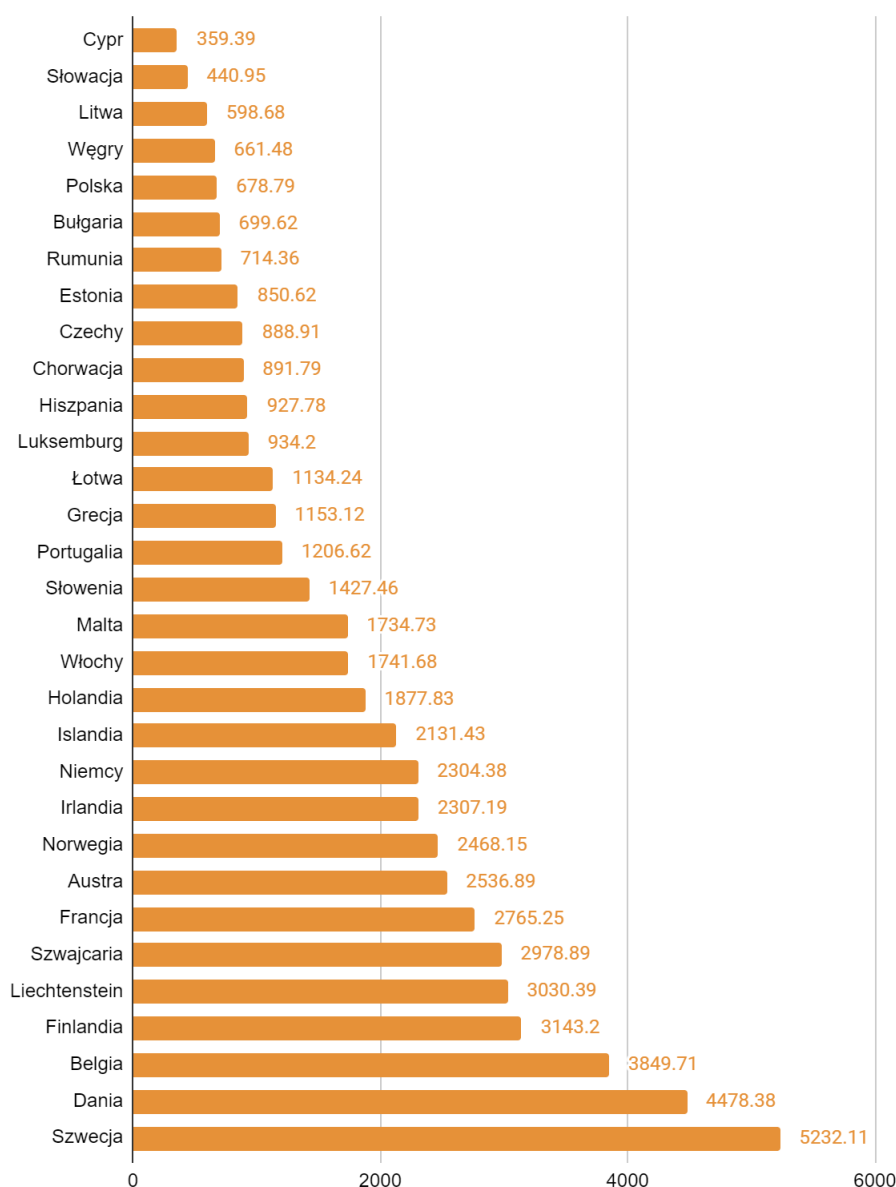
Źródło: Eurostat (dostęp 17.01.2022 r.).

²⁰¹ Wg danych Eurostatu (dostęp 17.01.2022 r.).

13.2 Przestępczość

Polska ma jeden z najniższych wskaźników przestępczości wśród krajów Unii Europejskiej oraz Europejskiego Obszaru Gospodarczego i Szwajcarii. W 2019 roku liczba zarejestrowanych przestępstw w Polsce wyniosła 678,8 w przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców. Tym samym Polska znalazła się na piątym miejscu państw o najmniejszej liczbie przestępstw na 100 tys. mieszkańców. Ogólnie w latach 2009-2018 liczba przestępstw w Polsce wykazywała tendencję spadkową, zmniejszając się w tym czasie o ok. 32%²⁰². Wynik ten znajduje odzwierciedlenie w badaniach dotyczących jakości życia mieszkańców. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego 91% Polaków w wieku 16 lat i więcej deklaruje poczucie bezpieczeństwa w miejscu zamieszkania podczas spacerów po zmroku²⁰³.

Wykres 63. Liczba przestępstw na 100 tys. mieszkańców w Polsce na tle pozostałych 26 państw Unii Europejskiej i państw Europejskiego Obszaru Gospodarczego (Norwegia, Islandia, Lichtenstein) oraz Szwajcarii.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Eurostat (dostęp: 17.01.2022 r.).

²⁰² Wg danych Eurostatu (dostęp: 17.01.2022 r.).

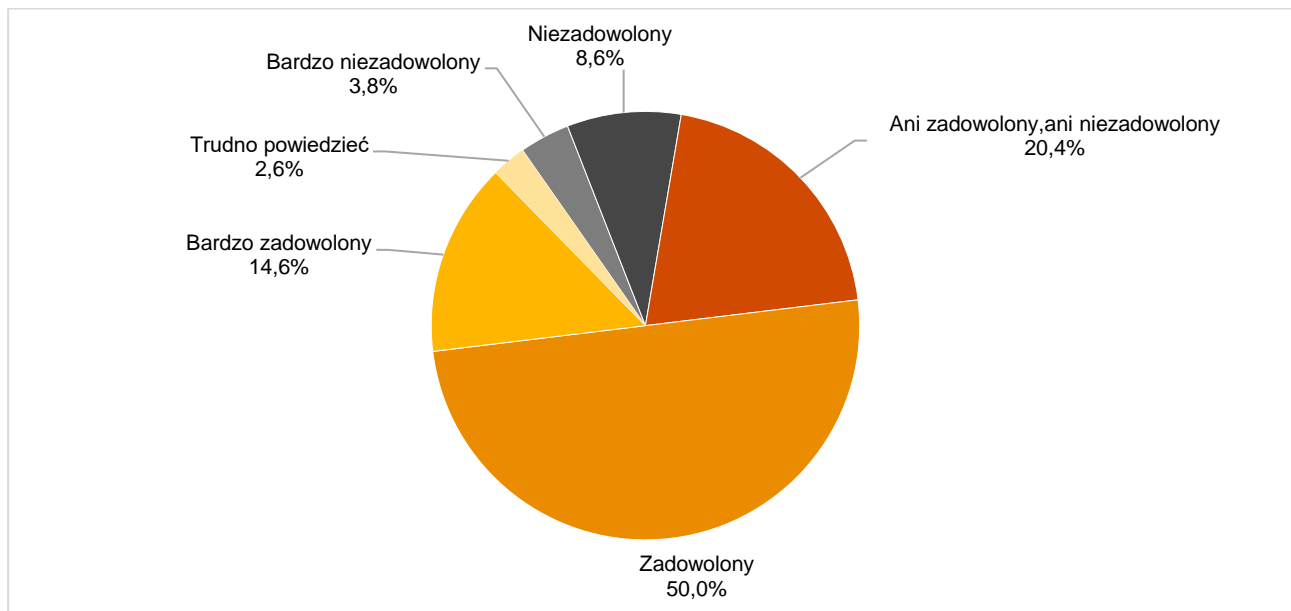
²⁰³ GUS, 2017. Jakość życia w Polsce. Edycja 2017.

W 2018 roku w województwie śląskim zanotowano 110,2 tys. przestępstw, co stanowi ok. 13,8% wszystkich przestępstw w kraju²⁰⁴. Liczba przestępstw – podobnie jak w skali kraju – uległa jednak znacznemu zmniejszeniu od 2009 roku (o ok. 30,1%). Wskaźnik liczby przestępstw na tysiąc mieszkańców wyniósł 24,3 i był trzecim najwyższym w Polsce.²⁰⁵

W celu zbadania subiektywnego poczucia bezpieczeństwa w województwie śląskim, w styczniu 2022 roku wśród 500 mieszkańców regionu przeprowadzono badanie ankietowe CAWI dotyczące jakości życia (porównaj załącznik 1). Ankietowanych poproszono o ocenę jakości różnych aspektów decydujących o jakości życia w miejscu zamieszkania, takich jak m.in. usługi medyczne, administracyjne, edukacyjne i kulturalne, sytuacja na rynku pracy czy stan środowiska naturalnego. Jednym z badanych aspektów było także bezpieczeństwo. Ogółem mieszkańcy raczej pozytywnie ocenili poziom bezpieczeństwa w miejscu zamieszkania. Ponad połowa badanych (64,6%) odpowiedziała, że jest zadowolona lub bardzo zadowolona z poziomu bezpieczeństwa. Jedynie 3,8% ankietowanych udzieliło odpowiedzi “bardzo niezadowolony”.

Wykres 64. Rozkład odpowiedzi na pytanie o poziom bezpieczeństwa w badaniu ankietowym przeprowadzonym wśród mieszkańców województwa śląskiego (N=500).

Czy jest Pan/Pani zadowolony/zadowolona z poziomu bezpieczeństwa w Pana/Pani miejscu zamieszkania?

Źródło: Obliczenia własne.

13.3 Straż pożarna, ratownictwo medyczne

W województwie śląskim działają 163 zespoły ratownictwa medycznego (ZRM), 142 szpitalne oddziały ratunkowe (SOR) i 1 lotnicze pogotowie ratunkowe (stan na 2020 rok²⁰⁶), a także 414 jednostek i placówek krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego i 46 Jednostek Ratowniczo-Gaśniczych Państwowej Straży Pożarnej (stan na 2018 rok²⁰⁷).

Pod względem liczebności personelu medycznego wchodzącego w skład ZRM, województwo śląskie znajduje się na trzecim miejscu w Polsce z liczbą pracowników wynoszącą 2 025 (za województwem mazowieckim i małopolskim). Jest to jednak gorsza pozycja niż w 2018 roku, kiedy to województwo śląskie miało drugą największą liczbę personelu medycznego ZRM. Wynika to z faktu, że od 2018 roku liczba personelu

²⁰⁴ Informacja nt. liczby przestępstw ogółem w kraju za 2018 roku pochodzi z Raportu Polskiej Policji za 2018 rok pt. "Mniej przestępstw kryminalnych, większa skuteczność i wykrywalność. Policja podsumowuje 2018 rok" [online], dostępne na: <https://statystyka.policja.pl/st/raporty/roczne-raporty-statyst/190047,Mniej-przestepstw-kryminalnych-wieksza-skutecznosci-i-wykrywalnosc-Policja-podsum.html> (dostęp: 17.01.2022 r.).

²⁰⁵ Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego "Śląskie 2030", Katowice 2020.

²⁰⁶ Wszystkie dane w tej części rozdziału pochodzą z Banku Danych Lokalnych GUS (dostęp: 27.01.2022 r.), chyba, że wskazano inaczej.

²⁰⁷ Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego "Śląskie 2030", Katowice 2020.

medycznego w województwie śląskim spadła o 5,3%, podczas gdy ogólnie w skali kraju odnotowano wzrost. W porównaniu z rokiem 2010, w 2020 roku liczba personelu medycznego ZRM w województwie śląskim jest mniejsza o 12,9%.

Ponadto, wskaźnik liczby zespołów ratownictwa medycznego w przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców, wynoszący w przypadku województwa śląskiego 0,036, jest drugim najniższym w kraju (2020 rok²⁰⁸). Także pod względem wartości wskaźnika liczby osób przypadających na jeden SOR pozycja województwa śląskiego jest stosunkowo słaba. Wskaźnik ten wynosi 320 881 – jest to wartość dwukrotnie wyższa niż średnia krajowa (160 105 os./SOR) i jednocześnie najwyższa wartość spośród wszystkich województw. Świadczy to o stosunkowo niskiej dostępności SOR w województwie śląskim.

14 Kultura i turystyka

14.1 Infrastruktura kulturalna

Zgodnie z tezami zawartymi w pracy "The Death of Distance" Michaela J. Thomasa, we współczesnym świecie, wyposażonym w coraz doskonalsze narzędzia komunikacji i transportu, kultura regionu może stać się jego czołowym atutem w tym sensie, że zapewnia niższe koszty interakcji z partnerami zewnętrznymi. O ogólnej atrakcyjności inwestycyjnej regionu nie decydują już wyłącznie czynniki ekonomiczne, co dotyczy zwłaszcza branż usługowych. W ich przypadku koszty transportu (koszty transakcji) ustępują miejsca kosztom interakcji, a o tym, czy dana transakcja zostanie przeprowadzona, decydują czynniki inne niż te, wynikające z najprostszego rachunku ekonomicznego.

Odpowiednio rozwinięta sfera kultury (i szerzej – ogólna atrakcyjność danego miejsca) sprawia też, że regiony stają się atrakcyjnym miejscem do życia dla osób kreatywnych²⁰⁹. Klasa kreatywna jest grupą odpowiedzialną za wzrost gospodarczy w miejscach uznanych za atrakcyjne. Korzyści ekonomiczne płynące z działalności klasy kreatywnej są związane z nowymi pomysłami, zaawansowaną technologią i rozwojem regionalnym. Atrakcyjne ośrodki mają również większe możliwości w zatrzymywaniu lub przyciąganiu niezbędnych zasobów ludzkich. Zgodnie ze Strategią Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030” – Zielone Śląskie”, kultura jest istotnym czynnikiem warunkującym jakość życia i rozwój społeczno-gospodarczy regionu. Poniżej przedstawiono kluczowe czynniki, zarówno infrastrukturalne, jak i odnoszące się do korzystania z kultury w województwie śląskim, które mają wpływ na jego atrakcyjność, także w kontekście bezpośrednich inwestycji zagranicznych.

W województwie śląskim w latach roku 2019 r. funkcjonowało 55 kin stałych, które dysponowały łącznie 215 salami z 41 479 miejscami na widowni²¹⁰. W roku 2019 odbyło się w nich łącznie 319 480 seansów, które odwiedziło ponad 7,7 mln osób. O ile liczba kin w latach 2015-2019 utrzymywała się na zbliżonym poziomie, o tyle frekwencja w kinach rosła systematycznie: na przestrzeni zaledwie sześciu lat zwiększyła się o ponad 29%²¹¹.

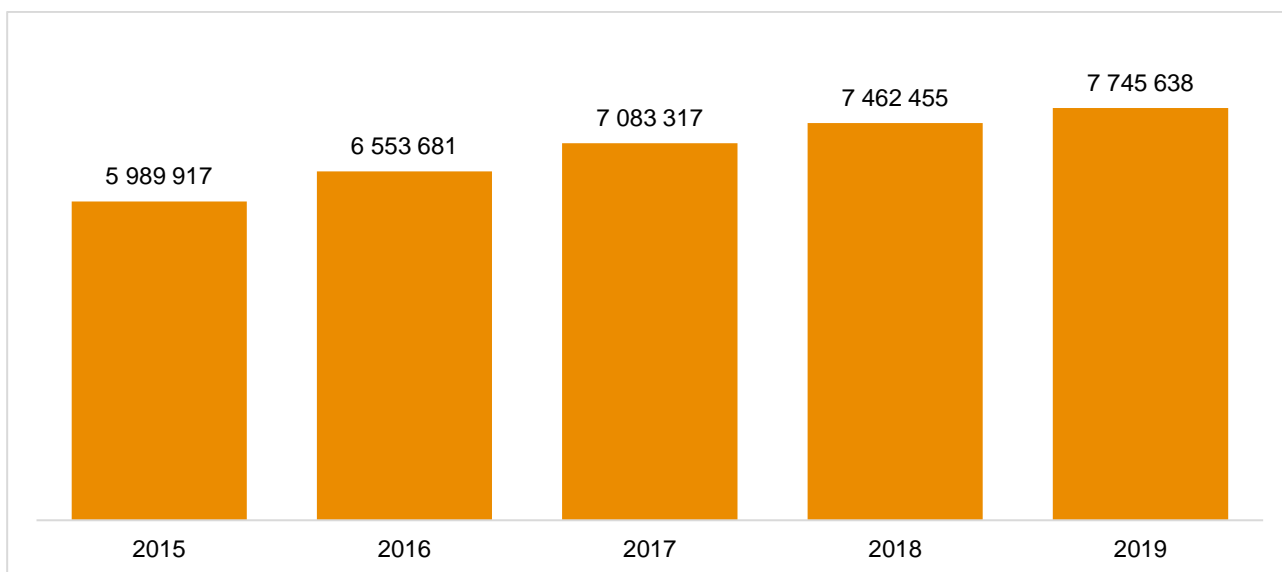
²⁰⁸ Dane nt. liczby ludności potrzebne do wyliczenia wskaźnika pochodzą z publikacji: GUS "Rocznik Demograficzny", Warszawa 2021.

²⁰⁹ Rozumianych zgodnie z definicją wprowadzoną przez Richarda Florida w jego książce „Narodziny klasy kreatywnej”, wyd. pol. Warszawa 2010. Klasa kreatywna w rozumieniu Florida składa się z dwóch składowych: "superkreatywnego rdzenia", czyli grupy zawodowo związanej z nauką, inżynierią, edukacją, programowaniem komputerowym, pracami badawczo-rozwojowymi, sztuką, projektowaniem i mediami, oraz "twórczych profesjonalistów", czyli pracowników służby zdrowia, biznesu, finansów czy prawa

²¹⁰ W statystykę wliczono kina studyjne i multipleksy. Mianem kina studyjnego określa się obiekt posiadający 1 lub 2 sale

²¹¹ Dane BDL GUS

Wykres 65. Frekwencja w kinach stałych w województwie śląskim w latach 2015-2019.

Życie teatralne regionu skupione jest na obszarze Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii. Na jej terenie działają m.in. Teatr Nowy w Zabrzu, Teatr Zagłębia w Sosnowcu, Teatr Miejski w Gliwicach, Teatr Śląski im. Stanisława Wyspiańskiego w Katowicach, Opera Śląska w Bytomiu, Gliwicki Teatr Tańca²¹². Inne ważne placówki teatralne w województwie to Teatr im. Mickiewicza w Cieszynie, Teatr im. Mickiewicza w Częstochowie, Teatr Lalek Banialuka im. Jerzego Zitzmana w Bielsku-Białej czy Częstochowski Teatr Tańca. Podział oferty kulturalnej teatrów na rodzaje scen oraz liczbę przedstawień i widzów zaprezentowano w poniższej tabeli (dane za rok 2019).

Tabela 74. Działalność teatralna w województwie śląskim w roku 2019.

	Teatr muzyczny				Razem
	Teatr dramatyczny	i balet	Teatr operowy	Teatr lalkowy	
Jednostki [szt.]	6	2	1	4	13
Przedstawienia [szt.]	2 464	416	176	830	3 886
Widzowie [os.]	469 095	113 543	57 687	115 584	755 909

W roku 2019 widowiska w teatrach stałych województwa śląskiego cieszyły się zainteresowaniem ponad 755 tys. widzów, z czego najwięcej, bo 469 tys. przypadło na teatry dramatyczne (62%). W stosunku do roku 2014 frekwencja w teatrach nie uległa zmianie²¹³.

Natomiast jeśli chodzi o muzea (łącznie z oddziałami), to na obszarze województwa funkcjonowało ich w roku 2019 łącznie 74, całkowita liczba odwiedzających wyniosła natomiast nieco ponad 1,51 mln osób. Od roku 2014 liczba muzeów wzrosła o 12, natomiast liczba odwiedzających o 81 tysięcy. Mimo tego, jeśli chodzi o liczbę zwiedzających muzea i oddziały na 10 tys. mieszkańców, to region plasuje się na końcu krajowej stawki: w województwie wskaźnik ten wynosi 3 347 wobec 10 477 dla Polski. Podobnie niski jest współczynnik „umuzealnienia”, rozumiany jako liczba muzeów na każde 100 tys. mieszkańców: w 2019 roku ukształtował się na poziomie 1,64 i jest niższy niż średnia krajowa, wynosząca 2,5. Również w zestawieniu z innymi krajami Unii Europejskiej porównanie to nie wypada korzystnie: wskaźnik „umuzealnienia” w UE wynosi ok. 6 muzeów na 100 tys. mieszkańców²¹⁴.

²¹² Na podstawie danych portalu e-teatr.pl

²¹³ Dane BDL GUS

²¹⁴ Kultura w 2018 r., Urząd Statystyczny w Krakowie, praca zbiorowa pod kier. Małgorzaty Żyra

Ponadto na obszarze śląskiego w 2019 r. według danych GUS działało 777 bibliotek publicznych (wraz z filiami). Biblioteki te posiadały łącznie 15,8 mln woluminów, a w ciągu roku skorzystało z ich usług 758 tys. czytelników (spadek z 819 tys. w roku 2014). Potencjał kulturalny województwa uzupełniają lokalne ośrodki kultury, finansowane przez jednostki samorządu terytorialnego. W regionie w 2018 r. funkcjonowały 373 instytucje kultury i 1 840 grup artystycznych. Co ciekawe, największa intensywność ich działania (w przeliczeniu na liczbę mieszkańców) jest specyfiką gmin wiejskich i mniejszych miast regionu²¹⁵.

Istotnym wskaźnikiem w zakresie kondycji sektora kultury w województwie śląskim są dane informujące o tym, jaki odsetek całościowych wydatków budżetu województwa stanowią wydatki na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w danym roku. W latach 2017, 2018 i 2019 wartość ta wynosiła odpowiednio 13,8%, 11,2 i 12,4%. Odsetek ten w przypadku samorządu regionalnego jest zatem wyraźnie wyższy niż w przypadku gmin regionu, dla których mediana waha się na poziomie ok. 3% budżetu²¹⁶.

Na obszarze województwa organizowane są też liczne imprezy masowe (873 w roku 2019), z których 59% stanowią wydarzenia sportowe, a 41% – imprezy o charakterze kulturalno-artystycznym. Wzięło w nich udział 4 339 302 osób, z czego:

- 1 784 879 osób w imprezach artystyczno-rozrywkowych;
- 2 554 423 osób w imprezach sportowych.

Średnia widownia pojedynczej imprezy masowej to 4 970 osób. Warto podkreślić, że widownia imprez masowych w województwie śląskim stanowiła w roku 2019 15,5% ogólnej widowni takich imprez organizowanych w całej Polsce, co przekracza o ponad 3 punkty procentowe udział ludności regionu w ludności kraju.

Podsumowując, oferta kulturalna w województwie śląskim jest niejednorodna i zróżnicowana terytorialnie. Większość kluczowych wskaźników, określających potencjał kulturalny, kształtuje się w regionie na poziomie niższym niż analogiczne wskaźniki ogólnopolskie; wyjątkiem są tutaj kina stałe oraz imprezy masowe.

Tabela 75. Wskaźniki potencjału kulturalnego Polsce i w województwie śląskim (2019).

	Liczba w województwie śląskim	W przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców	Liczba w Polsce	W przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców
Liczba teatrów	13	0,29	139	0,37
Miejsca w kinach	41 479	922	293 584	772
Liczba muzeów	74	1,64	959	2,52
Liczba bibliotek	777	17,3	7781	20,5
Domy kultury	373	8,3	4255	11,2
Uczestnicy imprez masowych	4 339 302	96 428	27 826 562	73 227

Biorąc pod uwagę zarówno wartości bezwzględne, jak i siłę oddziaływania regionalnego i ponadregionalnego, dominującym ośrodkiem kulturalnym są Katowice, kumulujące wszystkie niezbędne dla współczesnych metropolii funkcje. Duże znaczenie mają też inne główne ośrodki miejskie: Częstochowa dla podregionu północnego oraz Bielsko-Biała dla podregionu południowego, a także Bytom (zwłaszcza w sferze teatru), Dąbrowa Górnicza, Chorzów, Gliwice i Zabrze na obszarze GZM. Relatywnie najsłabsza oferta kulturalna dostępna jest w podregionie zachodnim.

Należy w tym miejscu podkreślić, iż przedstawione powyżej dane dotyczą sytuacji z roku 2019, czyli sprzed pandemii COVID-19. Wprowadzone z związku z pandemią ograniczenia spowodowały zmiany w funkcjonowaniu placówek kultury oraz zmiany popytu ze strony klientów, w tym m.in. całkowite zamknięcie instytucji dla gości i zwiedzających od połowy marca 2020 do czerwca 2020, a następnie jesienią i zimą 2020-

²¹⁵ Dane BDL GUS

²¹⁶ GUS „Statystyczne Vademecum Samorządowca 2020”

2021. Czynniki te przełożyły się na realną frekwencję w placówkach. Przykładowo, po ponownym otwarciu kin w czerwcu 2020 w kolejnych miesiącach nastąpił powolny powrót odwiedzających, do września średnią miesięczną wartość ok. 30% kwoty referencyjnej za analogiczne miesiące lat 2018-2019, po czym wszystkie placówki zostały ponownie zamknięte. W efekcie frekwencja w kinach w całym roku 2020 wyniosła zaledwie 31% frekwencji w roku 2019. Równie niepokojąco wyglądają dane dla muzeów oraz imprez artystyczno-rozrywkowych. Natomiast z uwagi na wciąż niepewną sytuację epidemiczną w momencie tworzenia niniejszej diagnozy zrezygnowano z przedstawiania trendów na bazie danych za rok 2020; brak jest ponadto danych za rok 2021. Próba takich działań spowodować mogłaby błędne wnioskowanie na podstawie zaburzonych ciągów danych statystycznych. Analogiczna uwaga dotyczy diagnozy infrastruktury turystycznej, przedstawionej w dalszej części wywodu.

14.2 Infrastruktura turystyczna

Oferta turystyczna województwa śląskiego jest wysoce zdywersyfikowana i rozproszona, obejmuje swoim zakresem różnego rodzaju atrakcje naturalne oraz będące wytworem cywilizacji ludzkiej. Jest odzwierciedleniem struktury terytorialnej regionu, obejmującego wschodnią część historycznego Górnego Śląska (w tym zarówno uprzemysłowiony obszar miejski, jak i rolnicze tereny na zachód od niego), i zachodnią część Małopolski, w tym Zagłębie Dąbrowskie, Zagłębie Krakowskie, Żywiecczyznę, a także ziemię częstochowską, położoną w trakcie rozbiorów w tzw. Królestwie Kongresowym.

Województwo śląskie, w porównaniu do pozostałych regionów w kraju, charakteryzuje się wysokim stopniem pokrycia terenu lasami. Łączna powierzchnia lasów w 2018 roku wynosiła 3 947,73 km², stanowiąc aż 32% powierzchni województwa. W efekcie, na 1 mieszkańca województwa przypada 20,2 m² terenów zielonych, wobec 15,9 m² przypadających na przeciętnego Polaka²¹⁷.

Na obszarze województwa śląskiego występuje natomiast niewielka powierzchnia obszarów prawnie chronionych (niecałe 3% zasobów kraju). Obszary objęte ochroną prawną, według stanu na 2018 rok, zajmowały powierzchnię 2 719,28 km², co stanowiło 22% powierzchni regionu. Jednocześnie ilość obszarów prawnie chronionych w przeliczeniu na 1 mieszkańca (599,8 m²/os) była najniższa w porównaniu z innymi województwami.

Na terenie regionu położonych jest 8 parków krajobrazowych, 65 rezerwatów przyrody, 15 obszarów chronionego krajobrazu, 45 obszarów Natura 2000, 1 427 pomników przyrody, 12 stanowisk dokumentacyjnych, 84 użytków ekologicznych, oraz 24 zespołów przyrodniczo-krajobrazowych. Każda z tych form ochrony przyrody charakteryzuje się innymi zasadami ochrony oraz zakresem ograniczeń w użytkowaniu²¹⁸.

Odnosząc się do podziału na podregiony, w województwie wyróżnić można następujące główne obszary turystyczne, charakteryzujące się odrębnymi cechami:

- Beskidy – część Beskidów położona w województwie śląskim to Beskid Śląski, Żywiecki i zachodnia część Beskidu Małego, oferujące bogate możliwości wypoczynku letniego i zimowego zarówno na łonie natury, jak w otoczeniu folkloru ludowego;
- Śląsk Cieszyński – to obszar charakteryzujący się odrębnością kulturowo-regionalną. Jego mieszkańcy mają silne poczucie własnej tożsamości, z pewnością dlatego, że niegdyś były to odrębne ziemie Księstwa Cieszyńskiego, skupione wokół miasta Cieszyn i rzeki Olzy;
- Górnośląsko-Zagłębiowska Metropolia – to 41 miast i gmin, połączonych w jeden organizm i działających wspólnie od 1 stycznia 2018 roku. To rozległy, zróżnicowany historycznie i geograficznie obszar, obejmujący 2553 km² powierzchni i 2,3 mln ludzi o silnej tożsamości regionalnej. Turystyczna atrakcyjność tego miejsca związana jest przede wszystkim z jego przemysłową przeszłością, której schedę zamieniono w turystyczny atut. Symbolem i chlubą regionu jest Szlak Zabytków Techniki;
- Jura Krakowsko-Częstochowska – podregion, którego charakterystycznymi cechami są wywierzyska (m.in. źródła Warty, Pilicy), wapienne wzgórza, głębokie doliny, rozległe lasy oraz jaskinie, wzbogacone licznymi

²¹⁷ GUS „Statystyczne Vademecum Samorządowca 2020”

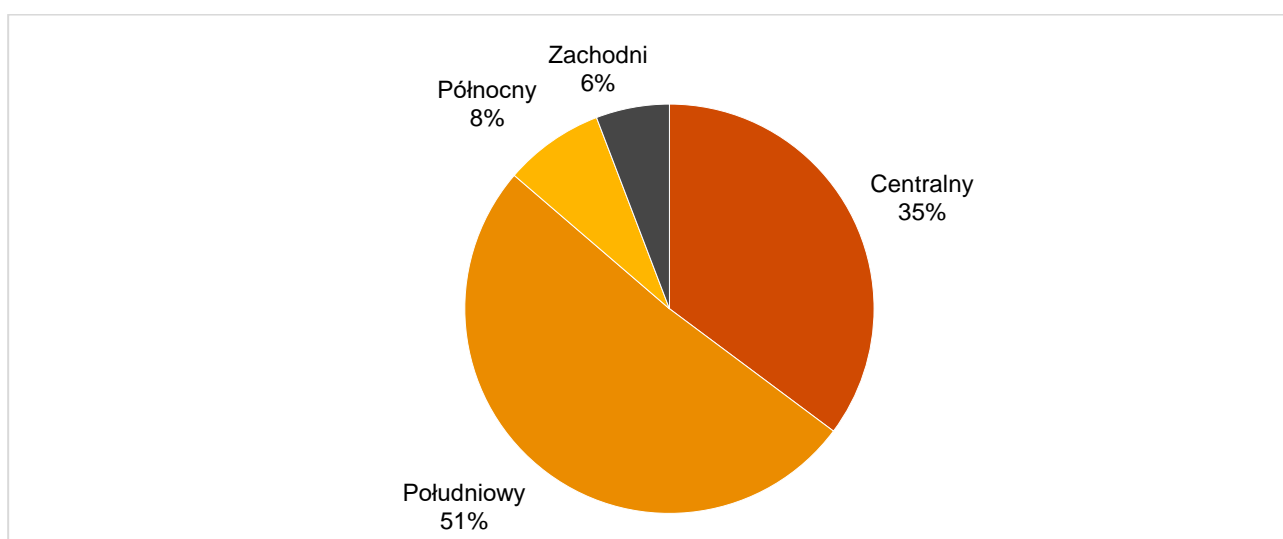
²¹⁸ Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030” – Zielone Śląskie, Katowice, październik 2020

sanktuariami i zabytkowymi kościołami, na czele z Jasną Górą w Częstochowie, a także średniowieczną architekturą warowną (Szlak Orlich Gniazd);

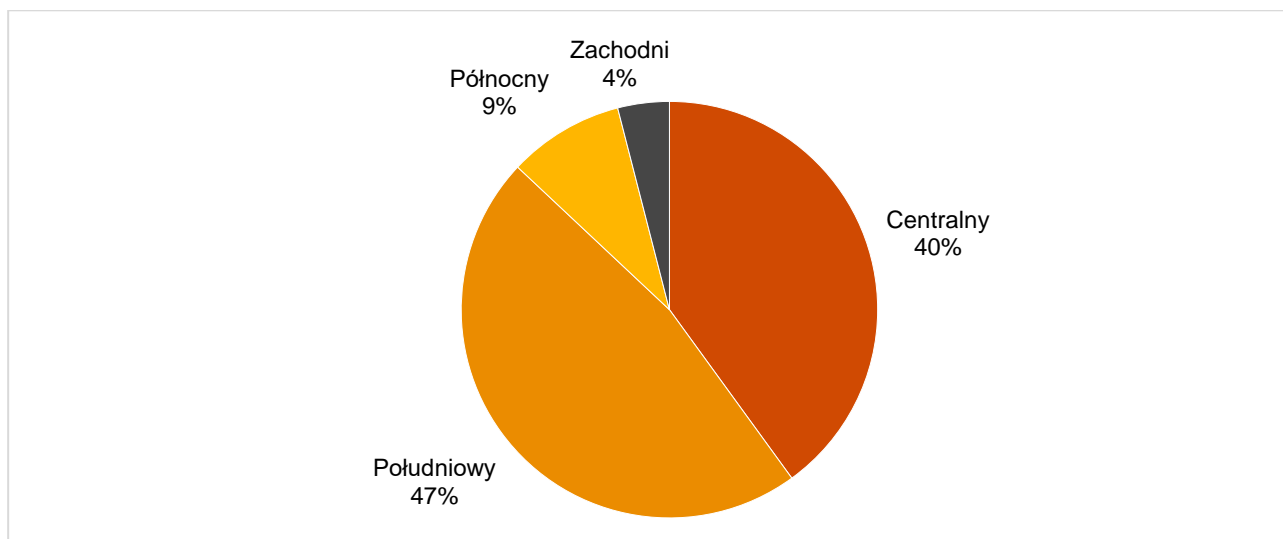
- Kraina Górnej Odry – położona jest w południowo-zachodniej części województwa śląskiego, na pograniczu trzech pasów ukształtowania powierzchni Polski: pasa nizin, wyżyn i kotlin. Możemy tu wyróżnić następujące krainy geograficzne: Kotlina Raciborska i Płaskowyż Głubczycki (Nizina Śląska), Płaskowyż Rybnicki (Wyżyna Śląska), Kotlina Ostrawska i Kotlina Oświęcimska²¹⁹.

Powyższe zróżnicowanie zaobserwować można także jeśli chodzi o dostępność infrastruktury noclegowej. Zarówno pod względem liczby obiektów, jak i liczby dostępnych w nich miejsc noclegowych dominujący jest podregion południowy (352 obiekty i 23,1 tys. miejsc), co wynika z jego walorów przyrodniczych oraz rozwiniętej turystyki wypoczynkowej typu górskiego. Na kolejnych miejscach plasują się: podregion centralny (245 obiektów z 19,8 tys. miejsc), gdzie dużą rolę odgrywa turystyka biznesowa (o czym poniżej), oraz podregion północny, z silnym centrum pielgrzymkowym w Częstochowie (58 obiektów, 4,1 tys. miejsc). Najslabiej oferta noclegowa rozwinięta jest w podregionie jastrzębsko-rybnickim (44 obiekty i 2 tys. miejsc)²²⁰:

Wykres 66. Struktura % obiektów noclegowych w podregionach województwa śląskiego (2019).

Wykres 67. Struktura % miejsc noclegowych w podregionach województwa śląskiego (2019).

²¹⁹ Dane z portalu slaskie.travel

²²⁰ GUS „Statystyczne Vademecum Samorządowca 2020”

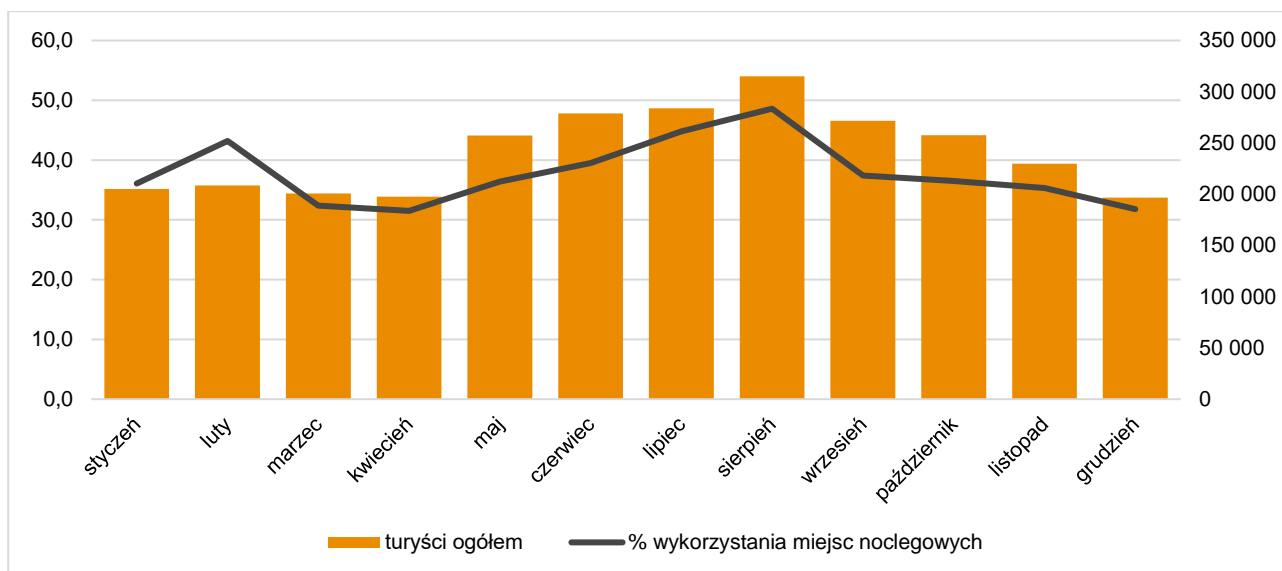
Jeśli chodzi o strukturę podmiotową obiektów noclegowych²²¹ w województwie śląskim, to niemal połowę z nich stanowią obiekty hotelowe, które jednakże zapewniają 58,9% łóżek. Do tej szerokiej kategorii według polskiego prawa zalicza się hotele, motele, pensjonaty, domy wycieczkowe, schroniska, schroniska młodzieżowe, szkolne schroniska młodzieżowe. Jeśli chodzi o same hotele, to w roku 2019²²² było ich w województwie śląskim 221 i oferowały 23 567 miejsc noclegowych. Pozostałe obiekty, pomimo dużej liczebności (351), stanowiły zaledwie 41% dostępnych łóżek²²³:

Tabela 76. Struktura podmiotowa miejsc noclegowych w województwie śląskim (2019).

	Liczba obiektów	%
Obiekty hotelowe	348	49,79%
W tym hotele	221	31,62%
Pozostałe obiekty w tym:	351	50,21%
Ośrodki wczasowe	49	7,01%
Pokoje gościnne	98	14,02%
Agroturystyka	39	5,58%
Razem	699	100,00%

Analizując stopień wykorzystania dostępnej infrastruktury noclegowej na podstawie danych za rok 2019 zauważyć można w województwie śląskim wyraźne trendy sezonowe. Najważniejszy pod względem zarówno liczby gości, jak i obłożenia obiektów jest okres od maja do września, a także stycznia i lutego. Natomiast najniższą frekwencję notuje się późną jesienią i wczesną wiosną, gdy obiekty noclegowe w regionie odwiedza nieco powyżej 200 tys. osób miesięcznie. Warto także zwrócić uwagę na fakt, iż odsetek zajętych łóżek w żadnym momencie roku nie przekracza 50%. Szczegółowo trendy te przedstawiono na kolejnym wykresie²²⁴:

Wykres 68. Wykorzystanie miejsc noclegowych w województwie śląskim w trakcie roku kalendarzowego 2019.

²²¹ Dotyczy obiektów posiadających 10 i więcej miejsc noclegowych

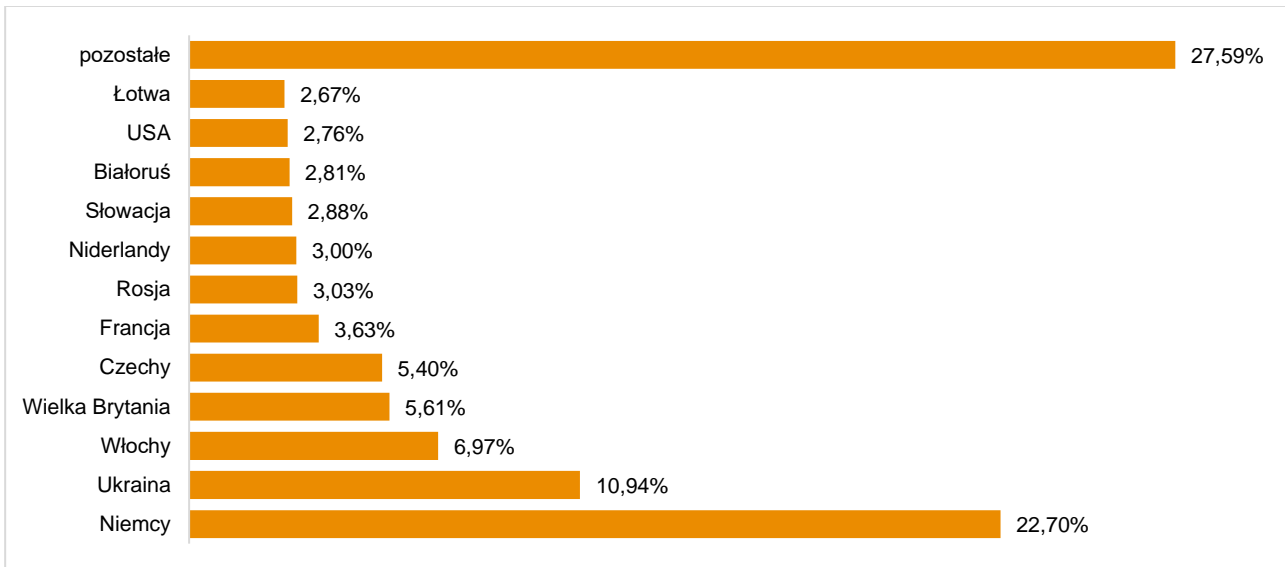
²²² Stan na 31.07.2019

²²³ GUS „Statystyczne Vademecum Samorządowca 2020”

²²⁴ Na podstawie BDL GUS

Łącznie w roku 2019 województwo śląskie odwiedziło ponad 2,9 mln turystów przyjeżdżających spoza regionu²²⁵, z czego 430 tys. (14,8%) stanowili obcokrajowcy. Co ciekawe, znacznie chętniej szukali oni noclegów w hotelach (87,7% udzielonych noclegów) niż w jakichkolwiek innych obiektach. Struktura pochodzenia narodowościowego gości zagranicznych zdominowana jest przez bezpośrednich sąsiadów Polski (Niemcy, Ukraina, Czechy) i przedstawia się następująco²²⁶:

Wykres 69. Struktura narodowościowa gości zagranicznych w województwie śląskim (2019).

Rozwój turystyki biznesowej MICE²²⁷ związany jest z aktywnością zawodową w związku z podróżami w interesach, uczestnictwem w kongresach, konferencjach i targach, jak również z podnoszeniem kwalifikacji zawodowych, spotkaniami motywacyjnymi i integracyjnymi. Turystyka MICE jest głównym celem branży hotelarskiej w miastach takich jak Warszawa, Poznań czy Łódź. Natomiast miasta takie jak Gdańsk, Sopot, Katowice czy Kraków czerpią korzyści z bliskości terenów atrakcyjnych dla masowych form turystyki wypoczynkowej, jednocześnie korzystając z możliwości rozwoju typowych form podróży miejskich²²⁸.

Na terenie województwa śląskiego szczególne predyspozycje do rozwoju turystyki biznesowej mają duże miasta Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii, główne ośrodki regionalne takie jak Częstochowa, Bielsko-Biała i Rybnik, beskidzkie miejscowości wypoczynkowe oraz miejscowości położone na terenie Jury Krakowsko-Częstochowskiej. Obserwacje te potwierdzane są analizami Śląskiej Organizacji Turystycznej, według której w ramach ruchu turystycznego przyjazdowego najczęściej odwiedzanymi terenami województwa były okolice Katowic, Chorzowa, Bytomia, Zabrze, Gliwic (37% wskazań). Na kolejnych miejscach plasują się:

- okolice Wisły, Ustronia, Istebnej, Koniakowa, Cieszyna, Skoczowa – 14%;
- okolice Będzina, Sosnowca, Czeladzi, Dąbrowy Górniczej – 13%;
- okolice Pszczyny, Bielska-Białej, Szczyrku, Żywca, Jeleśni, Korbielowa – 12%;
- okolice Częstochowy, Olsztyna, Lubińca, Myszkowa, Zawiercia, Pilicy, Ogrodzieńca – 12%;
- okolice Rybnika, Raciborza, Jastrzębia-Zdroju, Żor – 6%.

Jeśli chodzi o główny cel odwiedzin, to sprawy zawodowe w 2019 roku wskazało 13% przyjeżdżających, co wskazuje na stabilizację trendu w perspektywie średniookresowej (14% wskazań w roku 2014). Oznacza to, że turystyka MICE to piąty najważniejszy cel przyjazdów do województwa śląskiego po odwiedzinach rodziny lub

²²⁵ Do łącznej liczby turystów należy też doliczyć ruch wewnętrzny, szacowany za rok 2019 na ok. 2 mln osób

²²⁶ GUS „Statystyczne Vademecum Samorządowca 2020”

²²⁷ Turystyka biznesowa (skrót ang. MICE: Meetings, Incentives, Conferences and Exhibitions Industry)

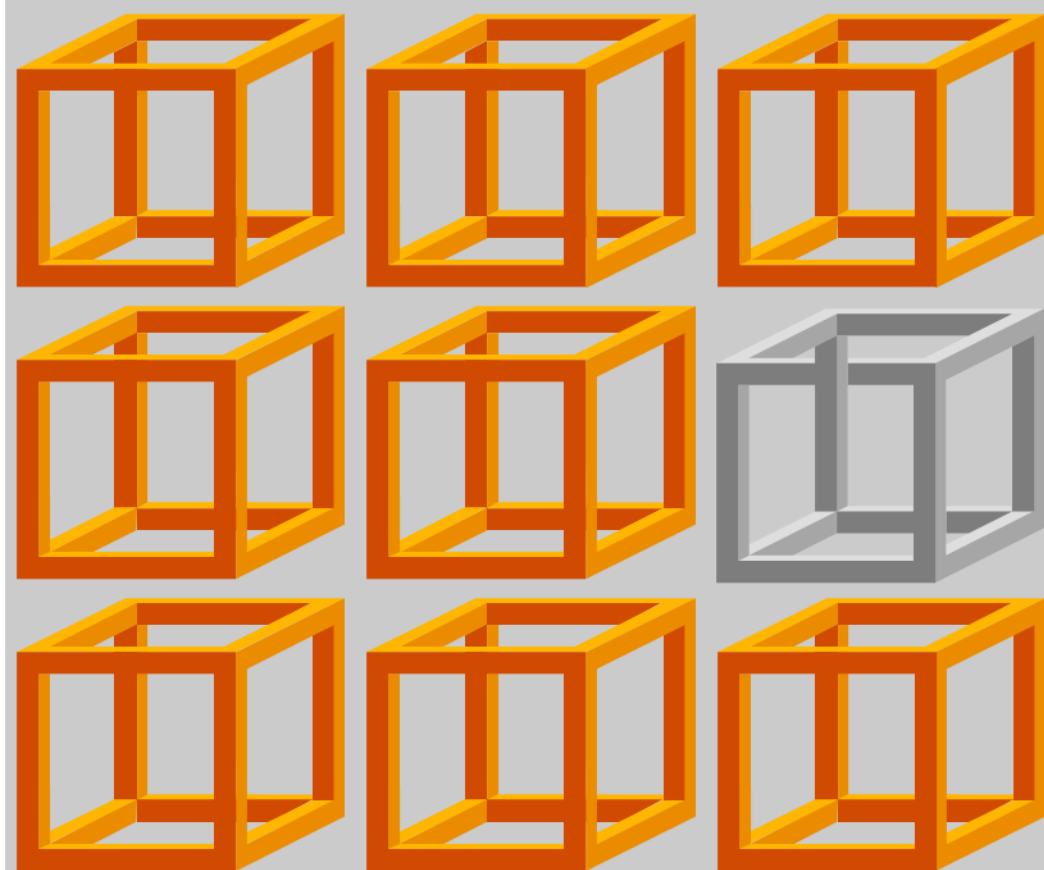
²²⁸ Tomasz Napierała, Katarzyna Leśniewska-Napierała, Rafał Burski "Impact of Geographic Distribution of COVID-19 Cases on Hotels' Performances: Case of Polish Cities", str. 9

znajomych (40%), poznawaniu dziedzictwa kulturowego (27%), zwiedzaniu walorów krajoznawczych (20%) oraz wypoczynku na łonie natury (18%)²²⁹.

Dalszy rozwój turystyki biznesowej wymaga inwestycji w wysokiej jakości infrastrukturę hotelową. Przykładowo, w 2020 roku Katowice dysponowały 2 hotelami określanymi jako "Upscale and Luxury Class" oraz 4 kategorii "Midscale Class", co stanowi najniższą wartość wśród dziesięciu największych rynków hotelarskich w Polsce.

²²⁹ Badanie ruchu turystycznego w województwie śląskim w 2019 roku, Kantar na zlecenie Śląskiej Organizacji Turystycznej

IV. Studia przypadków

W ramach projektu przygotowane zostały studia przypadków 10 firm, które w ostatnich latach zainwestowały na terenie województwa śląskiego. Przedsiębiorstwa przedstawione w niniejszym rozdziale brały udział w badaniu, o którym mowa w załączniku 2. Spośród 100 firm biorących udział w badaniu, jedynie 18 z nich wyraziło zgodę na publikację ich opisów w raporcie. Wybór 10 firm, które zostały przedstawione poniżej był oparty na trzech podstawowych kryteriach: (1) zróżnicowania branżowego, ze szczególnym uwzględnieniem branż innowacyjnych, (2) prezentacji przede wszystkim inwestorów zagranicznych obecnych w regionie oraz (3) wielkości firmy – wybrane zostały firmy średnie i duże. Na kolejnych stronach przedstawione zostały następujące firmy:

- BMZ Poland Sp. z o.o.
- ZEKON Sp. z o.o.
- AIUT Sp. z o.o.
- Tenneco Automotive Eastern Europe Sp. z o.o.
- Bekuplast S.A.
- EthosEnergy Poland S.A.
- Galfa OT Polska Sp. z o.o.
- Marbach Polska Sp. z o.o.
- Messer Polska Sp. z o.o.
- NORMA Polska sp. z o.o.
- ICB PHARMA Tomasz Świątosławski, Paweł Świątosławski Spółka Jawna

Informacje ogólne	
 Nazwa	BMZ Poland Sp. z o.o. <div style="float: right; text-align: right;"> </div>
 Informacje o firmie	<p>Grupa BMZ jest liderem na europejskim rynku litowo-jonowych inteligentnych systemów zasilania. BMZ Poland jest częścią BMZ the Innovation Group, wiodącego na globalnym rynku dostawcy inteligentnych systemów zasilania oraz magazynowania energii w oparciu o technologię litowo-jonową. BMZ Poland to największy w Polsce producent baterii litowo-jonowych.</p> <p>Grupa BMZ buduje systemy akumulatorowe na bazie modułowej (moduły międzyprojektowe i międzysegmentowe można łączyć ze sobą na zasadzie modułowej, tworząc holistyczną baterię).</p> <p>Produkcja akumulatorów litowo-jonowych jest zautomatyzowana. Na linii produkcyjnej ogniwa do akumulatorów są wstępnie testowane. Etapy pracy spawania, lutowania i automatycznej hermetyzacji są wykonywane automatycznie za pomocą robota spawalniczego w BMZ. Następnie odbywa się egzamin końcowy.</p> <p>Produkty BMZ zasilają:</p> <ul style="list-style-type: none"> • rowery elektryczne, skutery, • elektronarzędzia, • narzędzia ogrodnicze, • pojazdy użytkowe i • autobusy elektryczne. <p>Grupa BMZ to:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 25 lat na rynku, • 7 siedzib na całym świecie, • 34 000 m² powierzchni produkcyjnych, • 3000 pracowników na całym świecie. <p>W Polsce można wyróżnić 3 główne działy:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Inżynieria (R&D, zarządzanie projektami, zarządzanie procesem produkcji, jakość), • Produkcja (produkcja/montaż, logistyka/magazyn, utrzymanie ruchu), • Biuro (zakupy, sprzedaż, marketing, finanse, łańcuch dostaw, HR).
 Siedziba	Grupa ma siedzibę we Frankfurcie nad Menem w Niemczech.

**Lokalizacja
w Polsce**

Odział w Polsce istnieje od 2010 roku i zlokalizowany jest w Gliwicach.

Informacje ogólne	
 Nazwa	ZEKON Sp. z o.o. <div style="text-align: right;"> </div>
 Informacje o firmie	<p>Spółka ZEKON wchodzi w skład profesjonalnej i doświadczonej w branży stalowej, polsko-austriackiej grupy ZEMAN. Firma ZEKON Sp. z o.o. jest wytwórnią konstrukcji stalowych.</p> <p>Głównym obszarem działalności firmy jest prefabrykacja konstrukcji stalowych hal przemysłowych, magazynowych, obiektów sportowych i handlowych, a także konstrukcji stalowych w sektorze energetycznym i petrochemicznym.</p> <p>Jedną z głównych usług firmy jest wytwarzanie konstrukcji stalowych – w procesie tym firma używa najnowocześniejszych technik, dzięki czemu realizacje firmy są trwałe i bezpieczne.</p> <p>Firma posiada nowoczesną zautomatyzowaną linię do produkcji prostych i zbieżnych dwuteowników ze średnikiem falistym SIN, które w ostatnich latach stały się bardzo popularne z uwagi na swój niewielki ciężar i cenę w porównaniu do profili spawanych, gorącownicowanych oraz konstrukcji kratowych.</p> <p>Firma ZEKON Sp. z o.o. swoje konstrukcje stalowe produkuje na bazie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • dwuteowników ze średnikiem falistym SIN • kształtowników spawanych prostych i zbieżnych • profili zimno i gorącownicowanych • rur okrągłych <p>Cały proces produkcyjny został unowocześniony i skomputeryzowany za pomocą belgijskiego oprogramowania firmy SCIA obsługujący zautomatyzowaną linię produkcji dwuteowników z falistym średnikiem SIN oraz numerycznie sterowane urządzenia.</p> <p>Konstrukcje stalowe tworzone przez Zekon wykorzystywane są w wielu działach gospodarczych. Znajdują zastosowanie w przemyśle, transporcie, energetyce, budownictwie a także handlu i turystyce. Wybudowane przez firmę konstrukcje stalowe pełnią funkcje magazynów, obiektów logistycznych i handlowych, służą również w elektrociepłowniach, jako obiekty sportowe, a także użytku publicznego (np. dworce kolejowe lub wieżowce biurowe). Firma – podejmowała się ogromu realizacji w miastach na terenie województwa śląskiego, ale jej projekty ze stali można zobaczyć na terenie całej Polski, a także w krajach Europy i Świata takich jak np. w Brazylii oraz Stanach Zjednoczonych czy Ghanie, Mali i Czadzie. Konstrukcje stalowe w województwie śląskim, wykonane we współpracy ze spółką Zekon, to między innymi: Dworzec PKP w Katowicach, Dworzec PKP w Gliwicach a także katowicki MCK lub stadion w Tychach.</p> <p>Zekon podejmuje się realizacji konstrukcji stalowych dla energetyki takich jak na przykład konstrukcje wsporcze pod kotły energetyczne. Wykonane przez firmę konstrukcje stalowe dla energetyki to między innymi:</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • konstrukcja stalowa pod kocioł fluidalny FCB w Elektrociepłowni w Tychach, • bloki gazowe na potrzeby stacji paliw ORLEN, • konstrukcje wsporcze dla filtrów workowych dla Mostostal Kielce.
 Siedziba	Siedziba główna znajduje się w Austrii
 Lokalizacja w Polsce	W Polsce firma zlokalizowana jest w Rudzie Śląskiej.

Informacje ogólne	
 Nazwa	AIUT Sp. z o.o.
 Informacje o firmie	<p>Spółka jest jednym z największych europejskich integratorów systemów dla przemysłu. Firma od ponad 30 lat dostarcza na europejski i światowy rynek kompleksowe rozwiązania z zakresu automatyzacji i robotyzacji procesów produkcyjnych, IT oraz Przemysłowego Internetu Rzeczy (IIoT). Systemy firmy są zorientowane na doskonalenie i optymalizację procesów przemysłowych oraz biznesowych.</p> <p>Firma specjalizuje się w budowie zrobotyzowanych linii i stanowisk produkcyjnych, systemów sterowania, zautomatyzowanych systemów intralogistycznych oraz inteligentnych ekosystemów IoT do zdalnego opomiarowania paliw i mediów (AIUT Smart City).</p> <p>Firma zapewnia najnowsze rozwiązania z dziedziny robotyki i mechatroniki oraz IoT rozwijane w jej laboratorium oraz centrum badań i rozwoju. Firma jest projektantem i producentem uznanych na rynku autonomicznych robotów mobilnych AIUT Formica, stanowiących część kompleksowego systemu zarządzania produkcją i transportem wewnątrzzakładowym.</p> <p>Rozwiązania firmy pracują m.in. w przemyśle motoryzacyjnym, cementowo-wapienniczym, energetycznym i paliwowym, a także w hutnictwie i metalurgii, branży meblowej, spożywczej oraz papierniczej.</p> <p>W skład Grupy AIUT wchodzi 7 oddziałów firmy na świecie (AIUT Sp. z o.o., AIUT Inc. USA, AIUT Inc. Kanada, Aiut GmbH, Shenyang AIUT Automation Co., Ltd. AIUT Technologies LLP, AIUT Romania S.R.L.) z centralą w Polsce, kilka lokalizacji spółki w Polsce, a także spółki zależne (IMI-Polska Sp. z o.o.).</p>
 Siedziba	Firma zlokalizowana jest w Gliwicach.
 Lokalizacja w Polsce	Firma zlokalizowana jest w Gliwicach.

Informacje ogólne	
	<p>Nazwa</p> <p>Tenneco Automotive Eastern Europe Sp. z o. o.</p>
	<p>Informacje o firmie</p> <p>Tenneco jest jednym z wiodących światowych projektantów, producentów i sprzedawców produktów motoryzacyjnych. W Polsce Zakład prowadzi działalność w zakresie rozwoju, produkcji i dystrybucji układów zawieszenia w postaci amortyzatorów.</p> <p>Historia Tenneco jako samodzielnego podmiotu rozpoczęła się w 1999 roku, kiedy obecna firma wyłoniła się z konglomeratu składającego się wcześniej z sześciu przedsiębiorstw – przemysłu stoczniewego, opakowań, sprzętu rolniczego i budowlanego, przesyłu gazu, motoryzacyjnego i chemicznego. Firma zbyła wszystkie swoje biznesy, pozostawiając Tenneco Automotive jako pozostałą część oryginalnej firmy. W 2005 roku firma przeszła zmianę nazwy i od tego czasu powstała nazwa Tenneco aby lepiej reprezentować rosnącą liczbę obsługiwanych rynków. Aby wesprzeć wzrost produkcji lekkich pojazdów, a także nowe segmenty rynku firmy, Tenneco znacznie rozszerzyło swój globalny zasięg na początku XXI wieku, stając się jednym z pierwszych dostawców branży motoryzacyjnej, który rozpoczął działalność w Chinach. W tym samym czasie Tenneco znacząco ulepszyło swoje operacje inżynierskie i produkcyjne na całym świecie, stając się liderem w opracowywaniu rozwiązań dotyczących czystego powietrza, aby pomóc swoim klientom spełnić rygorystyczne przepisy dotyczące kontroli emisji na całym świecie. Tenneco było jedną z pierwszych firm, które wprowadziły na rynek filtry cząstek stałych (DPF) w Europie w 2000 r., a dziś nadal przodują w branży dzięki ważnym technologiom oczyszczania spalin dla silników benzynowych i wysokoprężnych, w tym selektywnej redukcji katalitycznej, zaawansowanym technologiom mieszania, filtrom cząstek stałych do silników benzynowych i zimnym układom wydechowym</p> <p>Firma współpracuje z takimi markami jak np.:</p> <p>BMW, CAT, Daimler, Ford, GM, jaguar, Land-Rover, Nissan, PSA Group, Toyota, VolksWagen, Volvo.</p>
	<p>Siedziba</p> <p>Siedziba główna znajduje się w Stanach Zjednoczonych.</p>
	<p>Lokalizacja w Polsce</p> <p>W Polsce zlokalizowana jest w Gliwicach.</p>

Informacje ogólne	
 Nazwa	Bekuplast S.A.
 Informacje o firmie	<p>Grupa bekuplast jest jednym z wiodących europejskich producentów opakowań wielokrotnego użytku z tworzyw sztucznych takich jak pojemniki plastikowe czy palety z tworzyw sztucznych.</p> <p>Główna siedziba grupy znajduje się w Ringe w Dolnej Saksonii, w pobliżu holenderskiej granicy.</p> <p>Rocznie produkuje się w niej ponad 18 milionów artykułów na powierzchni zakładowej wynoszącej około 120.000 m². Międzynarodowa działalność wspierana jest przez spółki zależne znajdujące się na terenie Niemiec, Holandii i Polski.</p> <p>Produkty firmy można podzielić na następujące kategorie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • serie pojemników • rozwiązania branżowe • pojemniki o zredukowanej objętości • skrzynki na piwo przegrodowe • akcesoria • indywidualne rozwiązania • palety z tworzyw sztucznych • skrzyniopalety plastikowe. <p>W fabryce w Łaziskach Górnych znajduje się:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nowoczesna produkcja na powierzchni 3000 m² • 15 wtryskarek o sile zwarcia od 420 t do 1 350 t • Znakowanie produktów w technologii sitodruku oraz gorącego stempla • Wydajna drukarka karuzelowa do znakowania w technologii sitodruku.
 Siedziba	Siedziba główna znajduje się w Niemczech.
 Lokalizacja w Polsce	W Polsce zlokalizowana jest w Łaziskach Górnych.

Informacje ogólne		
	Nazwa	EthosEnergy Poland S.A.
	Informacje o firmie	<p>Firma specjalizuje się w projektowaniu, produkcji, modernizacji, serwisach i diagnostyce generatorów, transformatorów dużych mocy, a także w produkcji wielkogabarytowych konstrukcji stalowych.</p> <p>Firma swoim klientom oferuje profesjonalne i kompleksowe usługi i rozwiązania z dziedziny generatorów, transformatorów, turbin, urządzeń mechanicznych i elementów stalowych przeznaczonych dla energetyki. Jest to firma o szerokim zakresie produkcji i możliwości świadczenia usług serwisowych, o reputacji producenta nowoczesnych, energooszczędnych transformatorów.</p> <p>Na każdym etapie realizacji zamówienia, od doradztwa i projektowania po produkcję lub modernizację, kończąc na diagnostyce i świadczeniu usług serwisowych, firma jest otwarta na sugestie i potrzeby klienta.</p> <p>Misją EthosEnergy Poland S.A. jest zaspokajanie aktualnych potrzeb klientów. Filozofię firmy napędza idea wspomaganie klientów w pełnym wykorzystywaniu możliwości należących do nich urządzeń.</p> <p>Realizacji założeń polityki służy Zintegrowany System Zarządzania obejmujący projektowanie, produkcję i diagnostykę który uwzględnia wszystkie wymagania norm: EN ISO 9001:2015, EN ISO 14001:2015 oraz OHSAS 18001:2007, ISO 50001: 2012 i jest nieustannie doskonały.</p>
	Siedziba	Siedziba główna zlokalizowana jest w Szkocji.
	Lokalizacja w Polsce	W Polsce mieści się w miejscowości Lubliniec.

Informacje ogólne	
 Nazwa	Galfa OT Polska Sp. z o.o.
 Informacje o firmie	<p>Firma jest dostawcą usług aplikacji powłok w zakresie katodowej ochrony antykorozyjnej oraz zabezpieczeń gwintów.</p> <p>Galfa założona została w roku 1958 w Finsterwalde (Brandenburgia/Niemcy). Jest niezawodnym i sprawdzonym dostawcą usług aplikacji powłok w zakresie katodowej ochrony antykorozyjnej oraz zabezpieczeń gwintów. Paleta usług firmy obejmuje wykonywanie wysokojakościowych powłok, na drobnych i masowo produkowanych elementach metalowych, z głównym akcentem na części złączne, elementy tłoczone i konstrukcyjne.</p> <p>Oferta firmy:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kompletność usług. Kompetencja w dziedzinie powłok funkcjonalnych – usługi "z jednej ręki" (galwanotechnika, cynkowanie lamelowe i powłoki preaplikowane). • Jakość. Wysoki poziom jakości produktów, procesów i usług, także w przypadku wymogów specjalnych. • Elastyczność. Krótki czas reakcji i realizacji oraz dobrane do potrzeb klientów rozwiązania logistyczne łącznie z usługami w dziedzinie opakowań. • Doświadczenie. Bogata i oparta na praktyce wiedza w dziedzinie elementów złącznych i detali o skomplikowanej geometrii. • Partner godny zaufania. Zespół zmotywowanych i posiadających doświadczenie w branży pracowników zorientowanych na długoterminową, partnerską współpracę z klientami i dostawcami. • Innowacyjne produkty. Najnowocześniejsze rozwiązania w dziedzinie optymalizacji powłok, procesów technologicznych i procedur badawczych. <p>Systemy powłok stosowane przez firmę:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Na powierzchni <p>Optymalne rozwiązanie dla specyficznych wymagań antykorozyjnych. Ochrona antykorozyjna połączona z właściwościami funkcjonalnymi. Elementy złączne poddawane obróbce metodą cynkowania w bębnach bądź metodą zanurzeniowo-wirówkową.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Cynkowo-fosforanowe, - Cynkowe (transparentne/grubowarstwowe), - Cynk-żelazo (transparentne/czarne), - Cynk-nikiel (transparentne/czarne), - Cynku lamelowego (srebrne/czarne),

	<ul style="list-style-type: none"> - Systemy łączone, - Powłoki uszczelniające, - Dostosowane systemy. <ul style="list-style-type: none"> • Na gwinty <p>Galfa oferuje szeroką gamę funkcjonalnych powłok preaplikowanych, nanoszonych punktowo lub na cały obwód detalu. Funkcje powłok: klejąca, blokująca, uszczelniająca, smarująca, izolacyjna, zabezpieczająca.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zabezpieczenia klejowe, - Zabezpieczenia blokujące, - Powłoki uszczelniające, - Powłoki smarujące, - Powłoki izolujące, - Zabezpieczenie przed zgubieniem.
 Siedziba	Siedziba główna zlokalizowana jest w Niemczech.
 Lokalizacja w Polsce	W Polsce mieści się w miejscowości Kaniów.

Informacje ogólne	
 Nazwa	Marbach Polska Sp. z o.o.
 Informacje o firmie	<p>Firma Marbach posiada w Polsce dwie siedziby, w Tarnowskich Górach oraz Kielcach. W Tarnowskich Górach znajdują się dwa zakłady: jeden z zakresu produkcji wykrojników (od 1999 roku), drugi zajmujący się budową form (od 1997 roku) do wykrojników matrycowych.</p> <p>W przyszłości siedziby firm będą dalej rozbudowywane poprzez inwestycje w najnowsze maszyny produkcyjne i technologie, a także w drodze wzmocnienia pozycji firmy na rynku polskim.</p> <p>W ofercie firmy znajdują się:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wykrojniki płaskie. Wykrojniki płaskie są produkowane indywidualnie dla klientów. • Wykrojniki rotacyjne. Doskonałe narzędzie obrotowe. • Maszyny i wyposażenie do wykonywania wykrojników. • Materiały potrzebne do produkcji wykrojników.
 Siedziba	Siedziba główna firmy Marbach mieści się w Niemczech.
 Lokalizacja w Polsce	W Polsce firma ma dwie siedziby: w Tarnowskich Górach oraz Kielcach.

Informacje ogólne	
 Nazwa	Messer Polska Sp. z o.o. <div style="text-align: right;"> </div>
 Informacje o firmie	<p>MESSEER to specjalista w zakresie gazów stosowanych w przemyśle, ochronie środowiska, medycynie, sektorze spożywczym, technologii spawania i cięcia, druku 3D, budownictwie oraz badaniach i nauce.</p> <p>Firma Messer założona w 1898 roku jest dziś największym na świecie, zarządzanym przez właścicieli, specjalistą w zakresie gazów technicznych, medycznych i specjalnych. Pod marką 'Messer – Gases for Life' firma oferuje produkty i usługi w Europie, Azji i obu Amerykach. Międzynarodowe działania są prowadzone z Bad Soden pod Frankfurt nad Menem. Stefan Messer, właściciel i Dyrektor Generalny Messer Group GmbH, współpracuje z ponad 11 000 pracowników na całym świecie, zgodnie z określonymi zasadami: są to orientacja na klienta i pracownika, odpowiedzialne zachowanie, odpowiedzialność korporacyjna, doskonałość oraz zaufanie i szacunek.</p> <p>Firma Messer Polska Sp. z o.o., należy do światowego koncernu Messer Group GmbH, działa na rynku polskim od 1992 roku. Przedmiotem działalności spółki jest produkcja i dystrybucja gazów technicznych, specjalnych, spożywczych i medycznych oraz suchego lodu. Poza sprzedażą gazów Messer Polska oferuje kompleksowe wsparcie w zakresie systemów magazynowania i rozpraszania gazów. Klienci firmy mogą także liczyć na profesjonalne wsparcie techniczne i technologiczne w zakresie zastosowania gazów.</p> <p>Centrala spółki Messer Polska znajduje się w Chorzowie. Firma posiada oddziały w Warszawie, Policach, Poznaniu, Środzie Śląskiej i Kędzierzynie-Koźlu. Dystrybucja gazów odbywa się dodatkowo za pośrednictwem sieci około 80 punktów sprzedaży zlokalizowanych na terenie całej Polski.</p> <p>Do grona klientów firmy należą największe polskie i międzynarodowe podmioty gospodarcze reprezentujące m.in. przemysł hutniczy, samochodowy, chemiczny, zakłady branży wyrobów i konstrukcji stalowych, przemysł spożywczy, ochronę środowiska, medycynę, laboratoria i instytuty naukowo-badawcze.</p> <p>Produkty firmy to:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Argon • Azot, • Acetylen, • Tlen, • Wodór, • Dwutlenek węgla, • Gazy medyczne, • Gazy techniczne,

	<ul style="list-style-type: none"> • Gazy specjalne, • Gazy spożywcze, • Osłonowe gazy spawalnicze, • Hardware oraz systemy centralnego zasilania.
 Siedziba	Siedziba główna mieści się w Niemczech.
 Lokalizacja w Polsce	W Polsce mieści się w miejscowości Chorzów.

Informacje ogólne	
 Nazwa	NORMA Polska sp. z o.o.
 Informacje o firmie	<p>NORMA Group jest liderem w dziedzinie inżynierii łączenia. Firma produkuje zaciski, złącza i systemy płynów.</p> <p>NORMA Polska wykonuje montaż elementów plastikowych i systemów przepływowych oraz wytłaczanie rurek korugowanych.</p> <p>NORMA Polska sp. z o.o. jest zakładem produkcyjnym realizującym bezpośrednie dostawy do klientów z branży motoryzacyjnej. NORMA Polska wykonuje montaż elementów plastikowych i systemów przepływowych oraz wytłaczanie rurek korugowanych. Odbiorcami są wiodący producenci samochodów lub ich dostawcy. Główne firmy, które są odbiorcami produktów Grupy NORMA to: BMW, Volkswagen, Scania, Peugeot, Renault.</p> <p>Grupa Norma produkuje produkty pod markami ABA oraz NORMA.</p>
 Siedziba	Siedziba główna mieści się w Niemczech.
 Lokalizacja w Polsce	W Polsce zlokalizowana jest w Sławniowie.

Informacje ogólne		
	Nazwa	ICB PHARMA Tomasz Świętosławski, Paweł Świętosławski Spółka Jawna
	Informacje o firmie	<p>ICB Pharma to zespoły naukowe, tworzące w laboratoriach innowacyjne produkty mające zastosowanie w ochronie zdrowia, higienie sanitarnej, rolnictwie, ogrodnictwie i hodowli zwierząt.</p> <p>Działalność firmy realizowana jest w 5 głównych działach:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Health Care (ochrona zdrowia człowieka), • Animal Health (ochrona zdrowia zwierząt), • Pest Innovations (zwalczanie szkodników sanitarnych), • Crop Solutions (rozwiązania dla rolnictwa i ogrodnictwa). <p>Produkty firmy pogrupowane wg zastosowania:</p> <p>1. Health Care:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Leczenie wszawicy, - Ochrona przed wszawicą, - Leczenie alergii, - Choroby pasożytnicze skóry, - Profilaktyka chorób odkleszczowych, - Choroby skóry, - Ukąszenia owadów – żel, - Ukąszenia owadów – plastry, - Ukąszenia owadów – roll-on, - Pielęgnacja nóg. <p>2. Animal Health:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ektopasożyty zwierząt, - Ektopasożyty gadów i ptaków. <p>3. Pest Innovations:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Pluskwy domowe, - Karaczany,

- Muszki owocówki,
- Osy, szerszenie, muchy,
- Komary,
- Mrówki,
- Dezynfekcja.

4. Crop Solutions:

- Eliminacja szkodników roślin,
- Monitoring Drosophila suzuki,
- Wzmocnienie roślin,
- Stymulacja odporności,
- Intensyfikacja fotosyntezy,
- Innowacyjne nawożenie wapniem,
- Błyskawiczne nawożenie cynkiem,
- Wabienie owadów zapylających,
- Efektywność prac pasiecznych

Ofertę firmy uzupełnia komercyjna działalność laboratoriów chemicznych funkcjonujących w ramach działu Badań i Rozwoju Produktów oraz Analiz Fizyko-Chemicznych.

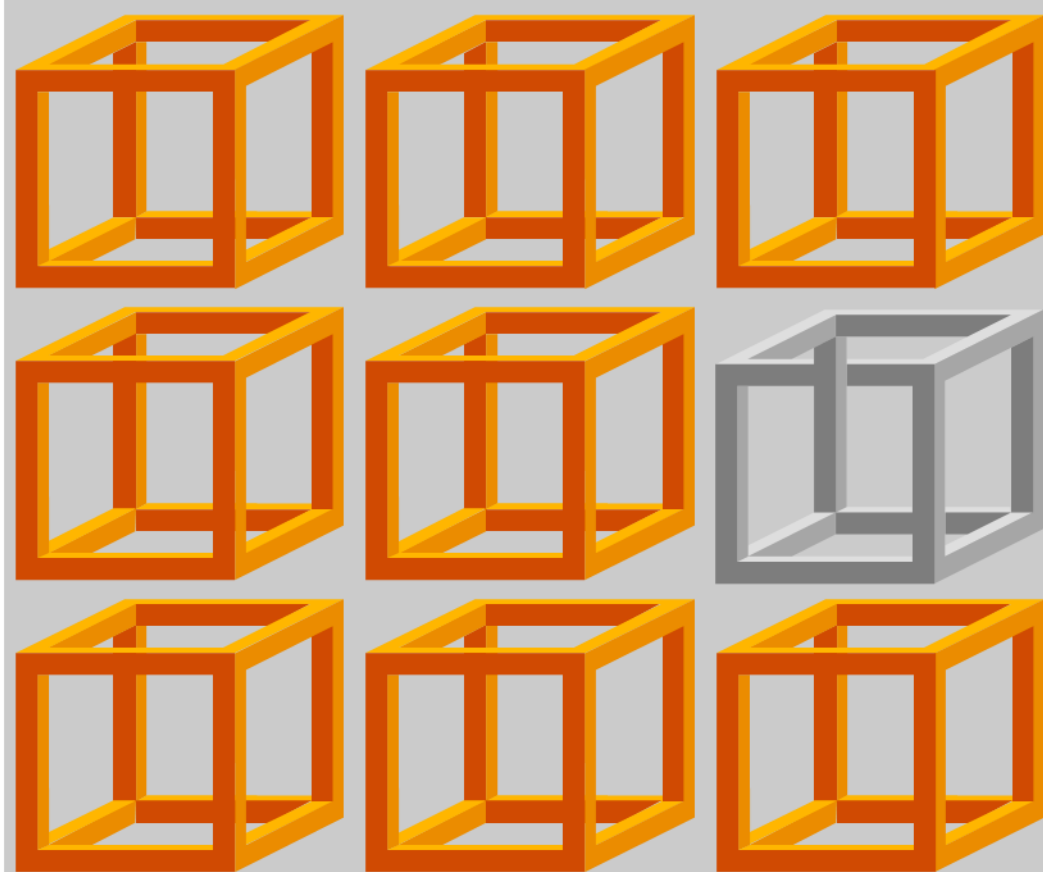
Chemicy ICB Pharma za bazę do rozwoju i wdrażania innowacyjnych produktów przyjmują **sprawdzone rozwiązania patentowe** i publikacyjne rokujące rynkowo. Korzystając z tak solidnych zasobów tworzą na ich podstawie **nowe, często przełomowe** formułacje, z których najlepsze przyjmują potem postać produktów rynkowych oddawanych do dyspozycji odbiorcom w kilkudziesięciu krajach świata.

Dochodząc do tych rozwiązań starają się unikać błędów wielu zespołów badawczych polegających na koncentracji badań na kierunkach z góry skazanych na przegranie lub przyczynkowych – absorbujących czas i zasoby, a skutkujących wynikami mającymi śladowy wpływ na późniejsze własności użytkowe produktów.

Laboratorium badawczo-rozwojowe nadzoruje dr Janusz Świętosławski, prezes honorowy ICB Pharma i spiritus movens firmy. Proces powstawania nowych produktów koordynuje natomiast dział Badań i Rozwoju ICB Pharma. Laboratorium badawczo-rozwojowe ICB Pharma jest jednym z nielicznych na świecie gdzie wytwarzane są biologicznie aktywne preparaty mikrokapsułowane z jądrami stałymi i ciekłymi, z projektowalnym czasem uwalniania substancji aktywnych. To tutaj powstały pierwsze na świecie mikrokapsuły, które uwalniają substancje czynne pod naciskiem kończyn owadów. Nieprzerwanie prowadzone

	<p>w nim badania nad nowymi preparatami eliminującymi szkodniki: wszy, pchły, komary, kleszcze, czy roztocza. Zaawansowana aparatura chemiczna i procesowa pozwala na stworzenie w laboratorium badawczo rozwojowym ICB Pharma każdego produktu zarówno kosmetycznego, agrochemicznego jak również leczniczego.</p> <p>Laboratoria ICB Pharma wyposażone są w nowoczesny sprzęt producentów takich jak Antoon Paar, Shimadzu, Biolin, Brookfield, Ika, Binder, czy Heidolph. Spełniają wszystkie światowe wymogi dotyczące bezpiecznego i prawidłowego przeprowadzania badań.</p>
 Siedziba	<p>Siedziba główna mieści się w miejscowości Jaworzno.</p>
 Lokalizacja w Polsce	<p>Siedziba główna mieści się w miejscowości Jaworzno.</p>

Załączniki

Załącznik 1. Wyniki badania CAWI

W ramach realizacji diagnozy społeczno-ekonomicznej województwa śląskiego oprócz analizy desk research dostępnych danych statystycznych i opracowań analitycznych, wykorzystano także pierwotne źródła danych.

Jedną z wykorzystanych metod badawczych było badanie CAWI, czyli wspomagany komputerowo wywiad przy pomocy strony www (ang. Computer-Assisted Web Interview), który jest techniką badań rynkowych i marketingowych realizowanych za pomocą ankiety internetowej. Oprogramowanie obsługujące ankietę dba o zachowanie właściwej kolejności pytań zadawanych respondentowi i weryfikuje poprawność logiczną wprowadzanych odpowiedzi. Technika CAWI ułatwia ankietowanie niektórych grup respondentów, pozwala na jednoczesne prowadzenie dużej liczby niezależnych pomiarów.

Zastosowanie metody CAWI umożliwia zbudowanie dużej bazy danych ilościowych, której analiza pozwala na sformułowanie wniosków i rekomendacji. Wszystkim respondentom przedstawione są identyczne pytania i kafeteria odpowiedzi, co pozwala na agregowanie odpowiedzi dla całej grupy respondentów.

Niewątpliwym atutem CAWI jest również wyeliminowanie tzw. „efektu ankietera”, a więc wpływu osoby przeprowadzającej badanie na wypowiedzi respondenta. Biorący udział w badaniu mają zagwarantowaną pełną poufność, co wpływa na wzrost prawdopodobieństwa udzielenia przez nich odpowiedzi, szczególnie na pytania dotyczące kwestii drażliwych.

Do udziału w badaniu zaproszono 500 mieszkańców województwa śląskiego. Przyjęty dobór próby miał na celu zapewnienie jej reprezentatywności na badaną populację ze względu na płeć, wiek oraz miejsce zamieszkania (subregion). W poniższej tabeli przedstawiono liczbę mieszkańców poszczególnych subregionów. Na jej podstawie obliczono udział liczby mieszkańców w ogólnej liczbie mieszkańców w regionie. W oparciu o te dane obliczono rozkład próby do badania.

Tabela 77. Dobór próby badawczej CAWI n=500 pod względem podziału na subregiony

No.	Subregion	Udział liczby mieszkańców w ogólnej liczbie mieszkańców w regionie (%)	Rozkład próby
1	Południowy	14,85%	76
2	Północny	11,26%	56
3	Centralny	59,86%	298
4	Zachodni	14,03%	70
	Razem	100,00%	500

W dalszym kroku obliczono odsetek kobiet i mężczyzn w poszczególnych przedziałach wieku na podstawie dostępnych danych GUS. Dane te odniesiono do zakładanej wielkości próby i uzyskano rozkład reprezentatywny mieszkańców województwa śląskiego względem płci i wieku (wzięto pod uwagę tylko osoby w wieku produkcyjnym).

Tabela 78. Dobór próby badawczej CAWI n=500 pod względem wieku i płci

	Liczba kobiet	Liczba mężczyzn	Odsetek kobiet	Odsetek mężczyzn	Rozkład próby kobiet	Rozkład próby mężczyzn
18-29	271614	282727	9,4%	9,8%	47	49
30-39	343255	352998	11,8%	12,2%	59	61
40-49	336538	339144	11,6%	11,7%	58	59

	Liczba kobiet	Liczba mężczyzn	Odsetek kobiet	Odsetek mężczyzn	Rozkład próby kobiet	Rozkład próby mężczyzn
50-59	291778	279080	10,1%	9,6%	50	48
60-65	214814	186130	7,4%	6,4%	37	32
Łącznie	1457999	1440079	50,3%	49,7%	251	249
Łączna liczba mieszkańców		2898078				500

Kwestionariusz składał się z pytań metryczkowych i pytań merytorycznych, odnoszących się do badanych zagadnień. Pytania metryczkowe dotyczyły: miejsca zamieszkania (określenie powiatu / miasta na prawach powiatu i wskazanie wielkości zamieszkiwanej miejscowości), okresu zamieszkania w danej lokalizacji (od urodzenia, krócej niż 5 lat, od 5 do 30 lat, dłużej niż 30 lat), płci i wykształcenia.

Następnie ankietowanych poproszono o ocenę poszczególnych aspektów ich otoczenia pod kątem 10 wskazanych obszarów. Obszary te należało ocenić w skali od 1 do 5, gdzie 1 - bardzo niezadowolony, 2 – niezadowolony, 3 – ani zadowolony, ani niezadowolony, 4 – zadowolony, 5 – bardzo zadowolony. Dopuszczalna była też odpowiedź „trudno powiedzieć”. Pytania dotyczyły bardzo różnych obszarów życia w województwie śląskim, takich jak poziom satysfakcji z dostępu do usług medycznych i oświatowych, stan środowiska naturalnego, sytuacja ekonomiczna ludności, oferta kulturalna czy też dostęp do komunikacji publicznej. Na koniec kwestionariusza respondent oceniał (również w skali 1-5) ogólny poziom zadowolenia z miejsca zamieszkania.

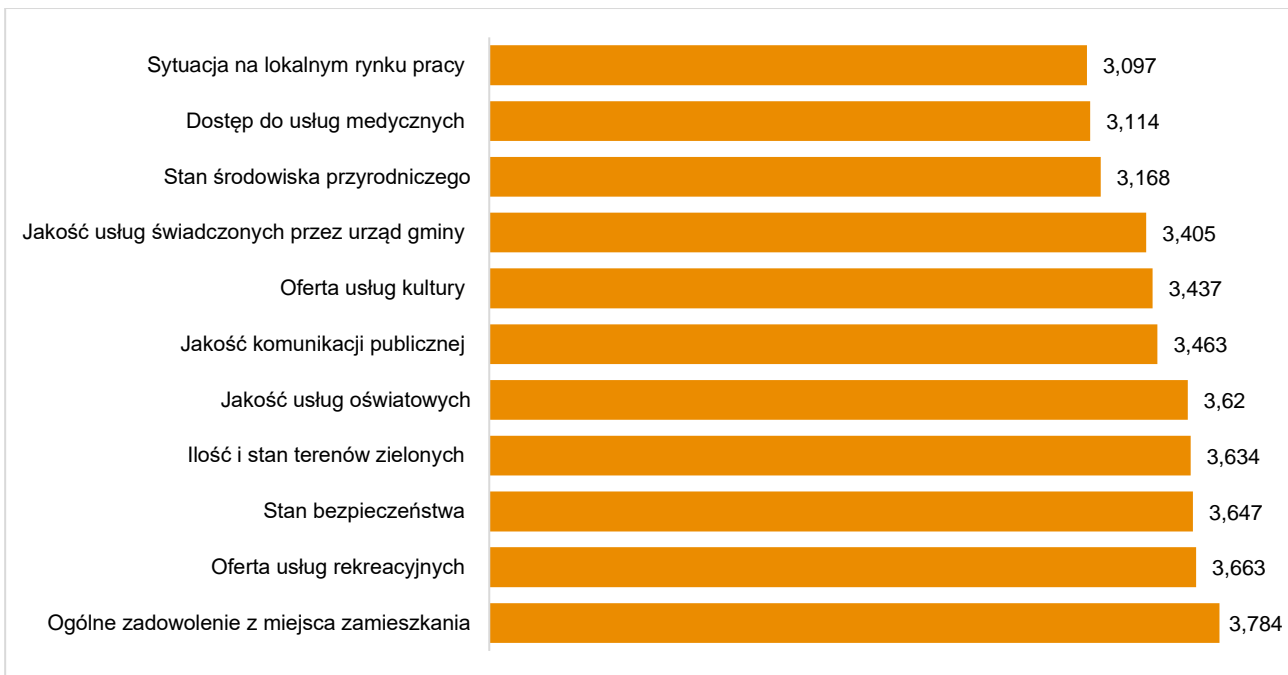
Całościowe wyniki przeprowadzonego w grudniu 2021 i styczniu 2022 badania zaprezentowano w poniższej tabeli, kolorami zaznaczając wartości najwyższe (zielony) i najniższe (czerwony) dla danej kategorii.

Tabela 79. Wyniki badania CAWI n=500

	1. Czy jest Pan/Pani zadowolony/zadowolona z dostępu do usług medycznych (szpitale, przychodnie) w Pana/Pani miejscu zamieszkania?	2. Czy jest Pan/Pani zadowolony/zadowolona z jakości usług (np. kompetencji i uprzejmości pracowników, szybkości i terminowości załatwiania spraw) świadczonych przez urząd gminy w Pana/Pani miejscu zamieszkania?	3. Czy jest Pan/Pani zadowolony/zadowolona z jakości usług świadczonych przez placówki oświatowe (żłobki, przedszkola, szkoły) w Pana/Pani miejscu zamieszkania?	4. Czy jest Pan/Pani zadowolony/zadowolona z sytuacji na lokalnym rynku pracy – możliwości znalezienia pracy lub rozpoczęcia i kontynuacji działalności gospodarczej na terenie gminy?	5. Czy jest Pan/Pani zadowolony/zadowolona ze stanu środowiska przyrodniczego w Pana/Pani miejscu zamieszkania?	6. Czy jest Pan/Pani zadowolony/zadowolona z poziomu bezpieczeństwa w Pana/Pani miejscu zamieszkania?	7. Czy jest Pan/Pani zadowolony/zadowolona z jakości komunikacji publicznej (ilości połączeń, dostępności) w Pana/Pani miejscu zamieszkania?	8. Czy jest Pan/Pani zadowolony/zadowolona z ilości i stanu terenów zielonych (np. parków, skwerów, terenów otwartych itp.) w Pana/Pani miejscu zamieszkania?	9. Czy jest Pan/Pani zadowolony/zadowolona z oferty usług kultury (np. kina, teatry, koncerty, wystawy) w Pana/Pani miejscu zamieszkania?	10. Czy jest Pan/Pani zadowolony/zadowolona z oferty usług rekreacyjnych (np. ścieżki rowerowe, biegowe, siłownie, boiska) w Pana/Pani miejscu zamieszkania?	11. Reasumując - czy jest Pan/Pani zadowolony/zadowolona z Pana/Pani miejsca zamieszkania?	Ogółem średnia
Kobieta	3,089	3,473	3,698	3,026	3,127	3,645	3,409	3,628	3,393	3,669	3,806	3,449
Mężczyzna	3,138	3,337	3,545	3,172	3,210	3,649	3,517	3,640	3,481	3,657	3,761	3,465
Inne	BD	BD	BD	BD	BD	BD	BD	BD	BD	BD	BD	BD
Od urodzenia	3,040	3,310	3,671	2,973	3,188	3,692	3,415	3,680	3,450	3,579	3,785	3,433
Krócej niż 5 lat	3,179	3,500	3,548	3,154	2,825	3,525	3,590	3,300	3,475	3,375	3,683	3,375
Od 5 do 30 lat	3,176	3,424	3,548	3,209	3,176	3,579	3,416	3,580	3,405	3,784	3,762	3,459
Dłużej niż 30 lat	3,133	3,539	3,667	3,145	3,264	3,727	3,596	3,778	3,449	3,756	3,867	3,539
Wieś	2,960	3,340	3,837	2,979	3,740	4,082	3,224	4,000	3,104	3,820	3,854	3,540
Miasto do 20 tys. mieszkańców	3,030	3,394	3,667	2,970	3,182	3,656	3,313	3,613	2,879	3,375	3,515	3,321
Miasto do 100 tys. mieszkańców	3,043	3,400	3,632	3,092	3,186	3,671	3,401	3,662	3,074	3,540	3,750	3,403
Miasto powyżej 100 tys. mieszkańców	3,189	3,419	3,567	3,139	3,052	3,553	3,556	3,552	3,754	3,733	3,821	3,485
Subregion północny	2,589	2,891	3,520	2,618	3,127	3,556	3,125	3,444	3,073	3,491	3,464	3,168
Subregion centralny	3,224	3,483	3,539	3,208	3,168	3,582	3,656	3,618	3,549	3,654	3,831	3,501
Subregion zachodni	3,029	3,261	3,836	3,000	3,088	3,783	3,104	3,765	3,333	3,768	3,721	3,423
Subregion południowy	3,151	3,625	3,836	3,129	3,274	3,847	3,288	3,716	3,365	3,730	3,895	3,530
Podstawowe/gimnazjalne	3,158	3,588	3,412	3,333	3,278	3,737	3,526	3,778	3,632	3,889	3,842	3,562
Zasadnicze zawodowe	3,170	3,408	3,778	3,176	3,416	3,818	3,687	3,810	3,510	3,733	3,843	3,578
Średnie, w tym policealne	3,083	3,545	3,781	3,154	3,308	3,699	3,472	3,590	3,479	3,650	3,818	3,504
Licencjat	3,078	3,339	3,545	2,915	3,016	3,500	3,393	3,565	3,393	3,683	3,698	3,374
Magisterskie i wyższe	3,114	3,284	3,458	3,044	2,946	3,542	3,337	3,576	3,350	3,599	3,744	3,363
Ogółem	3,114	3,405	3,620	3,097	3,168	3,647	3,463	3,634	3,437	3,663	3,784	3,457

Uzyskane wyniki pozwalają stwierdzić, że występują różnice pomiędzy oceną poszczególnych aspektów otoczenia, a ogólnym poziomem satysfakcji z miejsca zamieszkania. Respondenci najniżej (od 3,0 do 3,2) ocenili stan środowiska przyrodniczego, dostęp do usług medycznych oraz sytuację na lokalnym rynku pracy. Nieco wyższe wyniki (od 3,2 do 3,6) uzyskano dla jakości komunikacji publicznej, oferty usług kultury i jakości usług świadczonych przez urząd gminy. Najbardziej pozytywne wskazania dotyczą: oferty usług rekreacyjnych, stanu bezpieczeństwa, ilości i stanu terenów zielonych oraz jakości usług oświatowych (od 3,6 do 3,7). Co ciekawe, ogólna ocena satysfakcji z miejsca zamieszkania (wynosząca 3,8) jest wyższa niż jakakolwiek cząstkowa ocena poszczególnych jego aspektów.

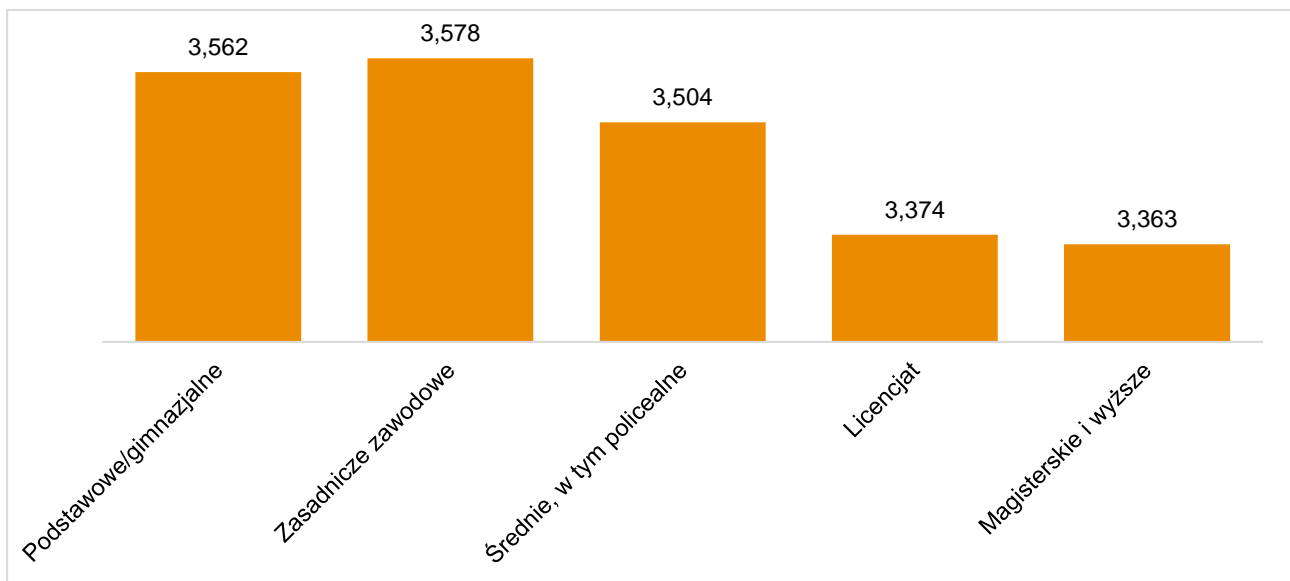
Wykres 70. Ocena poszczególnych aspektów życia w województwie śląskim wśród respondentów CAWI

Analizując rozkład poziomu zadowolenia wśród poszczególnych grup respondentów zauważyć można iż:

- mężczyźni są średnio bardzo zadowoleni ze swego otoczenia niż kobiety, choć różnica jest bardzo niewielka (3,5 wobec 3,4); kobiety przeciętnie najwyższej oceniają ofertę placówek oświatowych, a mężczyźni - terenów rekreacyjnych,
- jeśli chodzi o długość zamieszkania w województwie śląskim, to najwyższy poziom satysfakcji wskazują osoby zamieszkujące tam ponad 30 lat (średnia 3,5), natomiast najniższy - nowo przybyli mieszkańcy, tj. tacy, którzy mieszkają w województwie śląskim krócej niż 5 lat (3,4),
- pod względem miejsca zamieszkania (klasy miejscowości), najbardziej zadowolone ze swoich małych ojczyzn są osoby zamieszkujące na wsi (średnia 3,54) oraz dużych miast powyżej 200 tys. mieszkańców (3,5). Przeciętnie najmniej zadowoleni są mieszkańcy miast poniżej 20 tys. mieszkańców (3,3), przy czym szczególnie nisko oceniają oni dostępną ofertę instytucji kultury (2,9),
- najmniej pozytywnie swoją sytuację oceniają mieszkańcy subregionu północnego (średni poziom zadowolenia wynosi tylko 3,2, przy czym dla usług medycznych nawet mniej, bo 2,6), natomiast najlepiej - mieszkańcy okolic Bielska-Białej i Cieszyna (3,53),
- biorąc pod uwagę poziom wykształcenia można zaobserwować, iż zadowolenie z miejsca zamieszkania jest przeciętnie niższe wśród osób o wyższym wykształceniu, co przedstawia kolejny wykres:

Wykres 71. Ocena satysfakcji z życia w województwie śląskim wg poziomu wykształcenia respondentów CAWI

- osoby z wykształceniem średnim i niższym zwracają szczególną uwagę na niski poziom opieki medycznej, natomiast osoby z wykształceniem wyższym średnio najgorzej oceniają sytuację na rynku pracy czy stan środowiska naturalnego.

Załącznik 2. Wyniki badania CATI

Jak wspomniano w prezentacji wykorzystanych w analizie narzędzi badawczych, jedną z zastosowanych metod było badanie CATI. Wywiady telefoniczne wspomagane komputerowo (CATI – ang. *Computer Assisted Telephone Interview*) to wywiady, w których ankieter przeprowadza rozmowę z respondentem nie spotykając się z nim osobiście, a pośrednio, poprzez kontakt telefoniczny. Ankieterzy zadają widoczne na ekranie pytania zawarte w kwestionariuszu wywiadu i za pomocą klawiatury zapisują (i/lub nagrywają) odpowiedzi respondentów, które są automatycznie wprowadzane do pamięci komputera. Na bieżąco kontrolowane są postępy badania oraz sprawdzana praca ankieterów. Taka procedura likwiduje przepisywanie i kodowanie, zmniejsza liczbę błędów ankieterskich, oszczędza czas i dostarcza wszystkich niezbędnych danych statystycznych.

Badanie przeprowadzono w okresie od grudnia 2021 do stycznia 2022 roku na reprezentatywnej próbie 100 przedsiębiorców z 4 subregionów województwa śląskiego. Ponadto uwzględniono rozkład próby ze względu na posiadanie oraz nieposiadanie kapitału zagranicznego (zrealizowano 60 wywiadów z firmami posiadającymi kapitał zagraniczny). Do przeprowadzenia badania wśród przedsiębiorców z województwa śląskiego wykorzystany został poniższy formularz badania ankietowego:

Nazwa firmy:

Subregion:

Powiat:

Dane identyfikacyjne przedsiębiorstwa

1. Czy firma w ciągu ostatnich 10 lat zainwestowała na terenie województwa śląskiego?

1. Tak
2. Nie

2. Jaka jest orientacyjnie wysokość nakładów inwestycyjnych, jakie firma poniosła od momentu zainwestowania na terenie województwa śląskiego?

3. W jakiej branży działa firma?

1. Usługi
2. Przemysł

4. Jaki jest główny przedmiot działalności firmy (jakie są główne produkty/usługi oferowane przez firmę)?

5. W jakim kraju znajduje się główna siedziba firmy?

6. Ile osób jest zatrudnionych w firmie (w przeliczeniu na pełne etaty)?

1. Do 49 osób
2. Od 50 do 249 osób
3. Powyżej 249 osób

7. Jaki procent przychodów firmy stanowią przychody ze sprzedaży na rynki inne niż polski?

1. Firma nie eksportuje
2. Do 20%
3. Do 40%
4. Do 60%

5. Do 80%
6. Powyżej 80%

Decyzje inwestycyjne firmy

8. Które z poniższych czynników miały znaczenie przy podejmowaniu decyzji o inwestycji na terenie województwa śląskiego?

Proszę każdemu z czynników przyporządkować liczbę od 0 do 5, gdzie:

- 0 - czynnik nie miał żadnego wpływu na decyzję inwestycyjną
- 1 - czynnik miał bardzo mały wpływ na decyzję inwestycyjną
- 2 - czynnik miał mały wpływ na decyzję inwestycyjną
- 3 - czynnik miał umiarkowany wpływ na decyzję inwestycyjną
- 4 - czynnik miał duży wpływ na decyzję inwestycyjną
- 5 - czynnik miał bardzo duży wpływ na decyzję inwestycyjną

PYTANIA

a) Czynniki gospodarcze:

1. Ogólna sytuacja gospodarcza regionu
2. Zachęty inwestycyjne dla inwestorów (jakie?)
3. Koszt rozpoczęcia działalności gospodarczej w regionie
4. Duży, regionalny rynek zbytu
5. Dostęp do pozaregionalnych rynków zbytu
6. Bliskość źródeł zaopatrzenia w zasoby naturalne, surowce, materiały lub części
7. Niska konkurencja ze strony innych firm w regionie
8. Możliwość współpracy z innymi firmami z regionu

b) Czynniki geograficzno-infrastrukturalne

9. Położenie geograficzne regionu
10. Jakość i dostępność infrastruktury drogowej
11. Jakość i dostępność infrastruktury kolejowej
12. Jakość i dostępność infrastruktury lotniczej
13. Jakość i dostępność infrastruktury energetycznej
14. Jakość i dostępność infrastruktury telekomunikacyjnej
15. Jakość i dostępność infrastruktury społecznej (zdrowie, edukacja, kultura, sport)
16. Dostępność atrakcyjnych terenów inwestycyjnych
17. Dostępność atrakcyjnych powierzchni biurowych

c) Czynniki instytucjonalne:

18. Jakość współpracy z lokalną administracją
19. Jakość współpracy z regionalną administracją
20. Jakość współpracy z krajową administracją
21. Stabilność przepisów prawnych

22. Dostęp do instytucji otoczenia biznesu
23. Dostęp do instytucji finansowych
24. Obecność szkół wyższych i ośrodków badawczych

d) Czynniki związane z kapitałem ludzkim:

25. Koszty pracy w regionie
26. Możliwość znalezienia pracowników o poszukiwanym przez firmę profilu
27. Jakość kadry zarządczej i pracowników

e) Czynniki wizerunkowe:

29. Marka regionu
30. Przynależność regionu do Unii Europejskiej
31. Jakość życia w regionie
32. Oferta spędzania czasu wolnego w regionie
33. Poziom bezpieczeństwa w regionie
34. Pozytywne opinie inwestorów obecnych wcześniej w regionie
35. Inne, jakie?....

9. Jakie działania powinny zostać podjęte Pani/Pana zdaniem, aby zwiększyć atrakcyjność województwa śląskiego dla potencjalnych inwestorów?

10. Czy w okresie najbliższych 3 lat Pani/Pana firma planuje nowe inwestycje/reinwestycje?

1. Tak
2. Nie

11. Jakie są powody braku nowych inwestycji/reinwestycji w okresie najbliższych 3 lat?

12. Zna Pani/Pan bardzo dobrze warunki prowadzenia działalności gospodarczej na terenie województwa śląskiego. Dla jakich branż zainwestowanie w regionie może być szczególnie atrakcyjne i dlaczego?

13. Jakie Pani/Pana zdaniem działania promocyjne powinny być podejmowane przez administrację regionalną i lokalną, aby skutecznie docierać z informacją o ofercie inwestycyjnej województwa do potencjalnych inwestorów?

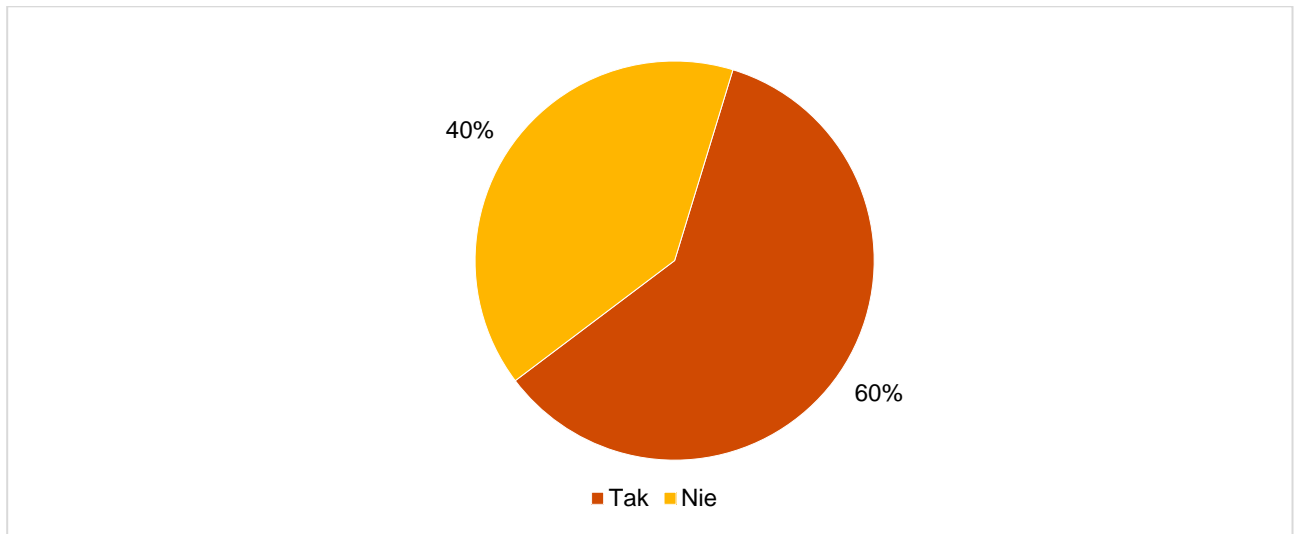
14. Czy zgodził(a)by się Pani/Pan, aby w raporcie końcowym znalazła się Pani/Pana wypowiedź dotycząca inwestycji na Śląsku. Treść takiej wypowiedzi uzgodniona byłaby w terminie późniejszym z firmą PwC.

- a. Tak
- b. Nie

Wyniki przeprowadzonego badania ankietowego kształtują się następująco:

W pierwszej kolejności zadano pytania metryczkowe. Najpierw zapytano respondentów o posiadaną strukturę kapitału w własnym przedsiębiorstwie. 100% respondentów udzieliło odpowiedzi na zadane pytanie „Czy Państwa firma posiada kapitał zagraniczny?”, przy czym 60% respondentów odpowiedziało twierdząco na zadane pytanie, a 40% zaprzeczyło, że ich przedsiębiorstwo posiada kapitał zagraniczny, co potwierdza poprawność doboru próby badawczej.

Pytanie ankietowe: Czy Państwa firma posiada kapitał zagraniczny?

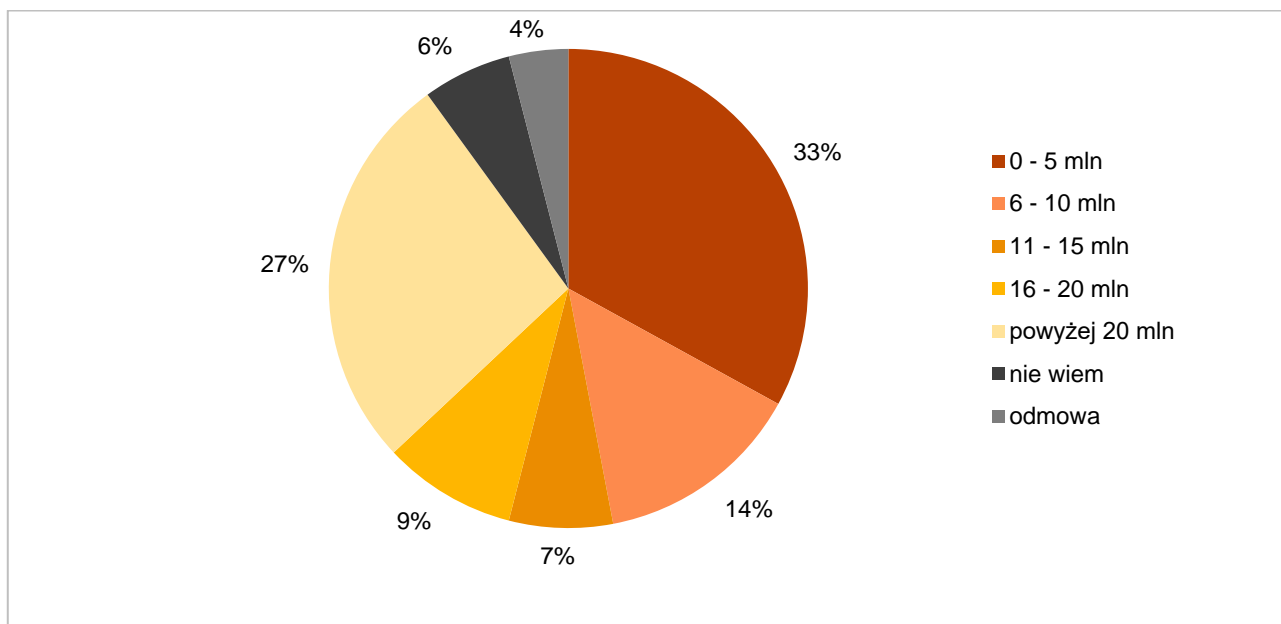
Kolejne pytanie dotyczyło inwestycji na terenie województwa śląskiego: na pytanie „Czy firma w ciągu 10 lat zainwestowała na terenie województwa śląskiego?” 100% respondentów odpowiedziało twierdząco.

Następnie ankieta CATI skupiła się na specyficznych aspektach zrealizowanych inwestycji. Respondentom zadano pytanie „Jaka jest orientacyjnie wysokość nakładów inwestycyjnych, jakie firma poniosła od momentu zainwestowania na terenie województwa śląskiego?”.

Udzielone przez 100 respondentów odpowiedzi zostały pogrupowane w przedziały kwotowe dotyczące nakładów inwestycyjnych jakie poniosły ich firmy. Uzyskano następujące wyniki:

- Do 5 mln PLN – 33 respondentów;
- Przedział od 6 mln PLN do 10 mln PLN – 14 respondentów;
- Przedział od 11 mln PLN do 15 mln PLN – 7 respondentów;
- Przedział od 16 mln PLN do 20 mln PLN – 9 respondentów;
- Przedział powyżej 20 mln PLN – 27 respondentów;
- Brak wiedzy na temat wysokości nakładów inwestycyjnych oznajmiło 6 respondentów;
- Brak chęci udzielenia odpowiedzi wyraziło 4 respondentów.

Wykres 72. Jaka jest orientacyjnie wysokość nakładów inwestycyjnych, jakie firma poniosła od momentu zainwestowania na terenie województwa śląskiego?

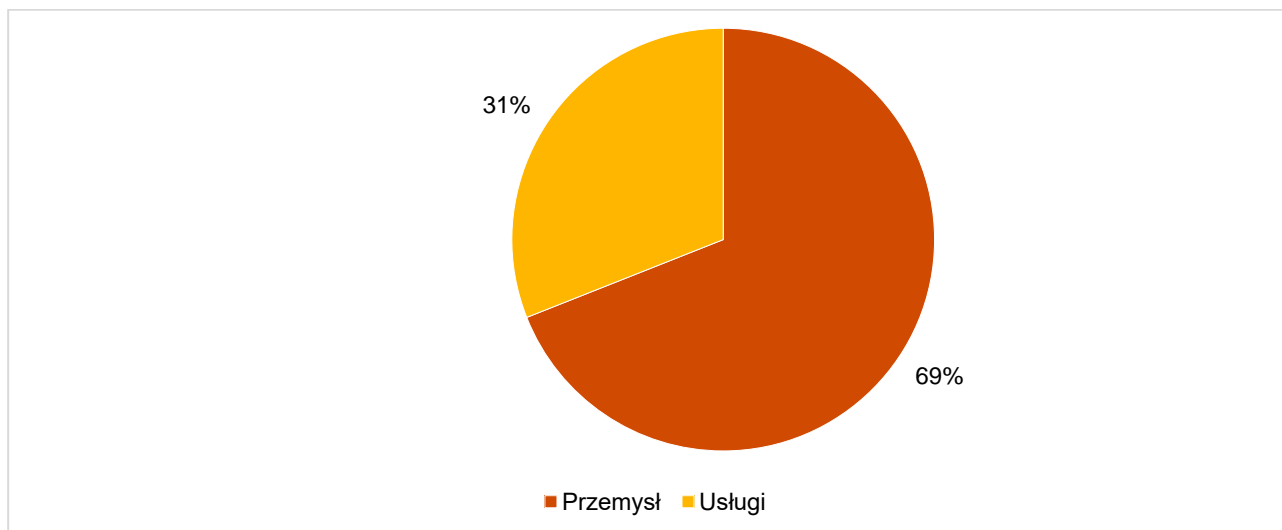

Największą grupę respondentów stanowią Ci, którzy pracują w przedsiębiorstwach inwestujących w przedziale od 0 do 5 mln PLN. Ich udział wyniósł 33% wśród wszystkich respondentów. Drugą co do wielkości grupę stanowią ci, którzy pracują w przedsiębiorstwach, które inwestują powyżej 20 mln PLN (27%). Kolejna grupa to osoby, które udzieliły odpowiedzi, że w ich firmach przeznaczono na inwestycję między 6 a 10 mln PLN i stanowią oni 14% respondentów. Z 9% wskazań na kolejnym miejscu są firmy, które przeznaczają na inwestycję między 16 mln PLN a 20 mln PLN. Następną grupą respondentów stanowiąca 7% wszystkich badanych to osoby pracujące w firmach, które na nakłady inwestycyjne przeznaczyła między 11 mln PLN a 15 mln PLN.

Kolejnym elementem badania była identyfikacja respondentów pod kątem branży w jakiej działają.

Pytanie ankietowe: W jakiej branży działa firma?

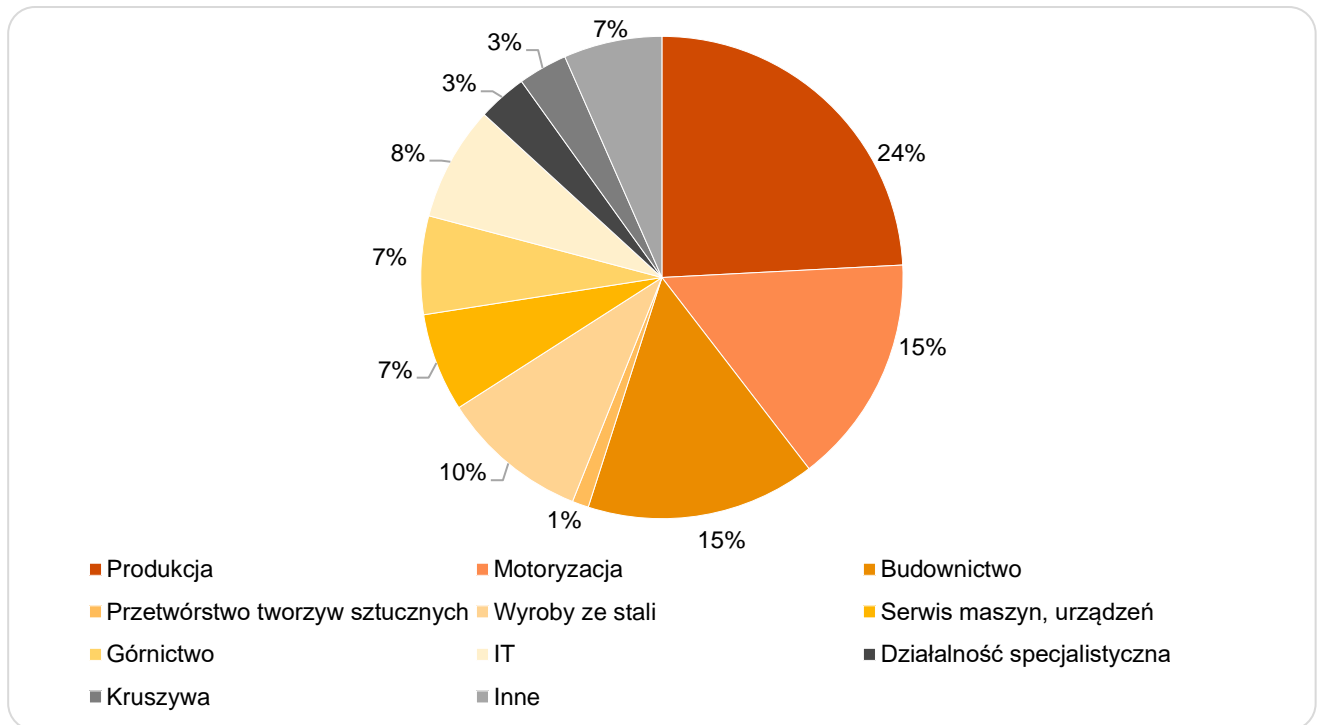
Wykres 73. W jakiej branży działa firma?

69% respondentów reprezentuje branże produkcyjne (przemysłowe), a 31% badanych działa w branży usługowej. Proporcjonalny udział firm usługowych przewyższa udział inwestycji tego typu mierzonych wedle

wysokości nakładów inwestycyjnych (ok. 10% za rok 2021 według danych PAIH), jednak jest to spowodowane stosunkowo niższymi kosztami realizacji inwestycji w branżach usługowych względem branż produkcyjnych²³⁰.

Pytanie ankietowe: Jaki jest główny przedmiot działalności firmy (jakie są główne produkty/usługi oferowane przez firmę)?

Wśród 100 przedsiębiorstw z 4 subregionów województwa śląskiego dokonany został podział na firmy działające w konkretnych branżach, czy też oferujące produkty dla konkretnych branż. Podział ten jest następujący:

- Produkcja: firmy produkujące maszyny, urządzenia, półprodukty itp.
- Wyroby metalowe: firmy oferujące wyroby ze stali itp.
- Działalność specjalistyczna: firmy oferujące usługi projektowe, doradztwo techniczne itp.
- Motoryzacja: to producenci części, akcesoriów, akumulatorów itp.
- Serwis maszyn, urządzeń: firmy oferujące remonty, naprawy, konserwacje maszyn i urządzeń.
- Kruszywa: to producenci kruszyw i nawozów, żwiru.
- Budownictwo: usługi, materiały, produkty budowlane i ogólnobudowlane.
- Górnictwo: urządzenia transportowe dla górnictwa, wydobycie węgla.
- Inne: pozostałe firmy, w tym transport, żywność, usługi prawno-finansowe, artykuły winiarskie.
- Przetwórstwo tworzyw sztucznych: przetwórstwo i produkcja wyrobów z tworzyw sztucznych.
- IT: usługi IT, programistyczne, hosting, automatyzacja i robotyzacja IT.

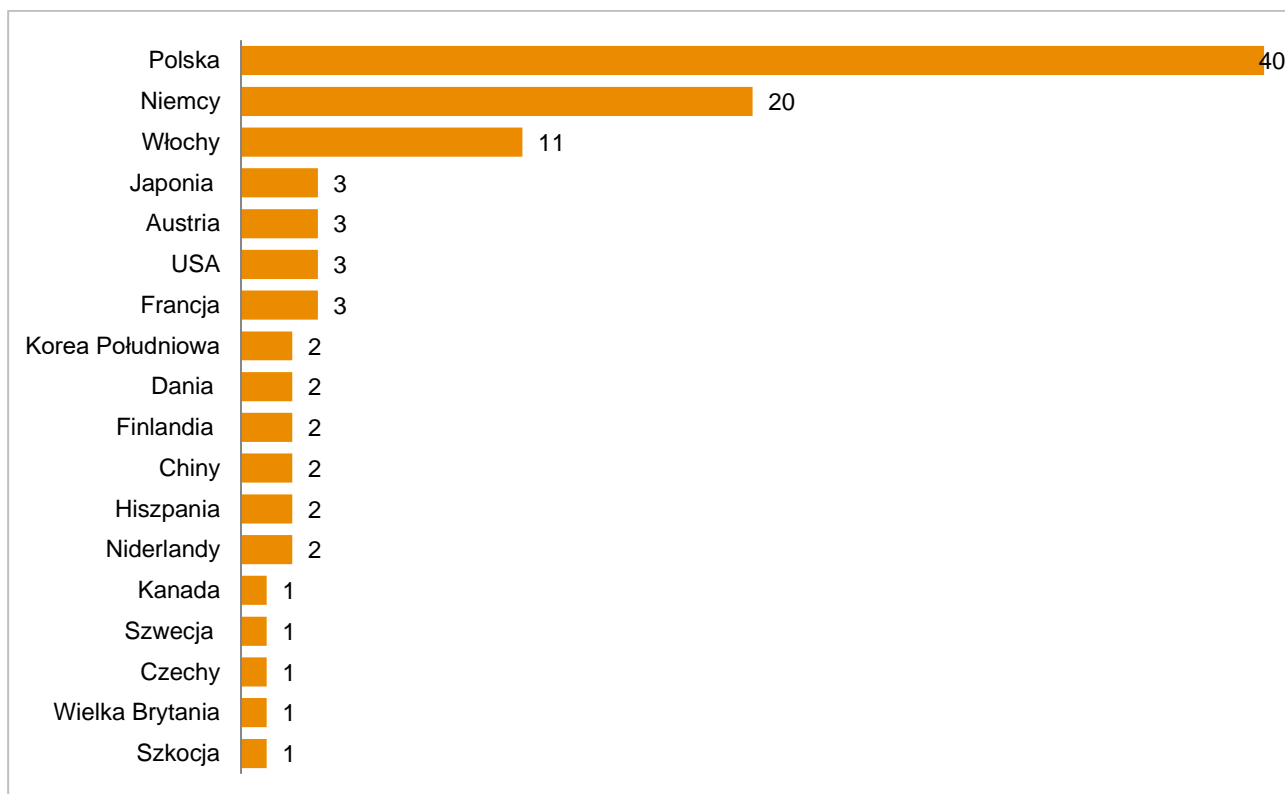
Działanie to pozwoliło na weryfikację kluczowych branż i produktów. 24% wśród badanych to firmy produkcyjne, a 15% to firmy związane z branżą motoryzacyjną. Tylko 3% firm prowadzi działalność specjalistyczną.

²³⁰ Dane Polskiej Strefy Inwestycji oraz Programu Wsparcia Inwestycji

Pytanie ankietowe: W jakim kraju znajduje się główna siedziba firmy?

Największa ilość osób wskazała, że miejscem lokalizacji ich głównej siedziby jest Polska (40% ankietowanych). Na 2. miejscu znalazły się Niemcy – kraj ten wskazało 20%. We Włoszech główną siedzibę posiada 11% respondentów. 3% respondentów odpowiedziało, że główna siedziba mieści się w Japonii. Tyle samo respondentów udzieliło odpowiedzi, że główna siedziba jest w Austrii lub Stanach Zjednoczonych. Po 2% uzyskały odpowiedzi takie jak: Korea Południowa, Dania, Finlandia, Chiny, Hiszpania i Niderlandy. 1% odpowiedzi respondentów uzyskały następujące kraje: Kanada, Szwecja, Czechy, Wielka Brytania i Szkocja.

Wykres 74. W jakim kraju znajduje się główna siedziba firmy?

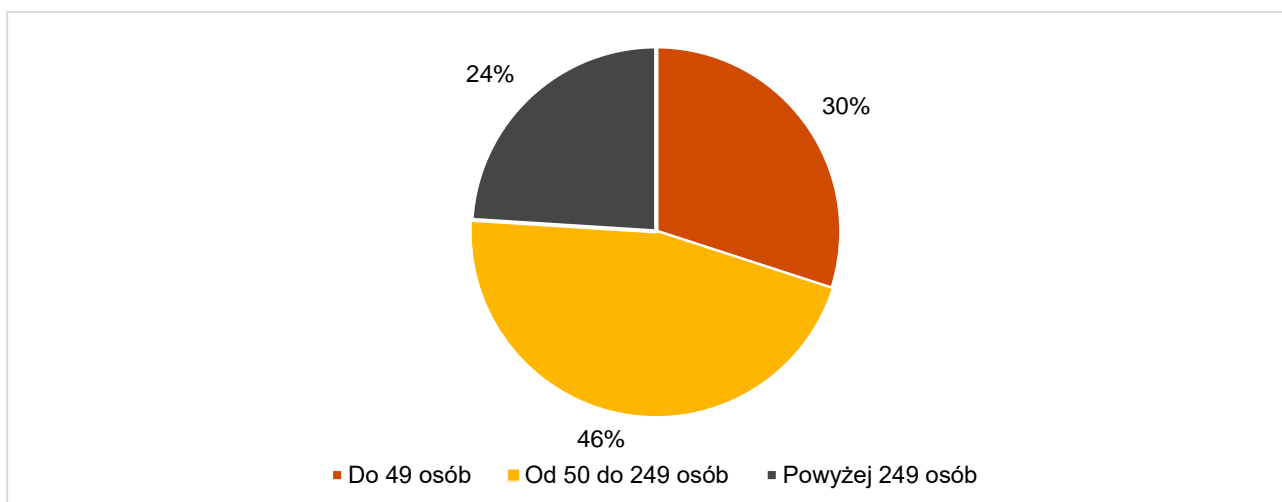
Powyższe dane warto zestawić ze statystyką ogólnopolską dotyczącą pochodzenia kapitału inwestorów zagranicznych. W czołówce państw posiadających w Polsce aktywa o najwyższej wartości są Niemcy (61,3 mld USD), Stany Zjednoczone (54,4 mld USD) oraz Francja (45 mld USD). Tylko do tych trzech krajów należy łącznie prawie 40% wartości aktywów posiadanych przez firmy z udziałem kapitału zagranicznego w Polsce. Pierwsza dziesiątka krajów, w której są również Wielka Brytania, Luksemburg, Niderlandy, Włochy, Szwajcaria, Japonia i Austria obejmuje łącznie 70% wszystkich aktywów analizowanych firm²³¹.

Pytanie ankietowe: Ile osób jest zatrudnionych w firmie (w przeliczeniu na pełne etaty)?

Jeżeli chodzi o liczbę osób zatrudnionych to struktura respondentów przedstawia się następująco: najwięcej z badanych firm (46%) zatrudnia między 50 a 249 pracowników, są to zatem średnie firmy. Drugą grupą pod względem liczebności są firmy małe z zatrudnieniem do 49 osób i stanowią one 30% badanych. Najmniej liczną grupę stanowią firmy duże zatrudniające powyżej 249 osób. W przeprowadzonym badaniu było ich 24%.

²³¹ Na podstawie raportu Amerykańskiej Izby Handlowej w Polsce, grudzień 2020

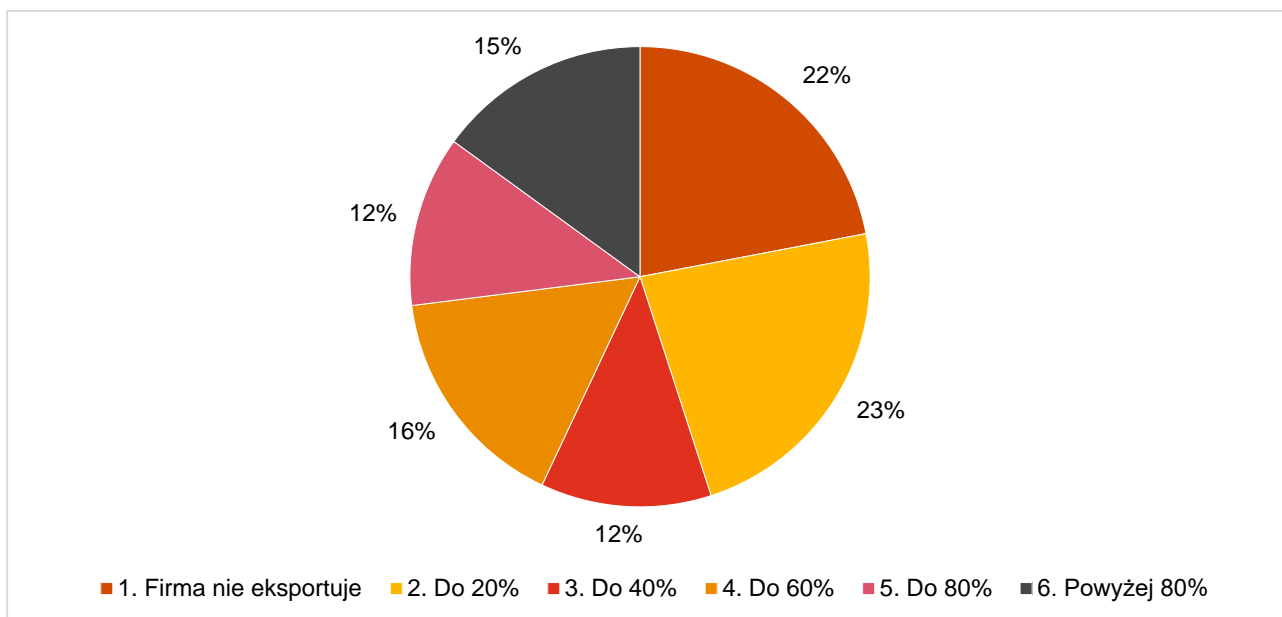
Wykres 75. Ile osób jest zatrudnionych w firmie (w przeliczeniu na pełne etaty)?

Pytanie ankietowe: Jaki procent przychodów firmy stanowią przychody ze sprzedaży na rynki inne niż polski?

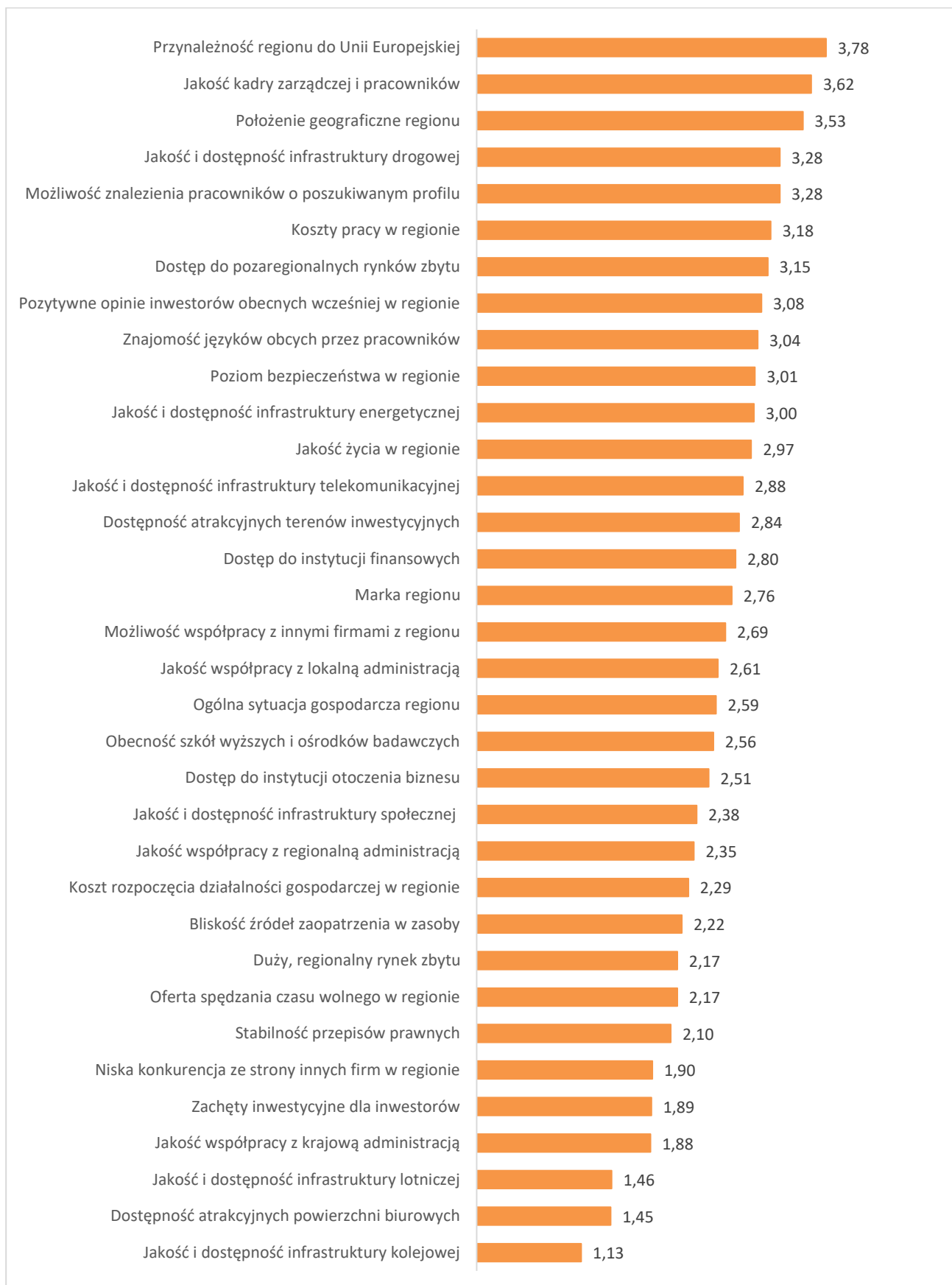
Na pytanie „Jaki procent przychodów firmy stanowią przychody ze sprzedaży na rynki inne niż polski?” 23% respondentów odpowiedziało, że ich przychody do 20% pochodzą z eksportu. 22% respondentów odpowiedziało, że ich przedsiębiorstwa nie posiadają przychodów z działalności eksportowej. Przychody w wysokości do 60% pochodzące z eksportu zadeklarowało 16% badanych. 15% wyników uzyskała odpowiedź, że przychody z eksportu firmy stanowią powyżej 80% wszystkich jej przychodów. Po 12% respondentów określiło, że ich przychody z eksportu wynoszą do 80% oraz do 40% wszystkich przychodów firmy. Oznacza to, iż około połowy ankietowanych przedsiębiorstw aktywnie działa na rynkach zagranicznych, co sytuuje ich w kręgu zaawansowanych eksporterów, o wysokiej wartości dodanej sprzedaży i marży na poziomie powyżej segmentu podwykonawców i uczestników niższych szczebli międzynarodowych łańcuchów dostaw.

Wykres 76. Jaki procent przychodów firmy stanowią przychody ze sprzedaży na rynki inne niż polski?

Pytanie ankietowe: Które z poniższych czynników miały znaczenie przy podejmowaniu decyzji o inwestycji na terenie województwa śląskiego?

Wykres 77. Które z poniższych czynników miały znaczenie przy podejmowaniu decyzji o inwestycji na terenie województwa śląskiego?

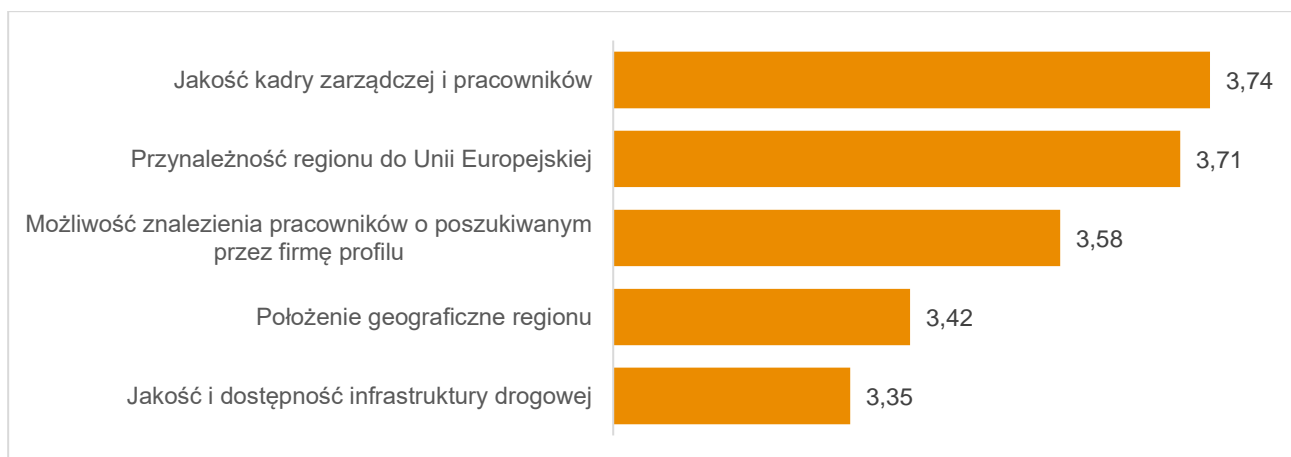
Na powyższym wykresie przedstawiono średnią ocenę w skali 1-5, gdzie 1 to najgorsza ocena, a 5 najlepsza. W ramach zadania ankietowani mogli przydzielić punkty dla każdej z zaproponowanych odpowiedzi, określając wpływ danego czynnika na ich decyzję o rozpoczęciu działalności na terenie województwa śląskiego. Uzyskane wyniki podzielono na te, które wskazały firmy należące do branż usługowych oraz te – reprezentujące branże przemysłowe.

Na poniższych wykresach przedstawiono średnią ocenę kluczowych czynników w podziale na poszczególne grupy (po 5 z każdej grupy), tj.:

1. W podziale na branże:
 - a. usługową
 - b. przemysłową
2. W podziale na zatrudnienie w firmie (w przeliczeniu na pełne etaty):
 - a. do 49 osób
 - b. od 50 do 249 osób
 - c. powyżej 249 osób
3. W podziale na subregiony:
 - a. Subregion północny
 - b. Subregion zachodni
 - c. Subregion centralny
 - d. Subregion południowy
4. W podziale na procent przychodów firmy stanowiący przychód ze sprzedaży na rynki inne niż polski:
 - a. Firma nie eksportuje
 - b. do 20%
 - c. do 40%
 - d. do 60%
 - e. do 80%
 - f. powyżej 80%

1. a) Czynniki wpływające na decyzje o inwestycji na terenie województwa śląskiego: branża usługowa.

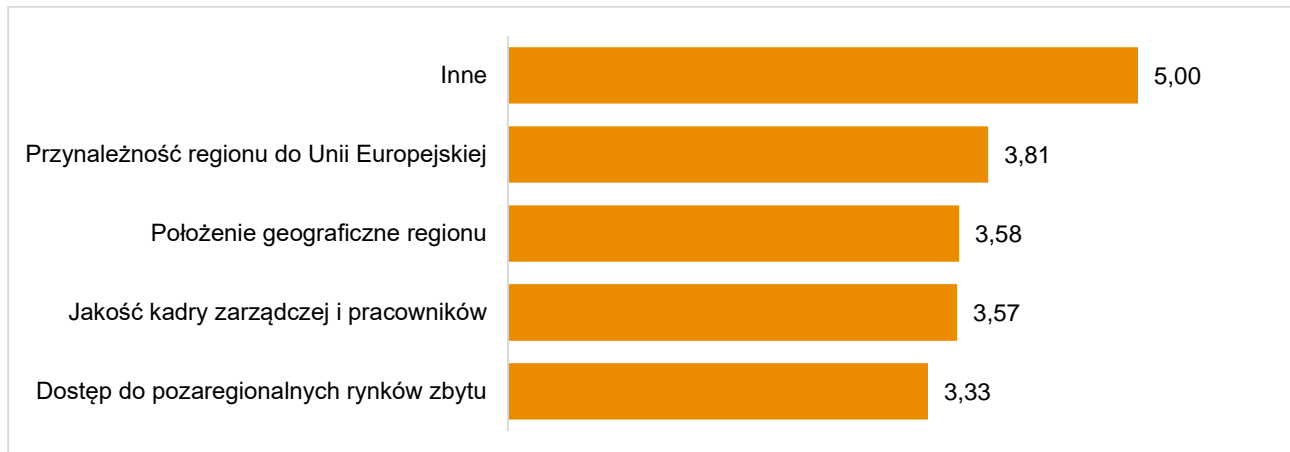
Wykres 78. Czynniki dla branży usługowej

Dla respondentów w branży usługowej najistotniejszy wpływ na podjęcie decyzji o inwestowaniu na terenie województwa śląskiego ma jakość kadry zarządzającej i pracowników.

1. b) Czynniki wpływające na decyzje o inwestycji na terenie województwa śląskiego: branża przemysłowa

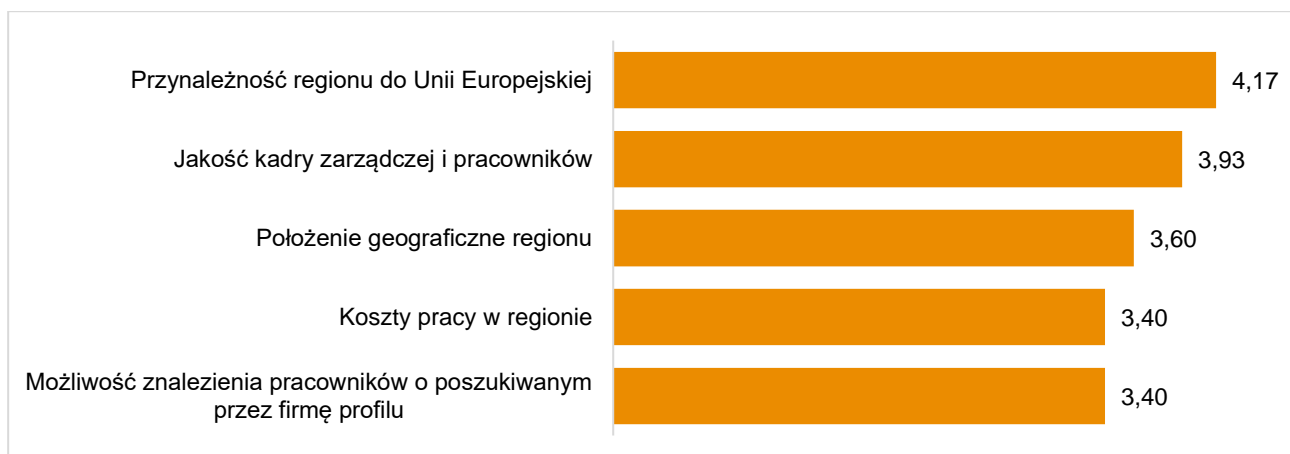
Wykres 79. Czynniki dla branży przemysłowej

Dla respondentów w branży przemysłowej najistotniejszy wpływ na podjęcie decyzji o inwestowaniu na terenie województwa śląskiego mają inne aspekty niż wyżej wymienione. Istotna jest również przynależność regionu do Unii Europejskiej.

2. a) Czynniki wpływające na decyzje o inwestycji na terenie województwa śląskiego: dla firm zatrudniających do 49 osób

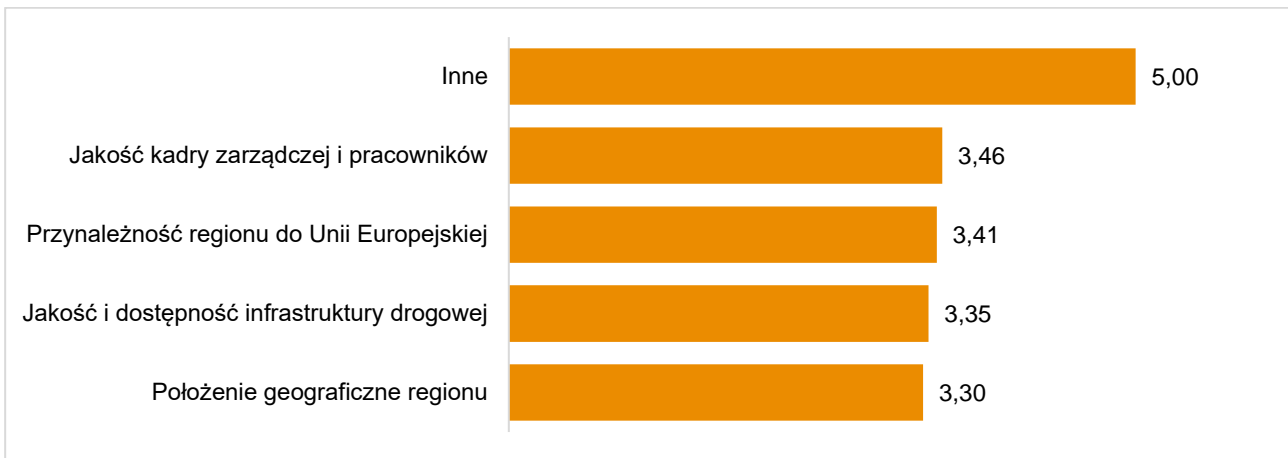
Wykres 80. Czynniki dla firm zatrudniających do 49 osób

Dla respondentów (firm zatrudniających do 49 osób) najistotniejszy wpływ na podjęcie decyzji o inwestowaniu na terenie województwa śląskiego ma przynależność regionu do Unii Europejskiej oraz jakość kadry zarządzającej i pracowników.

2. b) Czynniki wpływające na decyzje o inwestycji na terenie województwa śląskiego: dla firm zatrudniających od 50 do 249 osób

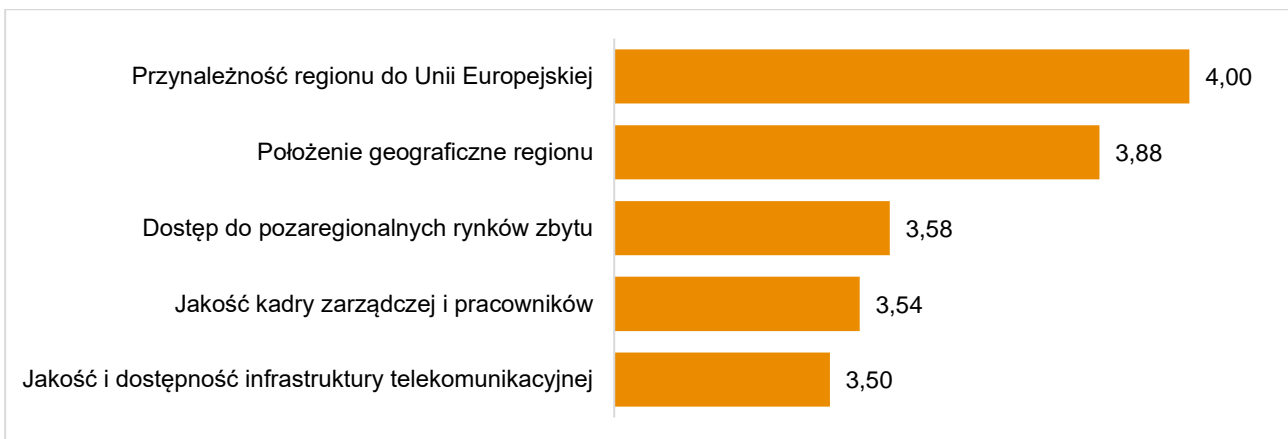
Wykres 81. Czynniki dla firm zatrudniających od 50 do 249 osób

Dla respondentów (firm zatrudniających od 50 do 249 osób) najistotniejszy wpływ na podjęcie decyzji o inwestowaniu na terenie województwa śląskiego mają inne aspekty niż wyżej wymienione. Istotna jest również jakość kadry zarządzającej i pracowników.

2. c) Czynniki wpływające na decyzje o inwestycji na terenie województwa śląskiego: dla firm zatrudniających powyżej 249 osób

Wykres 82. Czynniki dla firm zatrudniających powyżej 249 osób

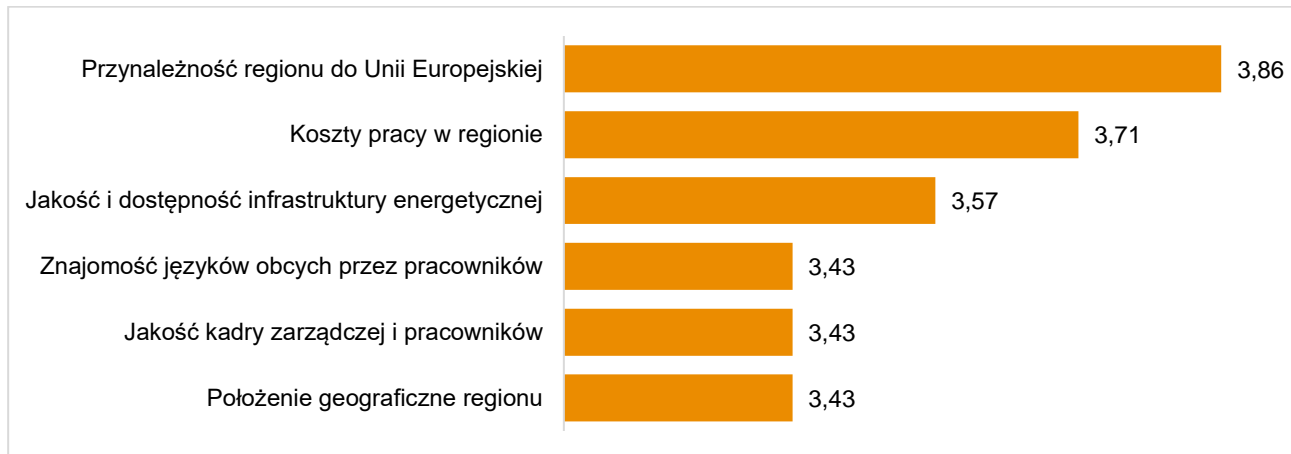
Dla respondentów (firm zatrudniających powyżej 249 osób) najistotniejszy wpływ na podjęcie decyzji o inwestowaniu na terenie województwa śląskiego ma przynależność regionu do Unii Europejskiej oraz położenie geograficzne regionu.

Analizując przekrojowo uzyskane wyniki należy zauważyć, iż spośród wszystkich ocenionych czynników najwyższą notę we wszystkich grupach wielkościowych przedsiębiorstw przyznawano następującym czynnikom:

- przynależność regionu do Unii Europejskiej,
- jakość kadry zarządczej i pracowników,
- położenie geograficzne regionu,
- inne czynniki.

3. a) Czynniki wpływające na decyzje o inwestycji na terenie województwa śląskiego: firmy z subregionu północnego

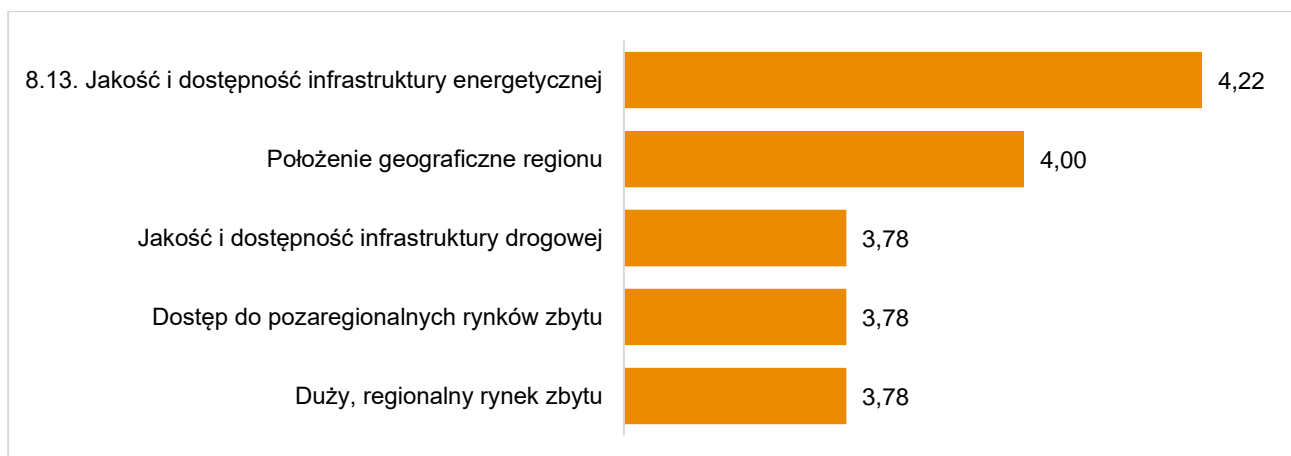
Wykres 83. Czynniki firm z subregionu północnego

Dla respondentów (firmy z subregionu północnego) najistotniejszy wpływ na podjęcie decyzji o inwestowaniu na terenie województwa śląskiego ma przynależność regionu do Unii Europejskiej oraz koszty pracy w regionie.

3. b) Czynniki wpływające na decyzje o inwestycji na terenie województwa śląskiego: firmy z subregionu zachodniego

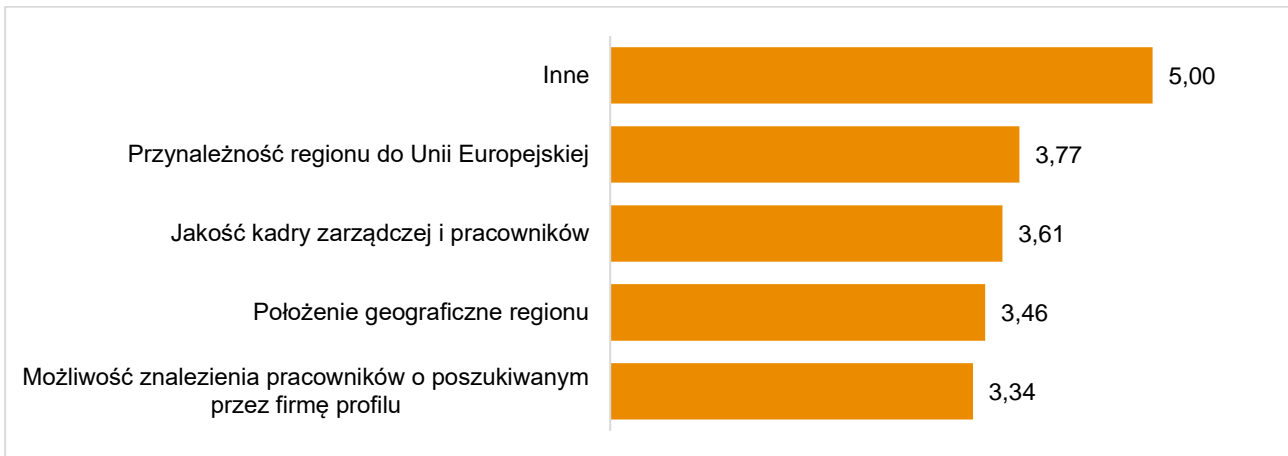
Wykres 84. Czynniki firm z subregionu zachodniego

Dla respondentów (firmy z subregionu zachodniego) najistotniejszy wpływ na podjęcie decyzji o inwestowaniu na terenie województwa śląskiego ma jakość i dostępność infrastruktury energetycznej oraz położenie geograficzne regionu.

3. c) Czynniki wpływające na decyzje o inwestycji na terenie województwa śląskiego: firmy z subregionu centralnego

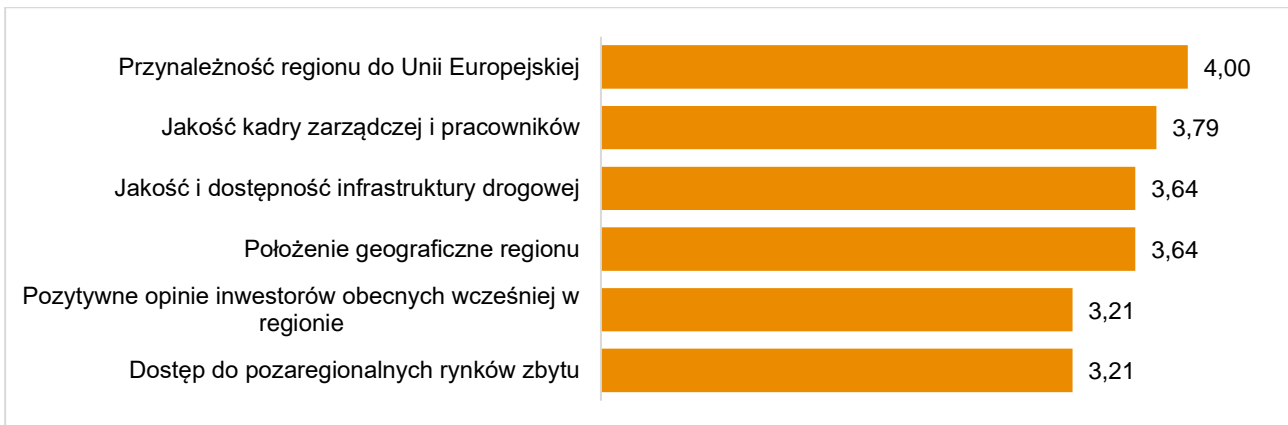
Wykres 85. Czynniki firm z subregionu centralnego

Dla respondentów (firmy z subregionu centralnego) najistotniejszy wpływ na podjęcie decyzji o inwestowaniu na terenie województwa śląskiego mają inne aspekty oraz przynależność regionu do Unii Europejskiej.

3. d) Czynniki wpływające na decyzje o inwestycji na terenie województwa śląskiego: firmy z subregionu południowego

Wykres 86. Czynniki firm z subregionu południowego

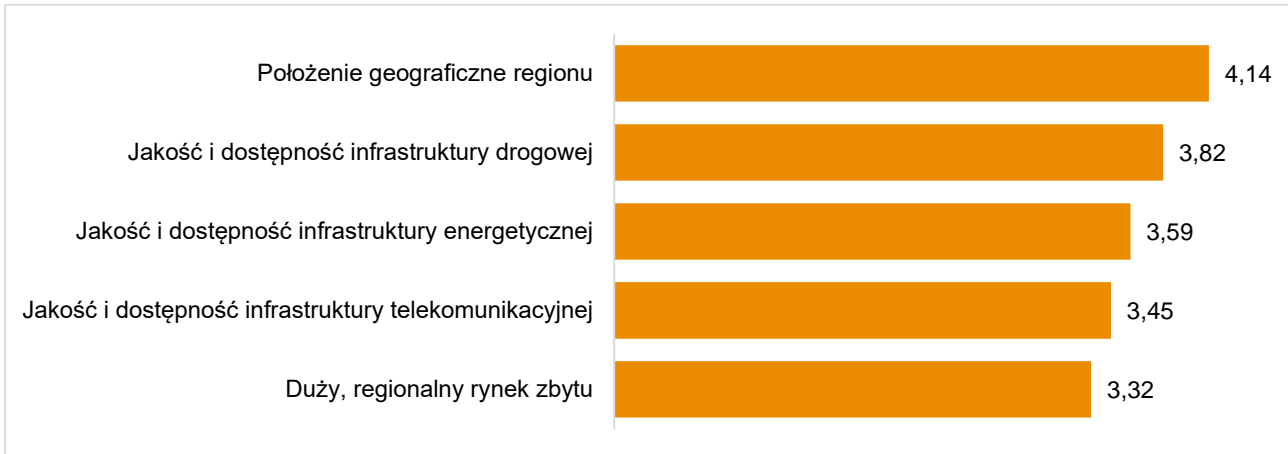
Dla respondentów (firmy z subregionu południowego) najistotniejszy wpływ na podjęcie decyzji o inwestowaniu na terenie województwa śląskiego ma przynależność regionu do Unii Europejskiej oraz jakość kadry zarządzającej i pracowników.

Analizując przekrojowo uzyskane wyniki należy zauważyć, iż spośród wszystkich ocenionych czynników najwyższą notę we wszystkich subregionach przyznawano następującym czynnikom:

- przynależność regionu do Unii Europejskiej,
- jakość kadry zarządczej i pracowników,
- położenie geograficzne regionu,
- dostępność infrastruktury energetycznej.

4. a) Czynniki wpływające na decyzje o inwestycji na terenie województwa śląskiego: firmy, które nie eksportują swoich wyrobów/usług

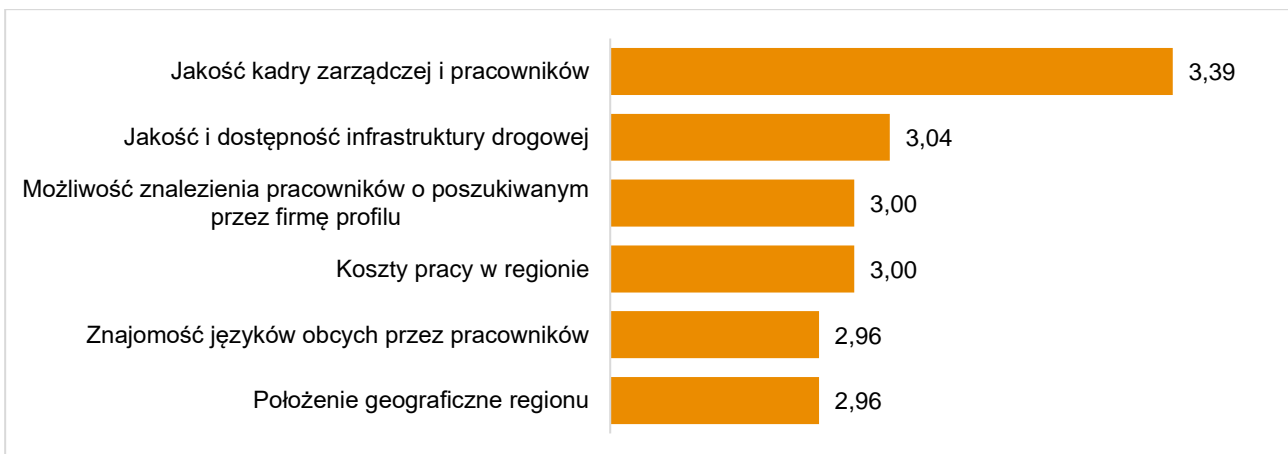
Wykres 87. Czynniki firm, które nie eksportują swoich wyrobów/usług

Dla respondentów (firmy, które nie eksportują swoich wyrobów/usług) najistotniejszy wpływ na podjęcie decyzji o inwestowaniu na terenie województwa śląskiego ma położenie geograficzne regionu oraz jakość i dostępność infrastruktury drogowej.

4. b) Czynniki wpływające na decyzje o inwestycji na terenie województwa śląskiego: firmy do 20% przychodów z eksportu

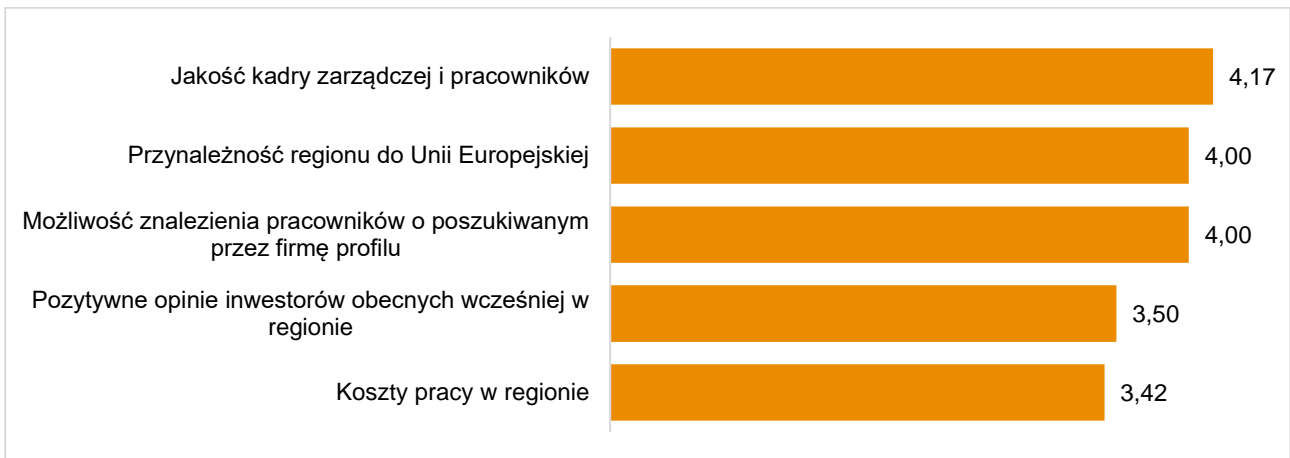
Wykres 88. Czynniki firm: do 20% przychodów z eksportu

Dla respondentów (firmy do 20% przychodów z eksportu) najistotniejszy wpływ na podjęcie decyzji o inwestowaniu na terenie województwa śląskiego ma jakość kadry zarządzającej i pracowników oraz jakość i dostępność infrastruktury drogowej.

4. c) Czynniki wpływające na decyzje o inwestycji na terenie województwa śląskiego: firmy do 40% przychodów z eksportu

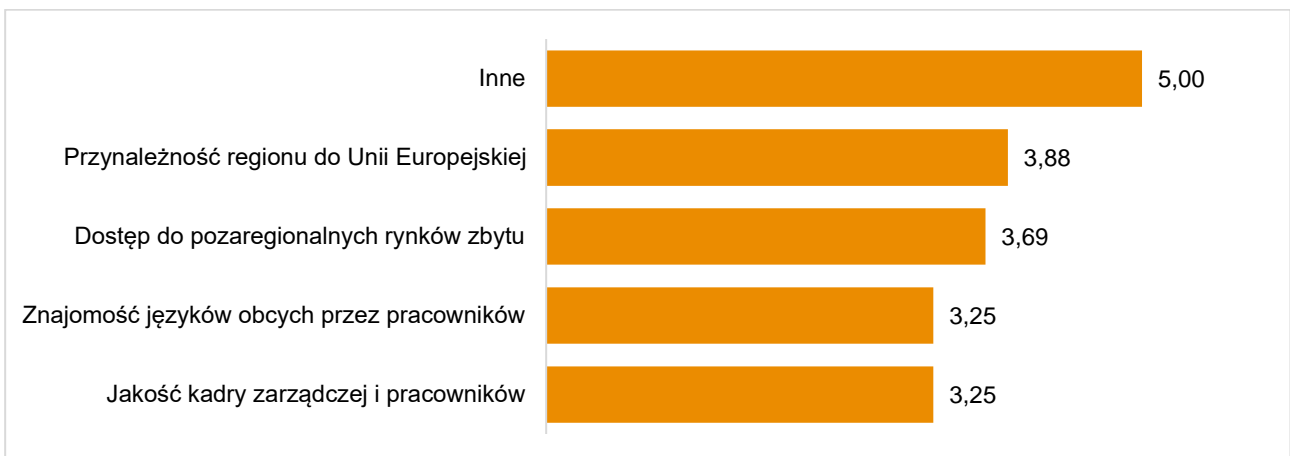
Wykres 89. Czynniki firm: do 40% przychodów z eksportu

Dla respondentów (firmy do 40% przychodów z eksportu) najistotniejszy wpływ na podjęcie decyzji o inwestowaniu na terenie województwa śląskiego ma jakość kadry zarządzającej i pracowników oraz przynależność regionu do Unii Europejskiej i możliwość znalezienia pracowników.

4. d) Czynniki wpływające na decyzje o inwestycji na terenie województwa śląskiego: firmy do 60% przychodów z eksportu

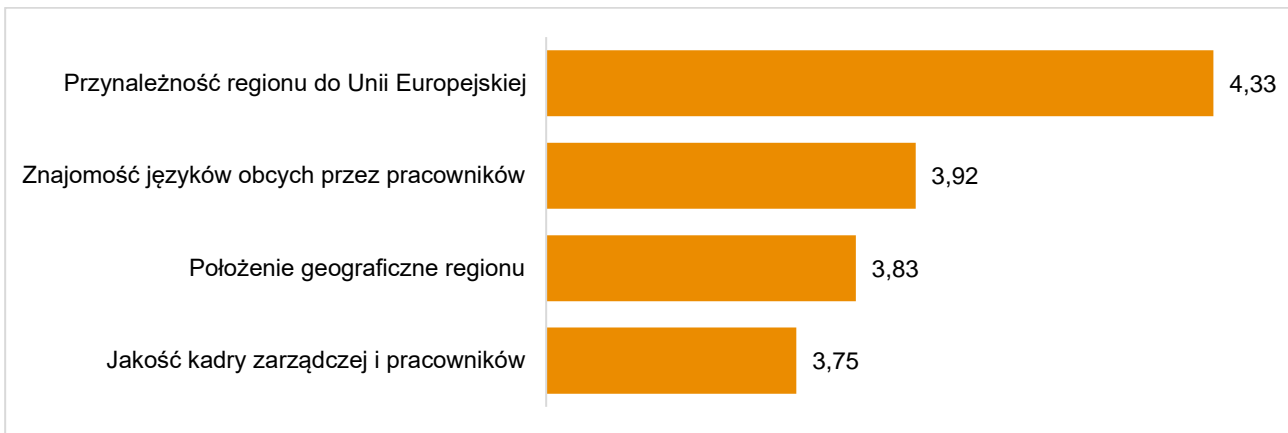
Wykres 90. Czynniki firm: do 60% przychodów z eksportu

Dla respondentów (firmy do 60% przychodów z eksportu) najistotniejszy wpływ na podjęcie decyzji o inwestowaniu na terenie województwa śląskiego mają inne aspekty. Istotny wpływ na również przynależność regionu do Unii Europejskiej i dostęp do pozaregionalnych rynków zbytu.

4. e) Czynniki wpływające na decyzje o inwestycji na terenie województwa śląskiego: firmy do 80% przychodów z eksportu

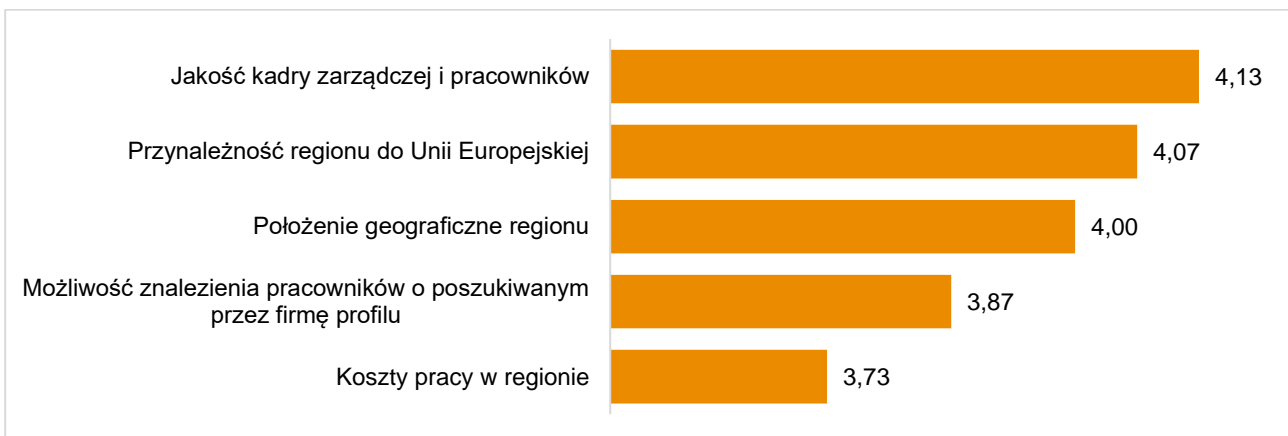
Wykres 91. Czynniki firm: do 80% przychodów z eksportu

Dla respondentów (firmy do 80% przychodów z eksportu) najistotniejszy wpływ na podjęcie decyzji o inwestowaniu na terenie województwa śląskiego ma przynależność regionu do Unii Europejskiej oraz znajomość języków obcych przez pracowników.

4. f) Czynniki wpływające na decyzje o inwestycji na terenie województwa śląskiego: firmy powyżej 80% przychodów z eksportu

Wykres 92. Czynniki firm: powyżej 80% przychodów z eksportu

Dla respondentów (firmy powyżej 80% przychodów z eksportu) najistotniejszy wpływ na podjęcie decyzji o inwestowaniu na terenie województwa śląskiego ma jakość kadry zarządzającej i pracowników oraz przynależność regionu do Unii Europejskiej.

Uzyskane wyniki nie powinny zaskakiwać, jako że aktywni eksporterzy cenią zwłaszcza obecność Polski w strukturach UE, stabilne środowisko prawne, powiązania ponadnarodowe i dostęp do rynku zbytu, podczas gdy firmy sprzedające na rynek wewnętrzny akcentują kwestię chłonności województwa śląskiego. Inne kluczowe czynniki z punktu widzenia handlu zagranicznego to:

- położenie geograficzne regionu,
- możliwość znalezienia pracowników o poszukiwanym przez firmę profilu oraz jakość kadry zarządczej i pracowników,
- jakość i dostępność infrastruktury transportowej.

Pytanie ankietowe: Jakie działania powinny zostać podjęte Pani/Pana zdaniem, aby zwiększyć atrakcyjność województwa śląskiego dla potencjalnych inwestorów?

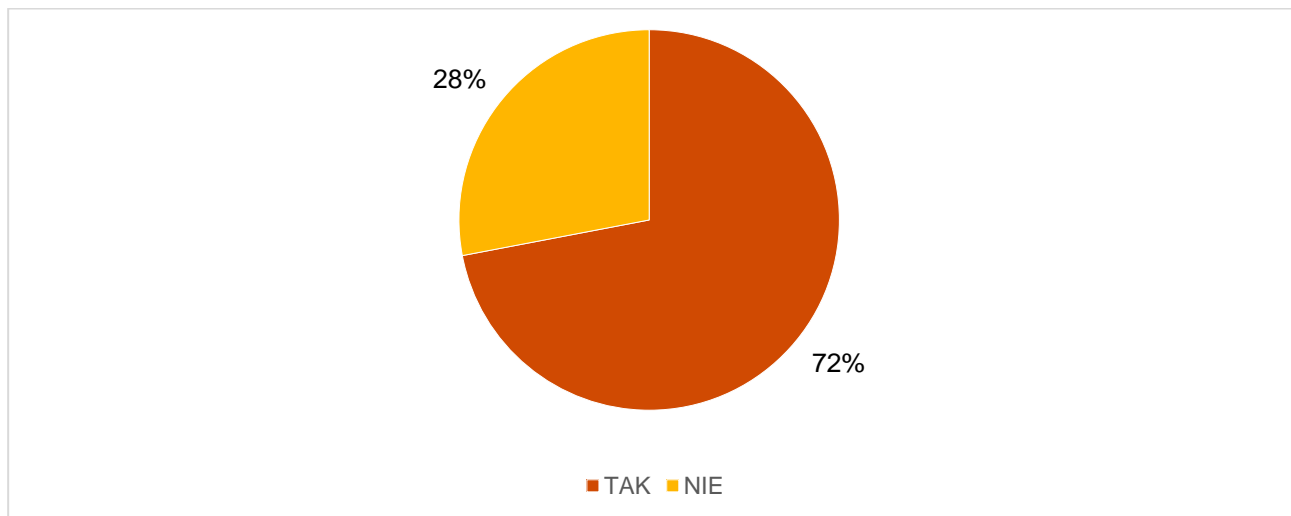
Na pytanie ankietowe „Jakie działania powinny zostać podjęte Pani/Pana zdaniem, aby zwiększyć atrakcyjność województwa śląskiego dla potencjalnych inwestorów?” najczęściej pojawiającymi się wśród respondentów odpowiedziami były:

- Rozwój szeroko rozumianej infrastruktury przede wszystkim drogowej, ale także infrastruktury związanej z zasięgiem Internetu w mniejszych miejscowościach, komunikacji zbiorowej w całym województwie itd.
- Uelastycznienie przepisów prawa w szczególności przepisów podatkowych poprzez zwolnienia i ulgi w podatkach, a także lepszy kontakt urzędników z mieszkańcami itd.
- Podniesienie poziomu edukacji na poziomie podstawowym, licealnym i wyższym.

Uzyskane wyniki potwierdzają inne badania nt. oceny atrakcyjności Polski dla inwestorów zagranicznych²³², potwierdzające, iż Polska to trzeci pod względem wielkości inwestycji zagranicznych kraj na świecie po Stanach Zjednoczonych i Hiszpanii²³³. Potwierdza ten fakt statystyka odpowiedzi uzyskanych na kolejne pytanie: „Czy w okresie najbliższych 3 lat Pani/Pana firma planuje nowe inwestycje/reinwestycje?”. 72% respondentów deklaruje, że w przeciągu kolejnych 3 lat poczyni inwestycję lub re inwestycję, a jedynie 28% nie przewiduje takich wydatków.

Pytanie ankietowe: Czy w okresie najbliższych 3 lat Pani/Pana firma planuje nowe inwestycje/reinwestycje?

Wykres 93. Czy w okresie najbliższych 3 lat Pani/Pana firma planuje nowe inwestycje/reinwestycje?

Jako bardzo pozytywne należy uznać zjawisko, w ramach którego niemal trzy czwarte (72%) ankietowanych firm planuje dokonać dodatkowych inwestycji. Pokazuje to, że mimo negatywnego wpływu pandemii na gospodarkę, a co za tym idzie wstrzymania w wielu firmach decyzji o inwestycjach, w chwili obecnej sytuacja w gospodarce systematycznie się normalizuje. Przedsiębiorcy planują nie tylko powrócić do przedpandemicznej zdolności produkcyjnej lub w zakresie świadczenia usług ale chcą rozwinąć swoją działalność. Niejednokrotnie plany związane z nowymi inwestycjami mają na celu dywersyfikację działalności (w tym produktową/usługową lub związaną ze sposobami sprzedaży) na wypadek podobnych problemów (jak te wynikające z okresu pandemii) w przyszłości.

²³² m.in. Czesława Pilarska, Akademia Ekonomiczna w Krakowie, Kraków 2016

²³³ Dane PAIH

Pytanie ankietowe: Jakie są powody braku nowych inwestycji/reinwestycji w okresie najbliższych 3 lat?

Tylko 28% respondentów udzieliło odpowiedzi na to pytanie. Większość odpowiedzi była wypowiedziana w tonie, że na obecną chwilę nie ma potrzeby inwestować czy reinwestować środków. Pojawiły się również odpowiedzi, że brak inwestycji spowodowany jest niestabilną sytuacją na rynku.

Pytanie ankietowe: Zna Pani/Pan bardzo dobrze warunki prowadzenia działalności gospodarczej na terenie województwa śląskiego. Dla jakich branż zainwestowanie w regionie może być szczególnie atrakcyjne i dlaczego?

Według respondentów szczególnie atrakcyjne inwestowanie w województwie śląskim może być dla branż:

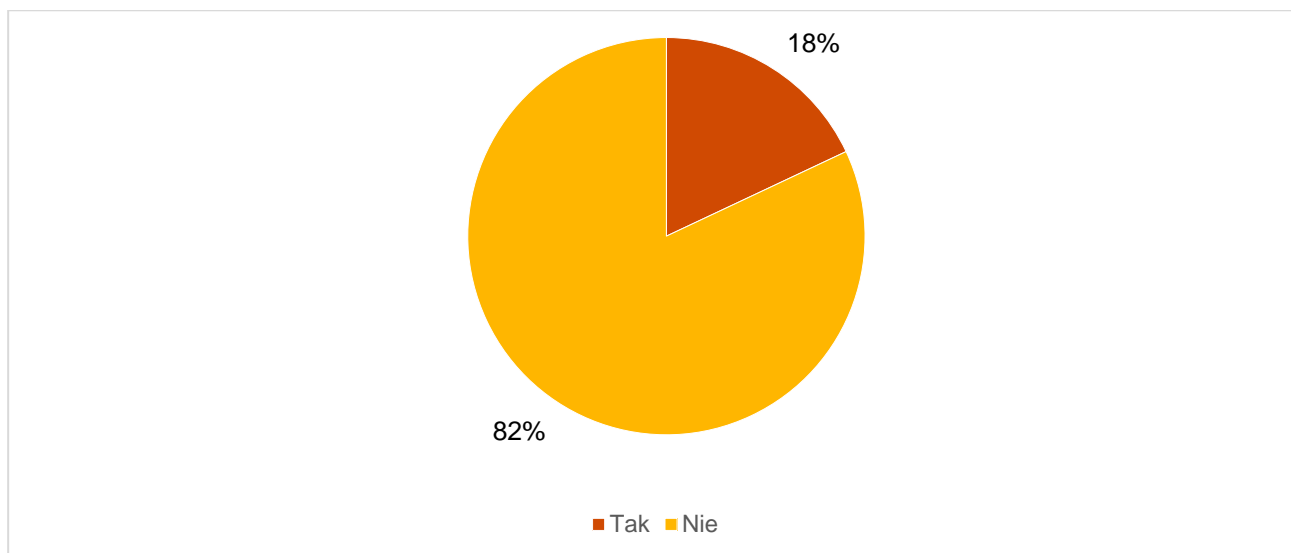
- Branża budowlana;
- Branża IT;
- Branża motoryzacyjna;
- Branża turystyczna;
- Branża rekreacyjna.

Pytanie ankietowe: Jakie Pani/Pana zdaniem działania promocyjne powinny być podejmowane przez administrację regionalną i lokalną, aby skutecznie docierać z informacją o ofercie inwestycyjnej województwa do potencjalnych inwestorów?

Według respondentów władze regionu powinny zwiększyć działania promocyjne w mediach tradycyjnych takich jak telewizja oraz postawić na media społecznościowe.

Pytanie ankietowe: Czy zgodził(a)by się Pani/Pan, aby w raporcie końcowym znalazła się Pani/Pana wypowiedź dotycząca inwestycji na Śląsku. Treść takiej wypowiedzi uzgodniona byłaby w terminie późniejszym z firmą PwC.

Wykres 94. Czy zgodził(a)by się Pani/Pan, aby w raporcie końcowym znalazła się Pani/Pana wypowiedź dotycząca inwestycji na Śląsku. Treść takiej wypowiedzi uzgodniona byłaby w terminie późniejszym z firmą PwC.

Aż 82% respondentów nie życzyło sobie umieszczenia ich opinii zawartych w badaniu. Na pytanie Czy zgodził(a)by się Pani/Pan, aby w raporcie końcowym znalazła się Pani/Pana wypowiedź dotycząca inwestycji na Śląsku. Treść takiej wypowiedzi uzgodniona byłaby w terminie późniejszym z firmą PwC. Tylko 18% odpowiedziało twierdząco.